

Polgár Ernő

A GYERTYA BECSUKTA SZEMÉT, MAMA!

POLGÁR ERNŐ PRÓZAI MŰVEI:

1. Hogyan lettem anya
2. Egy asszony második élete
3. Nomádok vágója
4. A tenger hangja
5. A gyertya becsukta szemét, Mama!

ELŐKÉSZÜLETBEN:

6. „Zsidók, kotródjatok!” – Száműzetés Babilonba
7. Újlipótvárosi séták (Emléktáblák nyomában)
8. Indiai szerető
9. A Clotilde Szalon
10. Bali szigetén – 2. jav. kiadás
11. Káma szolgája – 2. jav. kiadás
12. Színészek és színésznők bűvöletében – 2. jav. kiadás

POLGÁR ERNŐ

*A GYERTYA
BECSUKTA SZEMÉT,
MAMA!*

(Dokumentumregény)

3BT KIADÓ
Budapest

© Polgár Ernő, 2009

A borító
Barabás Miklós: A Dégenfeld-család
című festménye felhasználásával készült

ISBN 978-963-9864-7

3BT KIADÓ
Felelős kiadó: Burány Tamás
Készült
a 3BT műhelyében, Budapest
Telefon: 420-9427
E-mail: burany@enternet.hu
a Do-Di- 2000 Bt. közreműködésével

„Ha van gyermeketek, van mindenetek”
(*Polgár Ernő*)

Prológus

Ha gyermeket neveltek: életetek kiteljesedik, értelmet kap, s célokkal telítődik.

Ti, akik elolvassátok ezt a könyvet: már ne forgassátok fejtekben a terhesség megszakításának gondolatát!

S Ti, akik gyermektelenség miatt szenvedtek, ne féljetez orvoshoz fordulni! És ne féljetez az örökbefogadástól sem!

Ahogy megszületendő gyermeketek szeret majd titeket, úgy senki más nem fog!

Ti is szeressétek őt!

Ha gyermeket kaptatok: mindent megkaptatok!

Az első év

A család szakrális hely! Az ember számára mint minden családban szerzett tapasztalat. A testvérek, a szülők és a családtagok viselkedése is. Az első közösségi élmény, amely hat ránk és segíti fejlődésünket, a család. A családban azokkal az értékekkel és magatartásformákkal találkozunk, amelyek ösztönöznek minket, amelyek a mindenség megismerésére sarkallnak.

Törekvésünk a családalapításra tehát nem véletlen!

*

Augusztus 21-én, hajnalban születél. 3 óra 30 perckor. Szőke hajcskával, kék szemecskékkal, s 3850 gramm súllyal érkezél a földi világba. Hosszúságod 53 cm, fejecskéd körfogata 34 cm, mellecskéd körfogata 33 cm.

Nagyon vártunk!

– Gyönyörű kislány! – csodáltunk az első pillanattól fogva és fohászt mondtunk Istenhez. – Boruch Ha Sém! – hálát adtunk neki, hogy végre magunkhoz ölelhettünk.

Néhány nap múlva hazavittünk a kórházból. Édesapád egy nagy sublótfiókban vetett ágyat neked, s amikor testvéreid, Orsi és Péter alkalmi ágyacskádban megláttak: azonnal a szívükbe zártak.

Érkezésed bearanyozta szürke hétköznapijainkat, s megváltoztatta mindannyiunk életét. Ötvenéves édesapád leszokott a dohányzásról! Minden vágya, hogy felneveljen!

Úgy szeretünk, hogy azt szavakba önteni nem lehet!

*

Fejlődésed, növekedésed közben változik majd számodra a család funkciója, s változik a családhoz fűződő kapcsolatod. A védelemnyújtás és a függés állapotából fokozatosan az önállósodás és

a függetlenség állapotába kerülsz. Magatartásod, erkölcsi és társas érzelmeid, értelmi fejlődésed, „éned” önállósodása és az „én tudatod” alakulása szempontjából lényeges, hogy milyen helyet foglalsz el a családban, a testvérsorban. Testvéreid, húsz éves nővéred és tizennégy éves bátyád mintául fog szolgálni a későbbi pajtáskapcsolataid létrehozásához. Testvéreid játszótársaid, de támaszaid is. Az újszülöttkor életedben átmeneti időszak. A méhen belüli (intrauterin) élettől a méhen kívüli (extrauterin) élethez. Ebben a periódusban tanulod meg a külső feltételekhez való alkalmazkodás legelemibb formáit. Születésedkor leszakadtál a mama szervezetéről, és teljesen új életkörülmények közé kerültél. Megváltoztak – többek között – a hőmérsékleti és a fényviszonyok, a légzés és a táplálkozás módja is. Születési súlyod az első év végére megháromszorozódik majd, tested mérete pedig a születési hosszod körülbelül felével fog növekedni, s el fogja érni a hetvenöt centimétert. Fejlődésed szakaszaiban több alakváltozáson mégy majd keresztül. Újszülött korban jellegzetes vonás a nagy fej, amihez képest rövid a törzs és még aránytalanabbak a rövid lábak. A csecsemő törzse henger alakú, vállán zsírpárna található, kissé pocakos, háta sima: az élettani görbületek még nem alakultak ki. Izomzata fejletlen: súlyát és kémiai összetételét tekintve is különbözik a felnőttétől. Kevesebb benne a hemoglobin, a fehérje, a zsír és a szervetlen só. Az izmai fejlődését a későbbiekben a felnőtténél nagyobb vérbőség segíti elő.

*

A tizenharmadik napon kapcsolatot teremtettünk Veled! Papa simogatta a tenyeredet, s Te ujjaiddal visszasimogattad! Megpróbáltad a kezét visszanyomni! Elégedett, kiegyensúlyozott kisbaba vagy. Még tudattalan vagy ugyan, de gyakori mosolyod ezt jelzi. A huszonegyedik napon kezded, lábad folyamatosan jár. Arcodon sok apró tejkiütés jelent meg. Tengelyed körül el tudsz forogni az ágyban, s fejed percekig felemelve tartod.

Négy nappal egy hónapos korod előtt már biztos, hogy tudatosan mosolyogsz rám, amikor hozzád beszélek.

*

A kicsi gyermek agya makroszkopikusan teljesen megegyezik a felnőttekével. Funkcionálisan azonban az agy és az idegrendszer még gyengén fejlett – intenzív fejlődés az első életévben várható. Az agy és az idegrendszer funkciói a mikrostruktúrával együtt – a szerkezet és funkció egysége törvényének megfelelően – alakulnak, fejlődnek. Az agy különböző részei nem egyformán fejlettek. Ebben a tekintetben is érvényes a koegzisztencia törvénye. A gerincagy már a születéskor igen fejlett, akár a nyúltagy. Ezek filogenetikusan is ősből képződmények: a gyermek vele született feltétlen reflexei működését biztosítják. A kisagy és általában a központi idegrendszer ezzel szemben még igen fejletlen. A kisagy további fejlődését tükrözi a mozgás fejlődése, amelynek szerkezeti alapját képezi.

Fejlődés igen fontos tényezője a velőhüvelyesedés (myelinizáció). Ettől függ számos funkció kialakulásának lehetősége. Például a kisagy idegrostjainak myelinizációjától függ a mozgás, többek között a járás kialakulása. Legkésőbb az agyféltekék egyes részeit összekötő asszociációs és komisszurális pályák myelinizálódnak. Ezzel is magyarázható – egyebek között – a verbális gondolkodás viszonylag késői kialakulása.

*

Családunk új és új inspirációkat jelent számodra, s ezek megteremtik majd fejlődésed feltételeit. Személyi kapcsolataid köre személyiséged fejlődésével együtt fog tágulni. A „mamakapcsolat” mellé papa, testvéreid, s a többi családtag, később bölcsődei, azután óvodai, iskolai felnőtt- és társkapcsolatok kapcsolódnak majd. Egyre aktívabb leszel, s egyre több tulajdonságoddal fogsz részt venni majd ezekben a kapcsolatokban, s egyre jobban képes leszel cselekvéseidet szabályozni a másokkal való együttműködésekben.

*

Szept. 24.

Hat centimétert nőttél születésed óta. Nagyon boldog, kiegyensúlyozott vagy! Szókincsed: heő, gö, kö. Az éjszakát az első naptól változatlanul átalszod: este kilenctől reggel hatig. Kimondhatatlanul boldogok vagyunk, mert vagy, sokat puszilgatunk, szeretgetünk.

Szobádban figyelmesen nézed a tárgyakat. Sokat mesélünk neked.

*

Az agy makro- és mikroszkopikus szerkezetében végbemenő változásokra az alábbi lényesebb elvek érvényesek:

1. A filogenetikusan ősbibb, feltétlen reflexekkel kapcsolatos képződmények korábban, az újabb – feltételes reflexekkel kapcsolatos rendszerek – később alakulnak ki.

2. Központi idegrendszer elsősorban az idegsejtek differenciálódása, a fehérállomány növekedése révén fejlődik. Ez együtt történik az idegrendszer összekötő pályáinak alakulásával, amelyek lehetővé teszik, hogy az életfeltételek és a nevelés hatására különböző funkcionális rendszerek kialakuljanak.

3. Agy és az analizátorok agyi végződéseinek fejlődése és az összekötő pályák myelinizációja bonyolult kölcsönhatásban van az agy különböző rendszereinek működésével, a szervezet külső és belső környezetéből áramló specifikus ingereivel.

4. Az agy szerkezetének mikroszkopikus változásával együtt fejlődik annak fiziológiai aktivitása és reakcióképessége. Az agykéreg bioelektromos aktivitása csecsemőkorodban még kicsi. EEG-vel mérhető alfaritmus gyakorisága egy éves korig csak 8/sec.

Nekünk, felnőtteknek, szüleidnek másodpercenként tíz-tizenkét rezgés.

Az eddig jellemzett legfontosabb anatómiai-fiziológiai adatok alapján már érthetővé válik, hogy miért rendelkezél – más újszülötthöz hasonlóan – csak a legegyszerűbb feltétlen reflexekkel, amelyek létfenntartásodhoz nélkülözhetetlenek: szopás, nyelés, köhögés, tüszentés, pupillareflex...

*

A biztonságérzeted, érzelmi kiegyensúlyozottságod és fejlődésed azzal az otthon meglévő érzelmi légkörrel függ össze, amelyet érzelmi-hangulati állapotunk, hozzád fűződő viszonyunk, magatartásunk és viselkedésünk alakít.

Teljesítményedet családi környezetünk különböző tényezői is alakítják majd.

*

Október 18.

Napok óta erősen folyik a nyálad. Papa kisujját ma elkezdted rágni. Én énekelek neked, és tegnap óta tornáztatlak, ha fogom a kezedet, és ülő helyzetbe húzlak fel, néhány másodpercig emelve tartod a fejed és körbenézel. Naponta kétszer kakilsz.

(Látod, mi, szülők még ennek is örülünk! Egyszer, amikor már beszélni kezdtél, a WC-n ülve megkérdezted:

– Papa, a kakimat is szereted?

– Szeretem.)

Gyönyörű a bőröd, olyan, mintha porcelán baba lennél! Fürdetés után hamar elalszol, s este kilenc órakor csukott szemmel eszel. Ha nagyon nyugós, és bánatos vagy, mellre teszek, s Te lelkesen szopsz néhányat, majd elalszol. A Milumil HA tápszert szereted. Tejem már nincs.

Október 20.

Ma kaptad az első két oltásod. Act HIB és Menjugate. Ezek az agyhártyagyulladás ellen védenek. Nagyon ügyes voltál, a „szuri után” hamar megvigasztalódtál. Utána nagyot aludtál, lázad nem volt. A mérleg szerint 4800 gramm a súlyod, ha a mérleg pontosan mér. Mert szemmel láthatóan hízol, növekszel. Naponta kétszer kakilsz, de csak tiszta pelenkába!

*

Az első feltételes reflexek születésed utáni első hónapban alakultak ki, s az elsősorban a táplálkozással kapcsolatosak. A szopási mozgás kezdetben csak a mama mellbimbójának szájba

adására indul meg – feltétlen reflex –, később ugyanezt a mozgást a mellhez fektetés is kiváltja – feltételes reflex. Feltételes reflexeid kialakulása nyomán felgyorsult fejlődésed.

Csecsemőkorod folyamán egyre több alkalmazkodási funkciód alakult ki.

*

Október 21.

Lábaid nem fájnak! Az oltás után vidám, boldog baba vagy. Étvágyad nagyon jó, az ágyad felett lógó, zenélő játéknak nagyon örülsz, mosolyogsz. Kezed, lábad jár. Szereted, ha tornáztatlak, ha takaródon görgetlek.

*

Egyhónapos korodban mosollyal reagálsz a téged tápláló szüleidre. Ez a gyermek-felnőtt kapcsolat alakulását jelzi, és egyúttal az átmenetet is az újszülött korból a szűkebb értelemben vett csecsemőkorba. Látási és hallási koncentrációd kialakulása aktivizálódásod fontos tényezője. A harmadik-negyedig héten tekintetedet rövid időre már leköti egy-egy fényesebb és ríkítóbb színű tárgy. Ugyancsak először koncentrálsz erős hangokra, majd a felnőttek beszédhangjára is.

S koncentrációd közben mozgásod aktivitása csökken.

*

Október 27.

Ma F. É. fülbevalót lőtt a füledbe. Még gyönyörűbb vagy, mint voltál! Megmértük a súlyodat. 5450 gramm vagy. Jól eszel. A bőrod csodaszép, olyan, mint egy porcelánbabáé. S a hajad egyre sűrűbb. Te vagy az én aranyhajú hercegnőm! Amikor tisztába teszek, mindig tornáztatlak. Szereted, ha úgy tornáztatom a lábad, hogy közben a „nyuszi ül a fűben” című dalt éneklek. Tegnap a súlyméréskor nagyon sírtál. Lehet, hogy emlékszel az oltásokra? Akkor ugyanis egyik munkatársnőm felkapott, rátett a mérlegre, s ez a hirtelen mozdulat, s maga a művelet nem tetszett neked.

Jól lehet úgy megvigasztalni téged, hogy felveszlek, kis fejedet a nyakamba teszed, s én a tarkódat puszilgatom.

Papát kizártuk a szobából, mert nagyon náthás, de bekukcálsz hozzá, s keresed a tekintetteddel, ha meghallod a hangját.

Október 29.

Ma bementünk az Egészségügyi Minisztériumba G. Dr. M. I. Úrhölgyhöz. Szaktudásával és emberségével sokat segített, hogy megszülessél. Azt mondta, amikor meglátott:

– Gyönyörű gyermek! Fejlettebb az életkoránál.

Idős hölgy a 15-ös buszon megjegyezte:

– Élénk a tekintete! Okos.

Amikor megtudta, hogy csak két hónapos múltál, hozzátette:

– Csodalény!

Báruch Ha Sém! Jóslata váljon valósággá!

Október 30.

Ma meglátogattak, édes a Gyermejkölési Szolgálattól. Csodalattal néztek kis ágyadban, ahol éppen aludtál. Sokat mosolyogsz! Nézed magad a tükörben. Amikor a fürdőszobában a pelenkázóra teszek, már mosolyogsz, és tudod, hogy fürdés, masszírozás és torna következik.

*

November 1.

Ma este először hosszú ideig – nyolc-tíz percre folyamatosan! – gőgicséltél. Amikor hasra fektetlek, mellkasodat egy-két másodpercig ki tudod emelni. Hason fekve altatni nem tudlak, mert erőlködsz, és emelgeted a fejed. Papa és Péter karját tudatosan simogattad meg.

A cumisüveget két kézzel meg tudod fogni.

November 3.

Ma, amikor énekeltem neked, gőgicséltél!

Ha felveszlek, fejedet a vállamra teszed, „befúrod” magad, és szuszogsz a nyakamban.

Napi néhány órát elkezdtem dolgozni a rendelőben, s Papa vigyáz rád, amikor nem vagyok otthon.

November 8.

Éjjel három órakor jajveszékelve felsírtál. Éhes voltál, s ez szokatlan! Egész héten nagyon aranyos voltál, örültél a papának. Kétszer ugyan kevesebbet ettél, de sokat mosolyogtál rá, s pénteken már tőle is elfogadtad és megetted a szokásos adagodat. Kedden – november 4-én – nagymama vigyázott rád. Nagyon tetszett a szemüvege és a nyaklánc. Fogdostad mindkettőt és megpróbáltad elvenni. Nagyon érdekel a telefon, ha telefonálok, a zsinórt azonnal megkaparintod.

November 16.

Két napig Papa vigyázott rád. Gyermekorvosi kongresszuson voltam. Kicsit kevesebbet ettél, de reggel és este bepótolta. Kétszázharminc-kétszázötven millilitert ettél. Sokat mosolyogtál rá. Örültetek egymásnak. Te simogatod Papa kezét, ő kezét csókol neked. Leborotválta a bajuszát, hogy ne „szúrjon” téged, amikor megcsókol. Te sokat „kutyolsz”. Ez olyan elégedett dorombolás. Ma már nagyon hiányoztál! Alig vártam, hogy hazaérjek, és megettesselek.

November 16.

Vasárnap reggel van. Ágyunkon fektettelek. Papa a tévében politikai híreket nézett, s téged ez annyira érdekelt, hogy először fordultál oldalra.

Gyönyörű, gusztusos, gömbölyded kisbaba vagy!

November 20.

Ma kaptad a Tetracoq és Menjugate oltásokat. Este lázas voltál. A Paracetamol kúp nem vitte le a lázadat, ezért hűtőfürdőbe tettelek. Éjjel nyugodtan aludtál, s az orvosnál is csak a szűráskor sírtál.

Súlyod: 6000 gramm.

Testmagasságod: 66 cm.

Hajad aranyszínben csillog. Bőröd olyan, mint a porcelán babáé. Tekinteted értelmet sugároz, az utcán megnézed az embereket. Papa a kakis pelenkát egyszer „büdipityunak” nevezte, s ez nagyon tetszett Neked.

Azóta így nevezzük.

November 21.

Ma vagy három hónapos! Fogcsíráid erősen mozognak, s nagyon folyik a nyálad. Ma jó kedved volt, de a tegnapi oltás megviselt: ma kevesebbet is ettél. Délután nagyot sétáltunk. Egy ideig nem forogtál a tengelyed körül, s most újra elkezdted. Most viszont oldalra nem fordulsz. Sokat gógicsélsz, s nagyon szereted, ha énekelünk neked, s ha ágyad fölött a forgó, zenélő játékokat bekapcsoljuk. A macikat, és mesefigurákat pörgető körhinta a *Für Elise*-t játssza.

*

Nem szigorú, demokratikus és megértő légkörben nevelkedsz. Bízunk benne, hogy ennek köszönhetően aktívabb, alkotóbb és kreatívabb leszel. S megismerő tevékenységed fejlettebb lesz. Az ismeretszerzésben is bátran kísérletezel majd. Önállóbb, kezdeményezőbb, lelkiismeretesebb leszel, s önkontrollod is magasabb színvonalúvá válik. Tapasztalt szülők tudják, hogy sok tilalmat felállító, szigorú családban felnövő vagy túlzott védettségget élvező gyermek bátortalan, önállótlán, félénk, gyanakvó, ügyetlen és agresszív lehet, s mindezeket neked nem kívánjuk.

*

Három hónapos kortól kezdve látási érzékelésed a külvilág megismerésének alapvető tényezőjévé vált. Érzelmileg is első sorban a látott tárgyakkal és emberekkel kerültél kapcsolatba.

*

November 22.

Édes kis aranyhajú hercegnőnk, zafírszemű tündérkénk, Mama és Papa kincse vagy! Az oltás után ma délutánra visszanyerted lelki egyensúlyodat. Ismét jól eszel, vidám vagy, nem panaszkodsz. Nagyon megvisel, ha valami kizökkent megszokott életrendedből. Itthon kiegyensúlyozott, nyugalmas légkörben, csendben és szeretetben élsz.

Hajacskád pihés és aranyszínben csillog.

Papa azt mondja:

– Olyan, mint egy gyönyörű, érett őszibarack!

November 23.

Ma először hangosan kacagtál! Fürdetéskor, amikor a hasadat pusziglattam. Amikor felveszlek, és néhány másodpercig függőlegesen tartalak, kézzel tolod el magad tőlem, s így megtartod magad.

*

November 31.

Ma a nagyszülők hozták a Mikulás érdi ajándékát. Kicsit megijedtél a nagy Mikulás csokitól, és nyugós voltál. Nem szereted, ha sokan vannak körülötted.

Mert általában csend és a nyugalom vesz körül.

December 3.

Hátról hasra fordultál! Már nem először. Hason fekve szépen kiemeled a mellkasodat. Kezed, lábad jár, majd elrepülsz a boldogságtól. Naponta néhány órát dolgozom már, papával sokat sétálsz ilyenkor, s ezt nagyon élvezed. A végére elfáradsz, elalszol, s a kapuban ébredsz csak fel.

Elkezdtem reszelt almát adni, de nagyon utálod, s kilökdösöd a nyelvvel. Amit mégis lenyelsz, attól fuldokolsz, végül kihányod.

Szívesen játszol: kukucs-játékot, te magad is letakarod a fedőpelenkával és felemeled azt.

*

December 6.

Ma jött a Mikulás! A csokit két kézzel átölelted, s magadhoz szorítottad. Nagyokat kuncogsz, ha a hasadat puszilgatjuk.

Gyönyörű, mandulavágású kék szemeid csak úgy csillognak a boldog családi együttlétben! Egész délután a franciaágyon heverésztél velünk. Egy ideje szereted az étkezések idejét elhúzni. Mindig lassan ettél, de az evési sebesség korod növekedésével együtt csökkent.

December 9.

Ma reggel rájöttél, hogyan kell sikítani! Először csak halkán, aztán egyre hosszabban, hangosabban. Este, fürdetésnél a pelenkázón hasra fektettelek, s te a hátadra fordultál. Az ágyban körbeforogsz, sokszor a fejed van a lábad helyén.

Naponta ötször eszel.

Reggel hat órakor kétszázhetven milliliter tápszert ettél, de elvettem tőled a cumisüveget, mert ettél volna még. Félttem, hogy fájni fog a hasad.

December 10.

Fagyasztott őszibarackot reszeltem neked, s tápszerrel hígítottam fel. Így ízlett, szívesen megetted, nyúltál a tálka után, s húztad magadhoz. Utána buktál egy kicsit. A tápszerből alkalmanként százhetven-kétszáznegyven millilitert eszel.

*

December 14.

Jó rád a karlác, amit három nappal a kórházból kijövet után vettem neked! Szeretsz velünk lenni. Szereted, ha puszilgatunk. Kiteszünk a nagy ágyra, körülveszünk, simogatunk, puszilgatunk, becézgetünk, s ezt nagyon élvezed. Péter orrát és haját szereted húzni. Tegnap Orsi volt itt, és megettetted. Biztonságosan hasra és hátra fordulsz. Három szót értesz már. Habot fújsz a nyáladból.

Szép vagy, szeretlek, imádlak!

*

Négy hónapos vagy, s babrálod, nézed a saját ujjaidat! Elkezdődik a látás és mozgás összerendeződése. Ennek magasabb fokán, körülbelül hét hónapos korban a gyermek amint egy tárgyat meglát, nyomban meg akarja ragadni.

Megfigyelhető, hogy fejlődésedben – mint más gyermeknél is – a mozgás valamivel elmarad a látási érzékelés fejlődésétől. Amikor már jól koncentrálsz meghatározott tárgyra, nem biztos még, hogy azt meg is tudod fogni. Ez a fejlődési menet ellentmond a filogenetikus fejlődésben megfigyelteknek. Az állatvilágban a mozgás fejlődése általában is lényegesen korábban következik be, mint a gyermeknél. Ennek az a magyarázata, hogy az ember esetében a mozgás irányításában lényegesen nagyobb szerepe van az agy felsőbb – és egyúttal később fejlődő – régióinak, mint az állatoknál. Az állatok mozgását a kéreg alatti részek biztosítják, ezzel szemben az ember mozgása az agykéreg által vezérelt.

Csecsemőkorod fejlődésének döntő tényezője közted és a felnőttek közötti kapcsolat kialakulása.

*

December 24.

Chanuka után az első karácsonyod! Ezt is megérhettük végre, hogy velünk vagy! Tetszett neked a karácsonyfa: az izgalmat átélve be is kakiltál. Szájtátva nézted a feldíszített fát. Az ajándékokat végigtapogattad. Előbb jöttél rá, mint mi, hogyan kell a zenélő játékot ki- és bekapcsolni.

December 25.

Ma jöttek Édről a nagyszüleid, s el voltak tőled bűvölve! Sokat mosolyogtál, a nagypapa fejét a két kezéd közé fogtad és ránevettél. Éva sok ajándékot hozott nekünk és neked pénzt.

*

December 26.

Narancsot ettél őszibarackkal, s sokat buktál tőle, de lehet, hogy csak azért, mert gyakran hasra fordultál évések után. Délután is többször buktál, s mindig az ágyamra!

Nagyon édes vagy! Sokat mosolyogsz, formázod kicsi szádat, mintha mondani akarnál valamit, minden mozdulatunkat követed szemecskéddel.

December 28.

Sokat buksz! S nem akarsz enni. De jó a kedved. Papa próbálkozva az etetéssel hosszas küszködés után drága kis „fogatlan piásnak” nevezett. Órákig lógott ugyanis a szádban a cumis üveg, s nem ettél.

Január 1.

Nem zavart a petárdázás! Jól aludtál, nyugodt voltál. Orsi itt volt, biztos, hogy felismered. Vendégek voltak, akiket még sosem láttál. Nyöszörögtél, így jelezted, hogy vigyünk be a saját szobádba, ott végre megnyugodtál. Amikor a vendégek elmentek: kikísértük őket. A hölgy megsimogatott, s te sírva fakadtál, azt hitted, hogy el akar vinni? Mindenesetre nyilvánvaló, hogy felismered, hogy ki az idegen, és félsz tőlük.

Éva almát hozott neked Édről, azt ma lereszeltem, s megetted.

Betettük a fűledbe az arany fülbevalómat, a három kis piros kővel.

Január 3.

Ma másodszor is megetted az almát! Délelőtt és ebédre kaptál néhány kanál főtt krumplit. Sokat mosolyogsz és nevensz. Amikor föled hajlok, megsimogatsz a hajamat.

Január 4.

Első szavad: „Hamma” (ennivaló).

Január 5.

Ma megkaptad a második Di-Per-Te oltást.

Súlyod: 7200 gramm.

Magasságod: 69 cm.

A tegnap esti evés óta, ha éhes vagy, azt mondd: „Hamma!”

Január 6.

Nem voltál lázas az oltás után. Próbálsz ülés helyzetbe húzni magad. Nagyon szereted a főtt krumplit répával, paradicsommal. Szereted a mandarinlevet banánnal és az őszibarackot. Az almát megeszed, de nem szívesen.

Január 10.

Péter beteg lett! Magas a láza, aggódok, hogy elkapod. Jól eszel, jó a kedved, még mindig sokat buksz, s az arcodon apró kiütések vannak. A hidegtől? Nem tudom. Bár amióta -6 és -10°C van, nem viszünk az utcára, csak a szobában levegőzünk. Estére búskomor lettél, mert elkülönítettünk Pétertől, és a mi szobánkba sem vittünk át óvatosságból. A tízórai előtt áthoztalak hozzánk, örömdben sikítottál, és nagyon élénk voltál. Ez az öröm jele nálad. Amikor a munkából hazaérek, így fogadsz.

Szeretsz egy kicsit.

Január 18.

Elkezdted a térded magad alá húzni, és négykézlábra állni! Hason fekve kezéd és lábad is felemeled. Csökkent az étvágyad. Estére négykézlábra álltál, és mint a nyuszi, úgy ugrasz, közlekedsz az ágyon.

Január 27.

Ma Papa 50. születésnapja van! S megörvendeztetted. Négykézlábra állva hintáztál, az ölünkben ülve állásba nyomtad ki magad. Sokat mosolyogsz, ha hazajövök: sikítasz, nevetsz, és kis kezeid felém nyújtod. Gyakran megsimogatsz bennünket, papa kezét a szádhoz húzod és megnyalod. Szépen eszel. A sóska főzeléket nem fogadod el.

Január 29.

Azt mondtad, hogy „möly”, és csapkodsz a kezeiddel. A pelenkázót másodszor verted le az ágyról. Sokat nézegeted a kezeidet. A pelenkát rágcsálsz, szopogatsz. Hétvégén brokkolis krumplit kapsz. A sóskát nem eszed meg.

Február 4.

Még mindig gyakran buksz. A banánt, az őszibarackot, a mandarint, a brokkolit, a paradicsomot és a sütőtököt. Négykézlábra állsz, hintázol, és hátrafelé mászol. Ma leestél a franciaágyról, amikor hátrafelé másztál.

Nagyon értelmesen figyelsz, amikor hozzád beszélünk, formázod az ajkad, mintha mondani akarnál valamit. Füttyülni próbálsz, de csak nyálad fújod. Mindig igyekszel a papa közelébe kerülni.

Február 14.

Ma itt volt Orsi, és tapsolt Neked! Megpróbáltad utánózni, s nagyon csodálkoztál, hogy a te tapsodnak nincs hangja. Négykézláb állva a fejed a földre teszed, és a popsid a magasba emeled. Ma kaptál először margarint a főzelékbe.

Február 15.

Papa levitt levegőzni, utána a ruhádat hajtogattam össze, s ez Téged annyira érdekelt, hogy *felültél*. Ma kizsartad, annyit nyafogtál, hogy csak veled foglalkoztam. Tudod a békát utánózni. Nagymamáék Érden egy szép kék köves fülbevalót vettek Neked.

Február 19.

Ma nagyanyád meglátogatott. Kaptál tőle egy nefelejcs virágziromra hasonlító kis fülbevalót. Állásba kinyomod magad és rugózol. Kibújt a bal alsó mediális metsző fogad teteje. Mindent megrágsz. Sokat buksz.

*

FÉL ÉVES VAGY

Február 21.

Ma vagy hat hónapos! Élénk és nagyon értelmes. Ma Orsi meglátogatott, ami mindig öröm.

Február 27.

Állva tudsz maradni, ha ágyad rácsaiba kapaszkodsz. Okosan nézel, formálsz a szívat, mintha mondani akarnál valamit. A nyelved kinyújtod.

*

A tény, hogy emberi társadalomba születted, meghatározza fejlődésedet. Ránk, felnőttekre vagy utalva. Ebből a szempontból szociális lény vagy. „Szociobilitásod” – ahogy szakemberek mondják – kezdetben teljesen passzív. Aktív szocializálódásod további életed során következik be. Az első életév második felében szociális reakcióid főleg mozgásban nyilvánulnak meg. A mozgás révén történő aktív kapcsolatkeresésed ebben a korban még a beszéd hiányát is hivatott pótolni. Cselekedeteid nemcsak a kezdedben lévő tárgyra, hanem ránk is irányulnak. Amikor a tárggyal manipulálva azt a földre dobod, ránk is hatást gyakorolsz, mintegy „felhívsz” bennünket érintkezésre. Ezek a mozgásos formájú szociális reakciók a hetedik és a tizenkettedik hónap között tetőznek. A második évben a szociális mozgásokat az egyre inkább elsajátított beszéd váltja fel. Először a gesztus alakul ki, majd a beszéd kíséri a gesztust, s végül, a fejlődés magasabb fokán a gesztus válik a beszéd kísérőjévé.

*

Március 7.

Harisnyanadrágban lépegettél, előtte megpróbáltad lehúzni a harisnyanadrágot, ezért lelógott, s lépegetéskor úgy nézett ki, mintha bűváruszony lett volna a lábadon. A franciaágy szélére

ültettelek, lóbáltad a lábad, így zörgetted az oldalát, s ez nagyon tetszett Neked.

Nagyon eredeti kis egyéniség vagy!

Március 8.

Az első nőnapod! Papa ma megmutatta, hogyan kell mászni, és jól utánoztad. Gyorsan mászol. Amikor hazajöttem a munkából, örömmel mutattad új tudományodat.

Érzem, hogy nagyon vársz haza. Sikítva-mosolyogva mászol hozzám. Ma először gurítottad a labdát.

*

A felnőttekkel való kapcsolatodnak nagy szerepe van a második félévben bekövetkező utánzás kialakulásában is.

A látási észlelésed ebben a korban fokozatosan a mi látási észlelésének megfelelően épül fel, az utóbbi utánzása alapján, a tárgyak együttes nézése közben.

Amikor együtt néztünk valamilyen tárgyat, kezdted figyelni szemünk mozgását, amely a nézésben megnyilvánuló utánzás mintamodelljévé vált. Beszéded a gügyögésre ráépülő utánzás eredményeképpen alakul ki az első év végétől.

*

Március 13.

Egyre biztonságosabban ülsz fel! Szereted a főzeléket, főleg a zöldborsót és a brokkolit, s a paradicsomot. Feltétnek a sajtot, a csirkehúst, és a csirkemájat. Feltéрдelsz, s megpróbálsz kapaszkodva felállni! De eldőlsz. Szereted a műanyag babakönyvet, azokban háziállataink színes képeit nézegeted.

Megérkezett első estélyi ruhád! Felpróbáltuk és nagyon tetszett neked. Fehér plüss madeira gallérral.

Áttört a jobb oldali alsó mediális metszőfogad.

Március 14.

Felállsz kapaszkodva! A franciaágy – ahol sokat vagy velünk – melletti falon nagyon érdekelt a teveszőr faliszőnyeg, s a fali-

karról csüngő gyöngyök. Szépen gagyogsz. Gyönyörű a bőrod. Cspikés kis fogaiddal nagyokat harapsz belénk, s ügyesen mászol.

S egyszer már visszagurítottad a labdát is!

Március 20.

Felállsz magabiztosan, és oldalazva, az ágyba kapaszkodva néhány lépést megteszel. Ha a földön vagy, négykézláb mászol utánam, s azt mondd:

– „m”!

Gyönyörű alul a két kis fogad! Este *pelenkával* dörzsölgetve tisztítgatom.

Március 21.

Ma kereszteltek a Szent István Bazilikában, a Szent Jobb Kápolnában. Orsi és Éva lettek a keresztszüleid. Őseid között vannak zsidók, katolikusok és reformátusok. Valahová tartoznod kell! He felnőtt leszel, majd te eldöntöd, hogy hová fogsz. Éva ötezer forintot, egy lila köves gyűrűt és egy pókmedálos aranyláncot adott Neked. Te voltál a legszebb a bazilikában! Aranyos voltál, és mindenkire mosolyogtál. A keresztelő után nálunk jött össze a vendégsereg, mindenki jól érezte magát. Hideg pulykasült volt uborkával, kenyérrel, utána meggyes-mákos beigli, pogácsa és kókuszos golyó.

Március 30.

Ma mondtad először:

– *Mama!*

Kétszer is megismételted. Este pedig azt mondtad, hogy:

– *Baba.*

Ma ablakot tisztítottunk. Egész nap sokat aludtál, s amikor fent voltál, álltál az ágyban és végig feszülten figyeltél, hogy mit dolgozunk. Táncoltál, tapsoltál! Papával séta közben a Szent István parkban sokat gyakoroltatok a „mama”, „baba”, „papa” szavakat.

Amióta lejárt a szülési szabadság, január hetedikétől a papa vigyáz rád, miközben én dolgozom. Napközben, amikor csak

tehetem, hazajövök, hogy megetesselek téged, s hogy játsszak veled.

*

A beszéd, a szociális kapcsolatok másik eszköze: különböző fokozatokban jelentkezik. Sírás, gügyögés, különböző hangok formájában. Már öt-hat hónapos csecsemő kezdi anyját megkülönböztetni más emberektől. Éhes vagy olyan állapotban, amikor a gyermek nem érzi igazán jól magát, anyja látására izegni, mozogni, nyöszörögni vagy sírni kezd. S nyugodt, kielégült állapotba kerül, ha anyját meglátja. Felélénkül, mélyen lélegzik, mosolyog, s gügyög. S te elkezdted, kis tündérke, felismerni az etetés, a lefektetés, elaltatás „gyönyörűséges” állapotát.

*

Április 1.

Papa egy gyönyörű, trónszékre emlékeztető etetőszéket vett neked. Kicsit még félsz ülni benne! Mászol mindenhová utánam és sírsz, ha ebben valami akadályoz.

Étkezéseid ideje: reggel hat órakor Milumil HA tápszer – ami valójában dúsított tejpor –, tíz órakor gyümölcs, délután két órakor, este hatkor és tízkor ismét Milumil. Harapod két fogaccskával a karomat. A piros takarómat kivetted a párnám alól és odaadtad, hogy betakarjalak vele a franciaágyon.

Április 7.

Ma délután a konyhában lecsúsztál az ölemből, és beverted a fejed a gáztűzhelybe! Nagyon megijedtünk, szerencsére nem történt baj.

*

Már meg tudod különböztetni környezetedhez tartozó felnőtteket az idegenektől. Előbbiek megjelenésére örömmel, az utóbbiakéra különbözőképpen – hol sírással, hol örömmel – reagálsz. Olykor sírsz, ha a hozzád közelálló felnőttek távoznak, s már keresed a felnőttekkel való kapcsolatot.

*

Április 8.

Papa néhányszor bevitte a nappaliba az etetőszéket, s ott szoktatott hozzá a használatához. Beültetett és úgy játszottál.

Mától az étkezőben etetőszékben eszel és nagyon élvezed. Ülsz benne, és azt mondd:

– *Hammama!*

Április 11.

Ma ettél életedben először csokoládét! A húsvéti nyuszi tojást papírral együtt vettél a szádba s két fogacskáddal átharaptad. Kibontottam inkább és apró darabokat tettem az ujjamra, kicsit felolvasztottam, s te lenyaltad. Élmény volt látni, mennyire ízlett neked. Meglátogattak a nagyszüleid. Éva, Orsi, s mindenki áhíttal nézte, hogy csokit eszel.

Nagyon anyás vagy! Nagyszüleid ritkán látod, s bizalmatlan vagy velük. Nagypád elcsodálkozott azon, hogy mennyi főzeléket eszel.

Nagyon szeretsz enni! Ez az igazság.

Április 16.

Ma mondtad először:

– *Papa!*

Papa nagyon boldog volt. Délután elmentünk nadrágot venni neki, s te aranyosan figyeltél mindent. Hogy próbál. Szemecskéddel követtél minden párbeszédet.

Olyan szép vagy és olyan okosan figyelsz, hogy az utcán mindenki megcsodál!

*

A csecsemő- és kisgyermekkorban, az anya-gyermek viszonyban megnyilvánuló érzelmi kapcsolatoknak rendkívüli jelentőségük van. Még a rosszabb tárgyi feltételekkel rendelkező, de családokban felnevelt kisgyermek test és lelki fejlődése is megnyugtatóbban alakult, mint a jobb feltételek között, gyermekotthonokban felnövőké. Megfigyelték, hogy még a börtönben nevelkedett bűnöző anyák kisgyermekai is jobban fejlődtek

mozgás, érzékelés, megértés és szociális kapcsolatkézség területén, mint az árvaházi gyermekek.

Csecsemőkorban az anyától való elszakadás *hospitalizmus*-hoz vezethet. Az elnevezés a kórházba került gyermekek érzelmi eredetű leromlásának megfigyeléséből ered. Ha a gyermek három-öt hónapon belül visszakerül anyjához, vagy van a környezetében egy olyan felnőtt, aki szereti és foglalkozik vele: a hospitalizáció megszűnik.

*

Április 17.

Ma két kezedet fogva sétáltattalak. Nagyon élvezted, s közben folyamatosan mondtad:

– Mama.

Amikor Péter szobájába átsétáltunk, azt mondtad neki:

– Baba.

Ma sokat tapsoltál és táncoltál. Már csak néha-néha buksz egy kicsit. A nyuszi csokit nagyon szereted, csöpög a nyálad, amikor látod, hogy hozom a kistálcában. A konzerv ananászt nagyon szereted banánnal és a körtét banánnal, mandarinnal.

Április 24.

Két kezedet fogva vezettelek, s Te lépegetés közben rugdostad a labdát. Amikor leültünk egymással szemben, te visszagurítottad a labdát. Mindent megrágsz, és a szádba veszel. Ma kaptál először karfiolt, és nagyon szeretted. A héten kaptál marhahúst először, s nagyon ízlett neked. Nagyon anyás vagy, papának nehéz dolga van, mert sokat nyugösködsz, ha nem vagyok itt-hon. De sajnos dolgoznom kell, mert meg kell élnünk, és az állásomat elvesztettem volna, ha itthon maradok. Nagyon okos vagy, sokat kell hozzád beszélni. Amikor házimunkát végzek, nagyon figyeled, s ez leköt.

Április 29.

Napközben Papa foglalkozik Vele. Szeretsz hintázni a Szent István parkban, ügyesen kapaszkodsz a hintába.

Ma összevontad a Papa és Mama szavakat, és azt mondtad:

– *Pama!*

Este megmutattad – csikorgattad is! –, hogy baloldalon felül kibújt egy fogad (a mediális metsző). Aranyos kis rózsaszín bársony szandálcipőt vettem neked, de kicsi lett. Tizenkilences méretű kell. Meg vagy szeppenve benne, és nem mersz lépegetni. Pétertől örököltél egy aranyos farmert, azt hordod, piros kardiánnal, amikor papával a játszótérre mentek.

Május 1.

Este lebuktad a hálózászkodat, felhívtam rá a figyelmedet, ránéztél, s azt mondtad:

– *Ajjaj!*

Május 8.

Felül jobb oldalt kijött a negyedik fogad. Mindent megrágsz. Gyönyörűen játszol egyedül a járókában. Nagyon szereted a lehűtött, forralt vizet.

Május 22.

Tegnap voltál kilenc hónapos! Kapaszkodás nélkül néhány percig meg tudsz állni. Nagyon szereted a főzeléket. Papa öt nappal ezelőtt megtanított integetni. Tizenkilencedikén, szerdán elmentünk vásárolni. Közben nagymamával játszottál. Kaptál egy szép farmerszoknyát, pólókat és egy macis kertésznadrágot.

Május 25.

Integetsz. Egyre hosszabb ideig tudsz állni kapaszkodás nélkül. A puffot a fotelhoz tolod, felmászol rá, és onnan a fotelra. Dél előtt tíz órakor és este hatkor alig eszel. A kenyér belét nagyon szereted. Reggel hatkor az első etetésnél erélyesen rád szóltam, te elkezeredetten sírtál, átöleltél. Nagyon megsajnálta lak, így nem kellett enned, csak játszottunk.

Május 29.

Egy kézzel kapaszkodva lépegetsz! Sokat huncutkods, ha látod magadat a tükörben: integetsz. Elkezdtem adni vacsorára margarinos kenyeret párizsival, és gabonapépet. Mind a kettőt

nagyon szereted. Naponta csak kétszer, reggel hatkor és este tízkor kapsz Milumil tápszert, alkalmanként kétszáz vagy kétszáznegyven millilitert. Két kézzel fogod a labdát, és abba kapaszkodva állsz hosszú ideig. Vizet úgy iszol, hogy a cumisüveget két kézzel fogod.

Május 31.

Tegnap meglátogattak a nagyszüleid. Nagyon aranyos voltál, sokat fényképeztünk, több ruhába öltöztettek. Nagyon élvezted, de elfáradtál. Ma három-négy lépést önállóan megtettél. Papával ma is voltatok hintázni a Szent István parkban. Nagyon tetszett Neked a macis kertésznadrágod.

Június 6.

Könyvhétre kimentünk a Szent István Bazilika előtti térre. Papa ott dedikált. Nagy volt a tömeg. Sírtál, a földhöz vágta a cumisüveget. Haza kellett jönnünk, s a papával nem tudtunk találkozni. Pedig gyönyörűen felöltöztettek!

Régóta úgy alszol, hogy a takaród a szádban van, s azt szopogatod.

Június 8.

Amikor bekakilsz, leveszed a rugdalódzót, és jelzed, hogy tegyük tisztába. Ezt már többször megtetted. Először azt hittük, véletlenül történt. Popsidon néhány napja gombás fertőzés van, kenegetem Canestennel, de nem javul látványosan, ezért Tricolorátával ecsetelem.

Június 9.

Ma délelőtt a nagymama vigyázott rád. Elmesélte, hogy délelőtt tizenegy körül, amikor Papával sétálni szoktál, fejedre tetted a kalapod, megfogtad a farmerszoknyádat, és a nagymamát kiveztetted a bejáratú ajtóhoz. Amikor megérkeztem, azonnal jelezted, hogy hazajöttem, és néztél az előszoba felé.

Június 10.

Jól eszel. A nyakadon hátul apró kiütések jelentek meg, nem javultak sem Hydrocortison, sem Fenistil után. Papa, mint egy oroszlán négykézlábra állva oroszlánként adja vissza a játékaidat, takaródat, ezért pusztit adsz neki. Két kezeddal fogod a fejét, és a homlokára cuppantasz.

A kis rózsaszín bársony cipődet szeretted rágni, ha nem veszed észre.

Június 15.

Papa lélegzetét visszafojtva nézte, hogy az előszobában tíz lépést mentél egyedül, miközben papa bőr kulcstartóját rágtad!

Jó az étvágyad, szépen fejlődsz. Az utcán megcsodálnak az emberek.

Június 18.

Bal oldalt felül kibújt a laterális metszőfogad. Kapaszkodás nélkül egyre többet mész, de a járásod még bizonytalan.

Június 24.

Életem nehéz időszakát élem át! Munkahelyemen fél éve lebegtetik, hogy áthelyeznek, vagy elküldenek.

Szépen fejlődsz, egyre hosszabb távokat mész. A küszöbön még átmászol, nem tudod átlépni. Reggel hat órakor Milumilt kapsz, tízkor gyümölcsöt, de sokszor nem eszed meg, Papától csak a kenyeret és a vizet fogadod el séta közben a parkban. Délután kettőkor főzeléket kapsz, este hatkor gabonapépet, kenyeret és kevés tápszert. Utolsó étkezésre, este tízkor Milumilt iszol. Popsidon a gombás fertőzés nehezen múlik.

Június 28.

Papa kezét fogva ma sétáltál először a Szt. István parkban! Szép kis matróz összeállításodban. Kiegyensúlyozott, vidám kisbaba vagy, sokat foglalkozunk veled, s ez meg is látszik a viselkedéseden. Tegnap meglátogattak a nagyszüleid, s bemutattad minden tudományodat. Nagypapa megkért, hogy zenélj és táncolj, s te eleget is tettél a kérésnek. Nagypapa kezét megfogtad,

és a nappaliból az előszobába sétáltál vele az esernyőig. Megmutattad, mivel akarsz játszani. Amikor elmentek, aludtál, s amikor felkeltél, kerested őket.

Július 3.

Jobb oldalon a mediális felső metsző fogad áttört. Ma nagyon nyugós vagy. Egyfolytában mennél: egyik percben nevestsz, a másikban felsírsz. A fogzás miatt ez a legnehezebb időszak. Nem köt le a játék, csak céltalanul járkálsz.

Július 5.

Ma elmentünk gyermekgondozási segílyt igényelni. Újabb rendelkezés azok az anyukák is igényelhetik, akik dolgoznak, de az összeg adóköteles. A hivatalban szépen viselkedtél. Utána elmentünk neked szándált venni a West-Endbe, onnan a cukrászdáig sétáltál, úgy, hogy nagymama és én kezem fogtad közben. A Csanády utcai *Napsugár* cukrászdában, ahová papával gyakran jártok, a csokifagyimból kanalaztál. Utána sétáltál még egy kicsit. Délután a Papával kimentetek a Szent István parkba, s mindenki megcsodált. Hiszen még egyéves sem vagy, s már kézen fogva sétálsz! Papának este segítettél ágyazni, vitted a párnákat az ágyhoz.

Aznap nagyon elfáradtál.

Ma harmadik napja nem keltelek fel késő este etetni. Fél hét-kor eszel, utána fürdesz, és reggel hatkor én ébresztelek enni.

Július 8.

Ma van a névnapod! Reggel a hat órai etetés után kilencig alszol, utána játszol, és papával sétálsz. Délben tizenkettő és két óra között alszol. Etetés után délután öt óráig játszol. Majd fél hétig megint alszol. Azután vacsora, fürdés következik és reggel hatig alvás.

Egyik délután öt órakor letettelek aludni, s kimentem a szobából. Kicsit sírtál, bementem, s kint voltál a szőnyegen, jöttél felém a takaróddal. Valószínűleg a mellmagasságig érő ágyrácsba kapaszkodva felhúztad magad, s átlendültél az ágyon.

Szerencsére nem sérültél meg!

Július 9.

Ma délután sétáltunk! Nagyon büszkék vagyunk rád, szépen jársz. Közben tolod a babakocsid, hintázol, figyeled a gyerekeket. Szívesen játszanál velük. Papa este megkérdezte, mennyire szereted a mamát. Te kezéd közé fogtad a fejem, és nagy pusztit adtál a számra.

Július 29.

Néhány napja egy alaszkai Malamut kutya megtámadott a lépcsőházban. Utána egész nap remegtél és sírtál. Gazdáját feljelentettem az önkormányzatnál. Ma utazunk nyaralni Jordániába, rád nagyszüleid vigyáznak. Remélem, minden rendben lesz.

Amikor alszol, akkor megyünk el.

Augusztus 13.

Ma jöttünk haza, csodálkozva néztél ránk. Új, rossz szokásokat vettél fel: mindenhová húzod magad után a pléded, nem akarsz este elaludni, sírsz a járókában. Ágyad szélét össze-vissza rágtad. Papára haragszol, séta közben nem engeded, hogy a kezéd fogja. Szegény nagyon bánja, hogy otthon hagyott. S eljátszod, hogy kerestél minket. Jordániából egy tevét hoztunk neked ajándékba. Egy szép babát is kaptál, de azt majd karácsonyra kapod meg.

Augusztus 16.

Ma mentünk tárgyalásra a kutyatámadás ügyében. Aranyosan viselkedtél. Utána elmentünk neked kabátot venni, ügyesen felpróbáltad, nézegetted a többi ruhát.

Visszajönnek lassan a régi szokásaid.

Augusztus 17.

A Gabriel katalógusból ma rendeltem neked ruhákat. Keveset beszélsz, a kockákat egymásra rakod, s az egymásba illeszthető pingvineket is össze tudod rakni. Egy egész zöldalmát elrágcsálsz. Jönnek a fogaid. Az erkélyeden szívesen játszol.

*

Egy éves vagy

Az egy-három év közötti időszak átmeneti periódus. A kiszolgáltatott csecsemőből viszonylag független, önálló gyermekké válsz.

A csecsemőkorhoz viszonyítva testi fejlődésed lelassul, de a későbbi évek növekedési ütemével összehasonlítva még mindig igen gyors. A második évben átlagosan tíz centiméter a növekedések, a harmadik évben már valamivel kevesebb. S a következő években már csak négy-öt centiméter. Súlyod gyarapodása a második évben három és fél kilogramm, az utána következő években másfél-két kilogrammra csökken.

Az idegrostjaid myelinizációja lehetővé teszi járásod kialakulását, s mozgásod egyre differenciáltabbá válását.

Agyad súlyának aránya a felnőttkéhez viszonyítva:

Újszülött korodban: egynegyed,

Kilenc hónaposan: fél,

Kétévesen: háromnegyed,

Négyévesen: négyötöd,

Hatévesen: kilenctized,

Egy-hároméves agyad súlya jelentősen növekszik – három éves korban eléri az átlagos ezeregyszáz grammot. Idegsejtjeid differenciálódása folytatódik, s agyad bioelektromos aktivitása fokozódik: alfaritmus 8–9,5/sec. S kialakulnak a beszéddel összefüggő feltételes kapcsolatok, amelyek a nevelés hatékonysága növekedésének igen fontos feltételei.

*

Augusztus 21.

Ma vagy egyéves! Kakaós piskótát töltöttünk meg meggydzsemmel, s étcsokival vontuk be, és franciadrazsával díszítettük. Neked is nagyon ízlett a házi Sacher torta. Nagyszüleid is meglátogattak, Éva is, Orsi is. Aranyos voltál, játszottál az ajándékokkal. Szeretsz játszani az erkélyeden, s a szobádban a két szekrény közti sarokban. Naponta négyszer eszel. Nagyon jó az

étvágyad. A tejes fagyiktól kiütésed lett, ezért még a Milupa Milumil HA hypoallergén tápszert kapod.

Hat fogad van.

Augusztus 25.

Ma elkészültek a fényképek! Jól sikerültek. Az intellektusod már észlelhető, ahogy elmélyülten játszol a macival, amelyet nagyszüleidtől kaptál.

Ágyad rácsának tetejét szétrágtad, be kellett vonni puha anyaggal, úgy látszik, szorongtál elutazásunk miatt.

Augusztus 28.

Egy éve jöttünk haza a kórházból megszületésed után! Olyan nagy vagy már! Egy éve, hazaérkezve a kórházból, egy éjszakát az antik szekrényből kihúzott alsó fiókban aludtál, olyan pici voltál! Sokat mesélünk neked ezekről eseményekről. Vonattal érkeztünk a Nyugati pályaudvarra, s onnan a West-End előtt gyalog jöttünk hazafelé. A szökőkút előtti sétány, azóta is, kedvelt pihenőhelyünk.

Már pohárból itatlak! S az ivóvizedet nem forralom.

Szeptember 4.

Tegnap megmutattad, hol a füled, hol a Papa füle, hol a lábaid, a szemed!

A használt pelenkákat kiviszed fürdőszobába, kidobod, utána kezet mosunk. Pohárból egyre ügyesebben iszol. Étvágyad nagyon jó. Tegnap vettünk neked cipőt, aranyosan próbáltál, az üzletben egymás után vetted le a cipőket a polcról. Egy Salamander márkájú cipőt választottunk neked, s ez tizenötezer forintba került. Erős vagy! Babakocsidat a Szent István park kavicsos sétányán is tolod. Sokan megnéznék, s örömet szerzel a parkban sétálóknak.

Tegnap egyik kezeddal kapaszkodva a falhoz néhány lépcsőn egyedül jöttél fel.

✱

Szeptember 21.

Ma vagy tizenhárom hónapos! Te vagy a legszebb kislány a Szent István parkban. Mindenki megcsodál. Ma is megtettél néhány lépést felfelé a fal mellett kapaszkodva.

Az itthoni mérlegen mérve tíz kilogramm a súlyod.

Szeptember 24.

Náthás vagy, de csak kicsit. Vettem orrcseppet, C vitamint, szemcseppet, ha begyulladna a szemed. Szívjuk az orrod, amitől sírsz. Vacsorára a tápszer és a gabonapép mellett két szelet paprikás szalámit is megeszel, sajttal és kenyérrel.

Szeptember 25.

Náthád stagnál. A mi orrunkat is kiszívtuk, hogy lásd, nekünk sem fáj. Csodálkozva nézted. Remélem, holnap könnyebb ügy lesz az orrszívás. Kimostam a ruhásszekrényedet, s érdeklődve nézted. Előző héten egy másik szekrényt tettem rendbe, akkor nem akartál aludni, azt hitted, újra elutazunk. Januárban a Papa születésnapján mind a hárman három napra elutazunk Bécsbe. Nagyon készülök!

Mindent elterveztem, hogy élvezd.

Szeptember 30.

A kis műanyag motorodat már kint a parkban is használod, és felemelve is tudod vinni! Felemeled az etetőszéket, a székeket cipeled, átrakod. Nagyon erős vagy! Jó az étvágyad. Éjjel valamiért felkeltél. Utána kétszázhetven milliliter Milumil HA-t ittál meg. Szereted a főzelékeket és az őszibarackot banánnal és keksszel.

Náthád elmúlt. Élénk vagy, sokat szaladgálsz. Estére bizonytalanná vált a járásod. Sokat estél. Az orrszívástól már nem sírsz. Ráültettünk a WC ülőkére: aranyosan mosolyogva ülsz ott, de még nem tudod, mit kell tenned.

Október 1.

Papa elutazott Bajára. Felmásztál a franciaágyra, a kis puffot odahoztad, s arra fellépve próbáltál felmászni. Végül aztán felhúztad magad.

Hajad gyönyörű aranyszőke és egyre hosszabb. Jobb combodon ugyanazon a ponton, ahol nekem, anyajegyed van, s ezt tőlem örökölted.

Gyönyörű szemeidet Papától.

Október 3.

Egy hete fogkefével mosom a fogad! Ma már fogkrémmel, s nem tiltakozol! Tetszik neked. Néhány napja próbáljuk, hogy ráültetlek a WC ülőkére, s büszkén ülsz ott. Ma meglátogatott Orsi, ő is hallotta, hogy amikor rákérdeztem, kell-e pisilni, kakilni, azt mondtad:

– *Kaka!*

Még csak üldögélsz a WC-n.

*

Melyek azok a legfőbb változások, amelyek egy-hároméves életkorban pszichikumod fejlődését jellemzik? Az anatómiai–fiziológiai változásokon kívül két igen fontos tevékenységi tényező említhető, amelyek alapvetően meghatározták egész pszichikus fejlődésedet. Az egyik a járás, vele együtt az egész mozgásrendszer, a másik a beszéd.

A járás kialakulása felszabadított az addigi helyhez kötöttségtől, megváltoztatta hozzánk, szüleidhez, testvéreidhez és a felnőttekhez való viszonyodat, a tárgyakkal való kontaktusodat, kiszélesítette a „látókörödet”, s a megismerés és cselekvés – az ontogenezisben eddig ismeretlen – fejlődési perspektíváját nyitotta meg.

*

Október 6.

Ma először kinyitottad a WC ajtót és rámutattál! Ráültettünk és pisiltél. Utána WC-papírral megtörölted magad. Utólag mindig jelzed, hogy bekakiltál, s húzogatsz a ruhádat.

Október 10.

Hirtelen hidegre fordult az idő! Sok ruha kell, haragszol, nem biztonságos a járásod. Könnyen elesel. Ez is hozzájárulhatott ahhoz, hogy galambkergetés közben elesél, s lehorzsoltad a felső ajkadat és az orrocskád.

Jól eszel. Kibújt felül az egyik őrlőfogad. Fogaidat fogkrémmel ügyesen mossuk együtt.

Október 13.

Nagymama meglátogatott minket! Fehér csokit kaptál tőle. Szereted a csokit, s az egyik alsó őrlőfogad is áttörőben van.

Október 16.

Jelzed, ha bekakiltál. Próbálsz lehúzni magadról a pelenkát. Nagymamától kaptál egy kispárnát, játszottál vele, ráfeküdtél, s úgy babáztál.

Október 21.

Édes kicsi csillagom! Tizennégy hónapos vagy! Papa társaságában a Szent István parki játszótéren szeretsz lovacsázni, próbálsz ismerkedni más babákkal, de ők még nem olyan okosak, mint te és félnek Tőled.

Október 23.

Ma bújt ki a harmadik alsó metsző fogad. Reggel még nem volt kint, de este fürdetésnél már láthatóvá vált.

Több rágófogadnál duzzadt a fogíny.

Amikor kakilnod kell, bemész a szobádba, behajtod az ajtódat, s utána mutatod, hogy pelenkázalak. Egyre jobban lehet veled kapcsolatot teremteni, sok dolgot el tudsz mutatni. A konyhai barna sámlit megsimogattad, rám néztél, s azt mondtam neked:

– Ráülhetsz!

S te boldogan mosolyogva próbáltál ráülni.

A szót, hogy tessék, úgy mondd:

– Tess!

*

Ti, kicsik átlagosan tizennégy hónapos korotok körül kezdtek el önállóan járni. A járásnak előkészítő szakaszai is vannak. Kilencc-tizenkét hónap közötti időszakban segítséggel már jártok. Legtöbbször önállóan nehezen indultok el, akkor is, ha felnőtt segítségével már magabiztosak vagytok. Ha elengedjük a kezeiteket, elvesztitek biztonságérzeteteket s egyensúlyotokat is. Általában ösztönzéssel segítjük, hogy önállóan járjatok. Például színes, csörgő, számotokra vonzó tárgyakkal váltjuk ki a tájékozódási reakciódat. Ha a tárgy megszerzésének vágya erősebb motiváló tényező, mint a biztonságérzet hiánya, akkor elfelejtkeztek félelmeitekről és önállóan jártok.

*

Október 25.

A fürdőszobában rámutattál Péter pizsamájára, és azt mondtad:

– Pizs.

Meg tudod mutatni az orrod, a szemed, a füled, s a fogad. Ma kibújt felül a második őrlőfogad.

Október 30.

Ma bújt ki alul a negyedik metszőfogad. Tegnap este vacsora után beszaladtál Péter szobájába, ő már ágyban volt, felmáztál az ágyra, bebújtál a paplan alá, és boldogan nézted vele a tv-t. Nagyon jó az étvágyad. Szereted a kakaós, a málnás, a barackos rizspépet, a paprikás szalámit és a sajtot.

Hajad aranyszőke és egyre hosszabb! Alul kis csigákba göndörödik.

Október 31.

Ma adtál először igazi cuppanós pusztit! Ha valamit el akarsz kérni, odaadod érte a cumisüvegedet.

November 5.

Szeretted a tejfölt, a joghurtot és a kefirt

Ma új szót mondtál:

– *Bugyibagyóc.*

Még nem tudom, hogy mit jelent.

A lámpára azt mondod:

– *Pa.*

Szépen integetsz. Este Papának mondd is:

– *Pá Papa!*

Ma, amikor a parkba mentetek, én a konyhai bejárat ajtajának rácsán keresztül néztem utánatok. Kétségbeesetten sírtál egész délelőtt. Ennyit egész életedben összesen nem sírtál. Papa rájött, hogy azt hitted, nem tudok kijönni, s megijedtél. Papa kint a parkban gondolt erre, hazasietett veled, bevitt a konyhába, kinéztetek a rácson, s akkor megértetted, hogy ez is a lakás része, s akkor megnyugodtál.

Okos vagy!

November 13.

Két napig kongresszuson voltam. Sokat nyűgösködtél, nem akartál enni, csak tápszert. Este a fürdőszobában megijedtél a pelenkázón a cirkó készüléktől. Alatta pelenkázlak fürdetés után. Remegtél, sírtál, nem engedted bepelenkázni magad. Nem volt más választásom, a fürdőszoba kövezetére kellett tennem a pelenkázót, s ott felöltöztetni. A fogaid gyönyörűek! Fel tudsz szállni a motorra, s le is csúszol. Fel tudsz mászni a franciaágyra. Tudsz igazi pusztit adni, sőt messziről is adsz pusztit, csak úgy a levegőbe.

November 15.

Tegnap és ma kibújtak alul az első őrlőfogak. Esténként sírva alszol el. A darabos ételt továbbra sem kedveled.

November 21.

Tizenöt hónapos vagy! Papa ma forgószékében megforgatott, s hánytál utána, de hamar rendbe jöttél, s jól ettél utána. A hideg megérkezését nehezen viseled. Tegnap este esett a hó, és nagyon lehűlt a levegő. Előző nap szélvihar volt. Ilyenkor nyugtalan vagy. Alul, a szemfogaidnál nagyon duzzadt az ínyed.

Péter fürdött este, te hasra feküdtél a fürdőszoba ajtaja előtt, s a szellőzőnyíláson kukucskáltál.

November 25.

Ma kaptad meg az MMR+OPV Hiberix védőoltást. Remegtél a félelemtől, de az oltáskor már alig sírtál. Ügyesen viselkedtél. Büszkéek vagyunk rád. Új, bundás bakancsot kaptál, nagyon szereted, le sem akarod venni. Örülsz a rózsaszín téli overálodnak is. A héten nehéz napjaink vannak. Tiltakozol a fürdés, az evés, de még a sétálás miatt is.

November 27.

Konzolidálódik a helyzet. Tegnap, tegnap előtt rád hagytam, s csak akkor ettél, amikor akartál, mára kezd minden visszaállni a régi kerékvágásba. Tegnap este szívesen, jókedvűen fürödtél, jól aludtál, ma elfogadtad az ételt a szokott időben. Le tudsz egyedül vetkőzni, még a pelenkát is leveszed. A *bugyibagyóc* (jelentése: pelenka) a kedvenc szavad és a „dis” és az „aj vis”, ami lehet, hogy ajvé?

Péter szobájából ma sikerült megkaparintanod egy rajzszoget, és azt szopogattad.

December 1.

Nagymama egy zenélő Mikulást hozott neked! Kissé félsz tőle, de azért egyre jobban tetszik neked. Azt hitted, hogy elutazunk, hoztad gyorsan a cipődet, Papának a cipőkanalat, s jelezted, hogy nélküled nem mehetünk el.

Papa tudja, végzetes hiba volt nyáron akkor és úgy elmenni Jordániába, amikor éppen aludtál. S nélküled egyáltalán elmenni!

Megfogadta, hogy mostantól mindig veled együtt utazunk.

Napok óta alig eszel. A fogínyed duzzadt. Fémkanállal a kezdedben, kis segítséggel eszel néhány falatot. Az eddig megevett mennyiségnek csupán a felét eszed meg. Gyönyörű tizenkét fogad van, de nem rágsz vele. Ha egy falatot leharapsz, kiköpöd. Sokszor jut eszembe, hogy hat hónapos korodig milyen gyönyörű fogatlan mosolyod volt! Szeretsz fürdeni. Aranyosan integetsz. Egyre jobban szeretnéd érvényesíteni akaratodat.

December 11.

A Mikulás hozott három új fogat. Alul kettőt és felül bal oldalt egyet. Már több mint két hete nem eszel se gyümölcsöt, se főzeléket. Nem fogadod el a joghurtot sem. Néha kefirt vagy tejfölös túrót eszel, de leginkább csak tápszert iszol. Egy-egy háztartási kekszet, vagy kenyérhéjat elrágcsálsz, de még a csokit se mindig fogadod el! Az éjszakát átalszod. Bőrdön egy-egy kiütés megjelenik néha. Nagylábujad körmének sarkában gombás fertőzés alakult ki. A Vileda törőlkendőt elkéred, s törölgetsz vele. A porolót is nagyon szeretted használni. Egyre hosszabb, dúsabb a hajad, s tincsek vége gyűrűcskébe csavarodik. Néhány szót mondasz:

– *Ez, az, hol, Papa, baba, pápá, Mama.*

Mindent elmutogatsz és megértesz. Testrészeidet megmutatod. Szeretsz fürdeni. Vidám vagy. Az idegenekkel ugyanakkor tartózkodó: nem mosolyogsz rájuk. Nagymamáddal is tartózkodó vagy. Kaptál tőle egy zenélő Mikulást, ez egyre jobban érdekel, kéred, hogy kapcsoljuk be.

December 19.

Gyümölcsöt, főzeléket, húst nem eszel, csak tápszert, sajtot és kekszet. Jól alszol, jó a kedved. Jönnek a fogaid. A bőrdő száraz, kissé ekcémás. Egyre okosabb vagy, mindent megértesz, és mutogatással, néhány szóval megértetted magad. Gyönyörű, hosszú barna szempillád van, s a frufrud már a szemedbe lóg. Integetsz, pusztit adsz! Az idegenek közeledését nem veszed szívesen. Körülbelül tíz kilogramm a súlyod. Papával kézen fogva jöttök haza a parkból. Sokat hintázol. A bélelt bakancsodat szereted, otthon is azt szeretnéd felvenni. Chanuka után karácsony-

ra készülődünk. Élvezed a készülődést. Érdeklődve nézel, min-
denben részt akarsz venni. Segítesz port törölgetni, cipőt pucol-
ni, porszívózni.

Az ezüstök fényesítésekor ronggyal fényesítetted a gumika-
csádat.

*

Járásod kezdetben – mint a kisgyermeké általában – eltért
a miénktől. Felső testedet kissé előredöntötted, a csípőd és a
térdeid hajlított állapotban voltak. Lábaiddat szétterpesztetted,
karodat – egyensúlyozás céljából – előrenyújtottad. Járásod dű-
lögélő volt, hasonlított a részeg ember járásához.

A kisgyermek járásában erős az izomtónus-feszültség, amely
mozgás közben a mozdulatlan testrészekben keletkezik. A járáshoz
szükséges izomműködés még kiforratlan, a mozdulatok szinte
magukkal rántják az egész testet. A gyermekek képtelenek meg-
állítani saját magukat, vigyázni kell, nehogy szinte minden moz-
dulatra elessenek. A mozgó testrészek eltolják a súlypontot a
mozgás irányába. A súlypontváltozással szemben állandó ellen-
állást kell kifejteniük, mert különben elvesztik egyensúlyukat. A
tónusműködés bonyolultságának szükséglete különösen akkor je-
lentős, amikor az egész testük mozgásban van. Járáskor szükség
van a mozdulatsor és a kiegyenlítő tónusműködés összhangjára.
Ez kezdetben igen fejletlen.

Járásod, édes, azért dülögélő, mert az előrelendülő testsú-
lyod minden lépésnél előrerántott.

S te futsz a súlypontod után!

*

December 21.

Ma vagy tizenhat hónapos! Keveset eszel, de nem fogysz.
Zöldséget, gyümölcsöt, húst nem eszel. Vidám vagy! Élénk. So-
kat szaladgálsz. Citromos vizet adok neked, hogy jobb legyen az
étvágyad. Száz milliliter vízbe tíz csepp citromlé cseppentek.

December 24.

Chanuka és karácsony.

Ma délelőtt fényképeket készítettünk. Nagyon megijedtél, mert ünneplő ruhában még nem láttál minket. Sírtál, remegtél, azt hitted: elutazunk. Papa szmokingot, lakkcipőt vett fel, s Te hoztad a bakancsát, hogy azt vegye fel.

Abban szokott lenni, amikor sétál veled.

Délután megkaptad az ajándékokat: babát, babakocsit, kutyát, mesekönyvet, kirakójátékot. Azt mondtad a babának, hogy Panni, s máris tologatni kezdted. Néhány falat banánt és almát akkor eszel meg, ha előbb én beleharapok. A citromos víz hatása lenne? Mindenesetre napi egy tejfölt vagy kefirt, joghurtot megeszel végre a tápszer mellé.

Kibújt a negyedik szemfogad is.

✱

Gyermekpszichológusok a nevelési módszerek és a családi légkör egyes elemeit a gyermek jó és gyenge teljesítményével hasonlították össze, s a két csoport között jelentős különbséget találtak. A jobban teljesítő gyerekeknél a család szabad idejét együtt töltötte, elképzeléseit, terveit egymással megosztotta, a családi morál egységes volt, a szülők bíztak a gyermekekben, elégedettek voltak velük, túl szigorú fegyelmet nem követeltek, nem korlátozták őket túlzottan, jó teljesítményre bíztatták őket.

És a gyermekek elfogadták a szülők életmódját.

✱

December 31.

Ma van az év utolsó napja! Napok óta nem ülsz a babakocsi-ba. Élvezed a sétát. Ma elvittétek Panni babát a játék babakocsi-val, azt toltad egész séta alatt, és beszéltél a babának. A lépcsőn feljössz, ha a kezed fogjuk, vagy a falba kapaszkodsz. Járás közben nem esel el. Ma otthonkát adtam rád, nagyon tetszett neked, abban is kellett sétára vinni.

Étvágyad változó.

Január 2.

Jól bírtad a szilveszter estét! A petárdázástól nem ébredtél fel. Amióta megengedik a petárdák használatát, az ember valószínűleg a testi épségét veszélyezteti, ha kilép az utcára. Több ezer sérült lett a petárdák dobálása és robbanása miatt.

Tegnap fürdetéskor átöleltél, és rámutattál a rádióra, hogy kapcsoljam be. A „gyertya” és „ernyő” szavakat érthetően mondd. Étvágyad változó. Szereted a szaloncukrot. Tegnap este villával etted a rakott krumplit. Délelőtt nyugtalan voltál, a sétáló ruhádat és cipődet akartad felvenni.

Papa el is vitt sétálni. De nyűgös voltál, hisztis, ölben kellett hazahozni. Papa nagyon el volt keseredve. Amikor hazaértetek, azonnal lefektetted, mert fáradtnak láttalak. Azon nyomban el is aludtál.

Hűvös, esős idő van. Tegnap este kilenckor is fent voltál és hívogattál. Papa kinyitotta az ajtót, megmutatta, hogy már alszom, s ezután megnyugodtál, de reggel korán felébredtél.

Január 8.

Élénk és mozgékony vagy! Annak dacára, hogy alig eszel. Tizenegy és fél kilogramm vagy. Tudsz egyedül vetkőzni, cipőt le és felvenni. Erős akarated van. Ha valamit akarsz, a végletekig tudsz vele gyötörni. Bodyban, pólóban és bakancsban akarsz sétálni! Evéskor kipakoltatod a hűtőt, és végül nem kérsz semmit! A banánt nem eszed! Almát egy falatot sem! A sajtos tallérból, és háztartási kekszből többet eszel, de az elsőszámú kedvenc még mindig a tápszer és újabban a szaloncukor. Trappista sajtot és néha paprikás szalámit eszel és kefirt, joghurtot vagy tejfölt. Egyre kevesebbet alszol. Reggel már nyolc-kilenc között fent vagy. Délután is csak két óráig alszol. Este kilenckor még kiabálsz, s rázod az ágyad. A fogaid gyönyörűek! Minden nap kétszer mosol fogat, és egyszer egy negyed milligramm porrá tört Zymafluort is kapsz. A hajad hátul már kis copfba össze tudom fogni. Szépen mondd a következő szavakat:

– *Gyertya, talp, így ni, úgy, ez is, ez itt.*

Egyik este, amikor a maci testrészeit soroltuk el, megkérdeztem:

– Hol van a nyakam?

– Itt – és rámutattál.

Szereted, ha mesélek. Kedvenceid: Az öreg néne őzikéje, Piroska és a farkas, Hamupipőke, Hófehérke, s a Csipkerózsika.

Január 9.

Tegnap szívesen megettél egy fél szelet paprikás marhaszeletet karfiollal, répával és krumplival. Ma lecsót. Két napja elég jó az étvágyad. Rászoktál, miközben hisztizel, hasra vágod magad, s kezed, lábad csapkodod a földhöz. Ma hajszárítóval szárítottam a hajad, s körkefével fésülgettelek. Szereted, ha fésülgetlek, ha copfot fonok, de hamar kihúzod a gumit a hajadból.

*

Január 14.

Ma délután háromnegyed kettőkor az MTV-1 csatornán lehetett látni téged! Papát megszólaltatták a kutyatartással, a kutyatámadásokkal és az után tapasztalható higiénés állapotokkal kapcsolatban, s te voltál a „vágókép” és a háttér, miközben Panni babádat toltad a babakocsiban. Nagyszüleid este telefonáltak, és el voltak ragadtatva tőled. Nagymama a héten egy órát vigyázott rád, miközben dolgoztunk. Nem mondtál neki semmit, de azért pusztit adtál, megmutattad a karácsonyfát, s azt, hogy ágyazol. Behoztad a pulóverét.

Mindent megértesz. A kéréseket teljesíted. A hét elején hisztiztél, hasra vágtd magad s a fejed verted a parkettába. Melléd feküdtem, nehogy kárt tegyél magadba, s megnyugtattalak. Mindez azért történt, mert nem engedtelek játszani porszívó csövével.

Fürdés előtt megkérlek, hogy kakilj. Leguggolsz és teljesítesz. A sok ruha miatt nem ültetlek WC-re.

Január 17.

Ma először sikerült egyedül felvenned a cipődet! Bekötni természetesen még nem tudod. Levetközni viszont tudsz, felöltözni is próbálsz, s ha sikerül, előfordul, hogy fordítva veszed fel

a ruhát. Étvágyad változó. Megeszed a lecsót, a paprikás marhaszeletet párolt zöldséggel, a pörköltet tésztával.

Tizenhat gyönyörűséges fogad van.

Január 23.

Elmúltál tizenhét hónapos! Készülünk Bécsbe. Tegnap becsomagoltunk, azt hiszem megértetted, hogy együtt megyünk. Ma egy véletlenül sikerült szaltóval átlendültél a járókán, de talpra estél, mint egy cica, s szaladtál Péter után. Csak akkor kezdted sírni, amikor láttad, hogy Papa megijedt. Nagyon jól áll neked, ha két copfba gumizzuk a hajadat. Nézed magad a tükörben! Megértetted magad. Például azt is megértetted, ha a fejed tetejére akarsz egy copfot. Ma alig eszel. Péter szobájából kiszűrődő hangos zene keltett fel reggel. Fáradt és izgága vagy egész nap.

Aranyosan akarsz segíteni.

Január 24.

Ma fél hatkor ettél tejecskét. Felöltöztünk és elindultunk a népligeti buszmegállóhoz. Nehéz volt a sok lépcsőn a babakocsi lecipelni. Éber voltál a buszon, mindent figyeltél, nem aludtál. Jól ettél, s ropival etettél minket. Még otthon, Papa tiltakozása ellenére, beadtam neked egy Daedalon kúpot, hogy ne hányj. Amikor Bécsbe megérkeztünk, esett a hó és fújt a szél, de te védve voltál a babakocsiban. Végre megtaláltuk a szállodát! Gyönyörű tiszta, kétszobás apartmant kaptunk. A kisebbik szobában volt a babaágy. Sajnos csak zuhanyozó fürke van.

Itt, Bécsben viszont mindenhol lifttel lehet lejutni az utcáról a metróba. Egész nap nem alszol, szaladgálsz, elmegyünk sétálni babakocsi nélkül. A Maria Hilfer Strasszén egy McDonaldsban te is ettél sült krumplit, és rántott csirkét. Utána sétáltunk, éreztem, hogy lassulsz, felvettelek, s a szemed csukva volt. Azt hittem, hogy elájultál, pedig csak elaludtál menet közben. A nagy izgalomra egy Sacher tortát ettünk egy kávéházban. Utána ölben vittelek haza a Maria Hilfer Strasszéről nyíló csendes kis mellékutcába, ahol az Admiral szállodában laktunk. Nem tetszett a zuhanyozás, sírtál, aztán ráadásul nem akartál lefeküdni, végül Papa aludt a gyerekszobában, s te velem, a franciaágyban. Befészkelted magad a hónaljamba, és fogtad a hálóingemet.

Így aludtunk aztán a következő éjszaka is.

Január 25.

A reggel hat órai etetést kihagytuk, hogy aludj. Kilenc óra felé lementünk reggelizni. Vittük a tejecskédet. Csipegettel sajtot, sonkát és császárszömlét. Elmentünk a Kunsthistorisches Múzeumba, s megnéztük a Rubens életmű kiállítást. Az egyiptomi gyűjteményt, az ezüst tárgyakat és az olasz festők műveit nagyon élvezted, utána a Mária Terézia parkban készítettünk fényképeket, majd a Természettudományi Múzeum bejárata előtti mamut szobornál is.

Nagyon hideg van! Csikorog talpunk alatt a hó. Beültettünk a babakocsiba, elaludtál, s mi a Haydn téren az elegáns Servus étteremben Wienerschnitzelt ettünk, te pedig, mint egy jól nevelt kislány, a babakocsiban feküdve aludtál, s hagytad szüleidet ebédelni.

A múzeum Brueghel termében a festő *gyerekjátékok* és a *parasztlakodalom* című művei tetszettek neked nagyon. A képekhez többször vissza kellett menni, leülni a padra, s csodálni a jeleneteket. Jó kedved volt, kacagtál. Délután hazamentünk, vettünk neked joghurtot és csokit. Ezt megetted és a tejecskéd is ízlett.

Aztán sétáltunk.

A zuhanyozás továbbra se tetszik neked! De éjjel jól aludtál. Egyszer ugyan legurultál az ágyról a puha szőnyegpadlóra, de észre se vetted, fel se ébredtél.

Január 26.

Ma, reggeli után, a Leopold múzeumba sétáltunk. Közel lakunk a múzeumi negyedhez. Számunkra is élmény volt, hogy Schiele, Schindler, Klimt, Kokoschka és mások képeit érdeklődve figyelted, aztán sétáltunk, s miközben te a kocsiban aludtál, mi ma is étteremben ebédeltünk. Aztán hazamentünk a szállodába, s a hazautazásig a hallban várakoztunk. A szálloda tulajdonosának elbűvölő és kedves lengyel felesége készített neked az útra forralt vízzel kevert Milumil tápszerből friss tejecskét. Aztán metróval elmentünk az Erdbergig, ott várakoztunk a busz-

ra. Nem volt alkalmam beadni a Deadalon kúpot, az indulás után már nyűgösködtél, majd útközben, a buszban nagyot hánytál. Utána összegömbölyödtél az ölemben, mint egy kismacska, és aludtál. Taxival jöttünk hazáig, a csaló magyar taxisofőr Papától hatezer forintot kért, Papa fizetett, kissé mérgesen, s te ügyesen hánytál még egy nagyot a taxiban, s ezzel a taxis megkapta megérdemelt büntetését. Este kanalanként itatgattunk. Éjjel a saját ágyadban nyugodtan aludtál. Örültél, hogy hazajöttünk, s hogy kádban fürödhetsz.

Január 28.

Tegnap Csepreghyék konyhája kigyulladt a harmadikon. Papa mentette ki lángok közül a veled egyidős Dórát a lakásból, s lehozta hozzánk. Sétából érkeztetek haza, miközben mindenki riadtan és együttérzéssel figyelte a tűzoltók megérkezéséig a történeteket. Miután a tűzoltók és a mentők is megérkeztek, Csepreghynét is nálunk ápolták a mentősök. Nem sírtál, mindenre figyeltél.

Papa tegnap volt ötvenegy éves! Ma megünnepeltük a születésnapját. Te is ettél a sült pulykából, de az ananászt kiköpted.

Nyolcvannyolc centiméter magas vagy. Sokat nőttél. Bécsben a Maria Hilfer Strassén szép ruhákat vettünk neked: farmert, szoknyát, ruhát, kardigánt. Nagyon jól állnak rajtad.

A fényképeket tegnap elvittem előhívatni.

Február 1.

Ma reggel 37,2 °C volt a hőmérsékleted. Köhögsz és náthás vagy. Zsuzsi néni kijött és megvizsgált. Nasivin orrcseppet, Mucopront köptetőt kaptál, és éjjelre Sinecodból kell egy kávéskanállal kapnod. Jó a kedélyállapotod. Jól eszel, bár inkább csak folyadékot kívánsz. Papa tanít imádkozni. Szépen utánszod. Orsinak is megmutattad. Szereted felvenni a bakancsomat, és szeretsz abban sétálni a lakásban. Papáét és Péterét is felpróbálsz.

*

Február 4.

Szerdán és csütörtök délelőtt jól voltál, de csütörtök délután nagyon köhögtél. Elöntött a nátha, csöpög az orrod, és ismét hőemelkedésed van. Alig eszel, de éjjel szerencsére alszol. Reggel tízkor ébresztelek, és tizenkettőtől délután négyig is alszol. Folyamatosan kezelek. Nagyon aranyos vagy, türelmesen viseled a betegséget. Amikor köhögsz, szád elé teszed a kezed.

Estére felélénkültél, jól ettél, s lázad már nem volt.

Február 26.

Csúnyán köhögsz! Kihívtam dr. A. E.-t. Ő volt az ügyeletes. Augmentin duóból kétszer négy millilitert kapsz. Jól viseled magad. Náthád kicsit csökkent. Alig eszel valamit, a gyógyszert beveszed.

Február 11.

Már jól vagy. Jól eszel. Bőröd száraz, az arcodon is. Az előző napokban erős hasmenésed volt, de elmúlt. Szeretsz szobádban, a galérián, a hintaszékben hintázni. Abban szeretett üldögelni nagyapád is, ha Bácsalmásról meglátogatott bennünket. Imádod a csokit. Úgy hívod:

– *Bujabú.*

Péter nagyapja, Tibor bácsi, s úgy hívod:

– *Ti.*

Sokat alszol. Reggel tízig, s déli tizenkettőtől négyig. Este hat óra után vacsorázol, utána fürdesz, és reggelig megint alszol. Nem félsz már annyira az orvosi vizsgálatról, de még kapaszkodsz erősen a nyakamba. Ügyesen fújod az orrod, és a porszívóhoz csatlakoztatott orrszívóval, te magad is ki tudod szívni a váladékot az orrodból. A gyógyszereket tiltakozás nélkül beveszed. Ha köhögsz, a szád elé teszed a kezed.

Elővettem a varrógépet, hogy hálózásakat varrjak neked. Nagyon figyeltél minden mozdulatot. Papa vett egy szép ezüst evőeszköz készletet. Sábesszor ezt fogjuk használni, s majd az örökséged lesz. A gyöngyre azt mondod:

– *Gog.*

Este bekentem az arcod krémmel, s te az enyémet.

Február 17.

Tegnap babakocsival végigtoltad Panni babádat a lakásban, és babanyelven mindent elmeséltél neki. Ma a játszótéren megtörölted egy náthás gyerek orrát papír zsebkendővel.

Február 27.

A héten elkezdted szedni a vasat tartalmazó Maltofer cseppeket, mert sápadt vagy. A héten kipróbáltuk az üveges kecskeméti bébiételt, úgy látom, szívesen eszed. Papa beszerzett néhány üveget. Megetted a spenótot csirkével és a borsót csirkével. A tökfőzeléket nem szívesen. A pelenkára azt mondod:

– *Pukka.*

A köldök pedig:

– *Köök.*

Szeretsz szobád galériáján nagypapa hintaszékében hintázni, és ugyanott Papa, Fidzsi-szigetéről hozott fakéregből préselt szőnyegén őrzött, tengerparti nyaralásainkról emlékebe hazahozott csigákkal, kagylókkal és egy oktatási célokra készült, műanyagból préselt emberi koponyával játszani.

Bátyád szobájának galériáján is szeretsz játszani, ahol Péter féltve őrzött játéakai is előkerülnek a szekrényekből.

S micsoda élmény birtokba venni azokat! Vonatokat, autókat, úrlényeket és a felsorolhatatlan többi kincset!

Kész csoda, hogy bátyád mindezeket megőrizte! S nekünk, szülőknak, jó érzés, hogy téged úgy szeret, hogy játékait mind odaadja neked.

Március 5.

Az étvágyad változó! A *Milumil HA* tápszer a fő táplálékod, ami nálunk a „tejecske”. Ma szívesen megetted a lecsót, amit én főztem be a nyáron. A bébiételek közül a brokkolis csirkét és a vegyes zöldséges csirkét szereted. Nem eszed meg gesztenyés pulykamellet, és nem rajongsz a bárányhúsos kelbimbóért se. Úgy látom, a fűszeres ételeket nem szereted. Univer gyártmányú és kecskeméti bébiételt kapsz. Két napja megfáztál. Náthás vagy, köhögsz, de ma már jó a kedved és élénk vagy.

Ma a szobádban vasaltam, leültél a karosszékre, mint egy trónszékre, és onnan néztél az eseményeket. Nagymama kedden délután volt itt, kaptál tőle egy Steffi babát. Szeretsz vele játszani. Az újszülött korodban kapott, ágyacskád fölött forgó, zenélő macikat is nagyon szereted. Sokat puszilgatod őket, s már elég megviselt állapotban vannak.

Tegnap meghalt egyik esküvői tanúnk: Lesznek Tibor. A Madách Színház tagja volt, Papa tanúja volt.

Március 15.

Ismét megeszed a gyümölcsöt: ananászt banánnal és barackot banánnal. Péter két régi cipőjét elővettük, ami jó a lábadra, egész délelőtt ezekkel játszottál. A hajad aranyszőke és az alja gyűrűkbe csavarodik. Reggel sokszor már nyolc óra előtt felkelsz, de csak kilenckor veszünk ki az ágyból, addig játszol, éneksz magadnak. Délelőtt szívesen játszol a járókában. Az általam készített főzeléket húslevesrel hígítom, így megeszed. Késsel, villával eszed a párizsit. Ügyesen motorozol, úgy mentek ki a parkba, és jöttök haza. Keresed a gyerekek társaságát. Elkezdted érdeklődni a homokozó iránt. A kislapát és a vödör érdekel.

Március 19.

Szépen mondod:

– Peti!

Péntek reggel azt mondtad:

– A Peti, a Peti!

Vidám vagy! Motorral mész ki a játszótérre és jössz onnan haza. Sajnos nagyon érdekel a homokozó. Jól eszel. Feltűnően sokat iszol, legalább napi fél liter vizet és nyolc deciliter tápszert. A fehér csokit szereted. Ragaszkodó vagy. Esténként átöleled a nyakamat, és úgy adsz puszit.

Március 27.

Pénteken a popsi kenőccsel kikented magad: hajadat, fejedet, ruhádat és az ágyadat! Nem is maradt krém a dobozban. A hajadat négyszer kellett megmosni! A kádban vetkőztettelek le,

nem sírtál, mert féltél a nagy kádban. A ruhádból, plédből többszöri mosással sem jött ki tökéletesen a krém. Szombaton aranyos voltál, jól ettél. Vasárnap nagyon örültél a csoki nyuszinak és tojásoknak. A déli alváskor nem aludtál el, egy órával előre állították az órákat, talán azért. Levetköztél, levetted a pelenkát és összepisilted az ágyat, matracot, plédet, lepedőt. Nagyon felbosszantottál. Fáradt voltam, szerettem volna kicsit pihenni.

Március 30.

Papával ma az Alexandra Nyugati-téri könyvesháza nyitó fogadásán voltál. Gyalog mentetek. Végigálltad az ünnepséget. Követted a beszélgetéseket. Üveg pohárból ittál ásványvizet. Keleti szőnyegekről írott, gazdagon illusztrált könyvet lapozgattál, nézegettél. Konrád György író megdicsért szépségedért és okosságodért. Elétek mentem és ölben hoztalak haza, mert nagyon elfáradtál. Tegnap bebújtál Papa ágyába, magadra húztad a paplanját, és azt mondtad:

– Így jó!

Elkezdtetek tanítani, hogy kell a nevedet mondani. Így mondd:

– Polgár Iza.

Két napja a házban lakó, Papával oroszul beszélgető grúz, két pekingi palotapincsije közül az egyik közelített hozzád és te a babáddal ütötted.

Ebből is megállapítható, hogy a Malamut támadásának rossz élménye nem múlt el nyomtalanul.

Lehet, hogy soha többé nem fogod szeretni a kutyákat?

Április 17.

Előző vasárnap ügyeletes voltam. Délután lázas lettem, s etetés közben ráborultam az asztalra, s te cumisüveggel ütötted a fejemet. Jól eszel. Csak akkor beszélsz, ha nagyon szeretnél valamit.

– Add ide! Nyisd ki Péter!

Ma délután ceruzával rajzoltunk, s ezt nagyon élvezted. Művészeti albumot lapozgattunk, nézegettünk, s meséltem a látottakról. Tegnap nagypapa sírjánál voltunk a Szent István Bazilika al-

templomába. Kegyeleti okokból oda temettük. A Holocaustot egy jó szándékú plébános keresztlevelével úszta meg. Mágneskártyával lehet kinyitni a Bazilika altemplomának ajtaját. A templom előtti márvány díszburkolat csúszós, elhasaltál, de nem sírtál.

Április 19.

Ma délelőtt esett az eső. Papával „buszozni” mentetek. Hánytál a buszban, de amikor leszálltatok, egy virágbolt előtt, hamar rendbe jöttél. A virágárus néni megjegyezte, hogy nagyon szép vagy, s adott neked egy szál tulipánt.

Ma belepisiltél és kakiltál a WC-be. Jó az étvágyad. Péter szobájának galériáján szeretsz az ő játékaival játszani.

Április 24.

A szobádban a széken térdeltél, elestél, s megütötted a szemedet, beverted a halántékokat. Kicsit bekékvült. Vidám, mozgékony kislány vagy. Mindent a szádba veszel. A cumidat kirágod. Hátul jönnek a rágófogaid.

Április 30.

Egyedül vetkőzöl, öltözöl, igaz, hogy néha fordítva veszed fel a ruhát. Jól eszel. Csak ne rágnád a plédet! Biztos jönnek a hátsó őrlőfogaid. Papával sokat kirándultok. Minden nap elmentek valahová. A Nemzeti Múzeum kertjébe, a Duna korzóra, a Kosuth térre, a Margitszigetre. Ezeket a programokat nagyon élvezed. A Szent István parki játszótér homokozójában nagyon visszafogott voltál. Tegnap voltunk az Alexandra könyvesboltban, nagyon érdeklődtél a könyvek iránt, főleg egy ABC-s és egy számolás könyv tetszett neked.

Végül egy macis foglalkoztató könyvet vettünk neked.

Május 8.

Papának hétfőn felolvasó estje volt az Alexandra könyvesházban. Szépen felöltöztettelek, s te két órát aranyosan végigültél. Götz Anna színésznővel mentünk fel a liften, azt mondta:

– De szép vagy!

Megtűröd a gumit a hajadban, most már egyre hosszabb ideig. Péter születésnapjára készültünk, és azt mondtad a tortára:

– Tóta.

Lecsavarod a cumisüveg tetejét, és az üvegből iszod a vizet. Papával sokat kirándultok. Felkészít a nyári indiai utunkra. Jól bírod a villamost, egyedül ülsz az ülésen. Mindent érdeklődve figyelsz.

Dolgod végeztével szólsz:

– Kakítam.

S mutogatsz a pelenkára.

Sokat mesélünk neked arról, amikor megszületésed után a kórházból hazakerültél. Szívesen megeszed a főzelékeket, a joghurtot és a kefirt. A gyümölcsöt is szereted: banánt, őszibarackot, ananászt, kivít, a trópusi gyümölcsköltét. Abból, amit eszünk, csak néhány falatot kérsz, de nagyon szereted a húslevesben főtt levestésztát.

Május 16.

Tegnap Papa, Péter, Orsi elutaztak Bácsalmásra. Papa a Vörösmarty Mihály Könyvtárban tartott irodalmi estet és dedikálta könyveit. Mi, lányok, kettesben itthon maradtunk. Nagyon aranyosan viselkedtél, nyugodt voltál. Tegnap lecsót főztem és marhahúslevest. Nagyon sokat ettél. A nyakad jobb oldalán kis ekcémás folt keletkezett, egy napig tejterméket nem adtam, másnapra a bőrpír is eltűnt. Ügyesen öltözől, vetkőzől egyedül, és fészülködsz is, maszatolás nélkül eszel egyedül kanállal. A cumisüvegből úgy iszol, hogy a cumi nincs rajta.

Csak üvegből.

A tv nem köt le. Tegnap „motoros” „rendőrös” filmet néztem, azt néhány percig nézted. Nagyon érdekelnek a motorok az utcán, a Váci úti motorszalón előtt is meg kell állni.

Szavakat mondasz. Halandzsázol. Gyönyörű hosszú a hajad, és alul csigákba göndörödik. Papával sokat kirándultok. A Margitszigeten a japánkertben egy teknőcöt kimentettetek a hideg vízből. Nem tudott kimászni a partra. Szeretett volna a kora tavaszi napsütésben fölmelegedni. A napra tettétek ki őt, és megsimogattad az orrát és a páncélját.

Kövön ülve kuruttyoltok a békáknak.

Ebből biztosan többet tanulsz, mint a homokozásból. A formaegyeztető játékkal hiba nélkül játszol. Szeretsz játszani az elemes kis motorral működtetett, kifújót levegő által forgó, s összerakható toronnyal.

Rajzolsz, és a mesekönyveidet nézegeted.

Május 18.

Fürdésnél megmosod a popsid és a puncid. Te vagy a legédesebb kicsi csillag a világon!

Nagyon élénk vagy! Egész nap szaladgálsz. Legjobban, sajnos, a számítógépek és a CD-k érdekelnek. Péter, Papa nem örül ennek! Vacsora készítése közben a konyhaszekrényből ki-pakolod a fedőket, lábasokat.

Május 23.

Siófokon voltam hétvégén, gyermekorvosi kongresszuson. Papával voltál és Péterrel. Elmentetek a Margitszigetre, kaptál fagyit, és ügyesen nyalogattad a Japán kertben.

Tegnap egy teknősbéka pizsamát adtam rád, nagyon tetszett neked, és kacagtál, amikor már rajtad volt. Ma bodyban szaladgáltál és lábujjhegyre álltál. Olyan voltál, mint egy kis balettrina! Délután Papával bejöttél a rendelőbe. Emlékszel még mindig az oltásokra, mert remegtél a kezemben, és elsápadtál.

Nagyon szereted a húsleves tésztával. Sok vizet iszol.

Május 27.

Ma a táskára azt mondtad:

– Tás.

Péter neked adta az egyik fölösleges CD-t tároló táskáját, s te azonnal telepakoltad játékokkal.

Papával tegnap a Szépirok Társasága rendezvényén voltatok. Megsimogatott Kukorelly Endre. Csaplár Vilmos és Ferdinandy György megdicsérte szépségedet. Egyre több szót mondasz. Ha keresed a cumisüveg kupakját, közben mondogatod, hogy kupak. Ma voltunk az indiai vízumhoz fotót készíttetni, ügyes voltál

és jól sikerült a kép. Jövő héten megyünk beoltatni téged, megkapod az összes Indiába szükséges védőoltást.

Május 30.

Ma voltunk az Országos Epidemiológiai Intézetben, ahol a karodba két védőoltást kaptál: *Typhus* és *Hepatitis A* ellen. Nem sírtál. Nagyon büszke vagyok rád. Láza sem volt. Nagyon meleg van, s mégis jól tűröd. Azt hiszem megértetted, hogy jössz velünk Indiába.

Június 4.

Szerdán kiütéses lett a hasad. Tipikusan vírusfertőzőes betegség, de szerencsére nem viszketett. S néhány nap alatt elmúlt. Nagyon élénk vagy. Mindent szétrámolsz, s ez próbára teszi a türelmünket.

Jól eszel. Az őszibarack szeleteket szereted, és a fehér csokit. A Mária kereskedésben vettem neked szép ruhákat. Nagyon örültél, próbálgattad őket, a tükörben nézegetted magad. Tegnap szalmakalapot is kaptál! Le sem akartad venni. Kaptál egy szandált is. Világoskéket. Papával voltál a Margitszigeti vadas parkban, s nagyon tetszettek neked a gólyák. A pónilovaktól féltél, nem akartál lóra ülni. Az utcán mostanában szereted cipeltetni magad. Úgyesen fürdesz, öltözől, vetkőzől egyedül. A „kupak”, „kalap” és a „szia” szavakat mondogatod. Séta közben sosem kakilsz, csak otthon, és szólsz utána vagy már közben. Délben nagyokat alszol. Tizenkettőtől sokszor délután négyig. Nagyon értékeled a szép ruhákat. Szeretsz szépen öltözni. Úgyesen bukfencezel már a földön is.

Feléred az ajtókilincseket, s ki tudod nyitni az ajtókat.

Június 11.

Nyár van, és kedd óta ismét fűteni kell! Megállás nélkül esik az eső. Az indiai utazásra vásárolt esőkabátot hordod. Nagyon örülsz neki. Felnőtt adag húslevest képes vagy megenni. Tegnap enyhe hasmenésed volt, répát kaptál és banánt, így estére elmúlt. Nagyon élénk vagy. Rámolsz, s minden csak percekre köt le. Tegnap intéztük az indiai vízumot.

Június 18.

Orsival előző vasárnap bementetek a lányszobába, megmutattad neki a combodon az anyajegyedet, s megnézted az éksze-reit. Papával a Kairosz kiadóban voltatok, a kiadó igazgatója, miközben Papának jogdíjat fizetett, megszimogatott. Papával cukrászdában voltatok. Megünnepeltétek azt, hogy a Kairosznál a *Színészek és színésznők bűvöletében* című könyve sok ezer példányban fogy, Papa most is szép honoráriumot kapott, és kérésére a lakásunkra újabb tiszteletpéldányokat szállítottak. A cukrászdában karamellás fagyit ettél, a tölcsért papírszalvétával fogtad, s utána megtörölted a szádat. Tegnap a Duna korzón sétáltunk együtt. Sok vizet iszol. Majdnem csak erről szól a séta, hogy folyamatosan iszol. Remélem, nincs baj, s nem vagy cu-korbeteg.

Június 19.

A vízre azt mondom:

– Vis.

Orsi ma telefonált, Papa elmondta neked, hogy jön hozzád Orsi, így délben nem aludtál, annyira vártad, és azt mondom:

– *Osika!*

Ma mondtad ki először, hogy *Liza*. Nagyon igényled a testi kapcsolatot. Hogy magamhoz öleljelek! Hogy Papával együtt fürödj! Hosszú percekre le tud kötni a babák vetkőztetése, s a mesélés a „macikönyvből”.

Június 26.

Úgy hívsz minket, hogy:

– *Papaja! Mamaja!*

Péterével együtt tegnap ünnepeltük meg a születésnapodat. Játéktelefont kaptál. A házból, a harmadik emeletről K. J. két szép mesekönyvet hozott neked. Pénteken T. Gy. születésnapján voltatok. Fehér madeirás ruhát adtam rád és kalapot. Fiú unokáival játszottál, a szendvicsekről szalámit ettél. Aranyosan viselkedtél.

Büszkék voltunk rád.

A hét közepén Papával elhoztátok az indiai vízumokat.

Orsitól vasárnap egy rózsaszín himzett ruhát kaptál. Nagyon örültél neki. Néhány napja Papának az esti búcsúzkodáskor azt mondogod:

– *Ne menjél!*

Július 8.

A trolira azt mondogod:

– *Torta.*

Az étvágyad nagyon jó. Előző vasárnap nagyon vártad Orsit. Szombattól őt emlegetted. Papa szerdán bal karjából egy kicsi kinövést távolítottak el a sebészeten. Tegnap a Kaiser Csemege-áruházban voltunk az indiai utazásra vásárolni. Aranyosan pakoltál a bevásárló kocsiba, s előtte mindent megráztál. Beültél a nagy bevásárlókocsiba, s vidáman nézelődtél.

A tv néhány percre leköt már.

Vasárnap megyünk Érdre.

Július 14.

A vasárnapi érdi kirándulás jól sikerült. A buszon nem hánytál, de nagymamád főztje nem ízlett neked. Cézárral, a kutyával kezdtél megbarátkozni. Nagy eső volt másnap. Imádod az esőkabátot, akkor is kéred, ha nem esik.

A kalapra azt mondogod:

– *Kalapa.*

Megkérdeztem, mit kérsz a fejedre:

– Kendőt vagy kalapot?

Azt mondtad:

– *Kalapa.*

Örölsz a szép ruháknak.

Július 16.

Tegnap, amikor Papával mentetek sétálni, azt mondtad:

– *Szia, mama!*

Amikor hazajöttetek, azt mondtad:

– *Hello, mama!*

Sokat halandzsázol. Orsit sokat emlegeted. Nem fogod fel talán, hogy a már felnőtt testvéred miért nincs otthon mindig, mint a bátyád, Péter?

Nagyon jól eszel. Ismét nagyon meleg lett, kijöttek rajtad a meleg kiütések.

*

Július 24.

Kedd óta nincs gáz a házban. Cserélik a vezetékeket. Fürdéshez, mosogatáshoz rezsón melegítjük a vizet. Fárasztó a kényelmetlenség! Szerdán meglátogattatok a Papával a rendelőben, s egész úton mondtad, hogy „mama”, „mama”, és jöttél gyalog. Jó kislány vagy és nagyon élénk. Főleg este. Tegnap nagypapa bejött, sokáig játszottál vele, s megmutattál neki mindent.

Szomorú voltál, amikor elment.

Holnap indulunk Indiába. Segítettél becsomagolni. Megértetted, hogy te is jössz velünk.

Nagyon örülsz a kis hátizsákodnak.

Augusztus 10.

Július 25-én elrepültünk Indiába. Nem értetted, miért megyünk el? Nem találtad a helyed a szállodában sem. De hamarosan belerázódtál. Odafele a repülőn egy légörvény közben hánytál, de beadtam a kúpot, s utána nem volt már semmi gond. Ölemben ültél, és megértetted, hogy a biztonsági övet be kell csatolni. És hisztiztél! Neked nem volt, Papa inkább átült egy szabad helyre, így te is becsatolhattad magad, és megnyugodtál. Hajnalban érkezünk Delhibe. Az Ashu Palace hotelben szálltunk meg. Nagyon szép szobát kaptunk, egy kicsi nappalival. Berendeztük magunknak, s te a hónom alá húzódva aludtál. Papa átment a kanapéra, de később mégis visszajött.

Élvezed a kirándulásokat!

Elmentünk zafír fülbevalót venni neked. Meg kellett rendelni és másnapra elkészítették. Nagyon szép! Tetszik neked is. Nincs etetőszék, nem akarsz gyümölcsöt, főzeléket enni, csak tápszert. Etetéskor sírsz, ha mást akarok adni neked. Dzsaipurba sofőr vitt minket autóval. Élvezetes volt az út, sokat aludtál útközben.

A Shahpura House gyönyörű úszómedencés szállodába érkezünk. Rögtön elfogadtad az új szállodát, tetszett neked, s mindent felfedeztél: az emeletet, az úszómedencét, a teraszt, a lovas kocsit. Itt is berzenkedtél az evés ellen, de legalább jól aludtál, és szerettél riksában utazni. Papát láttad a szállodában telefonálni a szobából, utána te is felvetted a kagylót és kocsit rendeltél:

– Ö, ö, kocsi!

És lecsaptad a telefont.

Az Amber erődből elefántháton ülve mentünk fel a hegyre. Nem féltél, miközben a hatalmas, feldíszített elefánt cammogott, sőt nagyon tetszett neked, ahogy az elefánt hátán ringatóztunk. Mindent nagyon alaposan megfigyeltél. Motoros riksán utazva visszafelé a szállodába, a három sávós autópálya középső sávjában elefánt baktatott, a szélsőben pedig teve húzta kordé haladt.

Este a szálloda tetőteraszán vacsoráztunk. Te a tápszeredet ittad. Bábszínház előadása volt közben, s érdeklődve figyelted. Papa délután úszott a medencében, s addig ügyeskedtél, amíg bevitt magával. Másnap reggelre hőemelkedésed lett. Papával elmentetek a meleg monszunesőben kenyeret venni. Egy nap és egy éjszaka után, folyamatos Nurophen lázcsillapító, hűtőfürdő és borogatás ellenére is 39 °C fokos lázad volt. Sokat aludtál. Nem akartál enni és inni. A Nurophen adagolójával itattalak.

Következő nap jobban voltál. A szálloda személyzete izgult érted.

Újra járunk kirándulni. Minden nap. Nagyon élvezed. Jó az étvágyad, eszel gyümölcsöt és főzeléket is. Egyre több szót mondasz, és elkezdted angol szavakat is használni. A délutáni alvást ki kell erőszakolni. A múzeumokban türelmesen, érdeklődve nézelődsz. Amióta Indiában vagyunk, főleg velem akarsz lenni, és leginkább az ölemben. A melegtől meleg kiütéseid vannak mindenütt a testen, de a hintőportól javul. Napközben napvédő krémmel kenlek. Az indiaiaknak nagyon tetszel, ha tehetik, megsimogatnak, megpusztilnak és lefényképeznek. Papa ezt megtiltotta, mert nem tudjuk, mire használják a fényképeket. A szállodában a helyiekkel nem vagy barátságos, viszont a tibeti személyzettel barátkozol. Megfogod a kezüket, az egyik tizenkilenc éves szobatakarító labdázik veled, ölebe vesz, s te Petinek

hívod. Pétert és Orsit sokat emlegeted. A szálloda vendégei közül is játszol néhányval. Közelről láthatod és megcsodálhatod az utcán az indiai kutyákat, majmokat, mókusokat, a fákon a sasokat, az utcákon a szabadon élő tehenet, a fák ágain rikoltozó pávákat, a szennyecsatornában dagonyázó disznókat. Az angol szavakat jobban ejted, mint a magyart.

Baloldalon, lent kibujt az ötödik fogad, az őrlő. A pléded megnyugtat. Ha fáradt vagy, sokat rágod.

Abdul bácsi az egyetlen sötét bőrű hindu a szállodában, akit elfogadsz, és megfogod a kezét. Ő a szobapincérünk. Papa beszélget vele, rendel tőle, ő szolgál fel nekünk. Talán azért fogadod őt el, mert mindezt látod. Papa szokása szerint reggel kiül a hallba, s reggeli italt rendel. S Abdul mindig mosolyog.

Sokat rajzolunk, sétálunk, játszunk. Visszafelé Delhibe a sofőr gyorsan vezetett és most én hánytam. S ezt te nézted riadtan! Delhiben szép szobát kaptunk, ismét szemben velünk a csodálatos trópusi park, ahová gyakran átmegyünk pihenni és nézelődni, s figyeljük a gyerekeket. Bejött a parkba egy kiskutya is, odament hozzád, te nagyon megrémültél, és sikítottál. A helyiek elzavarták a kutyát. Megszeretted a mókusokat. A helyi bevásárló utcán sétálva mindent megbámulsz, egy gyorsétteremben még játék lovacska is van, amire pénzbedobás után rá lehet ülni és lehet lovagolni. Kipróbáltad, s utána hisztiztél, mert el kellett jönni. De aztán bementünk egy áruházba, ahol sokáig csúszdáz-tál, de ott is sírtál, mert azt is abba kellett hagyni. Kaptál viszont egy szép sárga, fehér kockás ruhát, s felöltözve megnézted magad a tükörben.

Elégedett voltál és mosolyogtál. S mindez nagyon tetszett az eladóknak.

A hazautazás előtti csomagolásnál nem értetted a helyzetet, és mindent hurcoltál szanaszét. Mérges lettem, betettelek az ágyba, kicsit sírtál és azonnal elaludtál.

Bőröndszállító kocsin tologattalak a repülőtéren, ez nagyon tetszett neked, a repülőn kérted a tápszert:

– *Tejci!* – mondtad, és elaludtál. Szinte egész úton aludtál. Moszkvában, a Seremetyevó repülőtéren nem találtunk azonnal bőröndszállító kocsit. Húztál magaddal és mondtad:

– Mama, kocsi! Mamakocsi!

Végül találtunk, és megnyugodtál. A várakozás idejében azon ültél és tologattunk. Nagyon boldog voltál! Amikor hazaértünk, beszaladtál a szobádba és neveltél. Azóta is nagyokat eszel, alszol. Azonnal visszaálltál az itthoni rendbe. Sokat fejlődöttél két hét alatt. Nőttél is. Látom a szép ruháidon. És híztál is. Egyre tisztábban és többet beszélsz. Papának nem kell ölben cipelnie! Ezt csak tőlem várod el. A boltból a kilós kenyeret te cipeled haza. Indiában négy literes vizet tudtál megmozdítani.

Erős vagy.

Augusztus 20.

Holnap kétéves leszel!

Súlyod: 12,4 kg.

Magasságod: 93 cm.

Jól eszel, narancsot, mandarint megint szívesen eszel. Amióta Indiából hazajöttünk, kevesebb szót használsz, mint egyéves korodban, és azokat is hibásan ejted. Azért van talán, mert angol szavakat kezdtél tanulni? Meg tudod mondani a neved, és azt, hogy kétéves vagy. Annyira szeretünk mindannyian, és te is szeretsz minket. A konyhában megtanultad, hogy vacsoráig a barna sámlin a helyed. Azon ülsz, rajzolsz és figyelsz. Előfordul, hogy már hosszabb ideig nézed a tévét. Kicsit hisztis vagy. Aggódom, hogy megtanulsz-e rendesen beszélni! Vagy logopédushoz kell járni? Lehet, hogy dyslexiás leszel?

– Na, és? – Papa nem izgul. – Péter is gyorsan kinőtte, s most a középiskolai osztályban ő a legjobb tanuló.

A papucsra azt mondd, hogy:

– Papucs. A csoki: kocsi.

Péter tegnap hozott neked Szlovákiából egy játék bocit, ami egy ponton megnyomva azt mondja: *Bú!* A boci a *Bubu* nevet kapta. Nagyon megörültél neki és egy hónap után nyaralásból hazatért Péternek is. Nagypapa ma meglátogatott. Nagyon szeret téged, adtál neki egy cuppanós puszit, és játszottatok.

Papa ma szülővárosában Bácsalmás Városért díjat kapott.

Kétéves vagy

Augusztus 28.

Két évvel ezelőtt hoztunk haza a kórházból! Csütörtök volt. Alakul szépen a beszéded. Az enyém helyett azt mondod: *tiem*. Gyakran használt szavaid: „szia”, „kaki” „pisi”, „oké”, „bácsi”, „néni”, „ing”, „póló”, „tessék”. Egyik nap azt mondtad:

– *Sziamamababapeti!*

Hetek óta nincs gáz a házban. Sokat küszködünk a vízmelegítéssel. Kikezdte az idegrendszerünket! Mosogatni, mosakodni, mosni is nehézkes. Ó, Istenem! Milyen jó is a komfort! Lakásunkban az összes gázcsövet és a cirkó készüléket csütörtökön, pénteken cserélték ki. Nagy zajjal és kosszal járt a nagy munka. A végsőkéig kimerültem, te is, mert nagyon izgága vagy! Egyedül vetkőzöl reggel. Muzikális vagy, szeretsz táncolni, zenét hallgatni.

Fényképezéskor főleg utána mosolyogsz.

Szeptember 14.

Tegnap este kivittelek nagymamáékhoz, mert ma befekszem a kórházba. Egyre gyakrabban szólsz, ha pisilni, kakilni kell. WC-be pisilsz, kakilsz, de még nem mindig! Biztonság kedvéért adunk rád pelenkát. Egyre több szót tudsz mondani. Főként az „én”, „enyém” szavakat használod.

Ha azt mondjuk neked, hogy a tiéd, azt feleled:

– *Nem, tiém.*

Úgy néz ki, hogy talán októbertől bölcsis leszel. Nagyon féltetek, s nem akarom. Ügyesen felöltözől és felveszed a cipődet. A *Bubu* bocidat ki kellett mosni, mert ágyacskádban levette a pelenkát, és pisis lett. Sajnos, a mosás után már nem mondja, hogy „bú”.

A hajacskád egyre hosszabb, dúsabb és aranyszőke! A hajgumit, csatot – sajnos – nem tűröd el. Péter szobájában néhány

napja, futás közben nagyot estél, s jobb csuklódon egy hosszú horzsolás jelzi a fájdalmas eseményt.

Szeptember 16.

Azt mondtad:

– Megpróbálok írni! Író leszek én is, mint a papa.

Szeptember 25.

Miközben kórházban voltam, nagyiéknál jól érezted magad. Jól ettél, megszeretted a túró rudit, s nagyival heverőn aludtál egy szobában. Cézárt is megszeretted, nem félsz már annyira a kutyáktól, mint korábban. Megértetted, hogy műtötték a hasamat, hogy kioperálták a méhemet és az egyik petefészkemet. Nem kéred, hogy felvegyelek. Jössz séta közben is a saját lábodon. Érden Nagypapa büszkén vitt sétálni, s bemutatott a szomszédoknak. A kocsiban hazafelé hánytál.

Nagypapa vett egy babaülést a kocsiba. Az a te helyed.

Holnap kezded a bölcsit. Miközben a kórházban feküdtem, Papa beszerezte mindazt, amit vinni kell.

Nagyon féltelek.

*

ELSŐ NAPOK A BÖLCSŐDÉBEN

/G. E. gondozónő feljegyzései/

1. nap.

Szeptember 26.

Fél tízkor érkeztek. Lizát az apuka és az anyuka is elkísérte. Apuka is kíváncsi volt a bölcsire.

Liza mosollyal nyugtázta üdvözlésemet. Kíváncsi tekintettel lépett be – a szülei előtt – a szobába. Tekintetével a gyerekeket és a játékokat fürkészte. Szívesen fedezte fel az udvart anyuka kíséretében.

A tízórai gyümölcslevest – mellyel anyuka kínálta – elutasította. (Anyuka elmondása szerint „inkább” vizet iszik), de most nem (volt) szomjas.

2. nap. Szeptember 27.

Kilenckor anyukával érkezett. Először a szobában nézelődött, nem nyúlt semmihez, az anyuka mutatta meg, majd érdeklődve szemlélte a képeskönyveket, az asztali fa képkirakót. Az udvarra szívesen ment ki, sorra fedezte fel az udvari „kis házat”, libikókát, csúszdát és a háromkerekű biciklit is kipróbálta. Tizenegykor mentek haza, bár Liza még szívesen maradt volna.

3. nap. Szeptember 28.

Kilenckor anyukával érkezett. A „bölcsis” ruhát szívesen vette fel, tetszett neki a világoskék nadrág, boldogan, mosolyogva lépett a szobába. Főleg az udvari játékok iránt érdeklődött. A homokozót is szemügyre vette, de inkább csak nézelődött. Nem beszél, mutogatással érteti meg magát. A kis WC-t is kipróbálta, eredménnyel, belepisilt, élvezte, hogy állandóan húzhatta le azt. A kis mosdót is rögtön kipróbálta, nyitotta és zárta a csapot, miközben szappanozta kezét. Az ebéd: raguleves, ízes piskóta, őszibarack, mellyel anyuka kínálta, ízlett neki. Mindenből evett egy keveset, az őszibarackból többet is kért. Ebéd után hazament.

4. nap. Szeptember 29.

A szokott időben érkezett ma is. Mosolyogva lépett be a szobába, tekintetével végigpásztázta a szobai játékokat, majd az udvar felé vette útját. Engedte az anyukát „kimenni” néhány percre. Az udvarról való bejövétel előtt anyuka odament Lizához és megbeszélték, hogy odakint várja meg, míg ő ebédel. Jó étvággal fogyasztotta (Paradicsomos burgonya, sertés hús, őszibarack) a főzeléket, husit kétszer is kért. A széken egyenes háttal ült, pohárból önállóan ivott (vizet kért!), a szalvétát is használta. Ebéd után hazament.

5. nap. Szeptember 30.

Ma is a szokott időben érkezett. Köszöntésemet mosolyogva fogadta. Engedte, hogy az anyuka – búcsúzás után – kimenjen a szobából. A szeles idő miatt ma a szobában maradtunk. Zenét hallgattunk „Paff a bűvös...” stb. Látszólag élvezte, jól érezte magát, a szobában lévő játékokat „Baby Logic”, asztali képkirakót próbálgatta kirakni. A tízórai gyümölcslevet szívesen itta, kétszer is kért belőle. Az ebédet is szívesen fogyasztotta (csőben sült sárgarépa, őszibarack). A barackot is szívesen fogyasztotta. Ebéd után hazament.

Október 2. (Édesanya bejegyzése)

Szeptember 26-án elkezdtük a bölcsit, egyelőre felszabadultan játszol, tetszik neked az udvar, a sok játék: a csúszda, az autók. A kisebb gyerekeket megsimogatod, ha sírnak. A gondozónők kedvesek, E. néni és A. néni. Ráülsz a bölcsiben is a WC-re, de nekem szólsz, ha pisilni kell. Különbön pelenkába pisilsz, ez a szobatisztaság terén visszaesés. Már ettél a bölcsiben egyedül, a főzelékből keveset, de gyümölcsöt szépen eszel. Ott főznek. Nyilván mindennek más az íze, mint otthon. S meg kell szoknod.

Te bent játszol, én pedig már kint ülök két napja a váróban. Szép, tiszta bölcsi, minden gondozónő kedves. Remélem, fogsz szeretni oda járni. A két gondozónő volt nálunk családlátogatáson, megnézték a szobádat, a játékaidat. A beszoktatási időben én viszek, hozlak a bölcsiből. Jössz a saját lábadon, nem követeled a cukrot és a vizet. Ügyesen vetkőzöl, öltözöl, eszel, iszol egyedül. Itthon a rácsos ágyból úgy jössz ki, hogy kiveszel két rácsot. Olyan édes vagy! Szeretlek puszilgatni, megtűröd a hajdiban a csatot és a gumit.

Aranyhajú angyalkám! Te vagy a legszebb, a legaranyosabb az egész bölcsiben!

6. nap. Október 3.

A szokott időben érkezett. Anyukától elbúcsúzott, majd a szobai játékokkal (autó, szivacsvár) kezdett foglalkozni. Az udvar-

ra való készülődésnek örült. Aktívan segített az öltözködésben. Az udvaron csúszdázott, hosszú ideig homokozott (formázta a homokot, lapátolt kisvödörbe, kiborogatta). Az ebédet már várta. Ebéd: burgonyafőzelék, főtt virsli, őszibarack. Jó étvággal ette. Másfél evőkanál főzeléket. A gyümölcsöt is szívesen rácsálta. Ebéd után megmutattam a jellel ellátott ágát. Kértem üljön rá, próbálja ki. Fejét rázta és az ajtó felé mutogatott. Jelezve, hogy a mamával akar menni. Anyukával hazament.

7. nap. Október 4.

A megszokott időben érkezett. A szobában és az udvaron is elfoglalta magát. Ma is a homokozóban töltötte a legtöbb időt. A tízórai ízlett neki (gyümölcslé), az udvaron itta, kétszer is kért belőle. Az ebédet már várta, az asztal körül forgolódott, még az asztalt is leterítette (kérés nélkül). Ebéd: paradicsomos húsgombóc, burgonyapüré, gyümölcs. Jó étvággal ebédelt, a gyümölcs is ízlett neki. Ebéd után az anyuka bejött a szobába és Liza mellé ült, azzal a szándékkal, hogy meggyőzze: próbálja ki az ágát. Sokáig csak üldögélt az ágyon, majd az anyuka ölében, végül rá is feküdt az ágyra, de nem aludt el: „alvó” játékaival (teknős, mackó). Fél óra múlva hazamentek.

8. nap. Október 5.

Ma is a szokott időben érkezett. A szobai játékokkal „DUPLO LEGO” asztali képkirakóval foglalatzkodott. Amikor az udvarra kezdtünk készülni, sírva fakadt, jelezvén, hogy ő nem akar kimenni. Anyuka után nem sírt, de nehezen lehetett meggyőzni, hogy az udvaron is nagyon jól lehet játszani. A tízórai citromos tea helyett vizet kért. Az ebédet (gulyásleves, almás pite, gyümölcs) jó étvággal fogyasztotta. A leves sűrűjét önállóan kanalazta. A sütit is szívesen ette, barackot is bőven. Ebéd után az ágyára ült alvójátékaival.

– Várjuk a mamát! – mondta.

Hosszas üldögélés után lefeküdt, majd felült. Az ágyon szívesen üldögélt, körülbelül három óráig. Az uzsonnával is megkínáltam (májkrémes kenyér, citromos tea). Szívesen ette a megkent kenyereket, három szeletet. Uzsonna után hazament.

9. nap. Október 6.

A szokásos időben érkezett. Rövid búcsúval váltunk el anyukától, aki bekísérte a szobába. A teraszajtón vágyakozva nézett az udvari játékok (autó, homokozó) felé. Napközben jókedvű, aktív volt. Homokozott, csúszdázott. A tízórai gyümölcslevet elfogadta, de vizet is kért (egy-egy pohárral ivott). Az ebédet már várta, asztalterítőtől le is terítette az asztalát, majd a helyére ült. Ebéd: sóska, burgonya, vagdalt, őszibarack. Nagyon jó étvággal evett, kétszer is kért burgonyát, és a vagdaltból is! Az őszibarack is ízlett neki. Ebéd után ágyára ült, alvójátékait betakarta, ölembe kéredzkedett, helyezkedett az ágyon, szemén látszott, hogy fáradt, de nem aludt el. Az uzsonnát szívesen fogyasztotta (májkrémes kenyér, párizsi, tejes kávé (kétszer is kért belőle). Uzsona után hazament.

✱

10. nap. Október 7.

Ma is a szokásos időben érkezett. Egyedül jött be a szobába, mosolyogva fogadta köszöntésemet. Az asztali képkirakóval ténykedett, az udvarra való készülődésnek örült. Kérés nélkül vitte a gyerekek váltócipőjét és próbált segíteni az öltözködésnél. A tízórai gyümölcsle helyett vizet kért! A délelőtti folyamán főleg a homokozóban ténykedett. Az ebédet már várta (rakott karfiol, gyümölcs). Jó étvággal ebédelt, a gyümölcsöt is szívesen ette. Ebéd után ágyára ült, lefeküdt, de elaludni még nem tudott.

✱

ÖSSZEFOGLALÓ

Jó kedélyű, kiegyensúlyozott kislány. Reggelente mosolyogva érkezik. Napközben *jól érzi magát*. Szívesen segítkezik, kisebb társainak öltözködésnél, terítésnél.

Étvágya: jó. Általában mindent szeret, szívesen ül az asztalhoz (egyenes háttal ül, önállóan étkezik, a kanalat ügyesen fogja). Mindenféle gyümölcsöt szeret (alma, banán, őszibarack).

Pohárból is önállóan iszik.

Beszéde: két-három szavas mondatokat mond. Érthetően, de még nem tisztán beszél. Szeret énekeket, mondókákat hallgatni, gyakran ő is csatlakozik (csiga-biga, csip, csip, csóka...)

Gondozási műveletek során mindig aktív. Próbálja egyedül fel és lehúzni cipőjét, nadrágját stb.

Önállóan mosakszik, törölközik, kinyitja a csapot, elzárja. A kis WC-t is szívesen használja, ő maga *kéredzkedik*, ilyenkor mindig belepisil, megtörli magát és lehúzza a WC-t. Nagyon boldog, ha megdicsérem! Sokat mosolyog.

Alvása: az ágyán nyugodtan fekszik, helyezkedik rajta, próbál elaludni, de eddig még nem sikerült.

*

Október 8.

Beszédben egyre szebben fejezed ki magad. A gondozó néni nevét is ki tudod mondani. Azt kérted, krémmel kenjelek be:

– Kémet kérek!

WC-be kakilsz, pisilsz már a bölcsiben. Jól eszel. A tejet ott sem iszod meg. A joghurtot, a kefirt, a sajtot, s a túró rudit szereted. Tegnap először sírtál, amikor eljöttem a bölcsiből, de napközben jól érezted magad és délután örömmel fogadtál.

Nagyi és nagyapó elvitt Édre. Cézárt emlegetted korábban is. Az úton nem hánytál. A bölcsiben még nem alszol.

Nagyiéknál jó helyen vagy, de nagyon hiányzol!

Október 21.

Október 14-e óta nem jársz bölcsibe. Náthás lettél, hőemelkedésed van. Nagyi és Apó kedden eljöttek érted kocsival, és kivittek Édre. Jó a kedved. Minden nap telefonálok: kétszer, háromszor is! Jól eszel. Vidám és élénk vagy. Magad szívod az orrod, s kéred a lázkúpot. Amíg itthon voltál, a szobádban aludtam, s minden éjjel hallottam a szuszogásodat. Amióta nem vagy itthon, nagyon hiányzol! Éjjel többször felébredek, mert nem hallom a lélegzésedet. Fizikai hiányt érzek! Nem tudlak magamhoz ölelni, puszilni, fürdetni, „kémezni”. Ma nem tudtalak este

felhívni, mert a nagyiék telefonja nem működött. Nagyon ideges vagyok, nem tudjuk megbeszélni a hazaszállításodat.

Egyre több szót tudsz mondani, s összekapcsolod őket.

Október 30.

Tüdőgyulladásod van. Ügyeletet kellett hívni. Lázas lettél. Klacidot kapsz. Jól eszel. Kicsit nyűgös vagy. A számolós mondókát szereted hallgatni, egyik nap számoltad, hogy hány kanál joghurt van még, s te folytattad a számolást nyolcig. Mivel még hat nap után is lázas vagy, Zsuzsi néni elküldött laborba, és mellkas röntgenre. Nagyon büszke vagyok rád. Szépen együttműködtél. Nem sírtál. Kézfejedből vettek vért. Nem gyógyult a tüdőgyulladásod. Augmentint kaptál. Jól eszel. Jó a kedved, a kötőhártya gyulladásod is elmúlt. Élénk vagy. Sokat emlegeted a bölcsit és a gondozónőket. Sokszor felveszed a cipődet, és az ajtó előtt állsz. Papával második hete vagy szobafogságban. De ki kell várni a gyógyulást. Két-három szavas mondatokat mondasz és ragozol. Egyik délután elaludtam, s azt mondtad a papának:

– Ő a mama. Alszik.

Kiegyensúlyozott, aranyhajú kislány vagy, akinek fontos, hogy körülötte harmónia legyen. Papával ugyanúgy viselkedsz, mint korábban. Nem büntetted a bölcsi miatt.

November 5.

Állapotod szépen javul. Jól eszel. Hétfőtől mehetsz bölcsibe. Elmegyünk „telelni”. Papa lefoglalta a londoni szállodát és a repülőjegyeket. Megértetted és örültél neki. Megnéztük a keresztelőn készült videó felvételeket, felsoroltad a családtagokat, s a felvételt sokszor meg kell nézni. A fényképek megtekintése után is ez a helyzet. Babáidat – Bubut is -: pelenkázod. Ügyesen és önállóan eszel. Szinte mindenben egyre önálló vagy. A használt pelenkának nylon szemeteszákot hozol: A székedet, a hokedlit elrendezed. Kiveszed a citromot a hűtőből, hogy csöppentsünk az ivóvizedbe.

A laboreredmények miatt Maltofer vascseppeket szedsz.

November 13.

November 10-én aludtál először a bölcsiben. Ha alszol, utána sokkal nyugodtabb vagy itthon. Délután elmentünk vásárolni. Élvezted, de cipeltetted magad velem. Jól eszel. Pisilsz a WC-be. Nem szólsz, csak akkor teszed, ha megkérdezem, ráültesselek-e. Az éjjeli és a délutáni alvás után gyakran teljesen száraz a pelenkád. Jövő héten dolgozni fogok egy gyermekorvosi kongresszuson, rád a nagyiék vigyáznak majd Érden. Érted jönnek kocsival.

Sokat emlegeted őket.

November 7-én három hét betegeskedés után mehettünk a bölcsibe. Örömmel jöttél, leültél azonnal a reggeliző asztalhoz, s nem sírtál. Hétfőn, kedden, szerdán Papa hoz el, mert sokáig dolgozom. Egyre jobban ki tudod magad fejezni, ragozol, igeidőket használsz: A szókincsed egyre bővül. Udvarias vagy. A „*Kérném szépen*” és a „*köszönöm*” szavakat gyakran használod. „*Csókolommal*” köszönsz az idegeneknek. B. M-t a házból felismered, és mondod, hogy M. bácsi. Az esti etetéskor elmeséled, hogy mi történt a bölcsiben. Dani puszit adott, fényképezés volt, s közben bölcsis ruhában voltatok.

Várom a képeket.

November 19.

Nagyiék vigyáznak rád Érden. A bölcsiben szerdán nem volt fűtés, csütörtökön nálunk új redőnyöket szereltek, s pénteken és szombaton, kongresszuson dolgoztam. Naponta kétszer is beszélünk telefonon. Tegnap azt mondtad:

– Mama, most eszem! Aztán alszom, puszi.

Jól érzed ott magad Érden. Vidám vagy. Jól eszel. Kényeztetnek. Vittel Mikulás napjára ajándékot a nagyszüleidnek, és Évának. Nagyi szerint Évától félsz. A bölcsis fényképeket nem láttam, remélem, hétfőn lehet még rendelni belőlük.

*

G. ERIKA BÖLCSŐDEI GONDOZÓNŐ FELJEGYZÉSE

2005. november 21.

Liza kedves, mosolygós, kiegyensúlyozott kislány. Az utóbbi időben elég sokat hiányzott (Diagnózis: Pneumónia), amit viselkedésén nem lehet észrevenni. Általában jókedvűen, mosolyogva érkezik anyukával. Az elválás azonban néha pityergéssel végződik, de ez csak néhány pillanatig tart. A következő percben már igyekszik elfoglalni magát: épít Legóval, kockából, de ez a tevékenység csak rövid időre foglalja le. A kisebb gyerekeknek szívesen segít: Szandikát, Bojánát szeretné öltöztetni (amit a kisebbek nehezen viselnek). A gyurmázás hosszú percekre köti le figyelmét – a nagyobbak társaságában. Az asztalt szívesen teríti – kérés nélkül is! *Étvágya*: nagyon jó! Általában mindent szeret enni. Igyekszik önállóan, tisztán enni, inni! Előke már nem nagyon szükséges, inkább csak a levesek kanalazásakor szükséges. Beszéde: egyre inkább tisztul, érthetőbb, bővített mondatokat mond. Mondjátok meg Péternek, hogy aludtam! „Én tudatát” látom bontakozni! Gyakran mondja: „Én csinálom!” Öltözködésnél próbál önálló lenni, pulóvert, nadrágot, cipőt fel és lehúzza, mosakszik. *Alvása*: a fektetőn nyugodtan fekszik, fejét, hátát simogatva hamar elalszik (de ez az időpont állandóan háromnegyed egy és egy óra között történik! Mostanra már egy-másfél órát alszik, pihenten ébred. Általában kisebb zajra felébred, de vissza is alszik. Pihenten ébred. *Szobatisztaság terén* történt változás: egyre gyakrabban száraz a pelenkája, ilyenkor mindig pisil a kis WC-be, de nem jelzi szóban szükségletét!

*

November 27.

Amióta otthon vagy, este, elalvás előtt sírsz. Hogy ne hagyjunk egyedül! A szobád ajtaját nyitva kell hagyni. Ebéd után alszol a bölcsiben. Reggelre egyre gyakrabban száraz a pelenkád. Jól eszel. Egyre többet beszélsz, és kifejezed magad. Egyszer telefonon kerestek, kijöttél a konyhába, kézen fogva húztál, és azt mondtad:

– Mama, halló, halló!

Elkészültek az új redőnyök, le és föl akarod húzni őket. A kárpitos elvitte a franciaágyat, biedermeier stílusú anyaggal át-húzza. Mi közben a földön alszunk: paplanon és pléden. Mondtuk, hogy szép új ágyunk lesz, s te az ideiglenes alvóhelyet hitted szép új ágynak. Hazajöttél a bölcsiből, megláttad, és boldogan mondtad:

– Szép új ágy!

Végre sikerült venni neked egy jó meleg, tetszetős, két részes, pisztácia zöld overált. Belül sötétzöld thermo bélése van. Két sapkát is kaptál. Jól áll neked. Sokan megnéznak. Reggelente ölben viszlek bölcsibe, s te hozzám bújsz, arcod arcomhoz nyomod, és puszilgatsz. Örömmel mész a bölcsibe. Segítesz, s felismered a gyerekek szüleit.

December 3.

Egyre választékosabban beszélsz. Leugrottál az ölemből, és azt mondtad:

– Bocsáss meg!

Tegnap az Egészségügyi Szolgálat Mikulás ünnepségén voltunk. Féltél a Mikulástól, a csomagot is csak úgy fogadtad el, hogy én vettem el. Papával és Péterrel a kerületi Mikulásünnepségen voltál. Élvezted, de a Mikulást nem vártátok meg. Sokat nyűgösködsz, cipelteted magad haza a bölcsiből, mondván, hogy fáradt vagy. Alig alszol. Reggel örömmel mész. Minden gyermek mamáját felismered. Még társaid cipőit is.

Jól eszel. Sokszor emlegeted S. nénit (Nagyi) és Apót.

A Mikulást „*Pikulásnak*” hívod.

December 11.

Mondanivalód után aranyosan teszed hozzá:

– Tudod?

Vidám vagy és élénk. Kissé túlzottan is! Öt percnél tovább semmi se köt le, a tévében a meséket se nézed. Nem figyelsz, ha én mesélek. Csak szaladgálsz céltalanul. Péter számítógépének zsinórajait teszed tönkre. Ezt a viselkedést egyelőre a bölcsőde hatásának véljük. De aggódom! Ma délután 39 °C fokos

lázad volt, kaptál kúpot és hűtőfürdőztelek. Jó kedved volt, még semmi tünet nincs.

December 18.

Egész héten vagy hőemelkedésed volt, vagy lázad. Szerda éjjelre lázad magasra szökött fel, s „krupposan” vetted a levegőt. Kutyaugatásszerűen köhögtél. Tüneti kezelést kaptál. Csütörtökön látott Zsuzsi néni, ő is tüneti kezelést javasolt. Péntek reggelre újra magas lázad lett, s étvágytalan voltál. Végül Augmentint kaptál, ettől láztalan vagy. Jól eszel, de hasmenésed van. Karácsony előtt már nem mész bölcsibe. Elvittétek az ajándékokat a gondozó néniknek. Egyik nap fáradt voltam, és azt mondtad a Papának:

– Mama szomorú és ideges!

Meg tudod mondani, ha fáj valamid. Szerda éjjel is kiabáltad:

– Mama, fáj a fejem!

Érzelmekben gazdag, simulékony kis cica vagy. Szerda éjjel ügyeletet kellett hívni. „Kruppod” volt. Hamar elmúlt, de másnap lázas voltál, s Augmentint kaptál.

December 25.

Sokat készültünk a chanukára és a karácsonyra. Előző napokban éjjel süteményt sütöttem, Papa hajnalban főzött, a karácsonyfát akkor díszítettük, amikor aludnod kellett volna. Megérezted, hogy történik valami, nem aludtál, és jó szokásodhoz híven bekakiltál. Megcsodáltad a karácsonyfát, és amikor kikapcsoltuk a karácsonyfaégyőket, elfújtuk a mécesest, azt mondtad:

– A gyertya becsukta a szemét, Mama!

Egész délután játszottál az ajándékokkal. Orvosi táskát kaptál, és mindenkit megvizsgáltál. Az új LEGO duplóval játszottál, új ruháidat felpróbáltad, s a tükörben nézegetted magad. Dr. K. Zs-tól porcelán kávé készletet kaptál, s mindenkit kávéval kínálsz.

– Kábé? – kérdezed.

– Még kérsz?

Dr. A. E-től kirakós játékot, Tibus bácsiéktól édességet, kutyát, manót, nyuszt kaptál. Orsitól mesekönyvet, zoknit és je-

gesmedvét. Huszonharmadikán elmentetek a Kossuth térre, a korcsolyapályára, és a Vörösmarty térre, a kirakodóvásárra. A tévében képeket láttunk később mindkét helyszínről, és azt mondtad:

– Mi is voltunk itt!

Választékosan beszélsz. Este elalvás előtt Bubunak Boldog Karácsonyt kívánsz. A szobatisztaságban nem haladunk, csak kakilás után szólsz. Az Augustin után a popsid gombás lett, mert még pelenkás vagy, s a gomba így nehezen kezelhető. Nagyiékat is felhívtuk, és Boldog Karácsonyt kívántunk nekik.

Papa azt mondta neked:

– Kakiautomata!

December 28.

Úgy volt, hogy ma megyünk ki Érdre, de sok hó esett, és Apó nem tudott értünk jönni kocsival. De behozta az ajándékokat. Nagyon csalódott voltál, nem adtál pusztit, s este is azt játszottad, hogy Érdre megyünk. Vasalót kaptál. Egész nap ezzel játszottál, s vele is aludtál. Délután együtt vasaltunk. Az orvosi felszereléssel mindenkit megvizsgálász, közben megjegyzed:

– Ne sírj, nem fáj!

Ma délután ketten voltunk csak itthon. Péter is elment. Tévé néztünk, lefeküdtél mellém, és te is sokáig nézted. Körülbelül harmincöt percig, aztán egy kicsit játszottál, és újra nézted.

Érddel kapcsolatban érzelmeim vegyesek. Kimehettünk volna busszal, igaz, de talán nem láttak volna szívesen. Másrészt, lehet, hogy a hó, az eső és a hideg miatt beteg lettél volna. Készülünk a szilveszterre! A Grand Hotel Royal Corinthia szállodába.

WC-be pisilsz, ha ráültetlek. De te nem szólsz. S csak pelenkába kakilsz.

2006. január 1.

Tegnap este a Royal szállodában szilvesztereztünk. Nagy izgalommal készültünk, te szinte remegtél az izgalomtól. Fantasztikus este volt! Nagyon élveztük. Svédasztalos vacsora: osztriga, sushi és mindenféle gasztronómiai különlegességek... Hastáncosok, kígyóbűvölők, artisták léptek fel és jó zene volt. Élvezted a

táncot és a dudálást! Spanyolok, olaszok is voltak és nagyon csodáltak téged. Te voltál a táncparkett ördöge! Hajnal kettő órákor, amikor haza akartunk indulni, kétszer is elszöktél táncolni. Nagyon megijedtünk, s nehezen találtunk meg. Élveztél mindent. Nem fáradtál el, sokat szaladgáltál.

Papával tegnap és ma délelőtt szánkóztál a Szent István parkban. Tavaly még féltél tőle, de most már nagyon élvezed. Erős az akarated. De még mindig pelenkás vagy és nem szólsz, hogy menjünk WC-re.

Szilveszterkor a papírtrombita sípja a szádban maradt, amikor elvettem tőled, sírva azt mondtad:

– De hát fújni kell!

2006. január 8.

Hétfőn Meningitis C elleni ismétlő oltást kaptál. Kicsit sírtál, de hamar megvigasztalódtál. Nem volt utána lázad. Hamar visszaszoktál a bölcsibe. Azt mondtad, nem szólsz, ha pisilni kell, inkább adsz E. néninek puszit, amiért tisztába tesz. Reggelente szinte mindig száraz a pelenkád. A gyümölcsös túró rudit szereted, és a mandarint. Vasárnap tartottuk Orsi nővéred huszonkettedik születésnapját. Orsi barátjával, Andrással jött. Csöndes, szimpatikus fiú. Azonnal megkedvelted, mellé ültél, ettél a ropijából, s kedves voltál vele.

Jó az étvágyad. Szeretsz részt venni a családi eseményekben. Esténként, fürdés után bebújsz papa ágyába, míg a fürdőszobát teszem rendbe, és azt mondd:

– Papa, beszéljessünk! Simogasd a hátam!

Péter Pinocchiojával szeretsz játszani, és azt mondd:

– Pioknió!

2006. január 15.

A bölcsiben azt mondják, nagylány akarsz lenni. Szólsz, ha pisilni kell, és ráülsz a kis WC-re. Nagyon segítőkész vagy a rendrakásban, terítésben, a kicsik átöltöztetésében. Itthon mindig azt akarod te is csinálni, amit én, s neked is az kell, amivel én dolgozom. Nagyon érdekel a nemek közötti különbség. Kinek van puncija, kinek van fityije. Sokat emlegeted a szilveszteri

mulatságot, s a táncot. Sokat beszélsz, ugyanazt sokszor elismétled. Jól alszol. A bölcsiben is. Két órát ebéd után. Itthon valami miatt nem engeded bezárni a szobád ajtaját alvásakor. Az étvágyad nagyon jó. Szereted a marhamájat is. Cuppanós puszikat adsz. Tegnap, miközben a vacsorádat készítettem, levetkőztetted és megszoptattad a Panni babát, aztán a saját kádadban megfürdetted.

2006. Január 16.

Ma leszedtem a karácsonyfát, amikor hazajöttél, kerested, és kérted a Papát:

– Add vissza a karácsonyfát!

Amikor Papával hazajöttél a bölcsiből, Péter már várt itthon. Együtt ettetek sütit, Papa helyén boldogan ültél a konyhaasztalnál, s úgy etted a sütit. Ma fáradt voltál, sokat hisztiztél, sírtál. A bölcsiben E. nénivel sokat beszélgetsz. Sárika nagyival telefonon beszéltél, azt mondtad, viszed magaddal Bubut is, amikor mész Érdre.

2006. Január 21.

Kedden hajnalban esett a hó! Reggel szánkóval mentünk bölcsibe. Nagyon élvezted, sajnós a hó délutánra elolvadt. Papának és nekem is szerdán elfoglaltságom volt, Péter, Orsi és András vigyázott rád. Nagyon élénk voltál! Tetszett a helyzet, s mind a hármukat lefoglaltad. Szerepjátékokat játszol itthon és a bölcsiben is. Vetkőztetted, fürdeted, szoptatod a babát. Étvágyad változatlanul jó. A hideg miatt ekcémás foltok jelentek meg az alkarodon. Egyik este veszekedtem veled, mert szaladgáltál, és azt mondtad:

– Nyugodj meg, mama, fáradt vagyok!

Ma is esett a hó reggel. Papával kimentetek szánkózni. Reggel fél hétkor sírva ébredtél, s azt mondtad, hogy rosszat álmodtál. Délben rakott krumplit ettél és húslevest. Péter ma fodrásznál volt, amikor hazajött, azt mondtad:

– Péter szép a hajad!

Te vagy az első lány, aki dicséri. A harisnyanadrágot „hariskának” hívod. Továbbra is érdekel, kinek van puncija, és kinek

fütyije. El kell sorolni. Péter cicijét meg akartad nézni. Fürdetés-kor szólt a rádió a fürdőszobában, és te meztelenül tviszteltél a pelenkázón. Micimackót *Micimacikának* hívod. Aggaszt, hogy nyugtalanul szaladgálsz körbe a lakásban, és nem köt le semmi! A LEGO duplóval is csak rövid ideig játszol.

2006. Január 22.

Bukfenceztél. Péter bement hozzád és megcsiklandozott. Fel-álltál, kinyitottad a szoba ajtaját és szobája felé mutattál:

– Elmész te, ott a helyed!

Nehezen fogadod el, hogy be kell csukni az ajtókat. Nagyon ízlett neked a pulyka párizsis tészta, sok sajttal.

Kétszer is ettél belőle. Pedig nem is kóser.

2006. Január 24.

Reggel készülődtünk a bölcsibe. Két copfot fontam neked. Papa megdicsérte, és megsimogatta. S te pedig azt mondtad:

– El innen!

Papa este mesélt neked, Péter melléd feküdt, azt mondtad neki:

– Elmész te!

*

Fejlődésed másik legfontosabb tényezője beszéded kialakulá-sa. A beszéd, mint a második jelzőrendszerbeli kapcsolatok leg-főbb mutatója, megismerő és cselekvő funkcióid kiszélesedésé-hez és minőségi átalakulásához vezet. A beszéd elsajátítása nyomán nevelésed, oktatásod egyre hatékonyabbá válik.

A beszéd kialakulásának megelőző fokozatait már csecsemő-korodban megismertük. Beszéded fejlődésének előkészítő szaka-szában mindenekelőtt passzív fonetikai anyagot sajátítottál el, saját hangképző szerveid „vetted birtokba”, és kezdted megérte-ni a környezetben lévő felnőttek beszédének egyes mozzana-tait. Első életéved második felében gügyögésed egyre inkább a beszédhangok utánzásává vált. Erre épülve alakult ki segítsé-günkkel a beszédképesség. Csecsemőkorodban különböző

„hang együtteseket” hallattál, amelyekből kiemeltük a számunkra szükséges összetételt, és azt megerősítettük.

Kezdetben csak egyszerű felszólításokat, utasításokat értettél meg, később a szavak, a mondatok megértésére egyre árnyaltabbá váltál. Két és fél éves korodban már megértetted az összefüggő beszédet, ennek következtében fokozatosan élvezni kezdted elbeszéléseinket, a meséket, a versikéket.

*

2006. Január 28.

Az utóbbi napokban, fürdés után, amíg rendbe hozom a fürdőszobát, te mesélsz a Papának:

– Hol volt, hol nem vótak!

Néhányszor, az esti lefektetéskor azt mondtad, hogy nem akarsz aludni. Azt válaszoltam:

– Akkor őrizd a házat!

Ma este azt mondtad:

– Nem alszom, őrzöm a házat.

Reggel, amikor felkeltél, azt mondtad:

– Szépet álmodtam, Orsi boldog lesz!

Napközben megkérdeztem:

– Mit képzelsz, cseléd vagyok, hogy mindent széthurcolsz, és nem raksz rendet? Te azt válaszoltad:

– Cserényi Rita vagy!

Azt mesélted, hogy palacsintát ettetek a bölcsiben, túrós és lekváros ízesítésűt. Ez azért érdekes, mert az étlapon nem szerepelt palacsinta. Itthon sem. Azt mondtad, hogy a mákot nem szereted. Megkérdeztem, hogy mikor leszel szobatiszta, mert a babáid már azok. Azt felelted:

– Később.

Este telefonáltunk a nagyiéknak, azt mondták, hogy Érden még van egy kicsi hó. S megkérdezted:

– Apó nem szánkózik?

Tegnap volt Papa születésnapja. Süteményt sütöttem, nagyon érdeklődtél a születésnap iránt, s megkérdezted:

– Neked is lesz?

El kellett mondanom a Liza meséjét, mely valójában „születésed, hazaérkezésed, s első éjszakád a fiókban” ezerszer elismért története. Péter ma írta a központi felvételit a szakközépbe. Nagyon élénk és érdeklődő vagy.

Liza meséjét te is el tudod mondani.

*

2006. 02. 5.

Otthon felkiáltottál:

– Jaj, nem tudok járni! Nagyot kakiltam!

Kicsit náthás vagy. E. néni pénteken azt mondta, te vagy a bölcsőde esze, s hogy te vagy a legokosabb. Ez jól látható a bölcsődei videó felvételen is. Szépen játszol, tisztán eszel, ügyesen mosakodsz, s a WC-be pisilsz. A bölcsődében kevesebbet eszel, de itthon jól. Nagyon élénk vagy. A hidegtől az arcbőröd kissé száraz. Jövő héten otthon pihensz, mert utána hétfőn indulunk Londonba, s ezt el is mesélted a bölcsődében.

Már nagyon fáradt voltál, úgyhogy most sokat alszol. Választékosan beszélsz, bocsánatot kérsz, megköszönöd, ha kapsz valamit. Papa ma a számítógépen dolgozott, te ott játszottál körülötte, s közben véletlenül kikapcsoltad a gépet. Papa mérges lett. S miközben kiment a WC-re, te utána mentél, rányitottál, és azt mondtad:

– Bocsánat, papa! Én kisbaba vagyok.

Délután meglátogatott Orsi és ő tett tisztába. A múlt héten elromlott a mosógép, csütörtök este jött a szerelő, s azt mondtad:

– Én is beszélni akarok a szerelő bácsival!

Végig ott ültél és nézted, mit dolgozik. Ha csodálkozol, hűha helyett azt mondd, hogy „fúfa”.

2006. 02. 12.

Tegnap a húslevesben csigatészta volt, s azt mondtad, hogy „csiga-biga” leves. Papával a múlt héten otthon voltál, hogy elutazás előtt nehogy beteg legyél. Szerencsére esett a hó és sokat tudatok szánkózni a Szent István parkban és hóembert építtetetek. A Pannónia utcában lakik Somogyi Boglárka, őt is

húztad a szánkódon. Hazafelé a kis nyuszit, füleit összecsomózva rákötötted a szánkódra, s őt is húztad. Szombaton becsomagoltunk az utazásra, azóta le se veszed a hátizsákot, azzal akarsz aludni. Nagyon jó az étvágyad, megszeretted a háztartási kekszet is. El tudod mondani, hogy Angliába, Londonba utazunk. A *101 kiskutya* című mese is Londonban játszódik, a történet Walt Disney-s rajzfilmváltozatát minden nap meg kell nézni veled, de a *Hófehérke és a hét törpe* a kedvenced. Azt egymás után többször is megnézed.

2006. 02. 18.

Elindultunk taxival a repülőtérre. Nagyon élvezted. Fapados gépre szálltunk, amelyen nem adnak enni, de Papa hozott mindenféle finomságok. Leszálláskor nem akartad a biztonsági övet bekapcsolni, de a stewardess rád szólt angolul, s akkor azonnal bekapcsoltad. Londonban, közel a British Museum épületéhez, egy kis bloomsbury-i szálloda, utcára néző, földszintes szobájában három ágyat kaptunk, s reggelit. A mellettem lévő ágyban aludtál, s átkaroltad a nyakamat. Papa ágya a miénkhez volt csúsztatva, s feje közel volt hozzánk. Élvezted, hogy ilyen közel vagyunk egymáshoz és térünk nyugovóra egymás testközelségében!

Városnéző busszal néztük végig London nevezetességeit. Nagyon érdeklődő voltál! A Temzén is hajóztunk. Nem értetted, hogy miért? Ki akartál szállni a vízen sikló, üvegtetejű és fűtött hajóból, s csak szaladgáltál a fedélzeten.

Utána elmentünk a British Museumba, ahol az egyiptomi gyűjtemény nagyon lekötött. Érdeklődve nézegettél. Este étterembe mentünk, ettél a vacsorából csirkét, zöldségeket. Másnap este pedig sült krumplit és sült halat. Sokat sétáltunk, s sokszor felvetted magad. Szerdán jöttünk haza. Vásároltunk ajándékokat, ebben is eleven voltál.

Londonban különcök és kissé bolondosak az emberek. Sokan a téli szélben papucsban, harisnya nélkül és pólóban járkálnak. Mi télikabátban is fáztunk! Énekeltem neked:

– Esik eső, fúj a szél, kicsi nyuszi nagyon fél. Vizes lesz a bundija, náthás lesz a nózija.

Az ajándékboltban levettél a polcról egy drága macit, magadhoz ölelted és azt mondtad:

– Megtaláltam a macimat!

Mondtam, hogy túl drága, nem tudjuk megvenni. Azt válaszoltad:

– Csak megvigasztalom!

S visszatetted a helyére.

A repülőtérre menet, a buszon aludtál, hazafelé a repülőgépben is jól viselkedtél. Nem kapcsolod be a biztonsági övet, de aztán mondtad, hogy meg fognak szidni, és mégis bekapcsolod.

Csütörtökön és pénteken mentél bölcsibe, s sokat meséltél a londoni útról. Ma délelőtt azonban hánytál, és belázasodtál.

Visszatérve Londonra, kiderült, hogy szereted a vajás és margarinos croissant. Ma azonban csak hűtött vizet kapsz, azt is csak kanalként, és kekszet. De aranyos vagy. Megérted és elfogadod, hogy csupán ötpercenként kaphatsz egy kanál vizet.

2006. 02. 25.

Sajnos napokig magas lázad volt. Nyugtalan voltál, náthás, köhögtél, s hánytál is. S étvágytalan vagy: kefir, joghurtot és túró rudit ettél. Bágyadt és nyugtalan vagy. Csak cserélgeted a videókat, semmi nem köt le. Nem játszol, csak járkálsz körbe. Szerencsére sokat alszol. Papával csütörtökön bejöttetek a rendelőbe, Zs. néni megvizsgált, de nem adott antibiotikumot. Előző nap már voltunk a rendelőben, a váróteremben felfedezted a csúszdát, most is csúszdázta. Délutánra megint lázas lettél. Augmentin antibiotikumból kétszer öt millilitert kapsz. Szombatra már jobb a közérzeted, de még étvágytalan vagy. Az ölemben szeretnél lenni, s rajtam lógni.

2006. 03. 04.

Szerdán mentél először bölcsibe. Nagyon jó kedved van. Amikor hazajössz, édességet kérsz. Papától kértél csokit, ő tőled puszit. Azt mondtad:

– Majd később! Majd holnap!

Papa azt válaszolta, hogy akkor csokit is csak holnap kapsz. Erre elmosolyodtál, és adtál neki puszit. Délutánonként fáradt

vagy, nem tudsz aludni. Ebéd után, itthon a *Hófehérke és a hét törpe* című rajzfilmet nézed videón. Betakargatlak, s pihensz egy kicsit. Tegnap elmentünk farmerruhát és pizsamát venni neked, nagyon tetszett mindkettő. Válogattál, felpróbáltad őket, még otthon is felvetted mind a kettőt.

Papa megjegyezte:

– Máris kész nő!

Láttunk szép bajor ruhákat: estélyit is! Fájt a szívem értük, de nem vettem meg.

2006. 03. 11.

Vagy lázad van, vagy hőemelkedésed. Zs. néni nem talált semmilyen betegséget. Alvás közben kúszik fel a lázad legjobban! Jó a kedved. Élénk vagy, s visszatért az étvágyad. Választékosan fejezed ki magadat, azt mondtad nekem: – „Ne aggódj, nagyon szeretlek!”

Este a tévét néztük, és azt mondtad, hogy az időjárás jelentést akarod megnézni. – *Időjárás!* – mondtad.

A margarinos zsömlé a kedvenced. Szereted a főtt tojást, s az édes almát. Különösen a gála fajtát. A betegség alatt fejfájásra panaszkodsz, hajnalban is felébredsz és lázas vagy.

2006. 03. 19.

Teljesen meggyógyultál. Vastartalmú Maltofer cseppeket kapsz, hogy ellenállóbb legyél. Jó az étvágyad és szép a bőröd. Nagyszüleid szerda délután eljöttek érted, és elvittek Érdre. Azt mondtad nekik a telefonba, hogy megvizsgálod őket, levágod a hajukat és a körmüket. Nagyon várnak. Összeszereltek neked egy hintát. Élénk vagy. Szereted foglalkoztatni állandóan a családodat. Rossz szokásod, hogy neked mindig az kell, ami a másik kezében van. Az étkezőben velünk eszel, nagyon élvezed, hogy körbeüljük az asztalt, figyeled, mi hogyan eszünk. Tegnap éjjel felkeltél, pisiltél, és inni kértél. Miközben mentünk ki, azt mondtad, hogy Bubu játékbocid ébresztett fel, hogy labdázatok.

Papának kakilsz a WC-be, nekem nem. Nála önálló vagy, önállóan eszel, öltözől. Tőlem várod a segítséget. Szereted, ha simogatlak, kenegetlek, fésülgetlek, kényeztetlek, s ölben viszlek.

Nagyon választékosan beszélsz. Az „r” és „s” betűt nem ejted tisztán.

2006. 03. 25.

22-én, szerdán nagyiek elvittek Érdre. Otthon, a lakásban még néhány redőnyt kicseréltek. Fehér színűek, visszaverik a fényt és a meleget sem engedik át. Erős napsütésben hűvösebb a lakás. Telefonon beszéltünk veled. Érdén jól érezted magad, sokat hintáztál, s meglátogattad Évát. Sokszor tizenegy óráig aludtál és sokat ettél. Nagyon hiányoztál nekünk. Csütörtökön sírtam is miattad! Minden gondolatom körülötted forgott. Ma már nagyon várlak haza. Nagyapád meghatódott, mert megköszönted neki a hintát, azt mondtad, te már nagylány vagy, téged nem kell hintáztatni.

Félsz a galamboktól. Megpróbálok elriasztani őket. Megérted, hogy mi a tiéd, s mi a másé, s mi a közös. Nagyon vidám, élénk, mozgékony kislány vagy. Sokat álmodom arról, amikor hazahoztunk a kórházból, és először kézben tartva vihettelek.

2006. 04. 02.

Öt napot jártál bölcsibe. Örömmel mentél, de szombat estére belázasodtál, s megint itthon kellett maradnod. Jól eszel. Jó a kedved. Élénk vagy, nem fáj semmid. Néhány napot tudsz bölcsibe járni. Amikor elkezdted: heteket kibírtál. A helyzet egyre rosszabb. Mi lesz jövőre? Pénteken megharaptad Csenge kezét, mert elvette a Macidat és nem adta vissza. Érdén Évától kapott pénzen péntek délután elmentünk neked ruhákat venni. Két szép ruhát és egy blúzt vettem neked, s nagyon örültél az új ruháknak. Csütörtökön a West Endben vettünk pólókat és nyári nadrágot. Nagyon szeretsz vásárolni! Ruhákat próbálni. Szeretsz testközelben velünk lenni, ha valamelyikünk kimegy a szobából, szaladsz utánunk.

Az utcán az ölemben szeretsz lenni.

2006. 04. 08.

Náthás vagy és köhögsz, de jársz bölcsibe. Jó a kedved. Jól eszel. Készülünk a pészahra és a húsvétra. Várod a nyuszt, s a

csokit. Készülsz Érdre is. Élénk vagy. Olykor hiperaktív. Mindenben meg akarsz előzni, s ez néha idegesítő. A bölcsiben a játékosogatóban mosogatsz. Szépen beszélsz, sokat mesélsz a bölcsiről.

Ebéd után a WC-re ültél, majd azt mondtad:

– Most már szobatiszta vagyok!

Ha a cukrot nem tudod kibontani, megkérdezed:

– „Mama! Kibondítod?”

2006. 04. 15.

Húsvét szombat van. A bölcsibe nyuszi ruhába öltözött gondozó néni adta át nektek az ajándékot, elefántnak öltözött kísérője cipelte a sok csokit. Feltél tőlük! E. néni ölében nyugodtál meg. Kifestőkönyvet is kaptál. Nagyon örültél, s elkezdted kiszínezni. Készülsz nagyiékhoz, vettek neked egy locsolókannát, s majd locsolhatod a virágokat.

A szobatisztaság terén egyet előrelépünk, s kettőt vissza. Mert még nem akarod! A *kibondítod* helyett viszont már helyesen a kicsomagolod szót mondod. Többször mondtad nekem, hogy:

– Édesem!

Vagy:

– Mamci.

Ebéd közben mondod:

– Koccantsunk!

Ezt azt jelenti, hogy koccintsunk.

Papa megkérdezte:

– Kérsz sütit?

Azt mondtad:

– Naná!

Jól eszel. Ma ebédre ettél levest. Masnitésztával, főtt marhahúst, zöldséget, főtt tojást füstölt pulykasonkát, kenyeret, mustárt, zserbószeletet s néhány falat mákos beiglit.

2006. 04. 17.

Tegnap reggelre hozott neked a nyuszi ajándékot. Megmutattad, hogy fut a nyuszi. Nagyon örültél a csokiknak. Azonnal meg-

ettél két csoki tojást s egy nyuszt. A nap folyamán csupán egyszer kellett pelenkát váltani, mert szóltál, amikor WC-re kellett menned. Nagyon örültem neki! Jó az étvágyad. Örölsz, hogy velünk ehetsz, kanállal, s villával a nagy asztalnál.

Ma jöttek érted a nagyiek, szép ruhát vettél fel, boldogan mentél Édre.

2006. 04. 21.

Szerdán este nagyiek hazahoztak. Jól érezted magad, sokat játszottatok. Csütörtökön mentél bölcsibe. Délelőtt erős hasmenésed volt, de délutánra elmúlt. Este diétáztál, másnap aggódva vittelek a bölcsődébe, de szerencsére nem volt semmi gond. Péntek délután szabadtéri bált rendeztek a Szt. István parkban. Elmentünk. Nagyon jó volt, jó zenéket játszott a zenekar. Süttött a Nap, sok gyerek volt a bölcsiből is. Danikával még táncolni is akartál, de ő még nem értette, mit szeretnél. Volt ugráló vár is, de féltől, s nem mentél fel. Végül lufikkal nagyokat játszottunk, megnéztük szép virágokat, sok ismerőssel beszélgettünk, s fáradtan jöttünk haza.

2006. 04. 29.

A héten már minden nap bilire ültél, s a bölcsibe bugyit és pólót kellett vinnem. Van bent pelenka is, de szinte mindig szólsz, ha WC-re kell menned. Jól eszel. Szép cipőt vettünk neked. A boltban többet is felpróbáltál. Péter a hét egyik napján sokáig volt a fürdőszobában, s rászóltál:

– Na most már tűnj el!

Jó az étvágyad. Pénteken Zs. nénitől megkaptad a *Hepatitis A* ismétlőoltást. Előtte alkudoztál. Nem akartál jönni, a rendelőben remegtél a félelemtől, de nem sírtál, s miután megnyugodtál, azt mondtad:

– Nem is fáj!

Szeretted a szép ruhákat és a szép cipőket.

2006. 05. 06.

Súlyod: tizenöt kilogramm. Jó az étvágyad. Élénk vagy, szereted a bölcsit. Örölsz a szép ruháknak. Varrtam egy pántos,

epermintájú blúzt neked, s sokszor felpróbáltad. Visszamentél, hogy megmutasd az új farmernadrágodat a csoportszobába. Anyák napjára, papírra rajzolt és kiszínezett kézlenyomatodat és egy nárciszt kaptam tőled, amit lepréseltem.

Holnap kimegyünk Érdre. Nagyiéknak és Éva néaninek is le-rajzoltuk papírlapra a kezedet, és a lenyomatot együtt kiszíneztük.

Péntek délután a bölcsiben hőemelkedésed volt, s napok óta náthás vagy.

2006. 05. 13.

Napok óta nem viselsz pelenkát! Bugyi van rajtad, s szólsz, ha WC-re kell menned. WC-re ülsz mindig ebéd után és fürdetés előtt. A bölcsiből hazajövet is elég a bugyi. Éjjelre kapsz még pelenkát, de száraz mindig, amikor felébredsz. Múlt vasárnap anyák napja volt, Érdre mentünk, a levegőn sokat szaladgáltál, hintáztál, labdáztál. Nagyon kedves és cicás vagy. Mamácskának, mamcinak és papácskának szólítasz minket. És sokszor elismétled, hogy szeretsz minket. Tegnap elmentünk szandált venni. Hárompántos, rózsaszínűt választottál. A pántokat kétoldalt egy-egy bőrből varrott virág díszíti. Sokfélét megpróbáltál, s aztán kitartottál választásod mellett.

Papa szeretett volna egy másikra rábeszélni.

Jól eszel. Kicsit náthás vagy. A retket és a paradicsomot nem kéred.

2006. április 21.

Az elmúlt néhány hónapban már kevesebbet hiányzott. A reggeli búcsúzás „ideje” is lerövidült. Jókedvűen érkezik reggelente, jó étvággal reggelizik: szívesen segít megteríteni az asztalt.

A megkent kenyeret, felvágottat szívesen és jó étvággal fogyasztja. Kakaót, kávét megissza, de kedvence a citromos tea és a gyümölcslé.

Étvágya: nagyon jó! Főzelékeket, gyümölcsöt, bármilyen levest (gulyás, ragu), süteményt szívesen fogyaszt. Szalvétát mindig használ, kér és megköszön.

Játéka: sokrétű, keresi a fűzős, rakosgató játékokat. Gyöngyfűzéssel is szívesen tölti idejét. Játéktevékenysége közben egyre inkább figyelhető meg a szerepjátékok kezdetleges formája: az utánzás. Vasalóval vasal, edényeket mosogat, babát etet, babát babakocsiban tologat. Szeret rajzolni – főleg zsírkrétával –, képeskönyvet nézegetni. Általában jókedvű, sokat mosolyog. Az udvaron: libikókázni, csúszdázni, mászókázni, de autózni, labdázni, sőt homokozni is nagyon szeret.

Beszéde: egyre tisztábban, érthetőbben, választékosan beszél. Kérésre bemutatkozik – teljes nevét mondja –, gyakran emlegeti családtagjait, hiányzó társait is. Konfliktushelyzetbe akkor kerül, ha társaival kapcsolatot akar kezdeni, hogy felhívja magára a figyelmet. Gondozási műveletek közben végig kommunikál – mondja, mi következik. Egyedül mossa a kezét, fésülködik. Csapot nyitja-zárja. Az elmúlt időszakban már egyedül öltözik, vetkőzik, ki és begombol, cipőjét fel és lehúzza. Bekötni még nem tudja. Illetve a becsatoláshoz segítséget kér.

Szobatisztaság: minden tisztába tevésnél pisil a vécében, de még nem jelzi szükségletét, bár gyakran száraz a pelenkája. Az tetszik neki a legjobban, hogy megtörölheti magát és lehúzhatja a WC-t.

Alvása nyugodt, pihenten ébred.

G. E. gondozónő

2006. július 21.

Az utóbbi időben – betegség miatt – szinte nem is hiányzott. A közösséget megszokta. Reggelente mosolygósan, jókedvűen érkezik. Napjait aktív ténykedéssel tölti. Szívesen segít kisebb társainak, amit nem mindig fogadnak el, ezért gyakran keveredik konfliktushelyzetbe. Kisebbségi társai tiltakoznak segítségére ellen. Ésszerű magyarázattal Lizát – nehezen – de meg lehet győzni. Például:

– Hagyd, ezt már ő is meg tudja csinálni!

De segítő szándékát mindig megköszönöm és próbálom más irányba terelni. Például kérem, segítsen elpakolni a játékokat. Nagyon örül, ha megdicsérem, amit gyakran meg is teszek. Ismeri a napirendet, tudja, mi után mi következik.

Játéktevékenységében megfigyelhető a szerepjáték kibontakozása is. Az alkotójátékok során például a rajzolás: zsírkrétával, aszfaltkrétával. Ujjal történő festés, gyurmázás során is megfigyelhető kreativitásának fejlődése. Próbálgatja a tárgyak, állatok utánzását: gyurmából *csiga-bigát* formál. Nagyon szereti, ha közben mondókákat mondogatok, énekelek, vagy saját életéről, állatokról, környezete tagjairól mesélek.

Étvágya: változatlanul jó, mindent szeret, nem válogatós. Önállóan, tisztán étkezik. Az előkét nem kéri:

– Vigyázok a ruhámra! – szokta mondani.

Szalvétát mindig használ.

Beszéde: aránylag tisztán, érthetően, bővített mondatokban beszél. Kérésre bemutatkozik. A teljes nevét mondja, s megmondja azt is, hol lakik. Vele kapcsolatos történeteket gondozónőjének szívesen mesél el. Például Érden a Sárika mamánál virágokat locsolt. Szenzáció számára az új biciklije, amit hazafelé menet és a parkban próbál ki. Gyakran emlegeti családtagjait: Orsit, Petit, Papát, Mamát. A közalgő nyaralásról is szívesen beszél: repülővel fognak menni a Papával és a Mamával, mindezt két lábon ugrálva, mosolyogva teszi.

Szobatisztaság: terén jelentős változás történt, szoba- és „ágy tiszta” lett. Szükségletét körülbelül két hónapja, rendszeresen szóban jelzi. A kis WC-t használja, majd megtörli magát, végül lehúzza a WC-t.

Alvása: az utóbbi hetekben nehezen alszik el, igényli a teljes csendet. Kisebb zajra is – hamar – felébred, de általában visszaalszik. Körülbelül egy-másfél órát alszik. Pihenten ébred.

Jó nyaralást, kellemes pihenést kíván:

G. E. gondozónő

*

2006. 05. 15.

Kérdőív

A bölcsőde minőségirányítási rendszerének működéséhez szükségesnek érezzük a szülői véleményalkotást, ezért kérjük Önöket, hogy a kérdőívet név nélkül kitöltve szíveskedjenek a folyosón elhelyezett gyűjtőládába visszajuttatni.

1. Rendelkeznek-e már korábbi ismeretekkel, a bölcsődei ellátással kapcsolatban?

Igen. Munkatársaktól, ismerősektől egyértelműen pozitív véleményeket hallottunk.

2. Miért döntött a bölcsődei elhelyezés mellett?

Gyermeünk igényelte a hasonló korúak társaságát. Nekem vissza kellett menni a munkahelyemre, s a család ebben egyezett meg.

3. Elégedett-e a bölcsődei ellátással?

Maximálisan.

4. Bővítené-e a bölcsőde felszereltségét, ha igen, mivel?

Amivel a gondozónők szeretnék.

5. Milyen különböző szolgáltatást venne igénybe, ha mód lenne rá?

Alkalmanként díjazásért este fél hatig, esetleg hatig maradhasson a gyermek, előzetes megbeszélés alapján.

6. Elfogadná-e ha olyan csoportba kerülne a gyermeke, ahol sérült gyerekeket is gondoznak?

Kizárólag mozgás-, hallás- látássérülteket, szellemi sérültet. Aki magatartás zavarban szenved, azt nem.

7. Kikéri-e gondozónőjük véleményét, adott nevelési helyzetben?

Minden esetben, ha új, váratlan helyzet adódna.

8. Mennyire együttműködő a kapcsolata a gondozónőkkel?

Igyekszem a jó együttműködésre, mert tapasztalattal rendelkeznek, szeretik a gyerekeket és megbízom bennük.

9. Miben változott gyermeke, mióta bölcsődés?

Sokkal önállóbb, segít a kisebbeknek, szobatiszta lett, ebben a gondozónőknek nagy szerepük van.

10. A már meglévő információs csatornák mellett, milyen egyéb ötletekkel bővítené a család és a bölcsőde közötti kommunikációt?

Elegendő a meglévő.

11. Ön szerint a hatékonyabb együttműködés érdekében, miben tudná támogatni az intézmény munkáját? Milyen segítségre van szükség?

Ahogy van, minden rendben.

12. Tapasztalata alapján ajánlja-e családjában, ismeretségi körében a bölcsődei elhelyezést?

Igen. Kétéves kor körül.

13. Van-e javaslata, észrevétele a bölcsőde felé?

Kislányunk minden reggel örömmel megy, s ez azt jelzi, hogy minden a legnagyobb rendben van.

Szíves együttműködését köszönjük.

B. L-né
bölcsődevezető

*

2006. 05. 16.

A mézes puszedlit „puszi méznek” hívod. Tegnap óta napközben és az utcán közlekedve is bugyiban vagy, s megbízhatóan szobatiszta. Éjjelre adok még pelenkát, néha van benne egy-egy csepp pisi, ha este sokat iszol, vagy későn alszol el. Tegnap vetünk neked egy édes kis vászon balettcpöt. S kaptál egy színes kalapot is és egy napszemüveget.

Megfordulnak utánad az utcán!

2006. 05. 27.

Múlt hét végén nagyiéknál voltál, mert Siófokra utaztam, és segítettem a gyermekorvosok kongresszusán. Érden nagyon jól érezted magad, sokat homokoztál, hintáztál, motoroztál, és jókat ettél. Mindennap beszélünk telefonon. Keddtől jársz bölcsibe, s örömmel mész. Egyik délután, amikor érted mentem, a teraszon a vörös hajú P. B. öccsét sétáltattad, aki még alig tud járni.

Egyik kezét a mamája fogta, a másikat te. Nagyon aranyos, gondoskodó kislány vagy. Papa szerdán behozott a rendelőbe, nekem még dolgom volt, te szépen lefoglaltad magad: rajzoltál, matricát ragasztottál. Szófogadó, jól nevelt kislány vagy. Büszke vagyok rád! Minden reggel együtt viszünk bölcsibe. Hétfőn, kedden, szerdán Papa egyedül megy érted, csütörtökön és pénteken Papával együtt hozunk el.

Megbízhatóan szobatiszta vagy! Reggel is száraz a pelenkád. Hamarosan véglegesen elhagyjuk azt is.

2006. 06. 01.

A hideg napokat tekintve évszázados rekordok dőlnek. Fűteni kell júniusban! Három napja éjjel sem kell pelenka. Ma először a délutáni alvás előtt sem adtam rád pelenkát.

A bölcsiben eltanultad a többiektől a nyafogást. Ügyesen öltöztöl, vetkőztöl egyedül. Cipőt bekapcsolsz. A cipőfűző kötése azonban még nem megy. Ismét tudsz önállóan játszani, de csak rövid ideig. Sokat babázol, gondosan bánsz vele. Jól alszol. Illedelmesen viselkedsz az utcán. Velem kézen fogva jössz, Papával nem, vele csak akkor, ha az úttesten mentek át, de a járdaszegélynél mindig megvárod. Szereted az esőt! Szeretsz esőkabátban sétálni. Ha vasalok, te is vasalsz a játékvasalóddal. Már megvettem a névnapi ajándékaidat.

2006. 06. 11.

Nagyon szeretsz a bölcsőde udvarán játszani. Délután nehezen akarsz eljönni. A héten E. néni beteg volt, sokat emlegetted és vártad vissza. Jó az étvágyad, de még mindig nagyon hosszú ideig tart az étkezés. A bölcsiben kicsit éhes maradhatsz, mert otthon rögtön enni kezdesz. Péter ma elvitt magával Sashalomra a nagyszüleihez ebédre. Nagyon készültél rá, örömmel mentél. Ott kicsit tartózkodó, de barátságos voltál. Nagyon intenzív kapcsolatban vagy velem, folyton az ölemben vagy, rám fekszel, simogatsz az arcom, a sarkamban jársz.

2006. 06. 17.

Hétfőn este lázas lettél. Kedden itthon maradtál, és szerdán kétszer hánytál. Hamarosan jobban lettél, három napid voltál otthon, két nap szabadságot is ki kellett vennem, hogy kikezeljelek. Csütörtökön délután volt Péter általános iskolai ballagása a Vízafogó Általános Iskolában. Szépen felöltözve Te is el tudtál jönni. A gyönyörű bajor ruha volt rajtad. Hajadat csattal tűztem fel, s nagyon szép voltál. Sokan megcsodáltak. Papa bemutatott az iskolában, hogy négy év múlva oda fogsz járni.

Pénteken sírva búcsúztál tőlem a bölcsiben, de délután vidáman játszottál. Rászoktál, hogy ütsz minket! Sokszor rád szóltam, végül a kezedre ütöttem. Nagyon elkeseredtél, de hamar megvigasztaltalak. Azt mondtad, hogy M. a bölcsiben is mindig rád üt. Ez rosszul esik nekem, rosszabb mintha engem ütnének. Péter ballagási ünnepségén sokat nyüzsögtél, Papa a „díszasztalnál” ült, az igazgató mellett. Odaszaladtál, az ölébe ültél, aztán visszajöttél hozzám. Sokszor ittál, fölkerestük a WC-ket, és szaladtunk két kört az iskola körül. Mi ketten hamarabb hazajöttünk trolival, sajnos, a megállóban sokat kellett várni, s ott is pisiltél egyet a bokorban. Jól érezted magad, vidám, voltál. Péternek délelőtt szandált vettünk, te adtad a lábára.

A hét elején kaptál egy cseresznye mintás, egyrészes fürdőruhát. Nagyon örültél neki.

2006. 06. 24.

Kezd erősödni az akaratod! Ha nagyon akarsz valamit, és nem engedjük, sírsz. Egy idő múlva abbahagyod, és azt mondd:

– Megnyugodtam!

Szereted a szép ruhákat. Megnézed magad a tükörben, örülsz, s vigyázol a ruháidra. Nagyon pedáns vagy. Mindent viszszaeszel a helyére, ha a víz kicsöppen, feltörled. Életedben először ráütöttem a popsidra, mert kértem, ne nyúlj a vázához, te mégis felborítottad az asztalon. A váza az asztal szélén csattant egyet, és az öledben landolt. Megijedtem, hogy elvágja a lábad. Túlságosan féltlek. Nagyon szeretlek. Holnap ügyeletes leszek. Tegnap nagyiek kivittek Érdre, telefonon beszélünk, nagyon élvezed az érdi napokat: hintázol, homokozol, virágot locsolsz,

motorozol. Éjjelre kéred a pelenkát, de reggelre mindig száraz. Jó meleg van a bölcsiben, délután bugyiban játszotok, s kint a kertben tusoltok. Szereted a meleget, nem panaszkodsz, élvezed. Készülsz az egyiptomi nyaralásra, a tevegelésre, a tengerparti homokozásra, a piramisézésre.

2006. 07. 01.

Szénszavas ásványvizet kértél, és azt mondtad:

– Szénsavanyú!

Öntörvényű vagy és hisztis! Ezt nehezen tudjuk kezelni. Papa, Péter nem is érhet hozzád. Puszt sem adsz nekik. Ma nem akartál asztalhoz ülni ebédelni. Sírtál és hisztiztél.

2006. 07. 08.

Papával hisztizel. Azt mondtad, nem akarsz, hogy ő menjen érte a bölcsibe. Itthon nagyon mozgékony vagy. Jó az étvágyad. A meleget és a nyarat szereted. Tegnap kaptál egy oldal-kerekű biciklit. Hosszú keresgélés után találtam rá. Azonnal felültél rá és tudtad hajtani. A Pozsonyi úton a Jászai Mari térig és vissza, egészen hazáig. Vasárnap megyünk Érdre nagyiékhoz, nagyon készülsz rá. Ott rollered van, nagyapád azt mondta, hogy azt is azonnal tudtad használni.

2006. 07. 15.

Szeretsz biciklizni. Az első számú kedvenced még mindig a homokozás, amit nehezen tolerálok. Sokat nőttél, okosodtál. Beszédhibáid nagy részét korrigáltad. Kicsit pösze vagy.

Jövő hét az utolsó a bölcsiben! Nagy buli lesz, utána hétfőtől nagyiéknál nyaralsz, aztán itthon készülődünk Egyiptomba. Nagyon kötödsz hozzánk. Fizikailag talán túlságosan is. Számomra ez nagyon fárasztó, mert sok mindent csak éjjel tudok elvégezni, s így keveset alszom. Szép, formás fogacskáid vannak. Ügyelek arra, hogy rendszeresen mossál fogat. Péter öt hétre elutazott, s minden nap megkérdezted:

– Itthon van már?

Egyik nap az emeletünkön lakó két M. nénit az ajtóhoz hívtad, és mindent megmutattál. Játékokat, ruhákat. A Szent István

parkban barátkozó vagy, felnőttekkel is beszélgetsz, idegen gyerekekkel is keresed a kapcsolatot.

2006. 07. 16.

Elmentünk az Állatkertbe. Először féltél, de aztán nagyon élvezted, sétáltál, nem kellett, hogy cipeljelek. Tetszett az elefánt, a teve, a víziló, a zsiráf, a lusta oroszlán, a kígyó, a majom és a foka.

2006. 07. 21.

Tegnap volt a bölcsiben a ballagás és az évváró! Öt hét szünet következik. Sajnos E. néni átmegy egy másik bölcsibe dolgozni, s T. néni lesz a gondozód. Elkészöntünk tőle, pusztit kaptunk. Mindannyian megajándékoztuk A. nénit, E. nénit és M. nénit, aki egész évben zsúrkocsiról tálalta nektek az ételt. Az évvárón rövid műsor volt: bábszínház s aztán közös uzsonna. Nagyon szép ünnepség volt. Az évváró után fagyit ettünk, majd a rendelőben megkaptad a hároméveseknek adandó védőoltást. Estére lázas lettél és hánytál. Vírust szedtél össze. Aggódok, mert holnap ügyeletes vagyok, s hétfőn mennél Érdre nyaralni. Te is készülsz rá, és nagyszüleid is várnak. Csütörtökön volt az első szülői értekezlet, elmesélték, mennyire gondoskodó vagy, alváskor betakargatod a gyerekeket, te csak utána fekszel le. S segítesz nekik öltözni is.

Nagyon szeretnek a bölcsiben téged. Szimpatikusak: Cs., D. és M. szülei. Az évvárón, amikor megláttál minket, azonnal az ölembe ültél.

2006. 07. 29.

Csütörtök este vidáman és kipihenten jöttél haza Érdről. Nagyszüleid kényeztettek. Papával pénteken délelőtt elmentetek kirándulni. Fogaskerekűvel és az úttörővasúton is utaztatok, élveztetek a kirándulást. Mindent megnéztél, s ebéd után fáradtan bújtál ágyba. Öt órakor keltettelek, mert este hétre mentünk a Fővárosi Nagycirkuszba, a Medrano olasz összeállítást megnézni. Te, Orsi, Papa és én. Fél tízig tartott az előadás. Tapsoltál, sikítottál, és nagyon élvezted. Szerepeltek: lovak, tevék, lámák,

emuk, bölények, kutyák, bohócok, akrobaták, de még hasbeszélő és tigrisidomár is. Szünetben jégkrémet, ropit ettünk, és ásványvizet ittunk. Az utolsó fél órában mondtad:

– Elfáradtam!

De azért figyeltél. Hazajöttünk, fürödtél, és másnap reggel kilenc órakor ébresztettelek.

Érdről szúnyogcsípésekkel jöttél haza, de szépen tűnnek el a nagy piros foltok. Jó az étvágyad.

2006. 07. 30.

Ma csomagolunk! Egyiptomba készülünk. Aktívan segítettél a bébiételek, a gyümölcsök, a ruhák bőröndbe gyömöszölésében. Az izgalomtól egészen kifáradtál és megéheztél. Rengeteg mákos tésztát ettél. Kicseréltük a fürdőben a fülbevalót. Indiában neked készített zafír fülbevalót tettük a fürdőbe. Megismerted és nagyon örültél.

Tegnap volt a házassági évfordulónk, megnéztük az esküvői videó felvételt, s megkérdezted:

– Ugye, nincs benne csúnya banya?

2006. 08. 01.

Ma este indulunk Kairóba! Délelőtt a Jászhai Mari térről hajóval átmentünk a Margitszigetre, a szökőkúthoz. Ott bicikliztél egészen a Vadas parkig, aztán a 26-os busszal hazajöttünk. Ebédre a fagyasztóból kiolvasztott babaételt, krumplit, zöldséget, csirkemellet ettél, utána mákos tésztát áfonyadzsemmel.

Nagy élmény volt a kirándulás! Mélyen aludtál utána.

Hároméves vagy

A MOZGÁSFEJLŐDÉSED FŐBB ÁLLOMÁSAI 0–3 ÉVES KORBAN

Születéskor

A végtagok véletlenszerű holokinetikus mozgása (mindened mozog).

Egy hónapos korodig:

A fényt követed. Nyugalomban lévő tárgyat fixálsz. Hason fekvő helyzetben fejed rövid ideig emeled. Hason fekvő helyzetben fejed rövid ideig oldalra fordítod.

Első–második hónapokban:

A mozgó tárgyat vízszintesen követed. Hason fekvő helyzetben fejed néhány pillanatra felemelve megtartod.

Második–harmadik hónapokban:

A mozgó tárgyat függőlegesen, majd körbe követed. Hason fekvő helyzetben fejed szilárdan tartod, testtartással segíted, amikor felemelünk.

Harmadik–negyedik hónapokban:

A tárgyat tekintetteddel végigtapintod. Alkalmazkods a fel-emeléshez. Háton fekvő helyzetben gerincet megfeszítve törzsed emelgeted. Játssz a kezeddal, megérinted a feléd nyújtott tárgyat.

Negyedik–ötödik hónapokban:

Támasztékkal ülsz, fejed egyenesen tartva. Hátadon fekve, fejed, vállad emeled. Hátadról oldalra fordulsz. A látott tárgy felé fordulsz, a tárgyakat a szádba veszed. A kezvedbe adott tárgyat lóbálsz, rázod.

Ötödik–hatodik hónapokban:

Hason fekvő helyzetben karodon támaszkodva mellkasod felemeled. Hátadról a hasadra fordulsz. A látott tárgyat két kézzel megragadod, és harminc-negyven másodpercig tartod. Kis tárgyat felemelsz.

Hatodik–hetedik hónapokban:

Támaszték nélkül rövid ideig ülve maradsz. Hasadról a hátadra fordulsz. Hason kúszol. Két tárgyat kézben tartasz. A tárgyat egyik kezedből a másikba áteszed.

Hetedik–nyolcadik hónapokban:

Támaszték nélkül ülsz, gurulsz. Kapaszkodva felállsz. Segítséggel felállsz. Egy tárgyat nyugvó tárgyhoz ütögetsz.

Nyolcadik–kilencedik hónapokban:

Önállóan felülsz. Négykézláb mászol. Kapaszkodva állsz. Két tárgyat egymáshoz ütögetsz.

Kilencedik–tizedik hónapokban:

Ülve játszol. Önállóan leülsz. Ülésből mászó helyzetbe kerülsz. Egy kézzel fogódkodva állsz. Két kezedenél fogva jársz. Mutatóujj-hüvelykujj szembenállással felemeled a tárgyakat.

Tizedik–tizenkettedik hónapokban:

Kapaszkodva felállsz. Önállóan állsz. Jársz, ha egyik kezedenél fogva vezetünk. Tárgyakat egymásba teszel. Precíz mutatóujj-hüvelykujj szembeállással felveszel az asztalról kis falatot.

Tizenkettedik–tizenötödik hónapokban:

Széles alapon önállóan jársz, leguggolsz. Három játékkal is játszol, labdát gurítasz, cipődet lehúzod.

Tizenötödik–tizennyolcadik hónapokban:

Biztosan jársz, felmászol a lépcsőn. Az építőkockákat egymásra rakod.

Tizennyolcadik–huszonegyedik hónapokban:

Kézen fogva le-, majd felmész a lépcsőn. Dobod a labdát, kifűzöd a cipődet.

Huszonegyedik–huszonnegyedik hónapokban:

Guggolva játszol. Elkapod a labdát. Nagy lyukú gyöngyöt fűzöl.

Huszonnegyedik–huszonhetedik hónapokban:

Önállóan fel- és lemész a lépcsőn. Ügyesen szaladsz.

Huszonhetedik–harmincadik hónapokban:

Egy lábon állsz. Páros lábbal felugrasz a padlóról.

Harmincadik–harmincharmadik hónapokban:

Lábujjhegyen jársz. Végigmész egy vonalon. Kigombolsz.

Harmincharmadik–harminchatodik hónapokban:

Szökdécselsz. Váltott lábbal jársz a lépcsőn. Begombolsz. Cipődet (nem szabályosan) befűzöd.

*

Az összefüggő beszéd megértésével kisgyermekkorod fejlődésének egyik befejező aktusa véget ért. Szociális kapcsolatrendszered a beszéd és a nyelv elsajátításával fokozatosan növekszik.

*

Az óvodáskor fő tevékenységi formája a játék. Pszichikus fejlődésed ebben a korban alapvetően a játékos tevékenység útján megy végbe. Hiszen a játék nem más, mint a valóság tükrözése. Amikor játszol, a mi életünket, munkánkat és egyéb tevékenységünket és viszonyainkat tükrözöd, átalakított formában, sajátos emlékképeid, képzeleted, képzeteid, érzelmeid, ismereteid szerint.

Nagyon szeretsz játszani. A játék gyakorlati tevékenységed egyik megnyilvánulása, s ezzel együtt a világ megismerésének egyik korai formája, amely megelőzi a később kialakuló logikai megismerési módot. A játék során a már elsajátított ismereteidet is rögzíted, ellenőrzöd és pontosítod. A játék átgondolt tevékenység, amelynek során munkánkat, tevékenységünket sajátos módon, mint mintamodellt utánozod.

S mint a többi gyermek, te is mindig csak azt játszod, ami számodra érdekes, s ameddig a játék számodra kielégülést nyújt. S játékodban még nem törekszel eredményre, más gyermekhez hasonlóan elsősorban maga a tevékenység folyamata köt le. Ha megunod az egyik játékot, másba kezdesz.

A játék nem egyszerűen funkcionális, hanem fejlesztő tevékenység. Ez a kor legjellemzőbb játékos tevékenysége az alkotójáték, ezen belül a szerepjáték. Eteted a babát, oltod, dajkálod. A szerepjátékon kívül nagy jelentőségük van az olyan cselekvé-

seknek is, mint a rajzolás, gyurmázás, építés, elemi konstruáló tevékenység.

Megfigyelhető. Hogy egyik esetben véletlenszerű egészet, a másik esetben véletlenszerű részleteket ragadsz meg.

*

2006. 08. 21.

Ma lettél hároméves! Soha nem felejttem el azt a pillanatot, amikor először vehettelek a kezembe! S hogy grammról grammra gyarapodtál! Minden súlynövekedést megünnepeztünk, s szeretve szerettünk. A járókádat elbontottuk, helyére egy játszósátrat kaptál. Meglepetés lesz, mert most Érdén pihensz nagyiéknál.

Egyiptomban a nyaralás jól sikerült. Nehezen indult, vihar volt, esett, Budapestről a gép késve indult. Várakoznunk kellett a zsúfolt Ferihegyi repülőtéren, és kissé eláztunk, mire feljutottunk a gépre. Egyiptomban Kairóba, Luxorba és Alexandriába mentünk. Először féltél a teve hátán a gizai piramisok közelében, de amikor a teve felállt, már élvezted, s érdeklődve nézegetted a piramisokat. A görög negyed temetőjében azt mondtad:

– Nagyi is ide szokott járni!

Értettük, hogy az érdi temetőre gondolsz, ahol nagyanyád, dédnagyanyád sírjához szokott kimenni.

Az Al Azar mecsetben nagyokat szaladgáltál a ventilátorok alatt. Örültél a látványnak, s a hűvös levegőnek. Luxorban a szoba erkélyéről néztük Ámon-Ré templomát. Felukkán hajókáztunk a Níluson. Alexandriában, tengerparti szállodában laktunk, erkélyünkről sokat bámultuk a tengert, s gyakran jártunk fürdeni. Homokoztál a tengerparton, úszógumival úsztál, s bemelegszkedtünk a mély vízbe is. Motorcsónakkal kirándultunk az alexandriai vizeken. A görög yacht klubba jártunk. Kellemes volt az egész környezet, a tengerpart és a vendéglátás. Egyszer Faruk király palotájának kertjét is meglátogattuk, a palotához tartozó nyilvános tengerpartot, s ott is fürödtünk. Jól bírtad az utazást, nem voltál beteg. A tizenkét órás vonatozást – Kairóból Luxorba – untad egy kicsit. A szállodai szobákban jól aludtál, s jól ettél:

McDonald's-ban, KFC-ben rántott csirkét sült krumplival, a görög yacht klub strandján sült halat sült krumplival.

Örömmel jöttél haza. Azt mondtad, hiányzott az ágyad, és a téged váró plüssállataid.

Alexandriában egy fegyverkereskedő boltjának kirakata előtt sírva fakadtál, mert nem akartunk neked golyószórót venni.

2006. 08. 26.

Tegnap délután jöttetek haza Érdről. Nagyon elfáradtál. Kerülő úton jöttetek haza: a Kamara erdőnél útlezárás volt. Jól érezted magad. Itthon nagyon örültél a játszósátornak, s boldog voltál, hogy itthon vagy. Elmentünk és vettünk neked egy szandált, amelyet a bölcsődében fogsz majd hordani. Ügyesen választottál. Kicsit nyugodtabb vagy. Kivárod, amíg a munkámat elvégzem, s utána hívsz játszani. Nagyon jól eszel. Itthon Sacher torta volt és krumplis pogácsát sütöttem. Húslevest ettél, sült csirkét krumplival.

Délután nem aludtál, de ágyban voltál, és beszélgettél a plüssállataiddal.

2006. 09. 02.

Hétfőn, 28-án mentünk a bölcsibe. Első nap nem volt gond, de kedden és szerdán úgy jöttünk el, hogy sírtál. Hiányzik E. néni, bár T. néni nagyon kedves és meg fogod szokni. A bölcsiben nem meséltél a nyaralásról. Kicsit barátságtalan vagy az idegenekkel. Az étvágyad jó, nagyon fáradt vagy délután, s ehhez hozzájárul a szokatlanul hűvös idő. Otthon fűtünk. Péntekre ismét belerázódtál a rendbe. De csak jössz-mész céltalanul, s nem foglалod le magad játékkal. A tévzés is csak rövid időre köt le. Sertepertélsz a lábunk alatt.

2006. 09. 09.

Nehéz napokat élünk! Nagyon erős az akarated. Oroszlán jegyben születted, mindenkin uralkodni szeretnél. Te akarsz mindent csinálni, amit kitalálsz, véghez is akarod vinni. Más tányérjából szeretnél enni! Nem köszönsz, a bölcsiben megharaptad Lilla arcát. T. nénit lassan megszoktad. Nagyon szeretünk, de

sokszor felbosszantasz bennünket. Szeretnénk neked mindent megadni, hogy boldog légy, de korlátozni kell téged, mert nem történhet minden az akaratod szerint.

2006. 09. 19.

Visszailleszkedtél a bölcsibe. Megszoktad T. nénit. Jó az étvágyad. Főleg a spenótot szereted, s ez különös. Otthon nem kellett! A bölcsiben biztosan ízletesen készítik el. Kezdesz udvarias lenni, visszaköszönsz, megköszönöd, ha kapsz valamit, s jó éjszakát kívánsz. Papa egyik este unalmas politikai műsort nézett a tévében, s azt mondtad:

– Ez érdekes! Gyorsan megnézem!

Tizenhatodikán este, amikor a vacsorádat készítettem, kijöttél ceruzával és füzettel a kezeden, s az ebédlőben azt mondtad:

– Megpróbálok írni! Író leszek, mint a Papa.

Tizenhatodikán Péter rosszul lett az iskolában. Leesett a vérnyomása, Papa hazahozta, a szobájában lefektette, te leültél mellé, simogattad a fejét, s kérdezgetted, jól van-e? Választékosan fejezed ki magad. A bölcsiben a másik szobában szívesen játszol a kicsikkel. Homokozni szeretsz a legjobban, de én ezt nem szeretem. Jobb, ha tiszta vagy! Papa viszont azt mondja, amikor sóhajtozom, hogy ki fogod nőni az egésztestet, s hogy a te életedben is igaz: a boldogság és a tisztaság a gyermek életében nincsenek barátságban.

2006. 09. 23.

Náthás vagy és köhögysz. Kissé krupposan, de jól eszel és a kedved is jó. Megint műteni fognak. Nagyiek vigyáznak majd rád. Nagyon anyás vagy és kissé túl élénk.

A bölcsiben gardírozod a kicsiket.

2006. 09. 29.

Nagyiek szerdán kivittek Érdre. Örömmel mentél. Náthás vagy egy kicsit és köhögysz. Begyulladt az egyik szemed is. Vettek szemcseppet. Nagy új heverőt kapott. Este a teraszról átkiabáltál Sanyi bácsinak, aki áruszállítással foglalkozik.

– Sanyi bácsi! Hazajöttél? Elhoztad nagyadó ágycát?

S így el is intézted a szállítást.

Ma megoperálták a mellemet. Daganatot vettek ki, de az szerencsére nem volt rosszindulatú. Jobb a közérzetem, ahhoz képest, amire számítottam. Nagyon hiányzol! Üres a lakás. Péter megfogalmazása szerint olyan, mint egy kriptá. Elképzzelhetetlenül csöndes! Fizikai hiányt érzek! Szinte fáj. Szeretném a fejcskédet simogatni, s a mancsaidat puszilgatni.

Nagyon várlak haza!

2006. 10. 07.

Ez a hét eddigi életed mélypontja? Hétfőn borzalmas hisztit csaptál a bölcsödében, mert nem te nyomtad meg a bejárati kapucsengő gombját. S mindehhez hozzájárult, hogy mellműtét után nem tudtalak felemelni, ahogy szoktalak. Átöltöztetés közben Papával ketten alig tudtunk lefogni, úgy toporzékoltál. Verted magad a földhöz. Szerdán ez a jelenet a kis bölcsődei lépcső miatt, amelyen az öltöztető asztalra lehet fellépni, megismétlődött. De szerencsére kisebb intenzitással. A lépcső éppen másnál volt. Papa véleménye szerint szüleim a műtét és a lábadozás idején túlzottan aggódtak, s aggodalmukat nem tudták leplezni. Még az is előfordult, hogy sírtál a fényképem előtt. S benned olyan feszültségek gyűltek össze, mint amilyenek egy éves korodban, amikor itthon hagyunk, s nem vittünk el magunkkal nyaralni Jordániába. Nagyiék vigyáztak rád akkor, s amikor elmentünk, éppen aludtál. S amikor felébredtél, hiába kerestél bennünket!

Szorongásod olyan mértékű volt, hogy még a rácsos kiságyad fakeretét is össze-vissza rágtad.

Papa megfogadta, hogy soha többet nem hagy egyedül!

Szófogadó, aranyos kislány vagy. Jól eszel. Kicsit megfáztál, köhögsz. Tisztán, választékosan beszélsz. Jó a memóriád. Mindenre visszaemlékezel. Két soros verseket kezdesz mondani, s gyerekdalokat énekelünk. Az *öreg néne özikéje* című mesét kis segítségével el tudod mondani.

2006. 10. 14.

A tv most már hosszabb időre leköt, de nagy a mozgásigényed. Papa minden hétvégén levisz biciklizni. Jól eszel. Köhögsz egy kicsit. Papa írói elfoglaltsága mellett munkát vállalt, az újlipótvárosi képviselőtestület kulturális bizottságának tagja lett, s havonta egyszer *Újlipótvárosi esték* címmel tv-műsort szerkeszt és vezet.

A mellműtétet követő szövettan vizsgálati eredménye jó lett, bár sejtettük, hogy így lesz, mégis megnyugodtunk.

Állandóan a fejed alá tett textilpelenkát rágod. Úgy látszik, ez afféle családi vonás. Orsi „pipünek” hívta, s rágta, Péter is hasonlóképpen, orrát simogatta a tiszta pelenkával, s úgy aludt el.

Pétert *Pétikének* hívod. Kedden lementünk Péter számítógépéhez forgószéket venni, utána megfogtad a kezét és megkérdezted:

– Pétikém! Felveszel és felviszel ölben?

Fárasztó, hogy állandóan jössz utánunk, és egy pillanat sincs nélküled a lakásban.

2006. 10. 16.

Nyáron változás történt a csoportban. Lizát nyitáskor „Én” fogadtam, de előtte már augusztusban már összeismerkedtünk. Barátságosan és érdeklődően fogadta a változásokat. A nyári szabadságból visszatérve szinte azonnal visszailleszkedett a csoportba. Reggelente általában jókedvűen érkezik. Napjai aktívan telnek, igazi kis „gondozó néni”: mindenkinek segít. Ha az udvarra megyünk, segít öltözködni, cipőt húzni, a fürdőszobában mosakodásnál pedig a törülközőket készíti a gyerekeknek. Ha szólok neki, hogy ne segítsen, mert a többiek így nem önállósodnak, mindig rákérdez, hogy „miért?”. Nagyon érdekli az ok-okozati összefüggés. Ez már jelzi az ún. „*miért korszak*” kezdetét.

Most, hogy jó idő van, többet vagyunk a szabad levegőn, így inkább a társaival való játékokban vesz részt. Szívesen fogócskázik, ugrál velük. Nemrég kaptunk az udvarra játékokat: kisházat, óriás kukacot, amelyben mászni lehet. De szeret ücsörögni is rajta, s egymásba kapaszkodva vonatosat játszik a többiekkel. A

szobában mindig talál magának társat, akivel játszik. Mondja például:

– Feküdj le, és most aludjál!

Ez már szerepjáték.

Szobatisztaság terén teljesen önálló. Igazi nagylány! Egyedül használja a kis WC-t, és az egyikhez nagyon ragaszkodik. Csak arra hajlandó ülni. Ha ül azon valaki, megvárja, amíg végez. Étvágya nagyon jó. Többnyire mindent megeszik, de a főzelék-féléket jobban szereti, mint a levest. Szépen, tisztán eszik. Alvásnál a nyugodt, csendes környezetet igényli, és azt, hogy oda-üljek, simogassam az arcát.

Általában egy-másfél órát alszik.

O. S. T. gondozónő

*

CSALÁDLÁTOGATÁS

2006. 10. 16.

Lizát előzetes megbeszélés után társgondozónőmmel, A. né-nivel látogattam meg. Igaz, hogy Liza beteg, de a szülők nagyon kedvesen invitáltak bennünket. Liza érkezésünkkor kicsit izgatottan, de mosolyogva fogadott. S amikor szülei szobájában elkezdtünk beszélgetni, egymás után hozta megmutatni a játékait: mesekönyvet, babákat, utazások emlékeit: például egy plüssstevét. Majd megpróbálta behozni-betolni kis házikóját, ami nem fért át az ajtón. Apukája kérésére Liza barátságosan kézen fogott, körbevezetett a lakásban, s megmutatta, hol szokott enni, hol a helye az etetőszékének. Megnéztem, hogy hol alszik. Rácsos kiságyban, mely szétszedhető, s ágygá alakítható. A rácsok közül két rúd kiszedhető, így könnyen közlekedhet ki-be belőle. Ez igen praktikus megoldás. A szülők érdeklődve kérdezték, Liza hogy viselkedik, s a bölcsődében a társai között hogy érzi magát. Egy óra elteltével elköszöntünk, eljöttük, s úgy vettem észre, ottlétünk tetszett Lizának.

O. S. T. gondozónő

2006. 10. 21.

A múlt héten – sajnos – hétfőtől csütörtökig hőemelkedés miatt itthon voltál. Pénteken mentél, s egy nap múlva újra náthás lettél. Köhögsz. Hétfőn T. néni és Ani néni meglátogatott, szívesen fogadtad őket. T. nénit körbevezetted a lakásban, játékaidat, szobádat, ágyadat is megmutattad. Pénteken hisztiztél, mert Péter telefonált este és nem tudtál elköszönni tőle. Őlbe vettelek és rád fújtam, ettől nevetni kezdte, megkérdeztem:

– Most sírsz, vagy nevetsz, Lizike? Ezután megint sírtál és azt mondtad:

– Csak Lizi vagyok!

Csütörtökön Péter szobájának galériáján, a szekrényében találtál egy üvegből készült cumit, azt akartad szopni. Kidobtam. Nagyon sírtál, de hároméves korodban nem kezdhetsz cumizni! Korábban sem tetted!

2006. 10. 28.

Egy napot töltöttél a bölcsődében, s ismét beteg vagy. Köhögsz, bronchitised van, s antibiotikumot kapsz. Étvágyad nincs. Láztalan vagy. Betegállományba mentem. Szerdán villanyt szeltek, a villanyórától új kábelt kötnek be a fürdőszobába, a nagyteljesítményű mosógéphez, s új biztosítótáblát szerelnek az óra fölé. Aranyosan figyelted őket, s szót fogadtál. Papa csütörtökön és pénteken vidéki konferenciára utazott Balatonszemesre. Kettesben voltunk, sokat sétáltunk, s karácsonyi ajándékokat nézegettünk. Papa V. M. meghívására szombaton és vasárnap irodalmi rendezvényen vett részt a Szépírók Társasága III. Őszi Irodalmi Fesztiválján. Sokat vagyunk egyedül. Az utóbbi időben délben nem alszol el, este fáradt vagy, hisztis, s engem is nagyon kifárasztasz.

2006. 11. 05.

Meglehetősen akaratos vagy. S mindig, mindennek a szokott sorrendben kell történnie, mert különben toporzékolsz, hisztizel.

Jól eszel. Élénk vagy. Mozgásod ügyes. Bukfencezel, s megpróbálsz kézen állni.

Vettünk borsószínű ötujjas kesztyűt. Te választottad ki. Oldalain szívecskékkel díszített, s kaptál bundabélésű bakancsot is. Itthon le sem akartad venni, aludni is úgy akartál. Nagyiéknak is büszkén újságotlalt, mit kaptál. December 4-én cirkuszba megyünk. Papa szilveszter estére a Four Season Gresham Hotel Páva termébe foglalt asztalt. Izgatottan várjuk mind a két eseményt, s nagyon készülünk rá. Februárban Párizsba repülünk. Nézegetjük a földgömbön, hol van a francia főváros. Nyáron Damaszkuszba repülünk. Ezt az ősi várost is megkerestük a földgömbön, s a Földközi-tengert is, amelyben fürdeni fogunk.

2006. 11. 12.

Büszke vagyok rád! Tegnap a rendelőben másfél órán át lefoglaltad magad, miközben én dolgoztam. A bölcsődében szünet volt. Papa felolvasó estjét fél óráig figyelmesen követted, tapsoltál, a csellóművész zeneakadémista kislány, K. O. nyerte el különösen a tetszésedet, s azt mondtad, te is csellón fogsz játszani. Jól eszel. Este fáradt voltál. Nagyot aludtál. Mindenki megcsodálja bájaidat, és szépségedet. Papa délelőtt szerelt. Te vele izgultál, hogy csöpög a radiátor, s el tudja-e állítani?

Választékosan beszélsz, de beszédhibád még van. A „ly”, „r”, „s” betűket nem ejted még tisztán. Korrigálnunk kell.

Társaságban visszahúzódó vagy. Idegenekkel nem beszélsz, sajnos nem is köszönsz, és nem fogadsz el semmit.

2006. 11. 13.

Péterrel ma Sashalmon voltatok, ott ebédeltetek. Jól érezted magad, és illedelmesen viselkedtél.

2006. 11. 18.

Nagyon megszoktad a rendet. Papa nem tette a helyére a kabátját, és sírva fakadtál, mert többszöri kérésre sem tette a helyére.

Szereted nagyon a spenótot. A húst nem annyira, de szívesen eszel sült csirkemájat. A hétvége munkával telt el, gyermekorvosi kongresszuson dolgoztam, Papa továbbképzésen vett részt, s te a nagyiéknál voltál. Beszéltünk telefonon. Sokat hin-

tázol, meglátogatod Évát, s vásárlás után az egyik bevásárlóközpontban csúszdázta. Reggel sokáig alszol, jól eszel, szívesen vagy ott, de örülsz, ha hazajöhetsz.

2006. 11. 19.

Örömmel jöttél haza. Kicsit fáradt voltál. Sokat kapkodtál, mindennel egyszerre akartál játszani. A bölcsődében történeteket szereted eljátszani. A múlt héten csúnyán hisztiztél:

– Ez a hisztis gyerek nem az én kislányom! – mondtam.

– Persze én a Kovács Richi vagyok! – felelted.

2006. 11. 25.

Csütörtökön elmentünk a West-Endbe. Papa karácsonyra kagyló mobiltelefont kap. Az egyik játékbolt előtt megálltál egy nagy, kezeit, fejét mozgató Mikulás előtt. Kíváncsi voltál, megfogtad a kezét, szakállát, s kacagtál. Megálltak az emberek és mosolyogtak, hogy örülsz a Mikulásnak, s gyermekkori emlékeiket újra átélve veled együtt örültek. A C&A áruházban vettünk neked pólókat és egy szép fehér garbót. Mindet felpробáltad, nézegetté a más ruhákat is. Öltözködni és enni önállóan szeretnél, s ez a próbálkozásod nagy türelmet igényel, mert így minden lassabban megy.

2006. 12. 09.

December 4-én a Fővárosi Nagycirkuszba mentünk Mikulás műsorra, érdeklődve figyelted az állatidomárt, az akrobatákat, a zsonglőröket. Előző éjjel négyszer ébresztettél fel, hogy pisilned kell. A cirkuszban is kétszer kimentünk, s a műsor alatt már éreztem, hogy belázasodtál. Haza kellett jönnünk! Zs. néni megnézett. Köhögysz, náthás vagy. Antibiotikum is kell kapnod. Egy hete van hőemelkedésed vagy lázad. De az étvágyad jó és élénk vagy. Pisilni sem jársz már olyan gyakran, de még mindig van genny a vizeletedben. Péntek este a Dagály utcai Angyalföldi Ifjúsági Művelődési Ház színpadára érkezett a Mikulás a kerületi Egészségügyi Szolgálat szervezésében. Bábműsorral kezdődött: a *Mosó Masa mosodája* című előadással. Nagyon élvezted. Még énekeltél is! A Mikulás bátran jelentkező gyerekeket hívott

a színpadra, akik ajándékért énekelhettek. Nagy csönd lett. S hogy kapjál ajándékot, megszólaltál: – Hull a pelyhes fehér hó!...

Nagy nevetés tört ki a teremben. A Mikulás ezután arra kérte a színpadra érkezett gyerekeket, hogy a *Hull a pelyhes fehér hó* című dal kivételével, bármit énekelhetnek. Az első kislány megszólalt, hogy nem tudja a dal címét, de elkezdett énekelni:

– Hull a pelyhes fehér hó!...

S a jókedv és a nevetés fokozódott. A Mikulás zsákjából aztán előkerültek a csomagok. Sok csokit ettél, s utána – csodák csodájára! – még vacsoráztál is!

Ma emelt adagban adtam a gyógyszert, lázas vagy, de élénk és jókedvű. Nagyon aggódom, hogy nincs-e gennyes vesemenede-gyulladásod?

2006. 02. 15.

Vettem egy új karácsonyi CD-t és mondtam, hallgassuk meg a Csendes éjt. Azt mondtad:

– Inkább a „Csendes-óceánt!”

Sokat nézegetjük a földgömböt. Szeretted velem együtt tanulmányozni a földrészeket, óceánokat, a tengereket, s megkeressük azokat a helyeket, ahol már jártunk.

Ebédre sült csirke volt párolt rizzsel. Megkérdeztem, kérsz-e mustárt a húshoz, azt felelted:

– Igen, de húst nem kérek a rizshez.

A viselkedési „normákat” már tudod. Péterre is rászólsz, hogy köhögéskor tegye kezét a szája elé, s ne nyúljon kézzel a tányérba.

2007. 01. 01.

Az ünnepek alatt mindenkit „ledöntött lábáról” a betegség. Péter kezdte tüszős mandulagyulladással, neked fájni kezdett a füled, a torkod, mind a ketten Augmentint kaptatok. December végén nagyfiékhöz mentünk Érdre, én ott lettem beteg. Örültél a sok ajándéknak, a kutya formájú papucsoknak. Lábadon hagytad még alvás közben is, s ott hevernek az ágyad mellett. Kaptál legót, kirakóst és „miniatűr” konyhai eszközökből álló játékot is.

Új ruháidat fel-felpróbálgatod. Szereted a marhahúslevest tésztával, de a zöldséget, a húst nem eszed meg. A rizst szereted. Szívesen eszed a mákos beigli, a zserbót és a sajtos pogácsát. Nagyiék három napig kényeztettek. Szilveszterre nagyon készültél. A Four Season Gresham szállodában mulattunk. Nagyon élvezted. A különleges ételek kevésbé érdekeltek, de annál inkább a játékok. Éjfélkor az üvegtetőről lufik ezreit eresztették le, s ti gyerekek, ceruza hegyével egyenként durrantottátok ki őket, miközben mi felnőttek pezsgőztünk és önfeledten táncoltunk. Hajnalban jöttünk haza taxival. Mélyen aludtál, és éhesen ébredtél. A Greshamben nagyon tetszettél a felnőtteknek. Fejeden fekete kemény kartonpapírból készült cylinder volt, s miközben egymás után durrantottad ki a lufikat, volt, aki kezet csókolt neked, s megsimogatott. Aztán egy francia családtól golyóstollat kértél a lufik pukkasztásához, nem tudom hogyan, de megértetted magad. Nagyon erős az akaratom! Visítva tudsz hisztizni, csapkodni, rugdosni értelmetlen dolgod miatt, ha nem a Te elképzelésed szerint alakulnak a dolgok. S kiabálsz:

– Akarom!!!

Türelmünket próbára teszed. De szeretsz minket, simogatsz, és hozzánk bújsz. Holnap mész bölcsibe, készülsz rá, azt mondtad, mindent el fogsz mesélni. A szép estélyi ruhádról is beszélsz majd, amit Bécsben vettünk neked. Január végén Sopronba megyünk három napra egy Wellness hotelba.

Azt mondtad, úgy fogsz úszni, mint egy kiskacsa.

2007. 01. 06.

Meglehetősen hisztis vagy. A vacsora – sajnos – egy óra! Lassan eszel. Három szendvicset pulyka párizsival, egy nagy alma felét, egy fél banánt, egy joghurtot, áfonya lekváros kenyeret, s néha egy zsömlét elcsipegetsz. Kedvenced a spenót, az olajban sült csirkemáj, marhahúsleves tésztával és a joghurt. A tejet nem iszod meg. Nagyon udvarias vagy, dicséred az ebédet, a szép ruhát, hízelkedős, bújós kislány vagy. Nagyon szeretünk! Hisztik után még „bújósabb” vagy. Az idegenekkel tartózkodó vagy, és nem fogadsz el semmit. A TV-ben a Minimax-csatornán sugárzott meséket szereted nézni. Szobádba kaptál

saját tv-készüléket, már fél órát is eltévézgetsz. Jó megfigyelő vagy. Szereted a rendet, a tisztaságot. A babáiddal is sokat játszol, főként a bölcsiről és a gyerekekről mesélsz. Megbízhatóan vagy szobatiszta. Ha sokat iszol, hajnalban szólsz, hogy menjünk pisilni.

2007. 01. 13.

Nagyon okos vagy. Azon gondolkodunk, hogy a Lauder óvoda és iskolába írassunk vagy a Scheiberbe? Tegnap mentünk a bölcsibe, húztad az úton a nagy bevásárló kocsit, és a bölcsi előtt azt mondtad a papának:

– Te vagy az én bohócom!

Esténként többször megkérdezted:

– Mama, szeretsz?

Papa válaszolt, s te azt mondtad:

– Nem téged kérdeztelek, hanem a mamát!

Napközben is többször elmondod, hogy „Mama, szeretlek!”

Azt mondtad:

– Ha nagy leszek, Zsuzsi néni leszek, és kórházban fogok gyógyítani!

Zsuzsi néni a gyerekorvos.

Ma reggeli közben azt mondtad:

– Te vagy az én mamám.

Azt válaszoltam:

– Igen és a Péteré.

Azt mondtad:

– Péternek más mamája volt, amikor megszületett, de most te vagy.

Megkérdezted:

– Aki meghal, nem jön vissza?

Megbeszéltük, hogy nem, csak gondolunk rá.

Bölcsis társad, Udvardi Dani beteg volt és Zsuzsi néni megkérdezte:

– Ki a barátod?

– Lizike – válaszolta.

2007. 01. 20.

Tegnap este és ma délben hasmenésed volt, de jó a kedved, jó az étvágyad. Náthás vagy, a rekedtséged múlik. Kalciumot, Fenistilt és Cebiont kapsz. Szeretném, ha meggyógyulnál! A jövő hét végén utazunk Sopronba. Esténként későn alszol el, állataidnak énekelsz. Megkérdezed, hogy szeretlek-e? Aztán boldog új évet kívánsz. S így alszol el. Vettünk a bölcsibe egy új udvari bundás csizmát. Bordó. Nagyon örültél neki. Egész este csizmában mászkáltál a lakásban, s másnap a bölcsiben mindenkinek megmutattad.

2007. 01. 31.

Sopronban vasárnap délután – sajnos – belázasodtál. Sokat levegőztünk. Készültünk úszni, de a medence vize túl hideg volt, inkább ki se próbáltuk. A szoba se volt túl meleg, köntösben kellett aludnunk. Amit nagyon élveztél. Amikor elindultunk, elkezdett esni a hó, s azt mondtad:

– Papa! A születésnapodra esik a hó!

Papát ezzel a megjegyzéssel nagyon meghatottad.

Sopronba *Intercity* vonattal mentünk. A vonatban ültünk, bemondták, hogy Tatabánya következik, s te hangosan ismételtetted:

– Dadabánya. Tatyabánya. Banyabánya.

Mindenki nevetett. Nagyon eredeti megjegyzéseid vannak.

Sopron belvárosa nagyon szép, gyönyörűek a régi épületek. Az utcákon macskák szaladgáltak, s te kiabáltál utánuk, de elszaladtak.

– Mama! Ezek a macskák nagyon süketek! – kiáltottad.

Két idős úr, akik a „Gyógygödör” nevű borozóba igyekeztek, meghallották és nagyot nevettek.

A szállodában volt egy hathónapos kisbaba a szüleivel. Julianna. Vele barátkoztál. Köszöntél neki. Az étteremben suttozva megkérdezted:

– Szabad itt pukizni?

Papa szigorúan rád nézett, s kimentünk a WC-be.

Jó volt a kirándulás. Hétfőn jöttünk haza. Hideg, erős szél fújt. A vonat tíz percet késett.

Tegnap Zsuzu néni megvizsgált. Bronchitiszed van. Sumamed fortét kapsz. Remélem, hamar meggyógyulsz, mert két hét múlva Párizsba utazunk.

2007. 02. 04.

Jobban vagy. Lázad nincs, csak hőemelkedés. Étvágysd is jobb. Tegnap Papa naptárjába, ahová a programjait szokta beírni, nem firkáltál, hanem írni próbáltál. Játék közben azt mondtad:

– Azért furulyázok, hogy jól elviseljem magam!

Szombaton az ebédnél csak levest ettél, és utána ittál. Amikor étellel kínáltunk visszautasítottad és sírtál, azt mondtad:

– Bocsánat, de rossz napom van ma!

2007. 02. 10.

A nagyiéknál töltött napok jól teltek. Kényeztettek, szerettek, ebbe kissé elfáradtál, s örömmel jöttél haza. Nagyon aranyos, bújós cica voltál és a körmeid akkorára nőttek, mint egy „karmos cicáé”. Le kellett vágni, némi alkudozás után. Nagynak se engedted. Nagyon önfejű vagy, ha valamit a fejedbe veszel, nem lehet onnan kiverni, s ha bebizonyosodik elképzelésed lehetetlensége, hisztizel, elkeseredsz, vagy sírsz. Nagy „Liza” babádat akartad az etetőszékbe ültetni, hiába mondtuk, hogy nem fér bele, te csak erőltetted, s miután nem fért bele, bánatosan sírtál. Ölbe vettünk, puszilgattunk, s megvigasztalódtál. Nagyon készülsz Párizsba „telelni”.

Jó az étvágyad, nagyokat alszol.

2007. 02. 17.

Megérkeztünk Párizsból! Az utazás jól sikerült, csak a Place Pigalle közelében, a repülőtérre menet, a metrólépcsőn kilopták hátizsákomból a pénztárcámat a bankkártyámmal együtt.

Izgalmamban az útleveleket sem találtam meg, azt hittem, hogy azokat is ellopták. Papa tudta nélkül tettem át mind a hármat a hátizsákomba.

– Mindig nálam vannak. Ilyen velem még nem fordult elő. Pedig a világot már háromszor körbejártam!

Papa mérges volt. Valóban nála vannak mindig az iratok, a pénzre is nagyon vigyáz. Kis zacskóban olyan helyre dugja el, ahol – mondja – csak akkor veszik el tőle, ha leszúráják.

Éppen ezért tart az ingzsebében mindig húsz dollárt. Tengerészkadétként tanulta, ha WC-n hátulról szegezzenék kést neki, hogy adja oda a pénzét, a húsz dollár az életét mentené meg.

S nekem is mindig ad ilyen célra kisebb címletű pénzüsszeget.

Útlevél nélkül nem akartak bennünket felengedni a gépre, Papa már éppen azt intézte, hogyan tud a magyar konzullal beszélni. De az sem lett volna egyszerű, mert este volt, és a lakásán kellett volna megtalálnia.

S akkor csoda történt! Eszembe jutott, hogy hova tettem az útleveleket! A hátizsák aljára, s azonnal elő is vettem őket.

Papa boldog volt!

Hazajöhettünk gond nélkül. Megígértem, hogy soha többé nem veszem ki a táskájából az útleveleket. S azt is megértettem, hogy útlevél nélkül az ember külföldön egy potenciális „senki”, gyanús alak, lehetséges „terrorista”, hontalan, bevándorló.

Egyszóval: pitiáner.

Élvezted a repülést! Ablaknál szeretsz ülni. Raffaellót vittünk magunkkal az útra, mert azt szereted. Párizsban jó szállodánk volt a Place Pigalle közelében. Ott is reggeliztünk. Enni a közeli Mc Donaldsba jártunk. Svédasztalos reggeli volt a szállodában. Három joghurtot és egy vajas zsömlét ettél reggelire. Párizs nevezetességeit emeletes városnéző busszal néztük végig. Háromszor is körbeutaztuk a várost. A Louvre-ban érdeklődve nézted a görög, a római szobrokat, a milói Vénuszt, a Mona Lisát, a festményeket, és – sajnos – a WC-ket!

Nagyon érdekel a víz lehűzése és a kézszárítás.

A La Fayette áruházban, ahol minden drága, vettünk neked egy cseresznyékkal díszített – ez a jeled a bölcödében – esőkabátot, s a Boulevard Hausmannon, a C&A-ban nadrágot, szoknyát, blúzt, sortot kaptál mellényes blúzzal. Mindent felpróbáltál, s mivel egy övet is szeretnél volna, jó ízléssel egy szívecske alakú lyukakkal díszítettet választottál. Élvezted az utazást, kérted, hogy a szállodában te aludj pótágyon.

Másnap mentünk bölcsibe, ott „zenebölcsivel” farsangi buli volt. Örültek neked a gyerekek, megöleltek, s megpusziltak.

Te is örömmel mentél!

2007. 02. 25.

Szívesen jársz bölcsibe! Reggel nehezen ébredsz. Amióta kérésünkre a bölcsiben nem kapsz teát, könnyebben alszol el. Megtanultad, hogy kell csomót kötni, és kis segítséggel masnit. Nagyiékat sokat emlegeted. A dédnagymamáról is beszélünk, mert hasonlít az orrocskád az övére. Kék szemed és a hajad a Papáéra. Kicsit náthás vagy. Valószínűleg azért, mert a bölcsiben alvás közben nyitva maradnak az ablakok. Öten jártok a csoportba: szinte mindenki beteg. Jó az étvágyad. Nyelvérzed jól, a francia, az angol, s a héber szavakat hallás után ismétled.

2007. 03. 03.

Szereted az esőt! Az esőkabátot, az esernyőt. A sóska, s a spenót a kedvenced. Csengők, kaputelefonok gombjainak nyomkodása továbbra is fontos számodra. A bölcsiben az öltöztető asztalnál álló fellépő használatáról azonban esetenként már le lehet beszélni. De arról, hogy felemeljelek a bejáratnál, s a kapucsengő gombját ne te nyomd meg: nem. Ha megteszem, baj származik belőle! Legutóbb Berci elvette tőled a fellépőt, szó nélkül engedted, s miután visszakaptad, visszatoltad a lába alá. Aranyos vagy. Élénk és érdeklődő. Este, amíg el nem alszol, babáidnak mesét, mondókákat mondasz.

2007. 03. 10.

Nagyon aktív vagy. De baj, hogy kapkodszt, s félbehagyod, amit elkezdted. Egyszerre több dologba belekezel, szaladgálsz és erőszakoskodsz. Nagyon kifárasztasz.

Nem tudom, lesz-e könnyebb valaha?

Elvárod, hogy hárman folyamatosan veled foglalkozzanak. Jó az étvágyad és tudsz önállóan enni, de ha én is enni szeretnék, azonnal kéred, hogy etesselek. Mindenkit foglalkoztatsz az asztalnál, s ez nagyon fárasztó és idegesítő.

2007. 03. 17.

Kicsit náthás vagy. Remélem, kilábalsz belőle. Jó az étvágyad. A tiszta textil pelenka rágása még mindig nagyon fontos a számodra. Nővéred Orsi is ugyanezt tette, s az erre a célra kapott pelenkát „Pipűnek” hívta. Péter bátyád sem tudott textil pelenka nélkül élni. Ő pelenkája csücskével simogatta orrát, szájacskáját, s úgy tudott csak elaludni.

Lehet, hogy apukátok is ezt csinálta? Nincs kitől megkérdeznünk!

Sok vizet iszol. Sokat is pisilsz, remélem ez csak rossz szokás. Péter is ezt művelte, Papa mesélte, hogy ő gyermekként vendégségben képes volt leves közben inni kérni, s ezzel borzolta a felnőttek idegeit.

Papa tegnap elvitt magával a zsinagógába. K. S. rabbi kérte kisleányát, mutasson meg neked mindent. Jól érezted magad, sokat játszottál a kis Solomkával, Smuella és a többi gyermekkel. Sütit is kaptál.

2007. 03. 24.

A bölcsiben Lilla a barátnőd és azt mondtad, hogy Irénke néni is a barátnőd. A bölcsiben csak vizet kapsz, de abból sokat iszol. Szép a bőröd, nagyon vigyázok rá! Bórsavas vazelinnal kenekedem, hogy ne száradjon ki a hidegben, bár ezen a héten nem volt nulla fok alatti hőmérséklet.

Ma éjjel kezdődik a nyári időszámítás. Kerületünkben lomtanítás van. Az utcák tele vannak szeméttel, te sírva fakadtál, hogy jutunk át az utca túloldalára. Még mindig túl sokat akarsz játszani, de már nézed a Minimax csatornán a szép meséket.

2007. 04. 01.

Nagyon szeretsz biciklizni. Szeretsz a gyerekekkel játszani a bölcsiben. Pénteken vettünk neked új cipőt. Te választottad ki. Bordó és három rózsaszín virág díszíti. Nagyon szép. Pénteken Bercike azt mondta:

– Lesznek kisbabáim és Liza lesz a mamájuk!

Tehát te leszel a felesége. Danika is nagyon ragaszkodik hozzád. Szandikát is szereted. Csütörtökön megfogtad a kezét és így

sétáltunk hazáig. Nagyon jó az étvágyad: szereted a túrógombócot. A „csigalevesből” – csigatészta marhahúsleves – nagy tányérral eszel, s utána még háromszor kérsz a pörköltsaftos tésztából, aztán hat darab banános csokit is megeszel.

2007. 04. 04.

Várod a nyuszit! A bölcsibe csütörtökön jött. Kerestétek a tojásokat. Nyuszinak és elefántnak öltözött színészek műsort adtak nektek. Pénteken a bölcsiből hazajövet szaladgáltál, eseltél, megütötted az arcod, s az orrod bal oldalát s le is horzsoltad. Nagyon sírtál, de nagy baj nem történt. Ma délből marhahúsleves volt eperlevél tésztával, ebből kétszer is ettél. A Sacher tortát is szereted, megkóstolod a mákos beiglit és a zserbót is.

Mosogatás után te pakolod el az ezüst evőeszközt.

Hétfőn megyünk nagyiékhoz.

2007. 04. 17.

Köhögsz, de oldottan. Remélem, lábon kihordva meggyógyulsz. Húsvét hétfőn nagyiéknál voltunk. Motoroztál, hintáztál, sokat játszottál, s jól érezted magad. A bölcsiben videofelvételt készítettek rólatok. Igazi „óvodás” nagylány vagy már! Szépen, tisztán étkezel, ügyesen mosakodsz, öltözől, segítesz a többieknek. Lilla a barátnőd, vele labdázol, kirakóst játszol. Kaptál szép sapkákat. Egy vékony kötöttet, s egy világoskék baseballt, flitterekkel. Nagyiék rózsaszínűt vettek neked. Nagyapó behozta Édről Éva néni ajándékát is.

2007. 04. 21.

Vasárnap délután alvás után úgy ébredtél, hogy Papát lehánytad. Utána hétfő reggelig többször hánytál, hőemelkedésed volt. Aranyosan a vödörbe hánytál. Hétfő délután jól voltál, kedden már mentél bölcsibe, de csütörtök délután hasmenésed volt, ezért itthon diétáztál, pénteken délután nagyot sétáltunk. Harisnyanadrágot akartunk venni, de a te méretedben sehol se lehetett kapni. Végül a körúton, a Schillernél választottál egy rózsaszínű nejlont, én egy fehérret, mely kék virágokkal és pillangókkal volt díszítve. Pamut harisnyát sehol nem találtunk.

Papa csütörtökön elment a Thurzó utcai óvodába nyílt napra. Végül erre az óvodára esett a választásunk. V. néni lesz ott az óvó nénid. Péteré is ő volt. Este vacsora közben azt mondtad:

– Mama, menj te az oviba, én megyek a rendelőbe!

– Mit fogsz ott csinálni? – kérdeztem.

– Búgócsigázom.

Játékkal nem kötöd le magad, a lábam alatt sertepertélsz. Néhány percig építész tornyot vagy legózol egy kicsit vagy babá-
zol, főzőcskézel, tv-t nézel, de a nap nagy részében csak jössz-
mész.

2007. 04. 28.

A héten kétszer fordult elő, hogy körülbelül egy órán át egyedül játszottál. „Bölcsist” játszottál. Liza babát vitted ki az udvarra, öltöztetted, vetkőztetted. Az udvar, Papa szobájában, a Jáva-szigetéről hozott paraván mögött volt.

Csütörtökön tűzriadó volt a bölcsődében, s este azt mondtad:

– Ezt leírom, mert félttem tőle!

Vettél egy papírt, Papa mellé ültél a számítógépéhez s ceru-
zával megpróbáltad leírni, hogy tűzriadó.

Pénteken ugráló vár volt a bölcsődében. Nagyon szeretsz raj-
ta ugrálni, készültél rá. Hajnali hatkor már felkeltél, hogy el ne
késsünk! Délben nem aludtál, hogy délután is ugrálhass. Ellenő-
rizted az ablaknál, hogy megvan-e még az ugráló vár.

Ma, szombaton keveset ebédeltél.

– Álmos vagyok! – mondtad.

2007. 05. 12.

Múlt vasárnap Anyák napján nagyiéknál voltunk. Sokat ját-
szottál a kertben: főleg hintáztál. Kevesebbet eszel és válogatsz.
Az édességet mindig szívesen eszed. Pénteken hazafelé jövet a
bölcsiből szádban cukorka volt, ugrándoztál, s félrenyelted. Pa-
pával jöttetek haza. Nagyon sírtál. Péter vigasztalt otthon. Jó
tanulság volt ez a számodra! Készülsz arra, hogy ovis leszel. Tí-
zig el tudsz már számolni. Felsorolod az óceánokat, a földgömb
előtt állva mutatod és megnevezed a Himaláját, az Amazonast, a
Balatont, a dunai hidakat, elmondod az „Öreg nénikéje őziké-

je” című mesét. Verseket, énekeket tudsz. Beszédhibáid egy része korigálódott. Betegséged óta mintha kicseréltek volna, alig alszol, reggel fél hatkor felkelsz, délben nem alszol és este tíz óra után is fent vagy. Félsz, hogy hányni fogsz? A fáradságtól nyűgös és erőszakos vagy. Remélem, javul a helyzet. Sokat emlegeted, hogy szeretnél fagyizni. Hétfőn meleg lesz, megígértem, hogy veszek neked. Szombaton elromlott a mosógép, Péterrel elmentem újat venni. Papával maradtál otthon és kérted, hogy hozzak neked fagyit.

2007. 05. 28.

Nagyon erős akaratú vagy és kicsit hisztis. Múlt héten vettünk neked egy szép szandált: felpróbáltad az üzletben, de nagy volt, végül felpróbáltál egy kisebbet, s megjegyezted, hogy az előző tetszett. Titokban lehetett kicserélni a megfelelő méretűre. Péter pénteken az iskolában eltörte a kulcscsontját. Mentővel vitték a Szt. János kórházba. Ott azt mondták, hogy műteni kell! De csak kedden tudják megoperálni, ezért taxival átvittük a Bethesda kórházba. Ott rögzítették a vállát, s közölték, hogy nincs szükség operációra. Az egész napos izgalom után nagyon örültünk. Nagypapa hazavitte Sashalomra. Nagyon féltél a kórházban, ölben tartottalak.

Rájöttem, azt hitted, hogy ott hagyunk.

2007. 06. 02.

Egyik este rád szóltam vacsora közben, hogy ne beszélj anynyit.

– Jó, majd fürdés közben dumálunk! – válaszoltad.

Tegnap nálunk járt Péter barátnője, V., akivel azonnal megbarátkoztál. Játszottatok, filmet néztetek, az ölébe ültél, pusztít adtál neki.

2007. 06. 09.

Papával mentetek fagyizni bölcsi után. *Kék lagunát* kértél, ami kék és fehér csíkos, s azt mondtad:

– A fogkrém fagyit kérem!

Tegnap sokszor kértél cukrot, mondtam, hogy megfájdulnak a fogaid, és kövér leszek.

– Nem baj, akkor is foglak szeretni!

Péter ma délelőtt elment. Segítettél neki öltözni, zoknit felhúzni, s az övet a nadrágjába dugni.

A bölcsiben a sóskát, a spenótot szereted változatlanul. Itthon a mákos tésztát, a „csigalevest”, de főleg a csokit.

Nemsokára nyári szünet lesz a Gogol utcai bölcsiben. A Pannónia utcai bölcsibe mész három hétre, majd utána a nagyiékhoz.

Azután Szíriába utazunk nyaralni.

2007. 06. 16.

Tegnap volt a bölcsiben az utolsó nap. Egy hétig itthon leszel, utána három hétig a Pannónia utcai bölcsibe jársz. Azután egy hétig a nagyiéknál nyaralsz, majd Szíriába utazunk három hétre.

Jól eszel a bölcsiben, de itthon se húst, se sajtot nem kérsz. Reggel már hatkor felkelsz. Délben sem alszol, s este is fél tízig kukorékolsz. Udvarias vagy. Szerdán a bölcsiben nagyon megijesztettél, mert a játékautóból nem akartál kiszállni, Lilla és még két gyerek aztán úgy rángatta az autót, hogy majdnem kiestél. Nagyon sírtál. Papa ment érted s megszidta a gyerekeket.

Minden nap kapsz egy gombóc fagyit. Csokisat, epreset, málnásat vagy rágógumi ízűt. Vagy kék lagunát.

Náthás vagy és köhögsz egy kicsit, hetek óta változatlanul. Múlt vasárnap kettesben kimentünk sétálni a Duna-partra. S hintáztál a Szent István parkban, majd az újlipótvárosi Vanilin cukiban kaptál rágógumi ízű fagyit.

2007. 06. 23.

A héten már nyári szünet van. Péter keveset foglalkozik veled. Papával vagy itthon, én szaladgálok a rendelő és a lakás között. Papa kivisz a Szent István parkba homokozni. Az első napokban szót fogadtál, de aztán megjelent bölcsis társad, M., s elvesztetted a kontrollt: bementél a sárba, a klórral fertőtlenített szökőkút medencéjének vizébe lógattátok a lábaitokat. Szófoga-

dás helyett meg elszaladtál. Papa mérges volt, úgy jöttetek haza, mintha disznóólban dagonyáztál volna.

Minden nap elmegyünk fagyit enni. A „rágógumisat” szere-ted. Meleg van, alig eszel. Inkább iszol, és sok csokit kérsz. Láb-száraidon egy-egy nagy rovarcsípés van. Papát tegnap elkísér-tük. A havi és a heti nagy bevásárlás az ő munkája. S szeret főzni is! Útközben láttunk egy macskát. Elütötte egy autó és a szájából csöpögött a vér. Jó lecke volt neked szófogadásból, s arról, miért kell a kezünket fogni, amikor átmegyünk az úttesten.

– A gazdája majd hívja a mentőket, és a kórházban meggyógyítják a cicát! – mondtad.

S leszögezted:

– Soha nem megyek kórházba!

Este fürdés közben megkérdezted:

– A „fejészeten” is adnak szurit?

Kiderült, hogy a sebészetre gondolsz, ahol egyszer megvizsgáltak, amikor beütötte a fejed.

2007. 06. 30.

Nagyon tetszik neked a Pannónia utcai „pótbölcsi”. E. és G. néni a két gondozó néni. Megszeretted őket.

– A régi bölcsimben is volt E. néni, csak neki szóke haja volt – mondtad és hozzátetted. – És neki a kincse voltam!

Hétfőn jó idő volt és a kertben pancsoltatok. Utána hűvösebb lett, de homokozni tudtatok. A régi bölcсібől János bácsi most itt gondnok, s ez jó. Délutánra olyan fekete, és szutykos leszel, hogy le kell fürdetni, mielőtt haza indulunk.

Jól eszel. Sós-kát és kelkáposztát.

Itthon készítettem bébiételből spenótot, de nem etted meg.

– Nagyon rossz lett! – mondtad.

Délután nem nagyon alszol a bölcsimben. Az első napokban T. Lilla is járt a „pótbölcsimbe”. Vele játszottál, de megbarátkoztál a többi gyerekekkel is. Szívesen, örömmel jársz. Tegnap ruhákat vásároltunk a West-Endben, a C&A áruházban. Próbálgattad a nadrágokat, aranyosan viselkedtél. Készülünk az ovira. Szobai „benti” játszórúha, kerti ruha és utcai öltö-zék kell, amibe majd az oviba megyünk.

S ehhez három pár cipő is kell!

Lehet, hogy azért vállalnak kevesen gyermeket, mert a költségek elképesztően magasak? Egy gyerekcipő tízezer forint!

Mondták, sokat beszélsz a bölcsiben is. Az utóbbi időben sokszor elmondod ugyanazt, és folyamatosan csacsogsz.

2007. 07. 07.

Ma tartottuk a névnapodat. Hajcsatokat, hajgumikat, játék mobiltelefont kaptál és nyári ruhákat. Egy szoknyát is és kék kapucnis pulóvert.

A pótbölcsit élvezed. Sajnos az idő nem jó, fúj a szél, és hideg van. Jól eszel, sokat játszol a gyerekekkel és ismerkedsz. Itthon csak néhány ételt eszel meg. Élénk vagy, nem foglалod le magad – sajnos – játékkal. Csak mászkálsz utánunk.

2007. 07. 15.

Hétfőn voltunk laborban vérvételen. Sápadt vagy! Ügyes voltál, nem sírtál, bátran tartottad a karod, s utána ettél joghurtot és sütit. Az eredmény komoly eltérést nem mutatott, az eozinophil granulomyta kissé emelkedett, ami allergiára utal, de a májfunkció és a vas eredménye jó. A pótbölcsit nagyon szeretted, aranyosak voltak a gondozó nénik, G. néni, I. néni, E. néni. Kedvesen búcsúztál el tőlük. Holnap meglátogatod a nagyiékat, nagyon készülsz az érdi nyaralásra. Össze is csomagoltunk. Sokat legózol. Próbálsz nyomtatott nagybetűkkel írni. Húszig elég jól számolsz.

Jó az étvágyad, de kevés ételt eszel meg. A bőröd gyönyörű: egészséges! Az arcodon van egy karmolás, a bölcsiben egy kisfiúval, Kadirral valamilyen konfliktusod támadt.

Készülünk a szíriai nyaralásra. Pénteken veled vásároltam a Lehel Csarnokban: szózott földimogyorót, mandulát, kesudiót és édességeket. Segítettél. Jöttél mellettem. Nem kellett fölvenni és szót fogadtál.

2007. 07. 21.

Vasárnap nagy készülődés után elvittek nagyiék. Meleg van. Sokat pancsoltok a kertben. Tizenegy órától délután négyig bent

a házban hűsöltök. Jól eszel. Szófogadó, segítőkész kislány vagy. Kedden szófogadatlan voltál és nagy megfeszítődött. Vettem buborékfúját. Várunk haza. Átalakítható ágyadról lekerültek a rácsok, s aranyos kis heverővel várunk haza.

Hétfőn vásárolnunk kell a szíriai nyaralásra. Együtt utazunk veled.

2007. 07. 28.

Mióta itthon vagy, nyugtalan vagy. Akkor eszel, alszol csak, ha itthon vagyok. Erőszakos vagy. Vitatkozol.

– Utazási láz – mondja a Papa.

Nehezen tudunk fegyelmelni. Ha veszekszünk veled: hízelegsz.

2007. 08. 14.

Tegnap érkeztünk haza a várva várt utazásról. Nagyon jól sikerült, mindannyian élveztük. Senki nem lett beteg. Én ugyan kifemicámtottam a bokámat. De nem veszélyes. Lattakiában a szállodában áramszünet volt, s lecsúsztam a lépcsőről. Damaszkuszban, szép szállodában laktunk, vízkerék forgott az udvaron, s a kerti mini oázisban étterem is működött. Éjjel érkeztünk. Sok turista volt városban, nem volt könnyű szabad szobát találni. A miénk is egy kicsit drága volt. Damaszkuszban a híres út, amelyen haladva egykor Saulusból Paulus lett, s most a nevezetes szuk központja. Ezen kijutva érkeztünk az Omayyad-mecsethez, mely híres iszlám zarándokhely, s ahol Keresztelő Szent János kezét őrzik. Bent, a hatalmas mecsetben, a sebesen forgó és kellemes hűvös levegőt adó ventilátorok alatt szaladgáltál. A szírek, a zarándoklatra érkező arabok és perzsa síita csoportok megcsodáltak: nézték vörössesszőke hajadat, fényképezni akartak, de nem engedted. Elbújtál mögém.

A fekete csadorba bújt nőket banyáknak nevezted.

A sivatagi Palmyrába busszal mentünk. Aludtál az úton. A szálloda tulajdonosának tizenhárom éves fiát, Mohamedet megszeretted, az ölébe ültél, cipeltetted magad. Sokszor játszottatok és Lohamednek hívtad. Megnéztük a palmyrai ókori római romokat. Tevegeltél is, de féltél egy kicsit. Este úsztunk a Cham

Palace Hotel uszodájában. Mohamed papája vitt minket kocsival Lattakiába, s útközben Homszban meglátogattuk a családját. Szép, nagy lakásban laknak. Crac de Chevalie-ban megnéztük a keresztesek várát, s nagyon érdekelt minden.

– Hol vannak a lovak? – kérdezted.

Végül megjegyezted:

– Már öregek lehetnek és nyugdíjba mentek a lovacskák.

Az egykor híres föníciai kikötővárosból, Tartuszból mentünk hajókirándulásra. Erősen hullámozott a tenger, még hánytál is. Végre megérkeztünk Lattakiába! Sikerült itt is szép szállodát találnunk a belvárosban, s minden nap kimentünk szervíz taxival a tengerpartra, a Cham Palace Hotel tengerparton kialakított fürdőhelyére. Luxusellátás megfizethető áron! Nagyon élveztük. Főleg jégkrémen és banánon élsz, néha-néha májkrémes kenyeret is eszel. Sült halat, sült krumplit se kérsz. Egész nap a vízben lubickolsz, mint egy halacska, s úszógumival már egész nagy távokat úszol. Jó színed van már, a karod egy picit sávon égett le. Busszal utaztunk vissza Damaszkuszba, s kaptunk egy gyönyörű szobát a felújított Al Madina Hotelben. Sokat sétáltunk. Emlékeim egy arany karkötőt, egy arany gyűrűt vettünk neked s egy olcsó ezüstgyűrűt, amit már hordhatsz is. Este az Ali baba hangulatos étteremben vacsoráztunk: csirkét és sült krumplit. Te szóztál szíriai lepénykenyeret ettél. Kellemes volt a repülőút hazafelé. Szeretsz repülni. Hétfőn reggel érkeztünk haza. Aznap sokat aludtál. Másnap bölcsibe mentél, már nagyon vártad, s ott a sok élményt mind elmesélted.

2007. 08. 20.

Holnap lesz négyéves az én drága kicsi anyukám! A Mama kincse! Tegnap voltunk nagyiéknál. Tréningruhákat kaptál. Jól érezted magad, a kertben szaladgáltál, locsoltál, Cézárt egrecíroztattad. Délután T. Tibi bácsi és A. néni, nagy rokonai látogattak meg minket. Nagyon tetszettél nekik. De nem akartál pusztítani. A néni sírva fakadt:

– Nem fogom megérni, hogy ilyen aranyos unokám legyen!

A kezdet akarta megpuszítani, de azt sem engedted. A. néninek agyvérzése volt, sántít, és a memóriája sem jó.

Papa ma vette át a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetését. Elkísértük az ünnepségre. Te is szépen felöltöztél. Sokan voltak. Jól nevelten, aranyosan viselkedtél: a fogadáson azonban csak kenyeret ettél.

Péter délután jött haza, Orsi is meglátogatott születésnapod alkalmából. Volt Zacher torta és hoztak ajándékokat. Péternek nagyon örültél. Régen láttad, mert nyaralni volt, de Orsinak még puszit sem adott. Tőlünk két szoknyát, s egy számolni tanító játékot kaptál.

– Írd be a naplódba, hogy nagyon tetszenek a játékok! – mondtad.

Papa kitüntetését újra és újra átadta neki, kezét fogta vele, s a kitűzőt is kitette a zakójára.

Azóta is hordja. Mert te tetted oda.

Négyéves vagy

2007. 08. 21.

Gyönyörű képeslapot kaptál születésnapodra a bölcsődében. A képen egy nagy Maci látható, tarka anyagból szabott, rávarrt szívvel a bal mellkasán, s kezében egy szál virág.

Megható!

S rajta a szöveg a következő:

„Kedves Liza! Szeretettel köszöntünk 4. születésnapodon. Sok minden jót kívánunk: A. néni, T. néni és a Halacska csoport.”

2007. 08. 25.

Már csak egy hét van a bölcsiből! A jövő pénteken lesz a ballagás, s hétfőn már a Thurzó utcai oviba mész. Nagyon készülsz rá! Kicsit aggódom, hogy tudsz beilleszkedni. Válogatós vagy. Sokat beszélsz, s egy dolgot sokszor elmondasz. Alig győzöm hallgatni. Nem tudom, hogy a nyaralás, vagy más miatt, de még mindig nem váltál le rólam. Másznál állandóan az ölemben! A lábam alatt játszol, még a másik szobába se mész egyedül. Nagyon megterhelő. Remélem, az óvodáskor változtat szokásodon. A tv műsorát követed: a Híradó eseményeit is. A filmek történetét röviden el tudod mondani. Tegnap a Hegedűs Gyula 45-be tűzoltók érkeztek, kosaras kocsiból törték be a legfelső lakás ablakait. Izgatottan figyelted.

– Félek a tűzoltóktól! Nehogy hozzánk is bejöjjenek! – mondtad.

2007. 08. 31.

– Kisóvodás az én nevem, ha nem hiszed, gyere velem! Óvodába sietek én, nem ülök az anyám ölében! – énekeled büszkén.

Pénteken volt a ballagás a bölcsiben, s többek között ezt a dalt is énekeltétek. Szép volt az idő. Az előző napokban sok eső esett, s hideg volt. De ezen az emlékezetes napon ragyogó nap-

sütés és meleg volt. Az udvaron tartották az ünnepséget: a bajor ruhádban te voltál a legszebb.

Mamád kicsi anygalkája.

Majd bent, a szobákban volt az uzsonna, átadtuk az ajándékokat a gondozó néniknek. M. néni is kapott ajándékot. Ő tolt be nektek a konyháról zsúrkocsin az ételt.

Eljött ez a nap is! Elbúcsúztunk a bölcsitől. Hétfőn oviba megyünk. Izgatottan készülödsz. Péter régi, szép ruháiból is válogattunk neked. Nagyon élvezed. Sok új ruhát és cipőt is kaptál.

S valamennyit felpróbálsz. A divatbemutatót többször előadod.

U. Danika és T. Lilla is csoporttársad lesz.

2007. 08. 31.

Aranyos Lizikém!

Búcsúzom Tőled. Nagylány lettél! Szeptembertől az óvodai élet vár Rád. Csodálatos évet töltöttünk el itt a bölcsiben együtt. Ez idő alatt nagyon sokat tanultál, ügyesedtél, okosodtál, miközben jókat játszottunk. Kívánom, hogy az oviban érezd magad ugyanilyen jól és jussunk néha eszedbe mi is, bölcsődések. Látogass el hozzánk szüleiddel, ha időtök engedi.

Szeretettel gondol Rád: T. néni.

*

Már kisgyermekkorodban megkezdődött a társas kapcsolataid körének bővülése. Szüleid, testvéreid és nagyszüleid egyre fontosabb helyet kaptak érzelmi életedben.

Óvodáskorban mozgásmozgáskorodban megkezdődött a társas kapcsolataid körének bővülése. Szüleid, testvéreid és nagyszüleid egyre fontosabb helyet kaptak érzelmi életedben. Óvodáskorban mozgásmozgáskorodban megkezdődött a társas kapcsolataid körének bővülése. Szüleid, testvéreid és nagyszüleid egyre fontosabb helyet kaptak érzelmi életedben.

A kapcsolat létesítésében, a csoportpozíció kialakításában magad is, mint óvoda, aktív vagy. Társas törekvéseid érvényesítéséhez egyre gyarapodnak érintkezési eszközeid. Így éred el, hogy társaid szeressenek, megbecsüljenek, befogadjanak. Mind

a túlzott alárendelődés, mind a túl erős vezetésre törekvés veszélyezteteti egészséges személyiségfejlődésedet.

A felnőttekhez fűződő érzelmi kötődés intenzitása a felnőttnek életében betöltött pozíciójától, a találkozás, az együttlét gyakoriságától, a közös tevékenység örömteli voltától függ. Előfordul azonban, hogy egyetlen közös játék hetekre, esetleg hónapokra szóló emléket hagy benned.

Az egykoriakhoz általában múltó barátság köt. Ez többnyire külsőségeken alapul. Ugyanakkor nem ritka, erős és tartós rokonszenvvvel fordulnak egymás felé.

*

A csoportban a társak közreműködésével folyó játék érdekesebb, érzelmileg telítettebb, mint a magányos. A csoportban végzett tevékenységed, az együttes élmény, a csoport szabályozó ereje, a változatos tartalom következtében – nemcsak örömtelibb számodra, hanem lelki fejlődésedet, magatartásod formálódását is elősegítette. A játékos tevékenység „összehozza” a gyermekeket, tartalmat ad a csoport együttlétének, s egyben a társas viselkedés fejlettségének mutatója.

A kisgyermekkorban és az óvodáskor elején a gyermekek jelentős része magányosan játszik. Még nem képes a másik szempontjának figyelembevételére és a társhoz való alkalmazkodásra.

Fejlődésed útja a pusztán térbeli együttléttől, a többnyire utánzással létrejövő együttmozgáson át a szereposztáson nyugvó együttműködés felé vezetett. Ezek a szakaszok egyben egyúttal a 3–6 évesek életkor szerinti fejlődési stádiumait is jelzik.

*

2007. 09. 08.

Nagyon jól sikerült az első nap az oviban. Megszeretted V. nénit és T. nénit. Jól beilleszkedtél, a gyerekek egy részét a bölcsiből ismerted. Eszel, de nem nagyon alszol. Feltalálod magad.

– Nem elveszett gyerek – mondja rólad T. néni.

Első nap korábban mentem érted, csodálkoztál és rá is kérdeztél:

– Miért viszel el ilyen hamar? Máskor később gyere!

Verset és mondókat tanultok, s azokat itthon előadod. Hideg az idő, csupán kétszer voltatok az udvaron játszani, pedig ezt nagyon vártad, mert előzőleg sokszor megnéztük az óvoda kertjét a kerítésen kívülről. Még emlegeted a bölcsit, de lényegében túlléptél rajta. Tegnap ugyan a bölcsis csoportképet hosszan nézted. Itthon már jobban elfoglalod magad: egyedül is játszol. Ennek a fejlődésnek őszintén örülök.

Péter ma a számítógépén dolgozott, odamentél, és azt mondta nagyon komolyan:

– Péter, te nagy művész vagy!

Péter elcsodálkozott és visszakérdezett:

– S te megerősítetted, hogy valóban az!

Mondtam is Péternek:

– Látod, Liza az első, aki egyértelműen hisz benned!

Ma régi fényképeket nézegettél, egyiken Péter kisfiúként és Papa látható, de te állítottad, hogy te vagy rajta. Nehezen tudtunk meggyőzni, ugyanis a hasonlóság tagadhatatlan. Rákaptál a DVD-k nézésére. *A hercegnő és a koboldok* címűt többször is megnézted.

2007. 09. 15.

Nagyon szereted a két óvó nénit. Barátkozol a gyerekekkel, ismerkedsz a többi csoport gyerekeivel is. H. Rebekával és Viki-vel, akik már nagyobbak, szeretsz játszani, de Lillával, Viviennel, Danival és Enricóval is. Örömmel mész reggel, eszel is, csak az alvás nem nagyon megy. De legalább fekszel és pihensz. A héten elmentem fodrászhoz, s azt mondtad előtte:

– Mama, olyan szép leszel, mint egy öregasszony!

Pénteken rosszul éreztem magam. Szédültem. Az oviban azt mondtad:

– Beteg a mama, segíteni fogok neki. Kikísérem vizet inni.

Nagyiékat sokszor emlegeted. Szeretnéd meglátogatni őket Érden.

2007. 09. 22.

Sok új mondókát tanultál, a legjobban ez tetszik:

– Ács Pista kerekese, futi-futi leveles!

A számokból álló puzzle kirakóst kirakod, s közben énekelisz:

– Debrecenbe kéne menni... Cifra palota...

Gyönyörűen rajzolsz. Házat, nyuszt, embert. Néha már hosszabb időre is lefoglalod magad önálló játékokkal. Sokat fejlődöttél a három hét alatt. Minden nap várod, hogy mikor megyünk oviba. Ott meglepően jól eszel, s rövid időket alszol is. Barátkozol a gyerekekkel. A nagyok ismernek már. Az ovis ruhádat gondosan választod ki, szeretsz szépen öltözködni. Szép ruha, szép cipő nagyon fontos számodra.

Szeretnél Érdre kimenni.

2007. 10. 06.

Nagyon szeretsz oviba járni! Szépen rajzolsz katicát, embert fülbevalóval. Rövid időre lefoglalod magad önállóan. Játasz a babákkal, a számkártyákat kirakod, s legózol. Jól eszel. Megszeretted a csemegeuborkát, s a szőlőt. Naponta kétszer tíz csepp C-vitamint kapsz. Önállóan öltözől, mosod a fogad, s megágyazol. Sajnos az oviban rászoktál, utánozva másokat, hogy kint a kertben, a porban hemperegsz, hiába a szép szó, a fenyegetés, s a büntetés.

– Odaadlak egy ürgeásó kutyának, azzal hempereghetsz! – mondtam.

– Jó, csak vigyél haza! – felelted.

2007. 10. 13.

– Kiskanál, nagykanál, zöld erdőben kismadár. Minden gyerek azt csinál, amit mond a kismadár!

Ezt tanultad legutóbb és boldogan énekeled. Sokat fejlődöttél. Mondókákat, verseket mondasz. Itthon énekelünk. Sajnos kedd éjjel hánytál. Hajat kellett mosni, átöltöztetni, s az ágyneműtartót kitakarítani. Diéta ellenére hasmenésed is van. De jó a kedved, élénk vagy és a diéta miatt: éhes. Egyik nap a hűtőből kivettél és kibontottál egyet Péter gyümölcsjoghurtjából és beleettél.

Tegnap az egyik legó babára ráütöttél.

– Mit csinálsz? – kérdeztem.

– Rossz volt! – felelted.

– Nem szabad megütni! Fáj neki!

– Hogy kell büntetni?

– Nem kap csokit, nem nézhet tv-t.

– Jó. Külön ül, és nem játszhat a gyerekekkel.

S ezt sokáig játszottad. Még mindig sokat lógsz rajtam, és csak rövid időre foglалod le magad.

Szépen rajzolsz és babázol.

2007. 10. 22.

Kicsit náthás vagy. Ügyesen fújod az orrod. Sajnos kissé túl élénk vagy, focizol a lakásban, s szaladgálsz. Jó az étvágyad: a rántott husit rizzsel, uborkával nagyon szereted.

Az „r” betűt már szépen ejted ki, de most az „l” betűket is r-nek ejted.

Elhatároztam, hogy egy külön számlán gyűjtök pénzt neked egyetemi tanulmányaid folytatásához. Hol van az még!? Istenem! Csak éljünk! Papa az esküvődre utal át egy külön, neked nyitott számlára pénzt minden hónapban. Erről beszélgettünk:

– Nem akarok férjhez menni! – mondtad.

Tegnap Péterrel felvittétek Orsi névnapi ajándékát: édességet és virágot. Te szépet rajzoltál.

Embert.

Embert ábrázoló rajzaid részletesek. Öt ujjuk van, köldökük, fülük, bennük fülbevaló, hajuk, szájuk és orruk van.

Jól haladunk a számolásban, a betűk felismerésében is.

2007. 11. 02.

Az oviban elmesélted születésed történetét. Gyakorlod a betűk leírását. Ollóval vágsz papírt. Rászoktál a rágógumira. Nagyon várod a Mikulást. Akaratos vagy és nagyon tudod, hogy mit szeretnél. Nagyiékat sokszor emlegeted. Nekik is hiányzol. Üres a ház nélküled.

2007. 11. 11.

Szeretsz ugyan oviba járni, mégis azt mondtad egyik nap, hogy soha nem akarsz odamenni, hanem velünk akarsz lenni otthon. Mikor faggattalak, kiderült, hogy a nagyok durvák a kicsikkel. Jó az étvágyad. Az oviban is jól eszel. Remélem, hamar elfogadod az új helyzetet az oviban, hogy most ott te vagy a kicsi. A csoport most ugyanis vegyes. Vannak „kiscsoportosok” „középsősök” és „nagy csoportos” korosztályúak, akik már iskolába készülnek.

Rövidebb időket alszol ebéd után. Az óraátállítás óta reggel nagyon korán kelsz fel. Igényled a szeretetet. Nekem mindig mondd:

– Szeretlek! Imádlak! Én vagyok a te kis anygalkád!

Tegnap Papától is megkérdezted.

– Ugye engem szeretsz a világon a legjobban?

De lehetne-e téged nem szeretni?

Te vagy a legdrágább kincsem, a nap minden percében a gondolataim középpontja.

Biztos elfáradsz az oviban, mert itthon nyűgös vagy, ami próbára teszi a türelmünket.

2007. 11. 18.

Ügyesen legózol a kicsi legóval is. Tegnap este néhány percig áramszünet volt, éppen a fürdés befejezésekor. Őlben vittelek be az ágyadba, amikor újra világos lett.

Azt mondtad:

– Kár, hogy nincs tovább áramszünet!

Választékosan beszélsz. Érdekelnek a számok és a betűk. Sajnos még mindig másokat szeretsz játszani, és hosszú időre nem kötöd le magad. A *101 kiskutyát* szereted nézni videón, az esküvőnkön készült felvételt és a *Macskaarisztokraták* c. mesét. A televízió Minimax csatornáján a *Rágó bácsi* című rajtfilm sorozatot, amelynek főszereplője a foghíjas, idős Rágó bácsi, miközben egy patkány, mégis nagyon rokonszenves. Falusi udvar hátsó traktusában egy jókora melltartó egyik felében lakik, a másik felébe befogadta az árva rút kiskacsát, s mindenféle izgalmas történetek esnek meg velük. Viszonylag keveset alszol. Reggel

fél hétkor kelsz fel: ebéd után ritkán és keveset alszol. Szerencsére azonban este kilenc és negyed tíz között elalszol.

Készülünk a Mikulásra, a Chanukára, a Karácsonyra, a téli szünetre, s a szilveszteri táncra.

Papa idén megint a Grand Hotel Royal Corinthia Szállodába foglalt helyet, a Valetta terembe.

2007. 11. 24.

Kicsit náthás vagy, de jól eszel, s jó a kedved. Ha kettesben vagyunk, nyugodt vagy, de ha Papa is otthon van, túl élénk leszel.

Beszélgettünk, miközben téged a halál nagyon foglalkoztatót, s azt mondtad:

– Mama, te soha ne halj meg!

Jövő héten találkozom egy OTP-s ügynökkel, s továbbtanuláshoz céljára számlát nyitok. Bár még messze van, hogy tizennyolc éves legyél! Másként is gondoskodtunk rólad. Éva néni, nagyi, Nagyapó és mi összeadtunk pénzt, amit befektettünk neked. Kaptál egy zárványmentes briliáns fehérarany gyűrűt, amit felnőtt korodban tudsz majd viselni.

Várjuk a Mikulást! Sokat énekelünk. Karácsonyra egy kisméretű képernyős DVD lejátszót kap a család. Vettem sok rajzfilmet, remélem, élvezni fogod őket, és utazásainkra is magunkkal vihetjük.

Belerázódtál az óvodai életbe.

2007. 12. 02.

Sashalomról és Érdről megérkezett a Mikulás. Nagy volt az öröm. Rossz szokásoddá vált, hogy ha hívlak, elfutsz a lakás másik végébe, s nekem utánad kell szaladni. Fárasztó! Ideges leszek tőle.

S amikor nem fogadsz szót, kiöntöd a kávémat, mindig biztosítás róla, hogy szeretsz.

2007. 12. 08.

Gyönyörű a Chanuka! Égnek a gyertyák. Jött a Mikulás az oviba. A nagytól tavaly kapott zenélő Mikulástól nem félsz már,

hordod magaddal, simogatom, s a babakocsiban tologatom. Otthon egy cipzáras drapp csizmát és édességet kaptál, szombaton a Radnóti 35-ben, a Hermann Ottó Általános iskolába volt ünnepi rendezvény: kézműves foglalkozások. Papa segítségével képeslapot készítettél nekem és a Mikulásnak. A színpadra elsőként mentél fel, s elénekelted mikrofonba a *Hull a pelyhes fehér hó* című dalt. Azután a Tv13 interjút kért tőled.

Nem ez volt az első televíziós szereplésed! Két éves sem voltál még, amikor játék babakocsidban toltad Panni babádat a Szent István parkban, megtetszettél az egy operatőrnek, felvett téged, miközben a Papa adott interjút.

Amióta oviba jársz, még nem aludtál ebéd után. A héten már igen, s nyugodtabb vagy. Miután hazaérünk, szépen játszol, tévézel, vagy beszélgetünk.

Tegnap hazafelé jövet az oviból, azt mondtad:

– Sárika nagy! jöjjön értem az oviba!

Megbeszéltük, hogy ezt tavasszal megszervezzük.

Papa hazajött valahonnan, köszöntél neki, és azt mondtad:

– Képzeld el, Papa, játszunk?

2007. 12. 15.

Sajnos szerdán beteg lettél, enyhe hőemelkedésed van és fáj a torkod. De jó az étvágyad. Éjjel többször felsírsz, mert fáj a torkod. Várjuk a karácsonyt, karácsonyi zenéket hallgatunk, takarítunk, tervezzük a sütést. Tegnap bent voltunk a rendelőben és meg akartam kérni dr. K-t vagy dr. P-t, hogy nézzék meg a füledet, de te azt mondtad:

– Csak Zsuzsi néninek engedem!

Papa elfelejtette, s mi elmentünk joghurtot, fertőtlenítőt és a piacon mandarint venni. Amikor hazaértünk, azonnal megettél hármat. S vacsorára még a margarinos zsömléhez is mandarint ettél.

S énekeltél közben:

– Ég a gyertya ég, el ne aludjék! Öt szál gyertya ég, azt kívánom mamának soká' éljen még!

2007. 12. 17.

Szeretted, ha este elalvás előtt mesélünk neked. Először Papa mesél. Péter röviden, s én még rövidebben.

– Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy Kuty Liza, becsukta a szemét és elaludt!

Kapsz egy puszit és boldog vagy!

Kis ágyadban több plüssállatka a barátod. A tehénke neve: Bubus Liza, de mellette alszik még: Nyuszi, Maci, kis Maci és a Tigris. Péter Tigris kalandjairól mesél Neked, de mindig csak nagyon röviden. Ő is ahhoz szokott, hogy Papa fejből és fantáziából mesélt mindig neki. Őt kicsi korában leginkább erdei macis történetek kötötték le. A *Brumberg család kalandos és hányattatott sorsa*. Kitalálta és mesélte a Papa.

Téged Bubus Liza kalandjai foglalkoztatnak. Fekszel az ágyban: Te vagy Bubunger Liza, a tanító néni. Bubus Liza és barátai az iskolába érkeznek, s Bubus Liza felel. Mondja az ábécét, az alefbétet, s amit már tudsz.

S Te boldogon ismételsz mindent.

Egyik este Papa fáradt volt, s eltévesztette az alefbét sorrendjét, amit Te utána mondtál és megjegyezted:

– Össze-vissza mondd, Papa!

Papa nagyon szégyellte magát. Még a rabbinak is elmesélte.

2007. 12. 22.

Végre itt a téli szünet! Papa sokat mesél Neked. Szeret bohóckodni és rögtönözni. S te ezt nagyon élvezed.

Ezt a mesét mondta neked:

JÖJJ EL KEDVES MIKULÁS!

Szereplők:

Papa, mint mesélő

Bubus Liza

Mikulás

Táltos

Cseresznyefa

Szarvas

Erdei jós

Nagyanyó

Bubunger Borbála tanító néni

Papa, mint szereplő

MESELŐ: Hol volt, hol nem volt, az Óperenciás tengeren is túl, még a jéghegyeken is túl, az erdő szélén lakott Bubus Liza és az ablakon bámult kifelé a szobájából. A nyári konyha ajtaján kiszűrődő fény bevilágította az udvart. Hatalmas pelyhekben hullt a hó, a pajkos hó tündérek kavargva-táncolva szálldogáltak a levegőben. Fehér bundába bújt a táj, a téli szűcs meleg prémmel vonta be a háztetőket, a villanydrótokat és az utakat. Álomba merültek a kertek és a fák. Bubus Liza a kaput leste, hogy jön-e már a Mikulás? Feltétlenül beszélni akart vele. Úgy gondolta szóban mondja el kérését. Későre járt már, Nagyanyó a kemencepadkán ült és bóbiskolt. Ölében Marcipán kutyánk nagyokat ásítózott. Bubus Liza egyre izgatottabb lett, egyre türelmetlenebb. Csak állt és várakozott. Majd gondolt egyet. Behúzza a függönyt és leült az asztalhoz. Papírt, tollat vett elő és írni kezdett. Ügyesen formálta a betűket.

2007. 12. 23.

1. KÉP

BUBUS LIZA: Kedves Mikulás! Eddig vártam, de nem jöttél. Most már lefekszem. Jobb lett volna szóban elmondani a kérésemet, de remélem, meghallgatsz. Szegény Borit holnap leszúráják, és a húsát fagyasztóba teszik. A borjúhúst szeretem, de Borit nagyon sajnálom. Szeretném, ha nem érezne semmit. A másik kérésem, hogy Bubunger tanító néni meggyógyuljon. A magam részéről mindent megteszek a tanító néninek. Bevásárolok, behordom a tüzelőt, felolvasom az újságot, segítek takarítani. A tanító néni mindig vidám, azt mondja, vakon is lehet az ember boldog. Mégis szeretném, ha látna, és tanítana újra az iskolában. Köszönöm előre is a szívességedet. *(aláírja)* Bubus Liza. Így jó lesz! Akkor ez rendben van! Beteszem a csizmámba és ideállítom feltűnő helyre az ablakba.

MESELŐ: Majd levetkőzött és bebújt az ágyba. Még sokáig a Mikulásra gondolt, majd álomba szenderült. Mély, csodás és varázslatos álomba.

2007. 12. 24.

2. KÉP

(Kopognak)

BUBUS LIZA: Ki az?

MIKULÁS: Messzi földről érkezett vándor!

BUBUS LIZA: Megyek! Nyitom! Ki lehet az? Ilyen későn! (kinyitja az ajtót) De hiszen nem is messzi földről érkezett vándor! Maga a Mikulás! Kedves Mikulás!

Már nagyon vártalak.

MIKULÁS: Vártál, gyermekem? Engedj be, átfáztam, elfáradtam a hosszú úton. Ide ülök a kemencéhez, és melegszen egy kicsit. Hegyen-völgyön keresztül jöttem, hóviharban, jégesőben. Haragos szelek süvítettek a hátamban, farkas falkák követték szánomat. De megérkeztem. Teleraktam a zsákom, van benne minden, amit kérhetnek tőlem a gyerekek. Narancs, dió, mogyoró, kisautó és ki tudná felsorolni mi minden. De amit te kérsz, az nincs a puttyonyomban. Lássuk csak a leveledet! Igen, ez az. Az első kérésed... igen... Borin akkor tudok segíteni, ha a másik kérésedtől eltekintesz. Mind a kettőt nem tudom teljesíteni. Választanod kell! Melyiket akarod tehát?

BUBUS LIZA: Boriból... Boriból holnap husi lesz, de Borcsa, Bú, Bamba és Tejecske az istállóban maradnak... és minden évben új és új borikák születnek. De Bubunger néni egyedül él. Őt választom! Rajta segíts, kedves Télapó!

MIKULÁS: Okosan döntöttél, gyermekem Jól figyelj! A Gyógyulás forrását neked kell megkeresni. A ház előtt vár rád egy szán, befogva elé Táltos, mostantól húséges paripád. Menj! Ül fel a szánra és indulj! Táltos tudja az utat. Meg ne állj sehol! Vissza ne nézz! Előbb Tavasz országába érsz, majd Táltos hátán eljutsz az örök Nyár birodalmába. Ott addig menj, míg be nem érik és le nem vágják a búzát. Azután még tovább kell menned, dinnyeföldeken és szőlőskerteken kell áthaladnod, majd egy sötét erdőbe érsz. Ott leled meg azt, amit keresel.

BUBUS LIZA: De mit, kedves Mikulás? Mi a gyógyulás forrása?

MIKULÁS: Többet nem mondhatok. Indulj! Táltos már türelmetlen! (*utána kiáltott*) Várj! Fogd ezt a kesztyűt! Húzd a kezedre, ha bajba kerülsz!

2007. 12. 25.

3. KÉP

TÁLTOS: Nyihahaha! Nyiihaaahaha! Indulhatunk, édes gazdám?

BUBUS LIZA: Indulhatunk. De csöndesen, kis paripám! Fölvered az egész házat!

MIKULÁS: Táltos vidd gazdád, röptsd, amilyen gyorsan tudod!

BUBUS LIZA: Köszönöm a segítségedet, kedves Mikulás! Köszönöm! A viszontlátásra!

MIKULÁS: Járjatok szerencsével!

TÁLTOS: Nyihaha! Nyiihaaha!

MESÉLŐ: Táltos sebesen, széleseben repítette a szánt. A fák és a házak, mint parányi foltok tűntek el mögöttük. Falvak, városok távolodtak, folyók és tavak jegén suhantak át, didergő cserjéket hagytak maguk után. De egyszer csak szélvihar kerekedett. Fújta a havat a szél, jéghegyeket görgetett a szán elé. Táltos erejével nekifeszült a szánnak, de az nem mozdult.

2007. 12. 26.

4. KÉP

TÁLTOS: Itt veszünk a hóban, édes gazdám! Hallom már dübörögnék a Tél katonái! Ott jönnek a jéghegy tetején!

BUBUS LIZA: Ments meg Táltos! Húzd a szánt! Ne érjenek utol!

TÁLTOS: Odafagyunk a hóhoz, jéggé merevednek a lábaim, nem tudok tovább menni! Menekülj, édes gazdám! A Tél katonái kegyetlenek, nem ismernek irgalmat. Ha megtudják, hogy

örök ellenségük, a Tavasz birodalmába mégy: pillanatok alatt jéggé varázsolnak.

BUBUS LIZA: Nélküled hová menjek, jó Táltos?

TÁLTOS: Húzd a kezedre a kesztyűt! Velem ne törődj! Siess utadra! És mondd el Tavasz királynőjének milyen zsarnok a Tél! Katonái elpusztítanak mindent. Éheztetik a madarakat és az állatokat, kínozzák és megtépázzák a fák koronáit. Mondd el neki, hogy várjuk őt! Szelídítse enyhe szellővé a zord szeleket, olvaszsa csobogó patakokká, türkizkék tavakká a jéghegyeket, hozza vissza az énekesmadarakat, fesse zöldre a tájat.

BUBUS LIZA: Megmondom, jó Táltos! De mi lesz veled itt, egyedül?

TÁLTOS: Ne törődj velem! Menekülj! Jön a hó lavina!

BUBUS LIZA: Visszontlátásra, Táltos!

MESÉLŐ: Amint Bubus Liza kezére húzta a kesztyűt, azon nyomban eltűnt, mintha ott sem lett volna. Mire föleszmélt, Tavasz országának kellős közepén találta magát, egy cseresznyefa tövében.

2007. 12. 27.

5. KÉP

BUBUS LIZA: Kedves jó Táltos! Hol lehetsz most? Fogságban szenvedsz? Megfagytál? Elpusztítottak a Tél katonái? Hol keresselek?

CSERESZNYEFA: Nyugodj meg, gyermekem! Táltos él. Biztonságban van.

BUBUS LIZA: Ki beszél?

CSERESZNYEFA: Én vagyok, a cseresznyefa. Táltos kiszabadult a Tél fogságából. Barátok közé került. Tavasz királynője meghallgatta kérését. Folytasd hát utadat! Menj, gyermekem! Hamarosan egy erdőbe érsz, ott találkozol majd egy szarvassal. Mondd el neki, hogy mi járatban vagy! Meglátod, segíteni fog neked.

MESÉLŐ: Lackó megköszönte a cseresznyefa útbaigazítását, és elindult. Sötét ösvényeken, úttalan utakon bolyongott, már

rég feledte a cseresznyefa szavait, amikor egy tisztáson egy csillogó agancsú szarvast pillantott meg.

BUBUS LIZA: Üdvözöllek, nemes Szarvas!

SZARVAS: Üdvözöllek, Idegen! Mi szél hozott errefelé?

BUBUS LIZA: Utam a Nyár birodalmába visz. Táltos, hűséges paripám, jéghegyeken keresztül röpítette szánomat Tavasz földjére. Utam sietős: a gyógyulás forrását keresem.

SZARVAS: Ne folytasd, Idegen! Ennyi elég nekem. Vártam rád.

BUBUS LIZA: Vártál engem?

SZARVAS: Vártalak. Én is a gyógyulás forrását keresem.

Így szólt az erdei jós:

JÓS: Érkezni fog egy idegen, s elvezet téged ahhoz a forráshoz, melytől visszanyered látásodat!

BUBUS LIZA: Ó, nemes Szarvas, akkor hát sorsunk közös!

SZARVAS: Ül a hátamra! Induljunk! Hosszú út áll előttünk.

BUBUS LIZA: Induljunk, a cél messze még!

2007. 12. 28.

7. KÉP

SZARVAS: Kapaszkodj jól az agancsomba, s csak a forrásokat figyeld!

BUBUS LIZA: Látom már a forrást!

SZARVAS: És mit látsz a víz körül?

BUBUS LIZA: Köveket, kavicsot. Semmi mást.

SZARVAS: Akkor ez nem az a forrás. Úgy szólt az erdei jós:

JÓS: A forrás mentén zöldell a fű, és sárga virágokat lebegtet a szél.

BUBUS LIZA: Nekem azt mondták, addig menjek, míg be nem érik a búza, és le nem vágják. Azután még tovább kell mennem, dinnyeföldeken és szőlőskerteken kell áthaladnom, s csak aztán lelem meg a gyógyulás forrását.

2007. 12. 28.

8. KÉP

BUBUS LIZA: Megérkeztünk a forráshoz.

SZARVAS: Zöldellő füvet látsz-e?

BUBUS LIZA: Látok.

SZARVAS: És sárga színben pompázó virágokat látsz-e?

BUBUS LIZA: (körülnéz) Azt... nem látok.

SZARVAS: És learatták a búzát?

BUBUS LIZA: Most aratják.

SZARVAS: Akkor még nem jó helyen járunk.

2007. 12. 29.

9. KÉP

BUBUS LIZA: Forrás! Áthaladtunk a szőlőskerteken, és látom a forrást!

SZARVAS: Zöldellő füvet látsz-e?

BUBUS LIZA: Látok.

SZARVAS: Sárga virágokat?

BUBUS LIZA: Azt is.

SZARVAS: Kiszáradt növényt, felperzselt füvet látsz-e a forrás körül?

BUBUS LIZA: Látok.

SZARVAS: Markolj a vízből! S locsold meg a földet, ahol kiégett a fű. Mit látsz?

BUBUS LIZA: Kizöldül a fű újra, a vízcseppektől újra nőnek a hajtások, életre kelnek a levelek.

SZARVAS: Ez a gyógyulás forrása! Iszom a vízből... és újra látok! Kedves Idegen, elvezettél ide a gyógyító forráshoz. Kérhetsz tőlem bármit: teljesítem!

BUBUS LIZA: A tanító nénit szeretném meggyógyítani! Szeretném, ha megint látna, ha olvasna, és úgy élne, mint a többi ember.

SZARVAS: A gyógyulás kulcsa előtted fekszik a földön. Vedd magadhoz azt a vesszőt, amelyik a vízcseppektől újraéledt! Azzal

érintsd majd meg többször a vak ember szemét! A titokról senki ne tudjon! Ha így teszel, meglátod a hatás sem fog elmaradni.

BUBUS LIZA: Köszönöm, nemes Szarvas!

SZARVAS: Szorítsd jól magadhoz a vesszőt, és lépj be ebbe az odúba!

BUBUS LIZA: Egyedül?

SZARVAS: Ne félj! Zuhanni fogsz, és tüstént otthon leszel.

BUBUS LIZA: Viszontlátásra, nemes Szarvas!

2007. 12. 30.

10. KÉP

BUBUS LIZA: /Fölrriad, nyújtózkodik/ Óóóaa! Óóóaa! A csizmám! Valami van benne! Csokoládé, narancs, földimogyoró és édesgyökér! De hiszen ez a... a varázspálca! A varázspálca! A varázspálca!

NAGYANYÓ: Ejnye már! Mi történik itt bent?

BUBUS LIZA: Meghoztam a varázspalcát!

NAGYANYÓ: Miket beszélsz? Miféle varázspalcát?!

BUBUS LIZA: Itt járt a Mikulás. Nekem adta Táltost és repültünk. Jaj! A titok! Erről nem beszélhetek!

NAGYANYÓ: Jobb is ha nem beszélsz annyit! Vár kint a munka. Apádék darabolják a húst.

BUBUS LIZA: Borika már nem él?

NAGYANYÓ: Már nem, aranyom. Gyere, nézd meg!

BUBUS LIZA: És nem fáj neki?

NAGYANYÓ: Nem, lelkem. Semmit sem érzett. Ott álltam mellette. Simogattam.

BUBUS LIZA: A Mikulás mégiscsak intézkedett.

NAGYANYÓ: Mit tett a Mikulás?

BUBUS LIZA: Semmit. Semmit. Csak azt mondta, hogy...

NAGYANYÓ: Most már elég volt! Rengeteg a dolgom. Öltözz fel gyorsan, edd meg a reggelit, és menj Aranka nénihez!

BUBUS LIZA: Miért kell mennem?

NAGYANYÓ: Kóstolót viszel.

BUBUS LIZA: Aranka nénihez kell mennem! Nagyszerű! Viszem a varázspalcát is! Öltözöm Nagyanyó, máris indulok!

2007. 12. 31.

11. KÉP

(Kopogás)

TANÍTÓ NÉNI: Ki az?

BUBUS LIZA: Én vagyok, Lackó! Kezét csókolom!

TANÍTÓ NÉNI: Szervusz fiacskám! Gyere be! Már vártalak.

BUBUS LIZA: Kóstolót hoztam.

TANÍTÓ NÉNI: Köszönöm, kislányom, köszönöm. Tedd csak az asztalra!

BUBUS LIZA: Kicsomagoljam? Meg tetszik kóstolni?

TANÍTÓ NÉNI: Nem. Köszönöm. Már reggeliztem. De mondd, Lackó, nem is érdekel, hogy mit hozott ide neked a Télapó?

BUBUS LIZA: Járt itt is?

TANÍTÓ NÉNI: Járt bizony! Ott van az ablakban az ajándéka.

BUBUS LIZA: Egy könyv! Milyen szép! A kis herceg. Írta...

TANÍTÓ NÉNI: Saint Exupery, kislányom. Francia író. Majd együtt elolvassuk.

BUBUS LIZA: Jó.

TANÍTÓ NÉNI: És mit kaptál még a Mikulástól?

BUBUS LIZA: Édességet. Csokoládét, narancsot és egy varázs... varázspalcát! A tanító néni szemét kell megérintenem vele, és attól majd meg tetszik gyógyulni.

TANÍTÓ NÉNI: Ej, ne viccelj! Nem mondog?!

BUBUS LIZA: Nem viccelek. Ez nagyon komoly dolog. De nem beszélhetek róla, mert titok. Hallgatási fogadalmat tettem. Elmúlna a palca varázsereje, ha beszélnék.

TANÍTÓ NÉNI: Akkor nem faggatlak. És mit fogsz most tenni?

BUBUS LIZA: Tessék leülni a díványra! A varázspálcával megérintem a szempillákat. Ugye máris jobb?

TANÍTÓ NÉNI: Érzek valamit, de lehet, hogy hosszabb kezelésre lesz szükség?

BUBUS LIZA: De. Többször meg kell ismételnem ezt a műveletet.

MESELŐ: Liza ezután gyakrabban járt Bubunger tanító nénihez. Elvégezte napi munkáját, hétköznapiakon a vásárlást is, és persze elvégezte a gyógykezelést is. Múlt az idő, melegebb napok jöttek, elolvadt a hó. Megérkeztek a fecskék, és beköltöztek régi helyükre az eresz alá. Aztán jött a nyár, már javában folyt az aratás, amikor Lackó nem halogatta tovább a kérdést.

2008. 01. 01.

12. KÉP

BUBUS LIZA: Ugye már tetszik látni egy picikét?

TANÍTÓ NÉNI: Érzékelem a fényt, s ha közelről nézek valamit...

BUBUS LIZA: Érzekeli a fényt? Valóban?! De hiszen akkor ez csodálatos!

TANÍTÓ NÉNI: Jó hatással van rám a kezelésed?

BUBUS LIZA: Tetszik látni engem is?

TANÍTÓ NÉNI: Látlak. Már hogyané látnálak?!

BUBUS LIZA: Milyen a hajam színe?

TANÍTÓ NÉNI: Szőke. Pici korod óta szőke.

BUBUS LIZA: A szemem színe?

TANÍTÓ NÉNI: Kék, fiacskám. Szürkés-kék. Mint édesanyádé. Teljesen rá hasonlítasz.

BUBUS LIZA: Biztos, hogy meg fog gyógyulni! Felolvassam az újságot? Vagy másvalamiben segítek?

TANÍTÓ NÉNI: Hozd ide az albumokat, kérlek! Ma én olvasok neked.

BUBUS LIZA: Tessék.

TANÍTÓ NÉNI: (lapoz) Hol is kezdjem? Talán itt. Házasságunk első napja.

Budapest. Jól olvasom?

BUBUS LIZA: *Jól. Teljesen jól tetszik olvasni!*

TANÍTÓ NÉNI: *A fényképen Pali bácsi és én. Nászútra indulunk.*

BUBUS LIZA: De érdekes!

TANÍTÓ NÉNI: Érdekes, ugye? Pedig régen volt, nagyon régen. De menjünk tovább. Ez a második kép. Házasságunk negyedik napja. A Louvre kertjében, Párizsban. Olvasd te is, Liza!

MESÉLŐ: Így folytatták képzeletben az utazást. Aranka néni volt a beszélő, Liza pedig ellenőrizte, hogy helyesen olvassa-e a tanító néni a képszövegeket. Bebarangolták Párizst, Dél-Franciaországot, gondolába ültek és eveztek a Canale Grandén Velencében. Liza ezután biztos volt a gyógyulásban. De még nem beszélt róla senkinek, pedig alig tudta már örömét magába fojtani. Úgy döntött, hogy vár még. Aranka néni pedig mégiscsak rászánta magát, és befeküdt a kórházba. Néhány hét múlva már haza is engedték. Liza azonnal a tanító nénihez sietett. Aranka néni egy fonott székben ült és olvasott. Liza csendesen közelített feléje.

2008. 01. 02

13. KÉP

TANÍTÓ NÉNI: Liza, te vagy?

BUBUS LIZA: Lát! Mégis Lát!

TANÍTÓ NÉNI: Látok, igen! Sikerült az operáció. Lelkesedésed erőt adott nekem és meggyógyultam. Tudod, varázslók és varázslatok a mesében és a költők képzeletében élnek, de csodák ma is történnek. Olyanok, mint az enyém.

*

2008. 01. 03.

Japánról készült filmet néztetek a Travel csatornán, s Papa esténként japán mesét rögtönzött neked.

Szereplők:

BUBU SATO

KAMIDZSIMA, *aranyműves*
TOKUGAVA, *Sato apja – szakéárus, fogadós*
ISODA, BUBU *Sato anyja*
DZSÓCSÓ, *szobrász*
NASZORI, *szamuráj*
FUDZSIVARA, *a császár első tanácsadója*
BJÓDÓ, *buddhista főpap, Fudzsivara tanácsosa*
GOTÓ, *Fudzsivara szertartásmestere*
BONC
KAVAMURA, *a szaké árus szolgája*
ÍJÁSZ
Valamint udvaroncok, polgárok, harcosok

Történik Japánban, a középkori Kyotóban.

- Kyoto nagyon szép, régi város – mondta Papa.
- Japánban?
- Ott.
- És mit történt?

ELSŐ JELENET

– Tokugava szaké árus Kyotó város gazdag polgára házába érkezünk. Ott főzték és mérték a legjobb szakét Kyotóban. Nyári meleg volt, a vendégek a fogadó udvarán üldögéltek. Nagy volt a készülődés, terítettek az asztalokon. Zenészek játszottak. Kavamura ételeket hordott egy díszes asztalra. Megjelent Tokugava.

TOKUGAVA: Hogy állsz, Kavamura?

KAVAMURA: Majdnem készen, uram.

TOKUGAVA: Hozhatom a szakét is?

KAVAMURA: Igen, uram. *(Kimegy. Belép Tokugava felesége és leánya)* Nagyon szép vagy ma, Sato.

SATO: Köszönöm, apám.

TOKUGAVA: Féltetek is Fudzsivarától!

ISODA: Ne beszéljünk most erről, kedvesem!

SATO: Miről?

TOKUGAVA: Eddig sikerült eltitkolnunk előtted...

SATO: Mit? Valami történt Kamidzsimával?

TOKUGAVA: Nem.

ISODA: Nincs semmi baja. Téged féltünk.

SATO: Elmondanátok végre, miről van szó?!

TOKUGAVA: Fudzsivara, a császár fölé kerekedve, s hatalmával visszaélve katonáit, hivatalnokait gazdag polgárlányokkal, özvegyekkel, örökösnökkel adja össze.

SATO: Én Kamidzsimáé leszek!

ISODA: Kyotó város polgárai leányaikat sietve adják férjhez, amint eladó sorba kerülnek, hogy megmeneküljenek Fudzsivarától.

SATO: Nekem nem kell más csak Kamidzsima!

TOKUGAVA: Emlékszel nagynénéd esküvőjére, gyermekem?

SATO: Igen. Itt tartotta nálunk, éppen, hogy eltemette férjét.

ISODA: Két nappal a temetés után Fudzsivarától tartva újra férjhez ment.

SATO: Miért nem beszéltetek nekem erről már régebben?

TOKUGAVA: Nem akartuk, hogy elsiesd a választást.

SATO: És elsiettem.

ISODA: Nem. Jól választottál.

(Belép Kamidzsima aranyműves, kezében aranyszelence. Meghajol).

KAMIDZSIMA: Jó estét, Tokugava úr! Jó estét, Isoda asszony!

SATO: *(A fiúhoz)* Kamidzsima!

KAMIDZSIMA: Sato! Valami baj van?

SATO: Csak... egy kis izgalom...

TOKUGAVA: Ülünk asztalhoz, gyermekeim!

(Leülnek. Tokugava állva marad, italt tölt mindenkinek.)

TOKUGAVA: Drága Sato! Gyermekeim! Tizenöt évvel ezelőtt, amikor a hálósobából kiszűrődő sírásodat meghallottam:

azt hittem fiam született. Később aztán megtudtam, milyen öröm is egy kedves kislány finomsága, ragaszkodása, szeretete. Most, a tizenötödik születésnapodon úgy érzem: az eltelt évek születésed örömteli pillanatának fokozásai voltak. Fogadd tőlünk ezt a láncot nagy szeretettel.

(Sato nyakába akasztja a láncot.)

SATO: Köszönöm, papa, nagyon köszönöm.

TOKUGAVA: Buddha óvjon leányom!

(Kintről énekszó hallatszik, kisebb csoport érkezik.)

ISODA: Mi ez?

TOKUGAVA: Kavamura!

KAVAMURA: *(belép)* Igen, uram.

TOKUGAVA: Menj, nézd meg, kik azok!

KAVAMURA: Igen, uram. *(Kimegy)*

KAMIDZSIMA: *(feláll)* Sato... én is szeretnék köszönteni...

TOKUGAVA: Várj, fiam! Előbb Kavamurát hallgassuk meg!

KAVAMURA: *(belép)* Uram, belpoklosok, és koldusok serege van odakint. Éhségtől gyötörve, mezítláb, rongyokban. Kezükben fáklyák, mécsesek. A kolostorba tartanak. Zen-hívők.

TOKUGAVA: Nyisd ki a kaput! Bocsásd be őket! Hadd tudjuk meg, mi a kívánságuk!

ISODA: Nem! *(férjének)* Kedvesem! Belpoklosokat akarsz a házádba engedni? Hogy valamennyien betegek legyünk?

TOKUGAVA: Buddha vezeti őket is. Ha a Kegyes Mindenható meg akar kímélni minket, megteszi.

ISODA: Könyörögve kérlek mindenre, ami szent előtted: ne bocsáttasd be őket!

TOKUGAVA: Ők is csak isteneink fiai, akárcsak mi!

ISODA: Megfertőzik a házat!

(Kintről dörömbölés hallatszik.)

TOKUGAVA: Kavamura! Eredj, nyisd ki a kaput!

(Kavamura távozik, beengedi a koldusokat. Egyikük kezében Buddha szobor, mások mécsest, fáklyákat hoznak. A belpoklosok fején csuklya, nyakukon kolomp.)

TOKUGAVA: Kik vagytok, jó emberek?

BONC: Buddhát követjük az igaz úton, uram. Amint látod, én bonc vagyok. A kolostorba igyekszünk, hogy megtisztuljunk bűneinktől. Lásd meg, ó Kegyes Buddha, mit szenved a közember. Vége, ha nálad segítségre nem lel. Éhség, rettegés, nyomor rogyasztja, vétkezett tán, elhanyagolt nemegyszer. Te mégis légy iránta kegyelemmel. Nem szánandó így, mindenéből kifosztva? Egy marék rizs sem akad már, gyolcsát, vásznát elvették tőle mind, vize maradt csak, éppen egy italnyi.

TOKUGAVA: Szépen forgatod a szót, bonc. Igaz hitedre szólj: mi nyomja lelkedet?

BONC: Uram, a népet kifosztja Fudzshivara, hivatalnokok nyúzzák. A nép szegénységben él. És a császár minderről nem tud semmit. Éhen vesznek az ártatlanok, a nagy kigyók felfalják őket, kik száz- s ezerszám gyűjtik a lopott kincset: rizsét, termését az ültetvényeket taposó nyomorult szántóvetőknek; húsát, vérét, hogy már lelkünk a Fuji csúcsára kiált bosszúért.

TOKUGAVA: Bátran szólsz, bonc.

BONC: Szegény embernek nincs meg a betevője, legfeljebb egy marék rizs. Felesége teherbe esik, négy-öt kicsinyük lesz, ott szaladgálnak a tűzhely körül, de az csak ritkán meleg. Rizst kérnek, éhségtől tébolyultan sikoltoznak. A szegény anya csak egy gombócnyit adhat nekik. És mintha nem lenne elég ennyi nyomorúság, fosztogatók jönnek, és mindent felkutatnak... Mindent összeszednek és elhurcolnak. Ne kérdezzük, ki fizet érte?

TOKUGAVA: Éles a nyelved, bonc. Isteneink a közembert azért teremtették, hogy a földet műveljék, és iparukkal előállítsák azt, ami az élethez szükséges. A pápaságot azért, hogy a vallást művelje, a nemességet pedig azért, hogy az erényt gyakorolja, fenntartsa az igazság uralmát, s hogy az előkelő személyek tettei és erkölcei például szolgáljanak a többieknek.

ISODA: Bölcsen beszélsz, uram!

TOKUGAVA: A nemességre hárul az egyház védelme, a hit növelése, a nép védelme az elnyomás ellen, gondoskodás a közjólétről, harc az erőszak és a zsarnokság ellen, a béke oltalma. Igazmondás, bátorság, feddhetetlenség, bőkezűség. Ez a nemesi osztály tulajdonsága.

BONC: Ó, uram, mi emberek természetünk szerint mégis egyenlők vagyunk.

TOKUGAVA: Szívemből beszélsz, bonc.

BONC: Honnan jó a nemesség? Erre csak az erény lehet az ok, és hitványnak csak a vétkest nevezzék: hisz ugyanolyan bőr feszül rajtunk... Mi tűrünk éhet, szomjat, kínt, sarjaink nyomorú vesztét, pedig ugyanolyan bőr feszül rajtunk... Császárok, uralkodók, hercegek, e nép kormányzói mind: milyen köntössel születnek ők? Szutykos bőrrel... Fudzsivara kegyesen tekint ránk, végül a halál feléd is int!

(Meghajol Buddha szobra előtt)

TOKUGAVA: Házamban menedéket kaptok, megpihenhettek és kipihenve folytassátok utatokat.

BONC: Köszönöm, jó uram.

TOKUGAVA: Kamidzsima! Vezesd őket a hátsó udvarba! Adj gyékényt a fekvéshez, vigyél ételt, italt, hogy csillapíthassák éhüket, szomjukat, enyhítsék szenvedéseiket!

BONC: Köszönjük, jó uram.

(A zárandokok Kavamura vezetésével kimennek)

TOKUGAVA: Folytassuk a vacsorát!

KAMIDZSIMA:(*feláll*) Sato!... Szeretnélek én is köszönteni születésnapodon... (*Sato feláll*)... ezzel a szelencével, melyet magam készítettem. Fogadd tőlem... azaz... Tisztelt Tokugava Úr! Ezen a felemelő estén a legőszintébb szándékkal megkérem a leánya kezét.

SATO: Kamidzsima!

TOKUGAVA: Szereted őt?

KAMIDZSIMA: Mindennél és mindenkinél jobban szeretem.

TOKUGAVA: Sato! Leányom! Szereted-e Kamidzsimát?

SATO: Igen, apám. Szeretem őt.

TOKUGAVA: Hozzámennél feleségül?

SATO: Ez minden vágyam, apám.

TOKUGAVA: Legyen hát Sato a tiéd, fiam.

SATO: Ó, Kamidzsima!

KAMIDZSIMA: Sato! *(megcsókolják egymást)* Fogadd tőlem ezt az ajándékot kézfogónk emlékére!

(Átadja a szelencét, Sato kinyitja, szárított virágot talál benne)

SATO: Lótuszvirág.

ISODA: Őrizd gondosan, leányom. Amíg őrzöd a háznál se-lyembe, vászonba burkolva: nem lesztek szegények.

SATO: Kamidzsima! Olyan boldog vagyok!

(Tokugava int a zenészeknek. Játsszani kezdenek. Kamidzsima és Sato táncolnak. Kintről erősödő lódobogás hallatszik.)

TOKUGAVA: Kavamura!

KAVAMURA: *(belép)* Igen, uram.

TOKUGAVA: Nézd meg, ki érkezik?

(Kocsi áll a ház elé.)

ISODA: Ki lehet ilyen későn?

TOKUGAVA: Nem tudom.

KAVAMURA: *(visszajön)* Valami művész, uram. Messzi föld-ről érkezett. Bebocsátást kér.

TOKUGAVA: Engedd be! Vezesd ide! A lovakat kösd az is-tállóba!

KAVAMURA: Igen, uram.

ISODA: Művész? Messzi földről? Mit kereshet Kyotóban?

TOKUGAVA: Átutazóban lehet.

(Belép Dzsocsó, a szobrász.)

TOKUGAVA: Üdvözöllek, idegen!

DZSOCSÓ: Dzsocsó vagyok, jó uram, a szobrász.

TOKUGAVA: A híres Dzsocsó!

(Mélyen meghajol a művész előtt, Dzsocsó viszonozza)
Megtiszteltetés számomra, hogy szerény hajlékomban üdvözöl-hetem.

DZSOCSÓ: Ahogy így körülnézek, nem is olyan szerény ez a hajlék. Utamat megszakítva azért is álltam meg a háza előtt, mert felfigyeltem annak finom ízlésére, még így sötétben is elő-tűnő díszes formákra, gazdagságra.

TOKUGAVA: Bizonyára csak az udvariasság mondatja ezt Önnel, Dzsocsó úr.

DZSOCSÓ: Észrevettem a cégért is, és kedvem támadt egy szakéra, jó falatra, fekvőhelyre.

TOKUGAVA: A legmélyebb tisztelettel teljesítem minden óhaját, mester! Üljön ide közénk! Éppen leányom, Sato születésnapját ünnepeljük.

DZSOCSÓ: Gyönyörű gyermek.

TOKUGAVA: Bemutatom Isodának, a feleségemnek.

DZSOCSÓ: *(meghajol)* Üdvözlöm, asszonyom.

TOKUGAVA: Ő pedig Kamidzsima, a legügyesebb aranyműves Kyotóban.

DZSOCSÓ: *(meghajol)* Uram.

KAMIDZSIMA: *(meghajol)* Öröömre szolgál, hogy megismerhetem, mester.

TOKUGAVA: Kamidzsima épp az imént kérte meg leányom kezét.

DZSOCSÓ: Gratulálok.

TOKUGAVA: Én odaadtam.

DZSOCSÓ: Szerencsés fiatalember.

TOKUGAVA: Kérem, mester, üljön asztalunkhoz, kóstolja az ételt, amit magunk is eszünk, igyon italunkból, amit mi is iszunk.

DZSOCSÓ: *(leül)* Köszönöm.

(Isznak. Kavamura evőpálcikákat tesz a mester elé és egy csésze rizst.)

TOKUGAVA: Megkérdezhetem, mi célból látogatja Kyotót?

DZSOCSÓ: Fudzsivara hívott. Megbízást kíván adni nekem. A palotába tartok, de összetört az utazás, inkább itt éjszakázom, s majd kipihelve jelentkezem a császár első tanácsosánál.

TOKUGAVA: Ó, uram, micsoda megtiszteltetés, hogy éppen az én házatam választotta.

(A zenekar játszani kezd, a fiatalok táncolnak. Dzsocsó sorra megízleli az asztalon levő ínycsfalatokat. Újra lódobogás hallatszik.)

DZSOCSÓ: Várnak még vendéget?

TOKUGAVA: Nem, uram. Sejtelmem sincs, ki lehet ilyen későn?

ISODA: *(izgatottan)* Útonálló?

TOKUGAVA: Ne izgulj előre! Kavamura!

KAVAMURA: *(belép)* Igen, uram.

TOKUGAVA: Nézd meg, ki az!

KAVAMURA: Igen, uram.

(kimegy)

DZSOCSÓ: Megfáradt utas lehet, akárcsak én.

TOKUGAVA: Remélem uram, hogy nem valaki más.

KAVAMURA: *(visszajön)* Szamuráj érkezett, Tokugava úr. Teljes fegyverzetben. Lováról patakzik a veríték, lovat meghajszolva így még nem láttam.

TOKUGAVA: Vezesd be a szamurájt, Kavamura. Lovát kösd az istállóba, és vegyék gondozásba!

KAVAMURA: Igen, uram.

TOKUGAVA: Takarják le a lovat, nehogy megfázzon!

KAVAMURA: Intézkedem, uram. *(kimegy)*

SATO: Szamuráj a házunkban?

ISODA: Kavamura tévedett.

TOKUGAVA: Meglátjuk.

(Belép a szamuráj.)

TOKUGAVA: *(meghajol)* Meghatódva és nagy tisztelettel üdvözlöm a házamban!

SZAMURÁJ: *(meghajol)* Naszori a nevem, uram. Sietős az utam: ételt, italt, és pihent lovat kérek.

TOKUGAVA: Fogadja el uram a vendégszeretetünket, üljön le az asztalunkhoz! Éppen leányunk születésnapját ünnepeljük... *(A szamuráj meghajol Sato felé)*... és körünkben tiszteljük Dzsocsó urat is, a szobrászt.

TOKUGAVA: Isoda, a feleségem. Ő pedig Kamidzsima, éppen leányunk kezét kérte meg. *(A szamuráj meghajol)* Kérem, üljön le közénk! Isoda, szolgálj ki a vendéget!

(Isoda étellel, itallal kínálja Naszorit.)

DZSOCSÓ: Hová visz az útja, uram?

NASZORI: Megbízatom nem teszi lehetővé, hogy válaszoljak a kérdésére, mester.

DZSOCSÓ: Kinek a szolgálatában áll?

NASZORI: Kérdésére ismét csak az előbbi választ adhatom. Küldetésem titoktartásra kötelez.

DZSOCSÓ: Bocsássa meg a kérdéseimet.

NASZORI: Öröm számomra, hogy találkozunk, egy asztalnál ülhetünk és megismerkedhetünk. Mióta él Kyotóban, mester?

DZSOCSÓ: Néhány perce érkeztem magam is. Holnap Fudzshivara szolgálatába állok.

NASZORI: *(a kardjához kap, felugrik)* Fudzshivara?

DZSOCSÓ: Megsértettem, uram?

NASZORI: Indulatommal most lelepleztem magam. Bocsánat. Önt, mester, bizonyára nem foglalkoztatja a politika, hiszen művész. De ha már így elárultam magam: bevallom, hogy Fudzshivara a legnagyobb ellenségem.

DZSOCSÓ: Akkor felettébb merész vállalkozás volt belovagolni Kyotóba.

NASZORI: Soha nem féltem és nem féltettem az életemet. A lovam nem bírta már.

(Kintről újra lódobogás hallatszik. A Tokugava család és a vendégek ijedten néznek a samurájra.)

TOKUGAVA: Lovasok!

NASZORI: Várnak valakit?

TOKUGAVA: Nem, senkit.

NASZORI: Húszan lehetnek.

TOKUGAVA: Megnézem. *(kimegy)*

DZSOCSÓ: Önt üldözik talán?

NASZORI: Ha Fudzshivara tudomást szerzett arról, hogy a városba érkeztem, akkor igen.

ISODA: Micsoda este! Ó, kegyes Buddha!

TOKUGAVA: *(visszajön)* Fudzshivara íjásza. Huszonötöt számoltam.

(Döngetni kezdik a kaput.)

ÍJÁSZ: Fudzsivara úr parancsára azonnal nyissátok ki a kaput!

ISODA: Tokugava, mit tegyünk most?

TOKUGAVA: *(tanácsstalanul nézi a szamurájt, megszólalni sem tud, csak széttárja a karját)*

NASZORI: *(az íjásznak)* Naszori vagyok, a szamuráj. Felelj nekem! Miért jöttetek?

ÍJÁSZ: Nyissátok ki a kaput!

NASZORI: Nem feleltél. Miért jöttetek?

ÍJÁSZ: Tokugava!

ISODA: Uramisten!

ÍJÁSZ: Nyisd ki a kaput, különben felégetjük a házad!

ISODA: Ó, kegyes Buddha, mit vétettünk?

TOKUGAVA: Kinyitom a kaput, jó uram, csak mondanád elébb miért látogattátok meg házamat?

ÍJÁSZ: Itt a kezemben egy elfogatási parancs.

TOKUGAVA: Miféle?

ÍJÁSZ: Olvasd el magad! Elfogatási parancs leányod, Sato ellen!

ISODA: Sato, gyermekem!

SATO: De miért, mama?

TOKUGAVA: Ne tréfálj velem, jó uram. A leányom nem követett el semmit.

ÍJÁSZ: Olvasd el magad!

(Berepül egy nyíl, bevágódik az eresz alá. Rajta az elfogatóparancs.)

TOKUGAVA: *(letépi a levelet a nyílveleszőről és felolvassa)* Őfelsége, a császár első tanácsadójának parancsára azonnal vezessék elém Tokugava Kyotó város szaké árusának leányát, Satót, hogy Őmagassága, Fudzsivara úr akarata szerint Gotó úr, udvari szertartásmester nyerje el a kezét a legnagyobb pompával. A parancs azonnal végrehajtatik. Bjódó főpap, Fudzsivara tanácsosa.

ISODA: Irgalmas Buddha! Könyörülj rajtunk!

SATO: Nem akarom, nem! Nem!

KAMIDZSIMA: Sato, szerelmem! Nem vehetnek el tőlem!

(Dörömbölés a kapun.)

ÍJÁSZ: Tokugava! Elolvastad a levelet?

TOKUGAVA: Igen.

ÍJÁSZ: Megértetted Fudzsivara akaratát?

TOKUGAVA: Igen.

ÍJÁSZ: Akkor nyisd ki a kaput!

TOKUGAVA: Nem adom a leányom Gotóhoz.

ÍJÁSZ: Utoljára mondom: nyisd ki a kaput! Elvisszük a leányod.

TOKUGAVA: Nem adom Satót!

ÍJÁSZ: *(dörömbölés után)* Betörjük a kaput!

ISODA: *(sír, Satóval együtt)* Irgalmas Buddha!

NASZORI: *(Tokugavának)* Nyissa ki a kaput!

TOKUGAVA: Nem adom a lányom!

NASZORI: Nem kértem, hogy adja a lányát, hanem, hogy nyissa ki a kaput.

Tokugava engedelmeskedik. Betörnek az íjászok. A samuráj kivont karddal fogadja őket. Vakmerően küzd ellenük, sokáig állja a harcot, végül az íjászok rádobnak egy hálót és elfogják.

ÍJÁSZ: Kötözzétek meg. Őt is elvisszük Fudzsivara úr elé!

Sato kezeit összekötözik és őt is elhurcolják.

SATO: Kamidzsima! Kedvesem! Csak téged szeretlek!

KAMIDZSIMA: Sato, drágám, utánad megyek!

NASZORI: Kamidzsima! Ha látod, hogy ügyed igazságos, véred igazi célért omlik, küzdj! A hűség és a szájalom nagy, édes érzése járja át a szívedet, ha látod, hogy barátod kockára teszi az életét, hogy teljesítse és végigjárja Buddha útját. Amikor elindulsz, hogy vele élj és halj, soha el ne hagyd, mert szereted. Mindez olyan csodálatos, hogy aki nem ismeri, nem is tudja mi a gyönyör. Azt hiszed, aki megízlelte ezt, fél a haláltól? Nem, mert úgy érzi annyira megerősödött, úgy megmámorosodott, hogy azt sem tudja már hol van. Bizony nem fél semmitől. Erre tanítottak engem az őseim és erre tanítalak most én is téged.

ÍJÁSZ: Elég! Vigyétek!

2008. 01. 04.

MÁSODIK JELENET

Fudzsiwara palotájában, trónteremben. Fudzsiwara és alattvalói hadjáratra készülven pazar, fényűző lakomát tartanak, fogadalmakat tesznek.

FUDZSIVARA: Fogadom, hogy személyesen fogok megívni a császárral!

BJÓDÓ: Meztelen jobb karral fogok harcolni!

FUDZSIVARA: Kedvünk ellenére való, hogy társaságunkban ekképp tedd fogadalmadat. Inkább jól, és kellőképp felfegyverkezve utazz velünk, amint kell!

GOTÓ: Én nem alszom szerdánként!

BJÓDÓ: Nem eszem halat!

GOTÓ: Nem eszem ülvé!

BJÓDÓ: Nem iszom szakét!

FUDZSIVARA: Most miért iszol? *(nevetve)* Fogadalmainkra! *(isznak)*

Fudzsiwara int az őrnek. Behoznak egy ládát.

FUDZSIVARA: Ide, középre! Nyissátok ki! *(A láda tele van pénzzel, ékszerekkel)* Pénz, a hadjáratokhoz! Megemelhetitek!

GOTÓ: *(Próbálkozik, alig tudja megmozdítani)* Ennyi aranyért a legjobb zsoldosokat is megvehetjük.

BJÓDÓ: *(megmozdítja a ládát)* Uram, ez a látvány minden képzeletet felülmúl.

FUDZSIVARA: *(az őrnek)* Vezessétek elénk Karamurát és Yaszukót!

(Az őr teljesíti a parancsot, pórázon vezeti be Karamurát, az udvari törpét és zsonglőrt, Yaszukót, az udvari akrobatát. Mindketten süketnémák).

FUDZSIVARA: Karamura! Yaszuko! Emeljétek meg a ládát! *(Karamura, Yaszuko nem mozdulnak)* Nem értitek, hát persze. Megfelelkeztem arról, hogy nem beszéltek, nem hallotok.

(Mutatja a két zsonglőrnek, hogy emeljék meg a ládát. Először Yaszuko kezd hozzá. Sikerül felemelnie a pénzzel teli ládát. Az udvar „éljenzéssel” fogadja a mutatványt. Ezután a törpe következik. Neki is sikerül. Teljesítményét ámuldozás követi.)

GOTÓ: Ilyen erős?

FUDZSIVARA: Ezért tartom.

GOTÓ: Melyikük az erősebb?

FUDZSIVARA: Tegyük próbát!

Fudzsivara utasítja az udvari akrobatákat, hogy mérkőzzenek meg egymással. Az ór gyékényt terít a földre. Elkezdődik a küzdelem. Karamura, az udvari törpe hihetetlenül szívósan küzd: ő a győztes. Ezután Fudzsivara kérésére akrobata és zsonglőr mutatványokkal szórakoztatják a társaságot, majd az íjász jelenik meg.

ÍJÁSZ: (Bjódónak) Uram, a parancsot végrehajtottuk. A szépséges polgárlány a palotában van.

BJÓDÓ: Nagyszerű.

ÍJÁSZ: Jelentem, komoly ellenállásba ütköztünk a fogadóban.

BJÓDÓ: Átkozott Tokugava!

ÍJÁSZ: Nem ő volt, uram.

BJÓDÓ: Hanem?

ÍJÁSZ: Egy samuráj. Úgy jár a kardja, uram, mint a villám.

FUDZSIVARA: És Sato?

ÍJÁSZ: A palotában van.

FUDZSIVARA: Kislány. Gazdag polgárlány! Igaz, Gotó?

GOTÓ: Ó, uram, hálás vagyok, hogy ilyen jó házasságot köthetek.

ÍJÁSZ: Négy íjászunkba került.

FUDZSIVARA: Mit beszélsz?

BJÓDÓ: Magam sem értem.

FUDZSIVARA: (az íjászhoz) Beszélj!

ÍJÁSZ: Mindenható uram! Parancs szerint közelítettük meg a fogadót, s amint kitérult a kapu egy samuráj dühével találjuk szembe magunkat. Úgy küzdött, uram, hogy komoly erőfeszíté-

sünkbe került ártalmatlanná tenni. Négy emberem maradt ott, felség. A szamurájjal vívott harcban.

FUDZSIVARA: Hol van a szamuráj?

ÍJÁSZ: Itt, a palotában, uram. Behoztuk a lánnyal együtt.

FUDZSIVARA: Vezessétek elénk!

BJÓDÓ: A lányt is.

FUDZSIVARA: Kéretjük őt is!

Az íjász távozik. Belép Sato és Naszori.

FUDZSIVARA: *(a szertartásmesterhez)* Oldozzátok el!

Szabaddá teszi a lovagot.

FUDZSIVARA: Ki vagy?

NASZORI: Naszori a nevem.

FUDZSIVARA: Szemtelenül válaszolsz, szamuráj! Nem tudod talán ki előtt állsz?

NASZORI: A fenséges császár első tanácsadója előtt.

GOTÓ: Akkor hajolj földig a fenséges Fudzsivara előtt!

NASZORI: *(Gotóhoz)* Utoljára Dzsocsó Buddhája előtt hajoltam földig, és valóban nem tudom, hogy mikor fogok legközelebb. Az azonban biztos, hogy nem Fudzsivara a következő.

GOTÓ: Átkozott kutya!

(Kirántja a kardját, a szamuráj félreugrik, leemel a falról egy kardot és vívni kezdenek. Heves küzdelem után a szertartásmester megsebesül.)

FUDZSIVARA: Értesz a fegyverhez, szamuráj. Nem állnál be hozzánk? Nem szenvednél hiányt semmiben?

NASZORI: Zsarnokot nem szolgállok.

BJÓDÓ: Most meghalsz! Védd magad!

(Vívni kezdenek. Rövid küzdelem után Fudzsivara tanácsosa megsebesül.)

FUDZSIVARA: Bravó, szamuráj, bravó! Ez aztán ügyesség! Miért szálltál szembe íjászaikkal? Felelj!

NASZORI: *(Satóra mutat)* Uram, ez a szelíd gyermek isteneink békéjét élvezte apja házában. Minek hurcolták ide? Miért kényszerítéd olyan házasságba, ami nem kedvére való?

FUDZSIVARA: Mert gazdag, és én hozzáadom udvarunk szertartásmesteréhez, Gotóhoz. A szaké árus Tokugava család pedig az udvar legelőkelőbb nemesei közé kerül.

SATO: Uram, kérem, könyörgök, ne kívánja tőlem ezt a házasságot!

FUDZSIVARA: Gotó felesége leszel!

SATO: Soha! Soha! Soha! Inkább meghalok.

Belép az íjász.

ÍJÁSZ: *(Bjódóhoz)* Uram, megérkezett a szobrász, akit felséged kéretett a palotába.

BJÓDÓ: Dzsocsó, a szobrász?

ÍJÁSZ: Igen, uram. Valóban ezt a nevet mondta.

BJÓDÓ: *(Fudzsivarának)* Uram, Dzsocsó megérkezett. Itt van a palotában.

FUDZSIVARA: Azonnal vezessétek elénk! A mestert nem illik megvárakoztatni.

Bjódó int az íjásznak, hogy távozhat. Gotó utasítja Naszorit, hogy húzódjon félre. Belép Dzsocsó, mögötte Kamidzsima, az aranyműves.

SATO: *(megijed, amikor meglátja Kamidzsimát)* Ó!...

DZSOCSÓ: Kedvesem, ne féljen! Még soha nem találkoztunk, és nincs is oka a félelemre!

Sato riadtan nézi Kamidzsimát, aki kínai szolgának öltözve egészen másképp fest, mint az előző képben.

DZSOCSÓ: Uram, Dzsocsó vagyok, felséged legőszintébb szolgálatára.

FUDZSIVARA: *(feláll)* Mester, üdvözljük Kyotóban! Hála-sak vagyunk, és még hálásabbak leszünk, hogy elfogadta meghívásunkat. Kyotó udvari szobrásza lesz!

DZSOCSÓ: Megtiszteltetés számomra, hogy itt lehetek. Kérem, hadd mutassam be kínai növendékemet, Kamidzsimát, aki elkísért engem Kyotóba, hogy gyarapítsa ismereteit.

FUDZSIVARA: (*Kamidzsimához*) Akkor legyen a vendégünk uraságod is. Tanuljon a mestertől, mert lehet tőle sokat.

KAMIDZSIMA: Köszönöm, felség.

DZSOCSÓ: (*Satóhoz*) Úgy látom érkezésünkkel éppen zavarunk...

FUDZSIVARA: Nem, kedves mester, egyáltalán nem. A szaké árus Tokugava leányát kívánjuk éppen Gotó szertartásmesterhez feleségül adni, de nem örül ennek a házasságnak.

DZSOCSÓ: Talán mást szeret.

FUDZSIVARA: Attól még lehet Gotó felesége.

SATO: Felség, könyörögve kérem, ne kényszerítsen arra, amire nem vagyok képes.

Gotó Satóhoz lép, megfogja a kezét. Kamidzsima mozdulni akar, de Dzsocsó visszatartja.

GOTÓ: (*Satóhoz*) Sato, drágám! Meglátod, boldogok leszünk! Összeházasodunk, és itt élünk majd az udvarban, fényűző pompával.

SATO: Nem.

GOTÓ: Csak nem azt akarod mondani, hogy apád szakétól bűzlő házában jobban érzed magad.

SATO: De igen.

GOTÓ: Naív gyermek. Meglátod milyen jó dolgod lesz itt az udvarban!

SATO: Nem érdekel az udvar, és maga sem! Ha házasodni szeretne: keressen magához való asszonyt! Én undorodom magától!

GOTÓ: Nekem éppen te kellesz! A finom, érintetlen, szép tested.

BJÓDÓ: És az apja pénze, igaz?

GOTÓ: Az se utolsó. (*Átkarolja a lányt, megöleli*)

SATO: Engedjen el!

GOTÓ: A feleségem leszel, Sato!

SATO: Azonnal engedjen el!

Gotó csókolgatni kezdi Satót. Naszori védelmébe veszi: rátámad a szertartásmesterre. Ismét heves küzdelem kezdődik.

FUDZSIVARA: Vigyétek el! Zárjátok be! A lányt is! Elegünk volt mindkettejükből. Gondolkodjanak azon, hogyan tehetik jóvá cselekedeteiket. *(Elvezetik a lányt és a szamurájt.)* Gotó! Kísérd a mestert és a tanítványát a lakosztályaikba! A kínai szolgát avasd be az udvar szokásaiba! *(Dzsocsóhoz)* Mester, holnap találkozunk. Most menjenek! Elfáradtunk, pihenni akarunk.

DZSOCSÓ: *(meghajol)* Felség! *(Valamennyien távoznak. Fudzsivara tükröt vesz elő, nézegeti magát)*

FUDZSIVARA: Pihennem kell! Dzsocsó formába vési a portrémat, nem nézhetek ki akárhogy.

2008. 01. 05.

HARMADIK JELENET

Tokugava házában

ISODA: Sato, drága gyermekem! Hol lehetsz most? Jaj, milyen sorsra jutottunk!

TOKUGAVA: Elköltöztünk Kyotóból. Panaszt teszünk.

ISODA: Elköltöztünk?! Hová!

TOKUGAVA: Oda, ahová már nem ér el Fudzsivara igazság-szolgáltatása.

ISODA: Fudzsivara ha akar, a föld alól is előkerít.

TOKUGAVA: A császár elé viszem az ügyet.

ISODA: Addig belebetegszem a bánatomba.

TOKUGAVA: Nyugodj meg!

ISODA: Ha elköltöznénk, még messzebbre kerülnénk a kislányunktól.

Kintről zörgetik a kaput.

TOKUGAVA: Ki az?

ISODA: Nézd meg!

TOKUGAVA: *(indul)* Megyek! *(kintről)* Fiam, édes fiam!
(Belép Kamidzsima társaságában)

ISODA: Kamidzsima, te itt?

KAMIDZSIMA: Nem időzöm sokáig. Hírt hoztam.

ISODA: Sato már azé a szörnyetegé?

KAMIDZSIMA: Nem. Naszori úr a védelmére kelt. Mindket-
ten a tömlőcben ülnek.

ISODA: Szegény kislányom! Nemes szamuráj!

TOKUGAVA: Sikerült bejutnod a palotába?

KAMIDZSIMA: Igen. A mester kínai szolgája vagyok.

ISODA: Buddha ezerszer áldja meg a mestert!

TOKUGAVA: Az íjász nem ismert fel?

KAMIDZSIMA: Nem. Tökéletes a maszk.

ISODA: Uram, Tokugava éppen azt tervezi, hogy elköltö-
zünk.

KAMIDZSIMA: Nem sok az értelme.

TOKUGAVA: Fudzsivara itt Kyotóban soha nem fog békén
hagyni minket.

KAMIDZSIMA: Semmi baja a Tokugava családdal. Gotót,
hűséges emberét akarja gazdag lánnyal összeadni.

TOKUGAVA: Gondolod?

KAMIDZSIMA: Saját szememmel láttam Gotót, mennyire
vagyódik Sato után.

TOKUGAVA: Átkozott! Megkérte a lányom kezét Fud-
zsivarától.

KAMIDZSIMA: Nincs még minden elveszve. Időt kell nyer-
nünk!

TOKUGAVA: Hogyan?

KAMIDZSIMA: Még nem tudom. De már bent vagyok a pa-
lotában?

ISODA: Le tudsz jutni hozzá a börtönbe is?

KAMIDZSIMA: Még nem próbáltam.

ISODA: Készítek neki meleg ruhát, élelmet! Vidd el neki!

TOKUGAVA: Naszori úrra is gondolj!

ISODA: Természetesen!

KAMIDZSIMA: Naszori úr bátran szembeszállt Gotóval. Meg
is sebesítette.

TOKUGAVA: Bárcsak végzett volna vele.

KAMIDZSIMA: Nem sok kellett hozzá!

Megszóltak a palota harsonái.

TOKUGAVA: Mi történt?

Isoda visszajön.

ISODA: Halljátok?

TOKUGAVA: Kivégzés lenne?

KAMIDZSIMA: Vagy meghalt valaki a palotában? Megyek, megtudom.

ISODA: Micsoda nap! Mennyi izgalom!

TOKUGAVA: Leányunk születése napján.

Kamidzsima visszajön.

KAMIDZSIMA: Fudzsivara beteg.

TOKUGAVA: Megint teleette magát.

KAMIDZSIMA: A szerzetesek fújják a kürtöket. Kérik a városlakókat, hogy fohászkodjanak Buddhához Fudzsivara egészségéért. Tódul a nép a templomba.

ISODA: Én bizony nem fohászkodom.

TOKUGAVA: *(Mécsest gyújt Buddha szobra előtt)* Ó, kegyes Buddha, add, hogy időt nyerhessünk! Add, hogy Fudzsivara betegsége miatt a leányom esküvőjét elhalasszák!

ISODA: Uram, irgalmas Buddha, kérlek, könyörülj rajtunk!

KAMIDZSIMA: A helyzet, egyenlőre nekünk kedvez. Ha Fudzsivara valóban beteg, a palotában biztos nem lesz esküvő. Megyek. Viszem a hírt Satónak és Naszori úrnak.

TOKUGAVA: Menj, fiam! Tedd szabaddá Satót, hogy boldoggá tehesd!

ISODA: A nap minden percében rátok gondolok, Kamidzsima.

2008. 01. 06.

NEGYEDIK JELENET

*Halvány fényű fáklya ég a tömlőben. Sötét és külön cel-
lában a szamurájt látjuk. Zúgnak a fanfárok.*

NASZORI: Valami történhetett odafönt.

SATO: Soha nem szólt még ennyi fanfár Kyotóban.

NASZORI: Égne a város?

SATO: Jaj, mi lesz velünk?

NASZORI: Az őr is eltűnt. Elhagyta az őrhelyét.

SATO: Jön valaki.

NASZORI: Hallom.

Megjelenik Kamidzsima.

SATO: Kamidzsima! Szerelmem.

KAMIDZSIMA: Sató! *(Megcsókolják egymást a rácson ke-
resztül)*

SATO: Mindenre számítottam, csak arra nem, hogy téged itt
látalak.

KAMIDZSIMA: Meleg ruhát, élelmet hoztam mindkettőtök-
nek. Isoda mama küldte.

SATO: Otthon is voltál?

KAMIDZSIMA: Kiszöktem a palotából. Elmondtam mi tör-
tént veletek.

NASZORI: Mi ez a lárma odafönt?

KAMIDZSIMA: Fudzsivara súlyos beteg, mindenki a templo-
mokba vonul. Még az őrök is.

NASZORI: Mi a baja Fudzsivarának?

KAMIDZSIMA: Az orvosok még nem mondtak semmit.

SATO: Lehet, hogy néhány napig még a tiéd lehetek?

KAMIDZSIMA: Utána is az enyém lesz.

SATO: De jó, hogy sikerült bejutnod a palotába!

KAMIDZSIMA: Dzsocsó mesternek köszönhetem. Ő találta
ki, hogy beálljak hozzá kínai szolgának, és így kerüljek a köze-
ledbe.

SATO: Lehet, hogy utoljára látalak?

KAMIDZSIMA: Van lélegzetvételnyi időnk? Fudzshivara betegsége most mindenkit lefoglal. Gotó nem tarthatja meg az esküvőt.

NASZORI: Biztos. Amíg Fudzshivara beteg, semmi sem történik.

KAMIDZSIMA: Sato, én mindent megteszek azért, hogy kiszabadítsalak innen!

SATO: Kamidzsima, drágám!

NASZORI: Segítek nektek, hogy beteljesülhessen szerelmeitek.

KAMIDZSIMA: Köszönjük, jó uram, de már épp eleget kockáztattad az életed értünk.

NASZORI: Esküm, nemesi becsületed ezt kívánja.

KAMIDZSIMA: Életed feláldozása árán is?

NASZORI: Úgyis, ha kell.

KAMIDZSIMA: Bárcsak én is tehetnék valamit viszonzásul.

NASZORI: Tehetsz. Fontos üzenetet viszek a császárnak... *(Levelet vesz elő)*... ezt. Vedd magadhoz az írást... *(Elővesz egy zacskó aranyat is)*... és itt ez a pénz. Keress egy megbízható embert, aki elviszi a császárnak címzett levelet. Sok időt vesztettem el, a levél kézbesítése: sürgős. A császár kezeihez kell kerülni!

KAMIDZSIMA: Eljut a levél a császárhoz, uram. Indulok, és biztosíthatom, hogy jó kezekbe adom át a küldeményt.

SATO: Látlak még?

KAMIDZSIMA: Szeretlek, kedvesem.

KAMIDZSIMA: *(megcsókolja Satót)* Visszajövök érted. Úgy éljek!

2008. 01. 07.

ÖTÖDIK JELENET

Halk zene szól. Fudzshivara a trónteremben díszes kelmével takart trónusán ül. Dzsocsót vezeti be a szertartásmester. Mögötte Kamidzsima érkezik rajzlapokkal, állvánnyal.

FUDZSIVARA: Végre, látjuk, mester!

DZSOCSÓ: Örülök, hogy jobb színben látom, felség.

FUDZSIVARA: Sajnálom, hogy napokig várakoztattuk. Kelemetlen kór támadt ránk, de már jobban vagyunk. Orvosaink mindent megtettek, így ma már fogadhatunk vendégeket. Mindenekelőtt önt, kedves mester.

DZSOCSÓ: Remélem, felség, hogy engem nem is tekint vendégnek.

FUDZSIVARA: Ha már otthonosan érzi magát, természetesen akkor nem.

DZSOCSÓ: Engedelmével hozzá is látnék a munkához. Előbb le kell rajzolnom felségedet.

Kamidzsima közben felállította az állványt és Dzsocsó rajzolni kezdi Fudzsivara portréját.

FUDZSIVARA: Miközben ön dolgozik, kedves mester, mi végezhetjük teendőinket?

DZSOCSÓ: Kérni akartam, felség. Mintha itt se lennék.

FUDZSIVARA: De itt vannak, és örülünk, hogy itt vannak. Lenne is néhány kérdésem a fiatal Kamidzsimához.

DZSOCSÓ: (gyanakodva) Tessék felség.

FUDZSIVARA: Kamidzsima, ismered már a palota rendjét?

KAMIDZSIMA: Igen, felség. Lenyűgöző minden! Bizonyítja ezt az udvar ragyogása. Kyotó urát joggal illeti meg az a rang, melyet Nippon uralkodói között kivívott magának.

FUDZSIVARA: Udvari történetírónk fogalmazta meg, hogy a harcmezőn szerzett dicsőség mellett az udvartartás a legszembe-tűnőbb, és ezért igen fontos annak megfelelő vezetése.

DZSOCSÓ: Sokfelé jártam, felség, de még nem láttam ennyi fényt, ehhez fogható udvartartást.

FUDZSIVARA: Örülök, mester, hogy elkápráztattuk udvartartásunkkal.

DZSOCSÓ: Elkápráztatott valóban és ámulatba ejtett.

FUDZSIVARA: Kamidzsima, vajon ismered már udvari szokásainkat?

KAMIDZSIMA: Gotó szertartásmester úr mindent elmondott, felség.

FUDZSIVARA: Hát lássuk. Akkor most felteszek neked néhány kérdést. Ha mindegyikre tudod a választ, kapsz tőlem valamilyen jutalmat.

KAMIDZSIMA: Boldog vagyok, felség, hogy kérdéseivel megtisztel.

FUDZSIVARA: Tudod-e miért a főszakács van jelen étkezéseinkkor, és miért nem a konyhamester?

KAMIDZSIMA: Felség, magam láttam a palota óriási konyhájában, melynek két kéménye is van, hogy a főszakács ül egy magas széken, áttekinti az egész helyiséget, kezében nagy fakanalat tart: kóstolja a leveseket, mártásokat, és kergeti a kuktákát, ha kell, meg is üti őket.

FUDZSIVARA: Tényleg? Ezt nem is tudtuk. Egyszer titokban megnézzük!

KAMIDZSIMA: A főszakács az előkóstoló is.

FUDZSIVARA: Jól feleltél. Most azt mondd meg, hogy milyen eljárással nevezzük ki a főszakácsot?

KAMIDZSIMA: Ha ez a tiszt megüresedik, a szállásmesterek magukhoz hívatják a konyhamestereket. Valamennyien szavaznak.

FUDZSIVARA: Ki foglalja el a főszakács helyét, ha az távol van? A nyársgazda vagy a leves gazda?

KAMIDZSIMA: Egyik sem, felség. A helyettes választás útján jelölődik ki.

FUDZSIVARA: Okos vagy, fiú, s örömet szerzel nekünk. Még egy kérdést teszünk fel.

KAMIDZSIMA: Megpróbálok arra is felelni, felség.

FUDZSIVARA: Miért áll a rizshordó és a pohárnok rangban a húsvágó és a szakács fölött?

KAMIDZSIMA: Mert a gondjaira bízott a rizs és a szaké.

FUDZSIVARA: Szépen válaszoltál minden kérdésemre, fiam. Ezért megjutalmazunk. Mit szól hozzá, mester?

DZSOCSÓ: Elégedett vagyok a kínai fiúval, és büszkeség tölt el, felség, hogy ilyen jól megismerte az udvar etikettjét. Amit olyan precízen kidolgoztak itt, hogy szinte nemes játékot alkot, és nem véli üres parádévá. Kamidzsimát talán éppen ez a játé-

kosság ejtette rabul. Ha felséged úgy gondolja a jutalom valóban megérdemelt.

FUDZSIVARA: Kérj valamit tőlünk, amit nagyom szeretnél. Teljesítjük.

KAMIDZSIMA: Felség...

FUDZSIVARA: Nos. Beszélj! Félsz talán? Pénz kellene? A szabadságod? Önálló műhely?

KAMIDZSIMA: Esedezem a bocsánatáért...

FUDZSIVARA: Mondd már ki!

KAMIDZSIMA: Amióta megláttam azt a lányt, olyan szerelem lángol a szívemben, hogy már kibírhatatlan a szenvedésem.

FUDZSIVARA: Kiről beszélsz, fiam?

KAMIDZSIMA: Tokugava szaké árus leányára, felség.

FUDZSIVARA: *(nevetve)* A gazdag polgárlányra?

KAMIDZSIMA: Igen, felség. Szeretem őt.

FUDZSIVARA: Ezt mondja Gotó is. Hm... Mindkettőtöknek ugyanaz a lány kell... Kérésed váratlanul ért, gondolkodnunk kell egy kicsit.

KAMIDZSIMA: Köszönöm, felség.

Belép Gotó és Bjódó.

BJÓDÓ: Felség, engedelmével alázattal tudakolom, hogy beengedhetem-e a panaszosokat?

FUDZSIVARA: Törvényt ülünk, természetesen. Csakúgy, mint máskor. *(Dzsocsóhoz)* A mestert nem zavarjuk a munkában?

DZSOCSÓ: Nem, felség.

FUDZSIVARA: Kik várákoznak odakint, Gotó?

GOTÓ: Egy vándorszerzetes, Tokugava, a szakéárus, és Naszori, a szamuráj.

FUDZSIVARA: Ő mit kíván?

GOTÓ: Nem közölte, felség.

FUDZSIVARA: Elénk járulhat. Van még valaki?

GOTÓ: Igen, felség. Sato kisasszony.

FUDZSIVARA: Miért nem hozzád fordul?

GOTÓ: Hozzám még nincs bizalma.

FUDZSIVARA: Az baj. Akkor hogy adhatjuk hozzád?

GOTÓ: Egy kis türelmet kérek még, felség.

FUDZSIVARA: Jöjjön elénk először a vándorprédikátor!

Gotó kimegy, bevezeti a vándorszerzetest. Bjódó és Gotó Fudzsivara mellé állnak.

BONC: Yoroko, Zen-szerzetes vagyok, felséged hű alattvalója. Meghajlok nagyságod és fényességed előtt, és esedezve emelek szót egy törvénytelenység ellen.

FUDZSIVARA: Beszélj!

BONC: Felséged audienciái fölöttébb nagyszerűek...

FUDZSIVARA: Térj rá jövedeled céljára!

BONC: Felséges uram, bélpoklosokkal, koldusokkal, betegekkel járjuk Nippont, hogy Buddha szentélyeiben elmélkedjünk, és kérjük urunkat: enyhítse szenvedéseinket.

FUDZSIVARA: Engedélyezzük Yoroko, hogy áthaladjatok Kyotón.

BONC: Felséges uram, Kyotó város rendőrfőnöke börtönbe zárta zárándokaimat, hogy ne kóboroljanak, kolduljanak tartományodban.

FUDZSIVARA: *(Bjódónak)* Engedjétek szabadon a zárándokokat, kapjanak élelmet is, és folytassák szent útjukat Nipponban. Kedvünkre való szent hevületük.

BONC: Köszönöm, felség, köszönöm.

FUDZSIVARA: Távozz békével!

(Int Bjódónak, hogy vezesse el. Kimennek. Bjódó visszajön)

BJÓDÓ: Futárt küldtem a rendőrfőnökhöz.

FUDZSIVARA: Akkor most jöjjön elénk Sato!

Sato belép.

FUDZSIVARA: Azért jöttél elénk, hogy a bocsánatunkat kérd?

SATO: Esedezem a bocsánatáért felség, de kérem a szívem azé lehessen, akinek adom...

KAMIDZSIMA: *(Int, hogy hallgasson)*

FUDZSIVARA: Kinek tartogatod legféltettebb kincsedet, szerelmedet?

Kamidzsima integet, hogy ne beszéljen.

SATO: Ó, felség, még nem választottam...

FUDZSIVARA: Nos, akkor megkérdezzük tőled, tetszik-e neked az előtted álló ifjú?

(Kamidzsimára mutat.)

SATO: Nem felség...

Kamidzsima idegesen mutogat, hogy rosszul felelt.

SATO: ...nem lehet ilyen gyorsan dönteni, felség...

Kamidzsima biztatja, hogy jó úton jár. Folytassa, amit elkezdett.

SATO: ...ám, ahogy tovább nézem az úrfit, nagyon tetszik nekem... *(Közelebb lép Kamidzsimához.)* Szép a szeme, szép a haja, szép a keze. *(Suttogva kérdezi Kamidzsimától.)* Mi ez az egész?

KAMIDZSIMA: *(súgva)* Csak azt mondd, hogy szeretsz!

SATO: *(gyorsan)* Szeretem őt!

FUDZSIVARA: Őt elfogadod férjednek?

SATO: Őt igen, felség.

GOTÓ: *(felháborodva)* De felség, és én?

FUDZSIVARA: Szerencsés vagy Kamidzsima, tetszel a lánynak, de hát őt már Gotónak ígértem.

SATO: Felség!

FUDZSIVARA: Vezessétek a lányt!

SATO: Felség, esedezem a bocsánatáért!

KAMIDZSIMA: Felséges úr, ne zárassa be őt! Kérem!

FUDZSIVARA: Elvezetni! *(Satot kivezetik.)* Jöjjenek a lány szülei!

Tokugava és Isoda belépnek, mindketten leborulnak Fudzshivara elé.

TOKUGAVA: Köszönöm felséged jóságát, hogy lehetővé tette számunkra, hogy személyesen felséged elé járulhassunk.

FUDZSIVARA: Miért jöttetek? ... A leányotokért?

ISODA: Egyetlen gyermekünk, felség, ha elveszi tőlünk, mi örömünk maradna még az életben?

TOKUGAVA: Ő minden kincsünk, szemünk fénye, felség.

FUDZSIVARA: Gazdag vagy Tokugava, Kyotó leggazdagabb polgára. Marad kincsed a háznál még elég.

TOKUGAVA: Ha óhajtod, mindenemet odaadom érte cserébe.

FUDZSIVARA: Komolyan beszélsz?

TOKUGAVA: Még ma ide szállítatom minden pénzemet.

FUDZSIVARA: Jó ember vagy te Tokugava, a szíved a helyén. Nem kell a kincsed! A lányodat Gotónak ígértem és be is tartom a szavam.

ISODA: Mi a lányunkat odaígértük már másnak, felség.

Kamidzsima köhög, integet.

FUDZSIVARA: Valami baj van, Kamidzsima?

KAMIDZSIMA: *(fuldokolva)* Nem értem, felség, mi jött rám?

FUDZSIVARA: *(Isodához)* Folytassa! Hallgatjuk.

ISODA: Sato már választott, felség.

FUDZSIVARA: Igen? Vajon kit?

Isoda előveszi az aranyszelencét, melyet Sato kapott Kamidzsimától a kézfogón.

ISODA: Kyotói aranyműves kérte meg a kezét.

TOKUGAVA: És odaadtuk, felség.

KAMIDZSIMA: *(elfehéredik)* Bocsánatot kérek, felség, de rosszul érzem magam.

FUDZSIVARA: Siess a konyhamesterhez, kérj tőle egy kis mentát!

KAMIDZSIMA: Megyek, felség. *(kiszalad)*

FUDZSIVARA: És ki az az aranyműves?

TOKUGAVA: Ó, felséges uram, egy ügyes kezű mesterember. Tekintse meg ezt a munkát, amit leányunknak adott át a kézfogón.

(Kéri Isodát, hogy adja át a szelencét Fudzsivarának. Fudzsivara kézbeveszi, forgatja, nézegeti az aranyszelencét.)

FUDZSIVARA: Aprólékos, szép munka. *(Kinyitja. Halk zene szól a dobozból.)* S benne lótoszvirág! *(Kiveszi a selyembe burkolt virágot.)* ... És itt a név is. Kamidzsima ...Hm... Micsoda véletlen? Mit szól ehhez mester?

DZSOCSÓ: Ó, felség, a szerelem mindig megindítja az embert... *(Zavartan rajzol tovább.)*

FUDZSIVARA: Kamidzsima! *(Bjódóhoz fordul)* Bjódó! Hozzák azonnal élém Kamidzsimát!

BJÓDÓ: Intézkedem, felség! *(Kimegy)*

FUDZSIVARA: *(Sato szüleihez)* Ti itt várjatok! Végére járunk ennek a különös véletlennek.

TOKUGAVA: Sajnálom, felség...

ISODA: A leányunk érdekében...

FUDZSIVARA: Most már ne szóljatok!

Visszajön Bjódó, kezében Kamidzsima kínai ruháival, a maszkjával.

FUDZSIVARA: Hol a fiú?

BJÓDÓ: Nem találjuk, felség.

GOTÓ: Ez különös!

BJÓDÓ: A szobájában találtuk meg a ruháit.

FUDZSIVARA: Meztelenül szaladgálna Kyotóban?

BJÓDÓ: Megbolondult?

FUDZSIVARA: Hacsak?...

BJÓDÓ: Nos?...

FUDZSIVARA: Tüstént nyergeljenek az íjászok, hozzák elének Kamidzsima kyotói aranyművest!

BJÓDÓ: Azonnal indulnak, felség! *(Kimegy)*

TOKUGAVA: Kamidzsima sokszor nincs otthon, felség.

FUDZSIVARA: Kalmárkodik is?

TOKUGAVA: Nem, felség.

FUDZSIVARA: Akkor otthon kell ülnie a műhelyében és dolgoznia, mint minden valamire való kyotói mesternek ilyenkor

délelőtt. *(A lovasok kilovagolnak a palotából.)* Elmentek az
íjászaink. Hamarosan megtudjuk mi is az igazság.

GOTÓ: Folytatja felséged az audienciát?

FUDZSIVARA: Ideges vagy talán Gotó?

GOTÓ: Csak azt bátorkodtam megkérdezni, hogy bejöhet-e
a következő?

Bjódó lép be.

BJÓDÓ: Mindjárt itt lesz az aranyműves, felség.

FUDZSIVARA: Vezessétek elénk most Naszorit, a szamurájt!

GOTÓ: Igenis, felség.

(Kimegy és bevezeti Naszorit)

FUDZSIVARA: Törvényt ülünk Naszori. Miért járultál elénk?

NASZORI: Nemes ember vagyok, szamuráj, felség. Méltatlan
hozzám, hogy a palota mélyén raboskodjam. Adj nekem lehető-
séget az életre, vagy a halálra!

FUDZSIVARA: Mit akarsz tőlünk szamuráj?

NASZORI: Igazságos küzdelmet! Ha életben maradok: sza-
bad elvonulást.

FUDZSIVARA: Miért védelmezted a lányt?

NASZORI: A szaké árus barátságos otthonába tértem be fá-
radtságos utam megszakítva, s ott éppen kézfogót és Sato kis-
asszony születésnapját ünnepelték. Igazságtalannak éreztem és
érezem most is, hogy ezt a gyermeket olyan ember vegye el, akit
nem szeret.

FUDZSIVARA: Bátor vagy szamuráj. Szemünkbe mondod az
igazságot!

NASZORI: Kész vagyok megvívni Gotó szertartásmesterrel.

GOTÓ: Különös ajánlat, felség...

FUDZSIVARA: Elfogadod a kihívást?

GOTÓ: *(Bizonytalanul)* Igen, felség.

FUDZSIVARA: Naszori, felelj, mikor akarod a bajvívást?

NASZORI: Most.

FUDZSIVARA: Elrendeljük a bajvívást, itt a trónteremben.

Bjódó kimegy. Megszólalnak a fanfárok, kürtök. Belépnek az íjászok, Gotó és Naszori kardot kapnak.

NASZORI: Készen állok!

FUDZSIVARA: Gotó! Ha legyőznek, Sato kezét nem nyerheted el. Visszavonjuk az ígéretünket és Sato nem lehet a hitvesed.

Fudzsivara int, hogy kezdődhet a párbaj. Szólnak a fanfárok. Kezdődik a bajúvás. Hosszú küzdelem után Gotó a földre kerül, megsebesül.

FUDZSIVARA: Győztél, Naszori. Szabad vagy! De még ne menj el, valamit még látnod kell!

GOTÓ: Még egy lehetőséget, felség!

FUDZSIVARA: Visszavonjuk a szavunkat! Vigyétek el! Köttözzétek be a sebeit!

Kintről lódobogás hallatszik.

BJÓDÓ: Megérkeztek az íjászok, felség. *(Kinéz az ablakon.)* Hozzák Kamidzsimát.

FUDZSIVARA: Azonnal élénk!

Kiviszik a szertartásmestert, Bjódó bevezeti Kamidzsimát.

ÍJÁSZ: Felséges uram, ő az aranyműves.

FUDZSIVARA: Hol találtatok rá?

ÍJÁSZ: A műhelye zárva volt. Betörtük az ajtót, de nem találtuk.

FUDZSIVARA: Mit láttatok odabent?

ÍJÁSZ: Semmi nyomát a munkának, felség.

FUDZSIVARA: Honnan került elő mégis?

ÍJÁSZ: A szomszédban a sómérőnél találtunk rá.

FUDZSIVARA: Kamidzsima, válaszolj nekünk igaz lelkedre: te készítetted ezt a szelencét?

KAMIDZSIMA: Igen, felség.

FUDZSIVARA: Gyönyörű munka. Mennyi ideig dolgoztál rajta?

KAMIDZSIMA: Fél évig, felség.

FUDZSIVARA: Nem sajnáltad a fáradságot?

KAMIDZSIMA: Nem, felség.

FUDZSIVARA: Látom az aranyat és a drágaköveket sem.

KAMIDZSIMA: Nem, felség, azt sem.

FUDZSIVARA: Mit kerestél a sómérőnél?

KAMIDZSIMA: A sómérő a nagybátyám, sok a munkája, megkért, hogy segítsen neki... éppen nála voltam.

FUDZSIVARA: Szereted Tokugava leányát?

KAMIDZSIMA: Szeretem, felség.

FUDZSIVARA: Tokugava! Ő a ti kérőtök?

TOKUGAVA: Igen, felség.

FUDZSIVARA: Értem. *(Bjódóhoz)* Vezessétek be a lányt!

Sato belép.

SATO: Kamidzsima!

Kamidzsima csak áll szólni sem tud.

FUDZSIVARA: Mi az, fiú? Nem is üdvözlöd Satót?

SATO: Kamidzsima!

FUDZSIVARA: Sato, az előtted álló Kamidzsimától kaptad ajándékba ezt az aranyszelencét?

SATO: Igen.

FUDZSIVARA: Őt választottad tehát férjednek.

SATO: Igen.

FUDZSIVARA: Csakhogy én már elígértelek másnak.

SATO: Kérem, felség!...

FUDZSIVARA: *(Kamidzsimához)* Vedd fel ezt a ruhát!

KAMIDZSIMA: Igen, felség. *(Felveszi a kínai öltözetet és felölti a maszkot is.)* Felség! Én... igazán...

FUDZSIVARA: Kamidzsima! Jutalmat ígértem neked, mert választál a kérdéseimre. Sato kezét kérted tőlünk, ám hallottad az imént, hogy az Kamidzsima kyotói aranyművesé. Nos, mit tegyünk hát?

KAMIDZSIMA: Felség, én...

FUDZSIVARA: Jó tréfa volt.

KAMIDZSIMA: Jóvá teszem, felség.

FUDZSIVARA: Kérj valami más jutalmat tőlünk.

KAMIDZSIMA: Azt kérem, hogy újra Kamidzsima aranyműves legyek, elnyerjem felséged bocsánatát és Sato kisasszony kezét.

FUDZSIVARA: Legyen a tiéd! Megérdemled.

FUDZSIVARA: Köszönöm, felség.

SATO: Kamidzsima!

KAMIDZSIMA: Sato! *(Megölelik egymást.)*

DZSOCSÓ: Bocsánat felség, hogy én is részt vettem ebben az ártatlan tréfában...

FUDZSIVARA: Megbocsátok.

TOKUGAVA: Meghajlok nagyságod előtt!

ISODA: Köszönjük, felséges Fudzsivara.

TOKUGAVA: Kérem, tisztelje meg házunkat Sato leányom és Kamidzsima esküvőjén.

FUDZSIVARA: Elfogadjuk a meghívást.

TOKUGAVA: Dzsocsó mester, várjuk önt is szeretettel a házukba.

DZSOCSÓ: Köszönöm.

TOKUGAVA: Nemes Naszori úr! Legyen ön is vendége házuknak!

NASZORI: Bocsásson meg, hogy nemet mondok, de dolgom itt elvégeztem. Indulnom kell, hogy másoknak is segíthessek.

Belép Gotó, sebei bekötözve.

FUDZSIVARA: Gotó, kísérd ki a vendégeket! Adj lovat a samurájnak!

GOTÓ: *(sértődötten)* De felség? Nem tehetné ezt valaki más?

FUDZSIVARA: De. Csak akkor más lenne a szertartásmesterünk.

GOTÓ: A legjobb lovat magam választom ki. *(Távozik)*

FUDZSIVARA: Elmehettek! Most már csak Dzsocsó mesterre szeretnék figyelni!

A színen lévők meghajolnak és kimennek.

*

– Csendesebben! – szóltam Papára, hiszen te már régen elaludtál, csak ő nem vette észre.

Másnap reggel megjegyezted.

– Szépet álmodtam! Nagyon szerették egymást, és összeházasodtak.

2007. 12. 23.

Szeretsz furulyázni. Egyre pontosabban színezel, a színek a vonalakon belül maradnak. Nagyon szívesen eszed ebben az évben a beiglit, zserbót, diós pogácsát. Lehet, hogy azért, mert együtt sütöttük. Alig várod a fa díszítését és a karácsonyt. Készülünk a nagyiékhoz, s te ott is maradsz még néhány napig pihenni. Utána készülünk a Royal Szállodában tartandó szilveszteri bárra. Ismét abban a fázisban vagy, sajnos, hogy tapadsz ránk, meglehetősen erős akaratod van, ezért néha kisebb hiszti is előfordul. Nem tudok rád haragudni, annyira szeretlek, de sokszor fáradt vagyok, s túlreagálom az erőszakoskodásodat. Az oviban azt mondták, karácsonykor az angyalok hozzák az ajándékokat. Valamiért ez negatív érzést keltett benned, azt mondtad, az angyalok szellemfélék és nézzem meg, jól be vannak-e csukva az ablakok, nehogy bejöjjenek. Megnyugtattalak, hogy nincsenek szellemek, nem kell félni. Egyik este azt kérted, hogy éjjel, amikor benézek hozzád és betakarlak, adjak puszit is, mert érzed, hogy ott vagyok. Szinte állandó testi kontaktust igényelsz éjjel, nappal.

2008. 01. 01.

Nagy örömmel mentünk nagyiékhoz. Nagypó bejött értünk kocsival, négy napig ott maradtál, mert dolgoznom kellett. Téged kényeztettek, szeretgettek. Sajnos megint belevágtál ollóval nagyfi egyik terítőjébe. Nagyon szereted őket, de vártad, hogy otthon legyél. Készülünk a szilveszterre, gyakoroltuk a táncolást is. Az idei évi interaktív szilveszter este címe: A húszas évek gengsztervilága volt. A Royal Szállodában az első emeleten a Valetta teremben töltöttük a szilvesztert. A lépcsőfeljáratnál börtönrácsot utánzó díszlet volt, rajta Sing Sing felirat. Kezünkre rabszámot nyomtattak: 2008-at. A számtól s a rácsból kicsit

megijedtél, megkérdezted, kiengednek-e majd? És nem engedted a rabszámot a kezedre nyomtatni. Minden étel nagyon finom volt, a személyzet kedves, a társaság vidám: sok spanyol vendég volt. Játsszótársaid is akadtak, velük kergetőztél. Papával táncoltunk veled, pörögtünk, sok édességet ettünk, szőlőt, lazacot, rákot, kagylót, osztrigát, te paradicsomot vajas kiflivel, s almalét ittál. Éjjélkor a másik teremben lufikat lehetett pukkasztani. A maradék lufival játszottál, nagyon jó kedved volt, fényképeket készítettünk, megnéztük a rulett asztalt, a gyönyörű báltermet, s a lifteket. Hajnali háromkor fektettelek le és fél tizenkettőig aludtál. Nagyiéktól kaptad a Jázmin babát, akinek ha a hasát megnyomod, azt mondja: Mama, Papa, s nevet, aztán sír. Itthon Bubuval alszik. Kaptál egy új alkalmi ruhát. Ezen a szilveszteren még a régi volt rajtad, hajadból kontygyűrűt formáltam, igazi királykisasszony voltál.

Valaki megjegyezte:

– Milyen nevelést kap a kislány? Úgy ül, viselkedik, mint egy hercegnő!

2008. 01. 06.

Sajnos néhányszor előfordul, hogy rosszat álmodsz és felsírsz. Még mindig azt várod, hogy mi játszunk veled, illetve azt szeretnéd, hogy megmond, mi mit játszunk veled. Időnként lefoglalod magad, de olyankor is vagy látnod kell bennünket, vagy a közelünkben akarsz lenni. Az étvágyad kitűnő, de húst nem eszel. Étkezések után szeretsz eltörölgetni a mosogatás után. Ma tartottuk Orsi 24. születésnapját, Andrással jött, jól sikerült, nagyon élvezted. Legóztatok, puzzle-t raktatok ki. Sajnos szemtelen vagy velem, ez elkészerít. Azt mondtad, amikor valamit nem engedtem meg, hogy nem leszel a barátom, és nem fogsz szeretni. Ez rosszul esik, mert nagyon szeretlek, de mindent nem engedhetek meg neked. Az óvodában bárányhimlő volt, van esélyed, hogy elkapod, remélem a tervezett utazásokat meg tudjuk tenni: januárban Pécsre, februárban Rómába.

2008. 01. 13.

Nagyon, nagyon szeretlek, de sokszor próbára tesz az erőszakosságod. Mindig annak kellene történnie, amit te akarsz, te akarod megmondani, ki mit tehet, és ha ellenállásba ütközöl, sírva fakadsz, és azt mondd:

– Nem leszek a barátod!

Influenzaoltás után valamilyen fertőzés kitört rajtam, fáradt vagyok, és mindenem fáj. Papa mondta neked, hogy szeressük a mamát és hagyjuk pihenni. Te azt felelted:

– Jó, de te csak kicsit szeresd, mert én szeretem őt nagyon!

27 fős csoport nagy hangzavart kelt és este kéred, hogy se TV, se rádió ne szóljon, és ne beszéljünk, hanem csendben legyünk. Azt a felnőttet, aki az óvodai létszámokat kitalálta, hasonló nagyságú csoportban dolgoztatnám egész nap, ott egyen, dolgozzon, kíváncsi lennék: hogy bírná. Az óvodai nyári szünet június közepétől öt hét, remélem lesz pótovi. Öt hét szabadságot egyszerre ugyanis nem kapok. Közben felújítják az óvodát, eközben a Pannónia utcába kell járni a Thurzó utcai oviból mindenkinék. Sok nehézségünk lesz, mert nem érek oda érted sokszor fél hatig.

2008. 01. 20.

Nagyon érdekel téged az írás, gyakoroljuk a nyomtatott és az írott betűket, számokat leírni, felismerni. Elkezdted érdeklődni a társasjátékok iránt. A ki nevet a végén a legélvezetesebb. Kitaláltad, hogy ahányat dobsz a dobókockával – és felismered a számot – annyi puszt kapsz. A rulett is érdekel, de ennek szabályai még túl bonyolultak. Sokat „cicáskodunk”, simogatlak, puszilgatlak, szeretgetlek, s ezt nagyon élvezed. Este Kutylizáról és Marcipánról mesélek Neked. Hétvégére fáradt vagy, elfáraszt a korán kelés és a sok gyerek az oviban. Hétvégén pihenünk, nem megyünk sehová, így aranyos leszel, elmúlik az izgágaságod, és nem erőszakoskodsz annyit. Jövő hétvégén Pécsre utazunk. Ahol pihenni fogunk. Az oviban Ildikó néni elmesélte, hogy anyáskodsz, vigasztalod azt a gyereket, aki sír a mamája után.

2008. 01. 29.

Rosszul indult a telelés, péntek este belázasodtál, szombaton mégis elmentünk Pécsre, ott elmúlt a lázad, jól éreztük magunkat a szállodában, kicsit étvágytalan voltál, szombat este ettél gyümölcsjoghurtot, utána kiütéses lettél. A szálloda: Amstel Hotel nagyon jó volt, néhány lépésre a sétáló utcától. Felújított, szép meleg szobákkal, hűtővel, Tv-vel, étteremmel. Kedvesek az ott dolgozók, az étteremben finom ételeket készítettek. Egyik nap, túrós tésztát kértél a pincértől tészta nélkül. Két tányért hozott, egyikén volt a tészta a másikon a túró. Végül csak a tésztát etted meg üresen. Élvezted a sok sétát, a látnivalókat, a sok pihenést, a hotelben a zuhanyozást. Pécs gyönyörű város: felújított, régi, XVIII–XIX. századi épületekkel. A Calfinsch – eredetileg Svájcból érkezett cukrász alapította – cukrászdában leültünk, Ischlert rendeltél, mi krémest. A cukiban fehér porcelán kandalló mellett ültünk, még a presszógép is porcelánból készült. Hangulatos hely és finomak a sütik. Nagyon sok templomot láttunk, szinte minden sarkon. Annyi lenne itt a bűn, hogy minden sarkon gyónni kell? Megnéztük a szép székesegyházat is. Sokat voltunk együtt, sokat pihentünk, s amióta otthon vagyunk, nyugodtabb vagy és sokáig alszol. Készülünk az óvodai farsangra, bűvész leszél, és cilinderből nyuszit fogsz varázsolni. Az oviban Zsigával játszol, mióta Danikáék elmentek dolgozni Hollandiába. Két hét múlva elutazunk repülővel Rómába telelni veled, sajnos nagy beteg, így nem tud rád vigyázni az utazás előtt, remélem, nem leszél beteg az úton.

2008. 01. 10.

Vége van a farsangnak, jól sikerült, sok finomságot ettetek. Varázsló voltál cilinderben és varázspálcával. Nyuszit varázsoldtál a cilinderből. Este azt mondtad, az óvó néni elvette a varázspálcádat, hogy nehogy kiszúrd a gyerekek szemét. Hétfőn, kedden még mentél oviba, szerdától itthon vagy, mert hétfőn repülünk Rómába. Sajnos csütörtökön náthás lettél, pénteken 39 fokalázad volt. Augmentin duót kapsz, 7,5 ml-t. Tracheitises köhögésed van, a füled fáj, a torkod, és a pisilés is. Szerencsére szombaton este már nem volt lázad, és jobb a kedved, visszatért

az étvágyad. Szó szerint lázasan készülődsz az utazásra. Pénteken a 101 kiskutya videoszalag elszakadt. Sem videón sem DVD-n nem lehet kapni. Papa vett DVD lejátszód neked, hozzá A dzsungel könyvét és a Hamupipőkéét DVD-n. Nagyon boldog voltál. Utazásra visszük a hordozható DVD-lejátszót. Már bekészítetted hátizsákodba a játékokat is.

2008. 02. 15.

Rosszul indult a Római vakáció. Augmentint szedté, a láz miatt hasmenésed volt vasárnap este. Hétfőn hajnal kettőkor szépen felkeltél, felöltöztél, jól sikerült a repülőút. Fiumicinóra érkezünk, innen vonattal harminc perc alatt értünk a Termini pályaudvarra, onnan harminc per séta a szálloda. A szálloda szép márvánnyal burkolt, egy probléma volt, nem volt fűtés, csak a légkondicionálón tudtak meleg levegőt fűjni. Finom reggelit adtak, a fánkot szeretted a legjobban. Az üveg pavilon, melyet narancsliget vett körül, a fákon értek már a narancsok, helyezték el az éttermet. Szép volt a kilátás. Kedden és szerdán, városnéző buszon ülve csodáltuk a várost. Kedden a Szent Péter bazilikát és a Vatikáni Múzeumot néztük meg, ez nagyon érdekelt téged is. Szerdán a Coin áruházban vásároltunk neked ruhát, megnéztük a közeli templomot és városnéző buszra szálltunk, elmentünk a Trevi kúthoz, megcsodáltuk, pénzt dobtál a vízbe. Remélem, egyszer újra eljutsz ide. Minden nap a McDonaldsban ettünk sült krumplit és csirke McNuggets falatokat, este otthon olíva bogtyót, szalámit, sok sajtot, édességet. Hétfőn a Szent Mary Majore templomot néztük meg és aztán beültünk a szemben lévő cukrászdába is, itt banánt ettél, papa kávézott és somlói galuskához hasonló édességet rendelt. Esténként a szállodában hárman összebújtunk és a hordozható DVD-n meséket, pl. a Dzsungel könyvét nézegettük. Összetoltuk az ágyakat, te velem aludtál, Papa mellettünk. A pótágyat kitéttük az erkélyre. Hazafelé a repülőn és a taxiban is aludtál. Itthon néhány varicella-szerű kiütést vettem észre rajtad.

Vera nénit, Tünde nénit és az ovit sokat emlegetted.

2008. 02. 23.

Átestél a bárányhimlőn: láz és szövődmény nélkül. Jó volt a kedved, nem kapartad el a kiütéseket, jó volt az étvágyad, sokat aludtál, sokat játszottunk, társasjátékoztunk, szám- és betű puzzle játékkal, énekeltünk, labdázunk, írni tanultál. Pénteken már mehetél oviba, örömmel mentél, de azt mondtad, itthon jobb volt. Sokat „cicáskodtunk”, szerettél az ölemben összekucorogni. Készülünk a húsvétra, nyuszt és tojást rajzolunk. Sajnos nagyiek betegek, de remélem Húsvét hétfőn elmehetünk hozzájuk vendégségbe. Sokszor megnézzük a pécsi és a római utazáson készült fotókat DVD-n, felismered a helyszíneket, ezt mondtad:

– Nagyon szeretek repülni és városnéző buszon utazni!

Örömmel fedezed fel a szállodai szobákat és a fürdőszobákat. Odaadtad a csokit az óvó néniknek, amiket ajándékba hoztunk. Hétfőn szülői értekezlet lesz, itt megbeszéljük a nyári pótóvit és azt, hogy elköltözik az ovi, mert felújítják.

2008. 03. 01.

Jégesővel és szélviharral köszöntött be a tavasz. Pénteken nagyon fáradt voltál ovi után, itthon összekucorogva, betakarózva néztél a TV-t, este korán elaludtál, bár a hajmosás, hajszárítás közben végig énekeltél:

– Debrecenbe kéne menni!... Csillagok, csillagok...

Az oviban volt szemészeti vizsgálat és nagyon ügyes voltál, jól látsz.

Egyik nap Péter szobájában játszottál, azt mondtad:

– Péternek büdös a zoknija, de szeretem.

Ezen mindannyian nagyot nevtünk. Hétfőn szülői értekezlet volt, húsvét után a Pannónia utcába költözik az ovi nyár végéig, mert felújítás lesz. Készülünk nagyiekhöz húsvétra, remélhetőleg addigra meggyógyulnak. Ma bal lábbal keltél fel, nem fogadtál szót, nem akartál ebédelni. Megjegyeztem, hogy a nyuszinak azt mondom majd, jó kislány vagy, a mama kincse, de vigyázni kell, hogy a jobb lábaddal kelj fel.

Az oviban durvák lehetnek a nagyok, mert itthon játék közben, amikor szombaton ovisat játszunk, csípsz, rúpsz. Pénteken

ittthon TV-nézés közben, könnyes volt a szemed, kérdeztem ki bántott, nem mondtad meg, később Bercit és Bencét emlegetted, de hamar megvigasztalódtál.

2008. 03. 09.

Agresszívek lehetnek veletek, kicsikkel a nagyok, mert itthon csípsz, marsz, tombolsz egy-két órát ovi után, aztán megnyugszol és szelíd vagy. Kezdek neked angol alapszavakat tanítani, sokat én sem tudok, de legalább az alapokkal ismerkedsz. Szombat éjjel felébresztettél, hogy hányni kell, aztán azt mondtad, csak álmodtál, de hajnalban valóban hánytál, a pizsamádat, hálósákodat, a falat, ajtót, szőnyeget, vasárnap délelőtt még kétszer hánytál, utána öklendeztél. Csak néhány ropit ettél, de iszol rendesen. Sápadt vagy, gyenge, álmos. Sokat fekszel, azt mondtad, fáj a fejed, de csak 37 fokot mértem. Ma volt népszavazás tandíj, vizitdíj és kórházi napidíj ügyében. Én már elkezdtem neked tandíjra gyűjteni, minden hónapban külön számlára utalok pénzt, s nem is fogom abbahagyni.

2008. 03. 15.

Csütörtökön bábszínház volt az oviban. Nagyon tetszett neked, de nem tudtad elmondani, miről szólt. Sajnos tönkrement a tévéd. Ovi után elmentünk a Media Marktba venni egy újat. Grundig készüléket választottunk. Nagyon jó minőségű, 21990 Ft-ba került. Nagyon büszke vagy rá és örülsz neki. Az oviban Vali néni megdicsért, hogy sokat segítesz, azt mondta, otthon is kellene neki ilyen segítség. Három fia van. Szeretsz oviba járni, mindig várod, de délután nagyon fáradt vagy, nyüzsgős, és azt mondod:

– Itthon jobb!

Tegnap nagyiektól kaptál te is, én is húsvéti lapot, örültél neki, de megsértődtél ránk, mert kibontottuk a borítékot. Korábban megszidtalak, mert kibontottad a papa levelét. Készülünk húsvét hétfőn Édre, várod az utazást és a nyuszi is. Ma megkérdezted:

– Ha meleg lesz az idő, a nyuszi akkor is bundába jön?

2008. 03. 29.

Sajnos húsvét előtt skarlátos lettél. Etká néni vizsgált meg Péter hozott el az oviból, strep-tesztet is végeztünk. Oспен 750-ből 3x5 ml-t kapsz, ügyesen beveszed. Úgy alakult sajnos, hogy velem kell jönnöd a rendelőbe. Itt már mindenkinek „csókolommal” köszönsz, nagyon büszke vagyok rád. Húsvét előtti pénteken a rendelőben gyűjtött, használt gyerekruhák között F. K. az asszisztens talált egy fehér-piros csíkos hosszú ujjú pólót, aminek annyira örültél, hogy azt mondtad, ebben is alszol. Hétfőn nagyiékhoz is ebben kellett menni. Sajnos az idő hűvös és havas volt. Ilyen korán még nem volt húsvét 100 év óta. Nagyapó kocsival vitt minket és a Kamaraerdőnél hótakaró volt, szállingóztak a hópelyhek, fújt a szél. Elmentetek az új vasúti átjárót megnézni, hamar hazajöttetek a hideg miatt. Azért jól éreztük magunkat. Oviba örömmel mentél, egyik délután utolsónak értem oda, ezért bocsánatot kértem tőled. Azt felelted:

– Nincs semmi baj, édes kis mamácska!

Pénteken reggel kaptad az utolsó adag Ospent, a szemed nagyon viszketett. Szombat reggelre duzzadt lett a szemhéjad, arcod, ajkad, viszket a szemed, folyik az orrod, csalánkiütés van az arcodon, kezeden. Ca-t, Fenistilt és szemcseppet adtam. Kicsit javult a helyzet, a kedved és az étvágyad mindenesetre jó. Vagy az Oспен, vagy a buborékfújóban lévő sampon okozta a bajt.

2008. 04. 05.

Négy napot jártál oviba és péntekre rekedt lettél. Délelőtt bábszínház volt az oviban: A csipkerózsika. Délutánra lázas lettél. Vírusos légcsőhurutod van és felfáztál, gyakran pisilsz. A vizeletlabor szerint is felfázás áll a háttérben. Alig eszel, de azért élénk vagy. Fenistilt, Ca-ot, lázcsillapítót és Mucoprontot kapsz. Így mára már szakad fel a váladék köhögéskor, nagyon náthás is vagy. Szörnyű, hogy ilyen pici vagy és ennyit kell szenvedned a sok betegség miatt. Nagyon várom, hogy nagyobb légy, és kevésbé beteges. Mi, szülők nehezen tudjuk megoldani, hogy ki vigyázzon rád, ha beteg vagy. Sokat kell dolgozni. Az óvoda udvarán délután kardigánban, sapka nélkül játszottál, amikor én télikabátban is fáztam. Talán ettől lettél beteg.

2008. 04. 12.

Még mindig köhögysz és náthás vagy. Jó az étvágyad. Múlt szerdától jársz ismét oviba. Antibiotikumot nem kaptál, orrcsep-
pet és melegítést végeztünk. Ma azt mondtad, fáj a füled, mele-
gítettük, remélem, tudsz menni oviba. Június közepétől lesz öt
hét nyári szünet, akkor költözik az ovi és kezdődik a felújítás.
Sokat emlegeted nagyiékat. Azt mondtad, hiányoznak, nagyiék
és Cézár is. Sokat beszélsz, alig győzzük hallgatni. Csütörtökön
papa vitt oviba és elolvasta az ovi zárás időpontját, utána meg is
kérdte. Utána azt mondtad:

– Papa, ne kérdezd meg még egyszer!

Várod a nyaralást. Ma is kérdeztél:

– Mikor megyünk a tengerpartra nyaralni?

2008. 04. 20.

Hétfő reggel azt mondtad, fáj a füled. Melegítettük, orrcsep-
peztünk és szerencsére elmúlt. Jó az étvágyad, rákaptál a kacsa-
májpástétomra, azt eszel reggel és este. Pénteken BKV sztrájk
volt, de szerencsére az ovi működött. Pénteken lecsúsztál a galé-
ria lépcsőjéről, megkarcoltad a könyököd, combod, de nagy baj
nem történt. Szombaton papával és Péterrel elmentetek a Hun-
gária szállóba Széder-estre. Szépen felöltöztettek, estélyi ruha
volt rajtad, kontyod volt, te voltál a legszebb. Játszottál a többi
gyerekekkel, egy nyolcéves kislánnyal is. Péter azt mondta:

– Liza pasizott.

Hazafelé a Hegedűs Gyula utcában szaladtál, elestél, a térde-
den kiszakadt a harisnya. Éjjel 12-re értetek haza éjjel, megfür-
dettelek, lefektettelek, vasárnap tíz óráig aludtál. Nagyon izgatott
voltál előtte, mint mindig, amikor megyünk valahová. Közben
én itthon interneten megnéztem a nyitvatartási időket: májusban
elmegyünk az Állatkertbe, nyáron pedig üdülési csekkkel, hajóval
elmegyünk Szentendrére kirándulni. Készülünk Érdre két hét
múlva anyák napjára.

2008. 04. 26.

Ma munkanap van, május 2-át kell ledolgozni, de nem men-
tem be, lázas vagy és fáj a torkod. A két mandulád összeér. Ki-

köpöd a nyálad, mert nem tudod lenyelni. Dr. P. vizsgált meg, megmutattad a torkod és a füled. Dalacint kaptál, sajnos nincs egyik patikában sem, így Ceclort kaptál. Bágyadt vagy, ölben cipellek egyik patikából a másikba és vissza a rendelőbe. A gyógyszer beadása után azt mondtad:

– Máris jobban érzem magam!

Jól ettél, húslevest, pörköltet tésztával. Utána banános csokit. A betegségbe talán besegített, hogy eső után az ovi hűvös, szeles udvarán a nedves földön ültél, és hangyákat szedté. Nem volt rajtad sem sapka, sem kabát. Készültök az oviban az anyák napi ünnepségre. Sok verset, mondókát tudsz már. Mi pedig készülünk nagyiékhoz Érdre. A száz darabos 101 kiskutyát ábrázoló puzzle-t egy óra alatt kis segítséggel kiraktad.

2008. 05. 05.

Jól telt a hosszú hétvége, jártunk hintázni, sétálni. Pénteken elmentünk az állatkertbe, üdülési csekkel fizettünk. Felültünk az Elektro Vili elektromos vonatra. Kinder pingvint, cikk-cakk jégkrémet, ropit ettél. Legjobban a tevék tetszettek neked, de láttunk kis zsiráfot, orrszarvút, a pálmaházban kígyókat, az akváriumban doktorhalakat, medúzát. Szürke farkast és szibériai tigrist:

– Irtó bűdös! – mondtad. A fókák etetését is megnéztük. Jól érezted magad és elfáradtál. Vasárnap anyák napjára kimentünk Érdre. Éva néni szegfűt és fréziát kapott, nagyi felföldi ibolyát és fréziát. Érdén maradtál játszani, focizol nagyapával, sokat vagy levegőn, hintázol, Cézárt eteted. Jól érzed ott magad, és szót fogadsz. Nagyapó egy kis játszóteret készített neked. Jó az étvágyad: a mákos tésztát, a joghurtot, almát, sajtot szereted a legjobban és a kirántott pulykaérmét. Az anyák napi műsorról lemaradsz, de nem bántódtál miatta.

2008. 05. 12.

Pünkösöd van, ezért munkaszüneti nap, itthon vagyunk, a Szent István parkba járunk hintázni, itt találkozol ismerős gyerekekkel, és velük fogócskázol. Pénteken bábszínház volt az oviban, előtte Zsuzsi néni vizsgált titeket. Nagyon ügyes voltál. Nagyiéknak hiányzol, a múlt hét elejét náluk töltötted. Jó az

étvágyad, mozgékony vagy és a betűket elég jól felismered, már próbáljuk össze is olvasni őket. Új mondókát tanultatok az oviban:

– Nyuszi, nyuszi, nyuszikám, ne félj tőlem nincs puskám. Van ám nekem egyebem, zöld káposzta levelem.

Várjuk a jordániai nyaralást. Pénteken elmentünk együtt a Westendbe melltartót venni. Egész délután a melltartót próbáltad. Péter azt mondta:

– Tizennyolc éves korodban elmondom a barátodnak, hogy már négyévesen melltartót hordtál!

Szombaton Péter 18. születésnapját ünnepeltük: csoki-eper parfé tortával. Péter megfordította a tortagyertyát, és azt mondta:

– Köszönöm, hogy köszöntitek a 81. születésnapomat.

2008. 05. 28.

Múlt hét végén nagyiéknál voltál Érden, sokat bicikliztél, hintáztál, segítettél nagyiéknak. Jól érezted magad, azt mondtad, szívesen maradtál volna tovább. Gyereknapi kaptál egy szép lencsibabát, hajcsatokat, pizsamát. Itthon mondtam, hogy nagyon szép a babád, azt válaszoltad:

– Sajnos nem adhatom neked, de ha nem leszek itthon, vele alhatok, vagy elcserélheted a maciddal. Ha szóltál volna a nagyinak, biztosan neked is vett volna.

Nagyinak lecsiszolták a fogait, mert elkoptak, hétfőn kapja meg a koronát. Megkérdezted tőle:

– Kész van-e már a szép új fogad?

Ma volt az évfő az oviban. Verset mondtatok, énekeltetek, utána kerti parti volt. Műsor előtt előre szaladtál, meghajoltál, és azt mondtad a közönségnek:

– Apukám fényképez!

Jól érezted magad, a partin sok finomságot ettél, és jól elfáradtál a sok izgalomtól és a melegtől. 33 fok volt.

2008. 06. 06.

A héten azt mondtad:

– Mama, nagyon hiányoztál!

Megkérdeztem:

– Mikor?

– A születésem után a kórházban?

Azt is mondtad, hogy féltél, mert nem voltam veled. Ez igaz, mert intenzív szobában voltál, antibiotikumot kaptál, és csak az üveglakon keresztül láttunk, ahová a nővéreke 1-2 percre hozott ki. Nagyon meglepődtem, hogy mindent tudsz születésed körülményeiről. Tegnap este fürdetéskor azt mondtad:

– Jó volt megszületni!

2008. 06. 25.

Vége lett az ovinak, múlt héten otthon voltál, megtanultál a parkban kötélhintán lecsúszni. Leszereltetted a bicikliről a pótke-rekeket. Szaladok utánad, de még nem tudod magad egyensúlyozni és nem sikerül ülni egyedül a biciklin. Sokat fagyizunk. Megismerkedtél a parkban egy Lilla nevű kislánnyal, őt fel is hívtad játszani. Ő néhány napig volt itt nagyszüleinél Újlipót-városban, így többet nem tudtok játszani. Ezen a héten nagy-éknál vagy Érden. Előző héten Nagypapó orrpolipját műtötték, így megbeszéltük, hogy kíméled a nagyszülőket, segítesz, és szót fogadsz. Nagyi azt mondta, jó kislány vagy, jó az étvágyad, so-kat beszélgettek. Ma felhívtalak és hallottam a telefonban, mondtad a nagyinak:

– Halkítsd le a tévét, mert a mamával beszélek.

Telefonhoz hívtad a papát és Pétert is. Utána mondtad a na-gyinak:

– Beszéltem az egész családdal.

Nagyiéktól névnapodra kaptál egy új fürdőruhát és új pizsa-mát. Nagyon tetszik neked és telefonban részletesen elmesélted, hogy néz ki. Jövő héten a Gogol utcai pótoviba mész.

2008. 07. 13.

Szépen helytálltál a pótoviban, jól érezted magad, sokat hin-táztál, jól ettél, ebéd után aludtál, három kislánnyal barátkoztál.

Volt konfliktus is, mert Ördög Bence kicsit megrúgott. De azért jól érezted magad, búcsúzáskor az óvó néni megpuszilt és azt mondta:

– Otthon is ilyen szófogadó, jó kislány legyél!

Múlt vasárnap megtartottuk Péter és a te névnapodat, Zacher torta volt, Orsi is eljött, örültél az ajándékoknak: rúzs alakú radírnak, ollónak, filctollaknak, színes ceruzáknak, ruháknak, hajcsatoknak. Ma elmentél nagyiekhoz hat napra, nagyon készültél rá, örömmel mentél. Két hét múlva a Kárpát utcai óvodába fogsz járni. A Thurzó utcait még felújítják.

2008. 07. 24.

A Kárpát utcai oviban kezdtük a szünet után. A hely nem túl barátságos, de Zsiga is jár, és a megszokott óvó nénik dolgoznak, így szívesen jársz. Sajnos éjszakánként felsírsz és felkelsz, csukott szemmel járkálsz. Kicsit javult ugyan a helyzet, már nem ébredsz fel, csak egyszer. Kedden rettentő hideg lett, reggel nyolc fok volt, esett az eső, be kellett kapcsolni a fűtést. Nyáron! Az oviban az udvarra sem tudtok kimenni a sok eső, sár és a hideg miatt. Jó az étvágyad és rettentő sokat beszélsz, nem győzők hallgatni. Ma kaptál egy banán alakú vízi pisztolyt és egy összezárható, kagyló alakú játékot, aminek a belsejében szikla, fák, tó, híd, vízesés van és a hét törpe. A Tesz-vesz város a kedvenc könyved. Egy hét múlva indulunk Jordániába és Izraelbe nyaralni. Mindenki nagyon várja.

2008. 08. 17.

Visszajöttünk a nyaralásból. Jól sikerült a jordániai és izraeli út, jól éreztük magunkat, élveztük a meleget, a tengert és a kirándulásokat. Jól ettél, nem voltál beteg. Amikor hazajöttünk, a taxiban egy mocskos gyerekülésbe erőszakoltak be és hat-hét óra múlva erősen hánytál, hasmenésed lett. Szerintem a taxiban kaptad el a fertőzést.

Ammanba érkeztünk Bukaresten keresztül. Ellátogattunk a Nebo-hegyre, a Holt tengerhez és az ammani szálloda úszó medencéjében is úsztunk. Elegáns helyen, drágán szálltunk meg a

Kempinski Hotel mellett a Hotel Manarban. A Holt tengerbe majdnem belefulladtunk, mert ölbe vettetek, s a víz alján lévő jókora sókristályok egyikén megcsúsztam és a következő lépés után eltűnt a talaj a lábam alatt. Vízi mentők kivettek a kezemből, így már ki tudtam jönni. Téged pedig papa vitt ki a partra. Busszal mentünk le Aqabába, a Dweik Hotelben szálltunk meg. Egyszerű, barátságos, családias szálloda. Papa ágyából látni lehetett a tengert és a távoli Eilat városát, Izraelben. Romantikus látvány volt. Elmentünk Petrába, szó nélkül gyalogoltál, élvezted a látványt, etted a ropit, kiflit. Terepjáróval mentünk Wadi Rumba, a sivatagban fölmásztunk a homokdűnékre, sziklákra. Terepjáróval mentünk, s úgy éreztük, mintha a hullámvasúton utaznánk. Homokdűnékre fel és le. Voltunk a bűvároknak kialakított tengerparton, de itt a tenger mély, úszómedencékben úszógumival úszkáltál. A tengerbe stég vezetett, a lépcsőn állva csodáltuk a fekete-sárga csíkos apró korallhalakat, lábunkhoz úsztak.

– Pusztit adnak – mondtad.

A beduin falu nevű tengerparti szakasz élvezetesebb volt, sekély és meleg a víz, a part azonban nem homokos, hanem apró kavicsok borítják. Átmentünk Izraelba, a víz alatti obszervatóriumba, akváriumba egy toronyból lehet lemenni a tenger mélyére, és ablakokon át lehet látni a színes korallokat és a halakat. Rendkívüli élmény!

Eilatban pezsgő, vidám élet van, de meglehetősen drága. Az akváriumban egy bűvár rájákat, cápákat etetett. Megkérdezted:

– A cápa annyira szereti az embert, hogy megeszi?

Jeruzsálemben is átmentünk, ott taxival jártuk a várost, láttuk a Szikla-mecsetet, a Getsemani-kertet, az ortodox zsidónegyed, a siratófalat, az ókori városfalon Damaszkuszi kaput. Hoszszadalmas, nehézkes ellenőrzések után jutottunk át Jordániába Izraelba és vissza, sok-sok illeték megfizetése után. Jeruzsálem zsúfolt, büdös és piszkos és drága. A taxiban hánytál is a rossz levegő miatt. Kérésünkre a sofőr nem működtette a légkondicionálót, nyitott ablakokból jobb volt bámulni a konvojok miatt lassan araszoló taxiból a várost.

Este két óra alvás után indultunk Ammanból a repülőtérre, ott motozás után azt mondtad:

– Engedtem, hogy a néni motozzon, mert ő is anyuka!

Szerencsésen hazaértünk és készülünk az ötödik születésnapodra.

Ötéves vagy

Még nem vagy képes közvetlen indítékaidon uralkodni. A tilalom számodra csak addig érvényes, amíg az azt felállító személy jelen van. Cselekvéseid háttérében többnyire a felnőtt iránti szeretetet, az utánzási vágy, az érdeklődés és a tevékenység öröme található.

Óvodáskorban a tevékenységed indítékai differenciálódtak, megkezdődött a különböző motívumok hierarchizálódása. Az indítékok harcában az erkölcsi motívumok is szerepet kaptak. Egyéb indítékok, mint a tevékenység tartalma, jelentősége a közösség számára, a siker és kudarc lehetősége vagy az egyéni érdek, tevékenységed elvégzését más-más módon serkenthette. A motívumok egymás alá rendelése különböző fejlődési szakaszokon és formában valósul meg.

Kezdetben, a szerepjátékban jelent meg, majd később feladatsituációban is megfigyelhető volt nálad a közvetlen impulzus leküzdése vagy késleltetése. Ennek feltétele volt, hogy egy igen erős indíték kerüljön szembe vele. Hatékony motívumnak bizonyult nálad egy buzdítás olyan helyzetben, amikor valami meg volt tiltva számodra. Unalmas és fárasztó feladatot is elvégzel, ha a tevékenység szerepjáték formáját ölti, vagy ha erősen motivált vagy: személyesen, szépen kérjük, testvéreid jelen vannak...

Az óvodáskor végére életedben a motivációs rendszer megváltozott. Kezdeti formában létrejöttek magatartásodat irányító elemi erkölcsi normák, amelyek egymást segítették, hasznos dolgok létrehozására törekedtél, a kötelesség teljesítésének vágya jutott kifejezésre. Így az egyszerű vagy unalmas feladat – morális szociális motiválással – eredményesen volt elvégezhető. Ezek a sajátosságok a felnőttekkel való kapcsolataidban, a gyermekekkel folytatott közös tevékenységekben alakultak ki.

Az óvodáskor végére létrejött – bizonyos helyzetekben tipikus, másokban alkalmi jelleggel – a magatartás szabályozásának képessége. S ez megfelelő alapot teremt a tevékenység társas

érintkezés új formájára való áttéréshez, az iskolai munka megkezdéséhez.

Az óvodáskor végére – a felnőttek nevelőmunkája és tevékenységed nyomán – kialakult nálad a feladatvégzés, a viselkedés akaratlagos irányításának, bizonyos szabályok következetes megtartásának képessége. Mindezek a sajátosságok az iskolába lépés feltételei, amiknek megfelelsz, ugyanakkor továbbfejlődésük és fejlesztésük a tanulási tevékenység, az iskolai élet folyamán valósul meg.

2008. 08. 23.

A nyaralás után nehezen rázódunk bele a mindennapokba. Jól éreztük magunkat, sokat voltunk együtt. Papa minden intézkedését figyelted, próbálgattad az angol szavak kiejtését, a szalodában egyedül kértél törülközőt és WC-papírt. A Kárpát utcai oviba járunk, reggelente fázunk, de szeptember elseje után a Thurzó utcai oviba visszamehetünk, véget ér a felújítás. Csütörtökön tartottuk az oviban a születnapot. Csoki tortát vittünk öt gyertyával, tetején marcipán macival. Jól sikerült, délután Orsi, András és Papa ment érted. Orsitól videokazettát, kifestőt és karkötőt kaptál. Szombaton itthon tartottuk a születnapodat, Péter hazajött. Husileves, sült csirke, Sacher torta és fagyi volt az ebéd. Nagyon örültél Péternek és az ajándékoknak: édesség, játékok. Tőlünk is játékot és ruhát kaptál. Péter sokat fényképezett. Jövő vasárnap tartjuk nagyiéknál a közös születnapunkat. Tegnap délután nagyon elfáradtál az oviban, hazafelé végig sírdogáltál. Itthon megfürdettelek, kaptál csokit, ettől megnyugodtál, és hamar elaludtál. Tegnap egy jó angol turkálóban szép, új, márkás ruhákat vettem neked. Marks and Spencer pólókat, szoknyákat. Denim sortot. Sokszor felpróbáltad, tükröben nézegetted magad. A sok ruha, összesen hat darab összesen 1300 Ft volt. Visszatérve a nyaralásra, sokszor emlegeted Wadi Rumban a szitakötőt. Nagy volt és szép színes, a sofőr szerint inni jött. Sokáig kergettük, narancslevet öntöttünk neki, de megjíedt és nem jött vissza.

2008. 09. 07.

Nagyiéknál is jól sikerült a születésnapunk. Csoki tortát kaptál marcipán virágokkal, bohóccal, öt gyertyával. Tréningruhát, hosszú ujjú pólót, szoknyát és papucsot kaptál. Élvezed az érdi kertet, szaladsz nagyapó nyomában, mint egy kiskutya, szőlőt szedtetek, paradicsomot, és ezeket mostátok meg. Neked sajnos diétáznod kell, mert előző napokban hasmenésed volt. Cézárt etetted szőlővel, és ő szépen eszik. Szeptember elsejétől ismét a Thurzó utcai oviba jársz. Reggelente hűvös van, náthás lettél. Csütörtök este nagyiék kivittek Érdre, mert jó meleg lesz. Melegrekordok dőltek meg, harminc fok volt napközben. Azt mondtad, nagyon szeretsz és nagyiékat is, és beszéljünk telefonon minden nap. Közben javult a náthád és a jó az étvágyad. Sokat beszélsz az utazásról, azt mondtad, nagyon szeretsz utazni, repülni. Még mielőtt kimentünk Érdre, láttuk a Jób lázadása című filmet, néhány nappal utána megkérdezted, ki fog vigyázni a kisiúra, miután elvitték zsidó nevelőszüleit. Beszélgettünk a filmről, végül azt mondtad:

– Nem szabad egyedül hagyni a gyerekeket.

2008. 09. 14.

Nagyiéknál elmúlt a náthád. Az ovi felújítását még nem fejezték be, huzat és piszok van: nincs kazán. Jövő héten napközben maximum tíz fok lesz. Remélem, nem leszel beteg. Sok szőlőt és paradicsomot eszel. Pénteken a Szegedi úti rendelő ötödik emeletén adtatok műsort néhányan az „Anyatej” világnap keretében. Azt mondtad, nem tudod megmondani sokan voltak-e a közönségben, mert nagyon izgultál. Énekeltetek, szép estélyi ruhát adtam rád. Volt egy kis fogadás, Tünde néni mondta: mindenki csak egy pogácsát vehet, hogy maradjon másnak is. Mara nénitől egy szép kis füzetet és egy nagy felfújós békát kaptatok. A béka veled fürdik a kádban, és veled alszik. Azt mesélted, rossz voltál pénteken az oviban, és még sírtál is, úgy megszidtak. Az történt, hogy Zalán várát leromboltad. Délután együtt játszottatok, nem haragudott rád. Sokat emlegeted nagyit és nagyapót, azt mondtad, hiányoznak.

2008. 09. 27.

Sajnos előző héten beteg voltál, hánytál félóránként egész éjszaka, majd egy nap óvoda után hasmenésed lett, amit csak három nap alatt sikerült kikúrálni. De a kedved és az étvágyad jó volt. Nagyapó bejött Érdről, hozott neked almát, csokit, szőlőcukrot és mackó pombert. Az oviban még nincs fűtés, mert a kazán nem készült el, bár talaj menti fagy van reggelente. Egyik nap beszélgettünk, és azt mondtad a bögre is hall szerinted, hiszen van füle. Ma meghívókat borítékoltam a novemberi kongresszusra és ügyesen segítettél, ragasztottad a borítékokat. Nagyon cserfes vagy, szeretsz velem bejönni a rendelőbe. Tegnap vágtam a hajadból, gyönyörű, vastag szálú, dús, aranyszőke hajad van. Nagyon bújós vagy és szereted, ha puszilgatlak, de nem nagyon tűröd el. Jövő héten egyik ovis társad tartja születésnapját az állatkert játszóházában, erre készülsz most.

2008. 10. 05.

Tegnap Máté születésnapján voltál az állatkerti játszóházban. Volt ott csúszda, homokozó, macisimogatás, pizza, süti, torta. Nagyon jól érezted magad, az ott lévő játékok tetszettek neked. Utána Mátéék hazahoztak, ez jó volt, mert hideg volt, eső, s tüntetés miatt a fél várost lezárták. Jól nevelten, szépen viselkedtél, büszke lehetek rád. Sokat beszélsz, az oviban nap mint nap meg is büntetnek. Jó az étvágyad. Az állatokat nem szereted, az mondod: bűdösek, csak Cézár nem az. Mici maciról és a babáidról szépen gondoskodsz. Érdeklődsz a számok iránt, tanulunk tízes számkörben összeadni, kivonni. S tanuljuk a kisebb, nagyobb fogalmát.

2008. 10. 11.

Náthás vagy. Az oviban még mindig nincs fűtés. Reggel csupán négy-öt fok van. Papa egy napra elutazott Dobogókőre, este azt kérdezted:

– Átjöhetsz hozzám aludni?

S még hozzátetted:

– Nem számít, ha felébresztesz, amikor bejössz! Úgyis rögtön visszaalszom.

Néha-néha még előfordul, hogy éjjel felkelsz, rosszat álmolsz, ilyenkor kiáltasz nekem, csukva van a szemed, és másnap semmire nem emlékszel. Tegnap este Papával elmentél a Frankel utcai zsinagógába, a játszószobában sokat játszottál. Mézes barcheszt ettél, jókedvűen jöttél haza. Egyik este nagyinak telefonáltál, panaszkodtál, hogy sokat kiabálok. Biztosan igazad van, túl fáradt vagyok, és estére már te is az vagy, ilyenkor szófogadatlan vagy, sokszor kell ugyanazt elmondanom. A napközben ért agresszív élményeket este rongálással vezeted le, s ez bosszant. Megszoktam, valószínűleg, hogy napközben hangosan beszélek, de azért igyekezni fogok, hogy ne emeljem fel a hangomat, mert te sokkal több türelmet érdemelsz.

2008. 10. 25.

Ismét kicsit náthás vagy, bár az oviban már van fűtés. Tegnap voltunk hintázni és sétálni, ma pedig papával elmentél a Madách Színházba a „Lúdas Matyit” megnézni. Azt mondtad, tetszett az előadás. Bordó bársonyszékek voltak. Szép ruha volt rajtad és kontyba tűztem a hajad. Élvezed a szép ruhákat, így nagy gonddal válogatom össze a ruhatáradat. Beíratlak az óvodai zenekuckóba, ennek nagyon örülsz. Szerdánként délután félórás zene- és énekórát tartanak. Mindenkinek elújságtold, hogy a mamád beíratott a zenekuckóba. Iskola előtti nyáron majd beíratlak a Margit-szigeti úszóiskolába, erre is készülsz. Nagyon foglalkoztat az olvasás, a számolás, egyik este könyvet nézegettél, és azt mondtad:

– Megpróbálok olvasni.

Szerdán, amikor érted mentem, F. Matyit mamája cumisüvegből itatta, odamentél és megkérdezted:

– Miért itatod cumisüvegből?

Ettől Matyi mamája zavarba jött. Ica néni nevetett és helyeselte.

2008. 11. 01.

Hétfőn este fáradt voltam és ideges, mert az óvodában elromlott a fűtés és egy távolabbi oviba kell, hogy vigyelek. Náthás

vagy, arcod lámpáztam, közben sokat kapkodtál, nyüzsögtél, s rád kiáltottam. Rám néztél, és azt mondtad:

Mama, egy mamának a saját gyereke a legfontosabb és nem szabad rákiabálni!

Igazad van. Elszégyelltem magam és bocsánatot kértem tőled. Készülsz nagyon nagyiekhöz, folyton arról beszélsz, hogy viszed a biciklit, nagyapó vigyázz rád, úgy biciklizel, nagyfi főz neked paradicsomlevest és sóska-főzeléket, és süt almás sütit. Két hét múlva mész, de nagyon be vagy szóva.

2008. 11. 08.

Készülsz nagyiekhöz, viszed a biciklit. Sajnos elkaptad tőlem a torokfájást, de helyette náthás lettél. Jó az étvágyad, kezelek, remélem, hogy nagy baj nincs. Egyik késő délután mentem érte az oviba és azt mondta:

– Baj van, mama! Beleestem a Zsigába.

Kiderül, Zsiga a földön játszott, te megbotlottál és ráestél.

Farmerszoknyákat, ruhát és pulcsit, kardigánt vettem neked, próbálgattad a ruhákat. Mondtam, hogy még egy kislányt fel tudnék nevelni a sok kinőtt ruhádban. Csak nem tudnék úgy szeretni senkit, mint téged. Azt válaszoltad:

– Nem baj, mama, majd lesz nekem kislányom!

Tegnap a rendelőben L. doktor bácsinak ügyesen megmutattad a torkod, füled. Elköszöntél szépen és az ajándékba kapott matricát is megköszönted.

2008. 11. 22.

Múlt héten nagyieknál voltál, tudsz kétkerekű biciklivel biztonságosan biciklizni. Egyszer elestél nagyon, fékeztél, a kézifék acélszála elszakadt, de nagyapó megjavította. Nagyon szereted az almás sütit, a spenótot és a paradicsomlevest. Nagyfi ezekkel kényeztetett. Tegnap szünet volt az oviban, papával az állatkerti játszóházba mentetek, s ott töltöttetek másfél órát. Elég drága, egy órára 1700 Ft. Jól érezted magad. Kicsit megint náthás vagy. Napközben nyugtalan, izgága, pakolsz állandóan, nincs egy perc nyugtod. Szerencsére éjjel jól alszol. Az oviban rád

ragadt egy bizonyos viselkedésforma: szemtelen vagy és nagyszájú. Ezt szigorral le tudom szerelni.

2008. 11. 30.

Múlt héten rekedt voltál, de Calciumot és Fenistilt kaptál, és hamarosan rendbe jöttél. Oviba végig jártál. Pénteken bábszínházi előadás volt az oviban, hétfőn fényképezés lesz. Várod a Mikulást, nagyapó pénteken hozza az érdi Mikulás ajándékát. Szombaton Papával mentek Mikulás ünnepségre. Karácsonyi zenéket hallgatunk, sokat mesélünk a karácsonyról, s a pénz értékét próbálom veled megértetni. Sokat énekelünk és számolunk. Zavar téged, hogy nem tudsz olvasni. Készülünk a szilveszteri táncra és mulatságra.

2008. 12. 06.

Az ovis fényképek elég jól sikerültek, rendeltem belőle nagyieknak is. Izgatottan vártad a Mikulást az oviban. Nagyon boldogan mesélted az egészet, közben eszegetted a sok édességet. Nagyapó is behozta az érdi Mikulás ajándékot, alig győzted kibontogatni. Egy világító karácsonyfa alakú ablakdísz is kaptál. Ma reggel jött az itthoni Mikulás és a Tibus bácsiék Mikulása. Tőlük egy zenélő képeslapot és édességet kaptál. Nagyon örültél, minden csomagot kibontottál, azt mondtad, ennyi ajándékot még sosem kaptál. Le is fényképeztelek. Reggelire is csokit ettél, aztán elmentetek Papával a kerületi Mikulás ünnepségre. Szépen felöltöztél, rózsaszín bársony ruhába, fehér harisnya, fehér kardigán és fehér csizma volt rajtad. Az oviban sajnos bántanak a fiúk, ellöknek, ráncigálnak, ilyenkor sírsz, de többkevesebb sikerrel megvéded magad. Nagyon szép kislány vagy és a fiúk ezért bántanak, ezt a problémát meg kell tanulnod kezelni, mert ez még sokáig így lesz. Nagyon féltelek és sajnállak. Visszaemlékszem saját kislány koromra, és tudom, mit érzel ilyenkor. Nem tudod, miért bántanak, amikor te semmit nem tettél. Sajnos ettől nem tudlak megvédeni. A kerületi Mikulás ünnepségen énekeltél, csokit kaptál, képeslapot és Mikulás fejcskét készítettél színes papírokból. Délután eljött Orsi és András. Velük játszottál rövid ideig.

2008. 12. 13.

Az oviban már nagy karácsonyi készülődés van: mézeskalácsot sütöttek. Erre nagyon készültél. Karácsonyi ajándékot készíttettek. A Staféta együttessel Betlehemes játékot játszottatok, a zenekuckóban karácsonyi énekeket tanultok. Szeretted a földimogyorót. A Mikulásra kapott csokoládék és édességek közül élvezettel válogatod a legfinomabb falatokat. Szobádban karácsonyfa formájú égők égnek az ablakodban. Az oviban ritka az a nap, amikor nem állsz büntetésben, mert szófogadatlan vagy.

Ica néni szőke boszinak hívott.

Megcsodáltad bátyád hanuka alkalmából adott ajándékát, mellyel Papának örömet szerzett. Egy szépen formázott, rézből öntött menórát.

Papa színes kis gyertyákat tett a tartókba, s a hanuka gyertyatartó mellé helyezte.

2008. 12. 25.

Az oviban megajándékoztuk az óvónéniket és a kedves dadusokat. Itthon sütéssel, takarítással, vásárlással, főzéssel készültünk. A rendelőben is voltál velem „dolgozni”. Köhögsz és hőemelkedésed lett, nem mentél ma oviba. Igaz, már csak ügyelet volt.

December 23-án feldíszítettük a fát, és 24-én megajándékoztuk egymást. Ruhákat, puzzle-t, verses könyvet, DVD-t, ABC-s mágnes táblát kaptál, egész nap öltözől, sokat játszunk: szeretted a háromdimenziós puzzle-t és a gyöngyfűzést. A karácsonyfa díszítés most is nagy izgalommal töltött el: szeretted az égőket nézni. Kaptál „hamupipőkés” díszítésű eper-joghurt ízű szaloncukrot, ezt kínálgattad. Pétertől zenélődobozt kaptál, melyet nagy becsben tartasz, és a plüss egeret is, melyet T. bácsitól kaptál. Orsit is aranyosan kínálgattad édességgel és megmutattál neki minden ajándékot. Tőle DVD-t és egy plüss bocit kaptál. Holnap nagyiékhöz megyünk. Lesz ott is számodra meglepetés. Szilveszterig ott maradsz. Sokat játszatok és segítesz nekik.

2008. 01. 01.

Jól érezted magad Érden, a szomszédban is voltál a gyerekeknel vendégségben. Sokat segítettél nagyinak ágyazni, törölgetni, takarítani. Tegnap hoztak haza, fáradt voltál, mert ott reggel tízig, tizenegyig szoktál aludni, ezért ebéd után ötig aludtál. Aztán készülődtünk a szilveszteri buliba a Royal Szállodába. Belépő valójában menetjegy volt az Orient expresszre, s képernyőn és képernyőkön kivetítve a híres vasút vonalán utaztatva szórakoztatták a vendégeket. A Valetta teremben svédasztalos fogadás volt és műsor. Poirot nyomozott gyilkossági ügyben, közben kán-kánt táncoltak, majd a Kék Duna keringő következett, magyar palotás, végül isztambuli hastáncosok és kígyóbűvölők. Jó tánczenét játszottak hajnalig, amire lehetett táncolni. A nagy bálteremben jazz zene szólt, de éjjel egy órától dj-k szórakoztatták a vendégeket, jó hangulat volt, s ott táncoltunk hárman együtt. Ismerkedtél is. Főleg idősödő német vendégek voltak, valószínűleg a gazdasági válság miatt kevesebb fiatal volt, mint tavaly. Ügyesen kiszolgáltad magad, vajas kiflit, paradicsomot ettél, almát, almalét ittál és ásványvizet. Mi osztrigát, főtt kagylót, sokféle édességet ettünk. Francia, osztrák, magyar és a török gasztronómia fogásait lehetett élvezni.

Táncoló királynő voltál, hajnal háromig táncoltunk, sötétkép selyemruha volt rajtad fehér blúzzal, s fehér csipke kardigán volt rajtad. Amikor hazajöttünk pizsamát vettél fel, és azonnal elaludtál. Délben ébredtünk. Felhívtuk Pétert, Orsit és nagyiékat. Boldog Új Évet kívántunk.

A Royalban a németek csodálattal nézték, milyen klasszul viselkedsz. Nagyon büszke vagyok rád, szépen viselkedsz. Jól nevelt vagy és gyönyörű, a mama legdrágább kincse: gyémántom.

Hajnal háromkor, amikor papa a ruhatárból a kabátokat kivette, azt mondtad neki:

– Segíts, mert te vagy a férfiam.

Ezt úgy érthetted, hogy ő a férfi a családban.

Hatéves vagy

Az iskolás életforma hatására a tanulási tevékenységben és a társakkal való kapcsolat során továbbfejlődnek értelmi és szociális tulajdonságaid. Ebben a folyamatban, mi, a családot, jelentős szerepet vállalunk, hiszen az iskolás életmód következtében nemcsak otthoni életmódod változik meg, hanem családi pozíciód is. Mind életmódod megszervezésében, mind az érzelmi kapcsolataidat befolyásoló magatartás és teljesítmény megszervezésében előtérbe kerülnek az iskola képviselte társadalmi elvárások, s ennek hatására módosul nevelési beállítottságunk, családban elfoglalt helyed.

Az iskolai kötelességek alakítják otthoni életformádat. Az iskolai teljesítményre és a tanuláshoz való viszonyra kedvezőtlenül hat, ha nem találjuk meg a játék és a tanulás helyes arányát, ha túlzott vagy igen alacsony elvárással fordulunk feléd, ha megnyilvánulásunk, még a szeretetnyújtás is az iskolai teljesítménytől függ, ha az önérvényesítés és a siker egyetlen lehetőségként az iskolai teljesítmény szerepel.

Új viszonyod alakul ki azonos korú társaidhoz. A tanítónő, mint a társadalmi normák, és elvárások közvetítője tőlünk eltérő pozíciót képvisel. A tekintély, a megbecsülés és az iránta fellépő pozitív érzelmek megfelelő alapot biztosítanak az azonosításra. S ez elősegíti a kötelességek, szabályok, magatartási szokások megszületését, kialakulását. A kapcsolat befolyást gyakorol az önértékelésre, az iskolához és a tanuláshoz való viszonyodra is.

Az iskolai tanulás – bár épít érdeklődésedre – komoly akarati erőfeszítést igényel. Kisgyermekként és kisóvodásként olyan feladatokat voltál képes elvégezni, s többnyire ezt kívánták tőled, amely érdeklődésseddel, törekvéseiddel, pillanatnyi indítékaiddal egybeestek. Ha egy játék már nem kötött le, a másikkal kezdte el foglalkozni. Ha meguntad az együttlétet társaddal, új csoport-hoz csatlakoztál. Az iskolai feladatokat azonban elterelő ingerek és ellentétes indítékok ellenére is el kell végezned, s nem kö-

zömbös, hogy milyen eredménnyel. Számos olyan tevékenység is akad, amely aktuálisan érdektelen, esetleg fárasztó és nehéz, s csupán távolabbi, számodra még alig belátható jelentősége van. Feladatteljesítése így nagymértékben azon múlik, mennyire tekinted a felnőtt kérését, utasítását kötelezőnek, illetve kötelességnek, és milyen az akaraterőd, önfegyelmed, mennyire vagy toleráns, hogyan védekezel a szükségszerű alkalmi kudarcokkal szemben. Az iskolai feladatteljesítéssel kapcsolatos élményeid, az összbenyomás, hogy eleget tudsz tenni a követelményeknek, hatalmas erő az önértékelés továbbfejlődésében. Új fogalmaid alakulnak ki a jó, a szeretetre méltó, a megbecsült, az okos, illetve a rossz, a szeretetre, a megbecsülésre méltatlan, buta gyerekről. Az alkalmatlanság, a sorozatos kudarc érzésétől ekkor, az iskolai életforma elején még minden tanulót meg lehet kímélni, kellően fogunk figyelni egyéni sajátosságaidra és fejlődésedre.

Bármi történjen, serdülő- és ifjúkorod személyiségének kialakulása után is mindig kedves és drága gyermekünk és barátunk maradsz!

Az utolsó bejegyzés

Ismered a betűket, édes! Az ábécét. Formálsz a szavakat. Folytasd Te a naplózást!

Nekünk ajándék minden nap, amivel megörvendeztetsz bennünket.

Szeretünk! A barátaid vagyunk. Hamarosan Indiába utazunk, s elviszünk majd Bali szigetére is.

Boldog születésnapot!

Mama és Papa

Epilógus

Ha gyermeket neveltek, életek kiteljesedik, értelmet kap, s célokkal lesz teli.

Köszönöm, hogy elolvastátok a könyvet. Remélem, meggondoltátok magatokat, s már nem gondoltok a terhesség megszakítására?

S Ti, akik gyermektelenség miatt szenvedtek, ne féljetek orvoshoz fordulni, s ne féljetek az örökbefogadástól sem!

Ahogy megszületendő gyermeketek szeret majd Titeket, úgy senki más nem fog!

Ti is szeressétek őt!

Ha gyermeket kaptatok: mindent megkaptatok!

Baba miniszótár

Kakiltam	kakítam	Bohóc	bobóc
Torta	tóta	Víz	vis
Liza	Iza	Papa	papaja
Pelenka	pukka	Mama	mamaja
Éhes vagyok	hamma	Pizsama	pizs
Mama, éhes		Moly	möly
vagyok	hammama	Krém	kém
Kávé	kábé	Papa és Mama	pama
Pék	pég	Micimackó	Micimacika
később:	pék	Pelenka	büdipityu
Kaki a		Szende, a	
pelenkában	bugyibagyóc	Hófehérkéből	Csenge
Papucs	papucsi	Csokoládé	bujabú
Köldök	köök	Harisnya	hariska
Gyöngy	gog	Troli	torta
Tibor	Tibus	Pinocchio	Pioknio
Aj vis Ajvé		Táska	tás
Mama, kibontod?	Mama,	Kalap	kalapa
	kibondítod?	Mikulás	pikulás
Papa	pa	Mézes puszelli	puszi méz
Tessék	tess	Mohamed	Lohamed

TARTALOM

Prológus	5
Az első év	6
Egyéves vagy	32
Kétéves vagy	62
Hároméves vagy	96
Négyéves vagy	125
Ötéves vagy	192
Hatéves vagy	201
Az utolsó bejegyzés	203
Epilógus	204
Baba miniszótár	205

POLGÁR ERNŐ
író, drámaíró, dramaturg

Született Bácsalmáson, 1954. jan. 27.

Tanulmányok: Egri Tanárképző Főiskola, könyvtár szak, 1972–76. Színház- és Filmművészeti Egyetem, 1978–82. Oxfordi Egyetem, 1981.

Családi állapota: nős, három gyermek apja.

1972–76. az OSZK-ban könyvtáros, 1976–77. a Rádió szerkesztője, 1977–79. az Országgyűlési Könyvtár, az Iparművészeti Múzeum könyvtárosa, 1979–97. a Madách Színház dramaturgja, 1997–98. a Színház- és Filmművészeti Főiskola tanulmányi vezetője, dékán. 1998– szellemi szabadfoglalkozású: író-dramaturg. 1999–2003 a www.hun-info.hu online hírügynökség felügyelő bizottságának elnöke, a www.blueshop.hu online könyvkiadó és online képzőművészeti galéria kreatív igazgatója. 2002–2004 a Magyar Írószövetség Próza Szakosztály elnöke, 2004-ben kilépett. A Szépirok Társasága és a PEN Klub tagja. 2006-tól a Budapest XIII. kerületi Képviselőtestület Oktatási és Kulturális bizottságának tagja, a Szépirok Társasága egyik programszervezője. 1981 MTA-ösztöndíjas, 1982 Genfben ösztöndíjas, 1994 Soros-ösztöndíjas, 1998 Pro Renovanda Cultura Hungariae ösztöndíjas, 2000 a Művészeti Akadémia millenniumi alkotóművészeti pályázatán „Isten madárkái” című drámája dicsérő oklevelet kap. 2005 Nagy Lajos-díj. 2006 Az 1956-os Forradalom és Szabadságharc 50. évfordulóján „A haza minden előtt” emlékérem. Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkereszt – 2007.

MŰVEI

Hullámsír, Hazatérők, Ady (1983), Túl az Egyenlítőn Madách Színház Rend. Korcsmáros György (1985), Randevú Bangkokban, Elítéltek, Tűzjárók (1991), Isten madárkái (film) (1994), A sárga csillagok nyomában (1992), Légy a feleségem! (1994), A Philemon fedélzetén a világ körül (1994), Lótuszvirág (Távol-keleti történetek) (1994), A sárga csillagok nyomában (Gettó a Délvidéken), 2. Bőv. kiadás (1997), Egy asszony második élete (1997), Szerelmek (1999), A Szent István parki fák (2000), Színészek és színésznők bűvöletében (2000), Civilizációk nyomában (2001), Az iszlám világ titkai (2001), Az istenek szigete (2002), Káma szolgálja (Egy indiai herceg élete) Halálos csók (2004), Hogyan lettem anya (2005), A kultúrák eredete és ősképei (2005), Egy asszony második élete (4. jav. kiadás) (2006), Kleopátra vitorlása (2006), Nomádok vágója

(2007), Az iszlám világ titkai (2007), A tenger hangja (2008), Óceánia (2008). A gyertya becsukta szemét, Mama! (2009) India és más világok – Az Éden nyomában (2009)

ELŐKÉSZÜLETBEN

„Zsidók, kotródjatok!” – Száműzetés Babilonba (regény) Megjelenik a szerző pályája 35. évfordulójára. (A kötet mellékletében: a szerző pályarajzával és megjelent műveinek bibliográfiájával) (2010), Indiai szerető (regény, 2011)

MŰVEI ANTOLÓGIÁKBAN

Scenes of Hungarian Theatres, International Theatre Institute, Bp. 1984. (Polgár Ernő: The Hungarian School of Drama and Film)
A Bácsalmási Hunyadi János Gimnázium évfordulós évkönyve 1953–1993. Bácsalmás 1993. (Polgár Ernő: Huszonöt év után)
Angyalföldi antológia. Bp. 2001. (Polgár Ernő: Az ördög képviselője)
A bácsalmási Hunyadi János Gimnázium 50 éves jubileumi évkönyve 1953–2003. Bácsalmás, 2003. (Polgár Ernő: Múltbanézó gondolatok az 50 éves évforduló kapcsán)
Napragyogás. Lírykusok Irodalmi Műhely Antológiája. Bp. 2003. Polgár Ernő: A büntetőbíró, Rilke gazdája)
A felvidéki magyarok Bácsalmásra telepítésének igaz története (1947–1997) Bácsalmás, 1997. (Polgár Ernő: Sors)
A Lyukasóra tíz éve (Antológia) DVD Szerk. Polgár Ernő Bp. 2001.
Bácsalmás város zsidó közösségének története 1750–1950 (Szerk. Dr. Horváth Zoltán) Bácsalmás, 2006. (Polgár Ernő: Lectori salutem!)

Az esti tűznél találkozunk. A Nagy Lajos Társaság antológiája. Bp. 2007. (Polgár Ernő: Monológ)

Légyott. A Spanyolnátha antológiája. Miskolc 2007. (Polgár Ernő: Bartók Párizsban)

Újraolvasott negyedszázad. Bp. 2007. (Polgár Ernő: Nagyon rövid leszek...)

Bácsalmás és környéke (Almanach) Bácsalmás, 2007. (Polgár Ernő: A nőről)

Mégsem légyott. A Spanyolnátha antológiája. Miskolc 2008. (Polgár Ernő: Bartók tamo doleko)

HONLAP

www.polgarerno.com, [www.szepiroktarsasaga.hu/Polgár Ernő](http://www.szepiroktarsasaga.hu/Polgár%20Ernő)
[www.google.hu/Polgár Ernő](http://www.google.hu/Polgár%20Ernő)

HÁTSÓ BORÍTÓ SZÖVEGE

Szerző
portréfotó

„Ha gyermeket neveltek, életetek kiteljesedik, értelmet nyer, s célokkal lesz teli”

(Polgár Ernő)

Köszönöm, hogy elolvastátok ezt a könyvet. Remélem, hogy meggondoltátok magatokat, s ugye már nem akarjátok az abortuszt?

S Ti, akik gyermektelen miatt szenvedtek, ne féljetelek orvoshoz, szakemberhez fordulni, s ne féljetelek az örökbefogadástól sem!

Ahogy megszületendő gyermeketek szeret majd Titeket, úgy rajta kívül senki sem fog!

Ti is szeressétek őt!

P. E.

Ha gyermeked kaptatok: mindent megkaptatok! – írja a szerző új könyvében, mely egy kislány fejlődésének története megszületéstől hatéves koráig.

Polgár Ernő az **„Egy asszony második élete”**, s a **„Hogyan lettem anya”** című megrendítő tényregényei után: **„A gyertya becsukta szemét, mama!”** című dokumentumregény szülők feljegyzéseit (anyai, apai, nevelési, pedagógiai és lélektani észrevételeket) sorakoztat fel – s egy kislány társas kapcsolatának és személyiségének kialakulását kíséri figyelemmel.

„Ha gyermeketek van, van mindenetek!” – írja a szerző életműkiadás keretében megjelent legújabb könyvében.

2400 Ft